

ФАУНА на БЪЛГАРИЯ

Coleoptera, Cerambycidae

Част I

Академично издателство
• Проф. Марин Дринов •

ФАУНА БОЛГАРИИ. 24

COLEOPTERA, CERAMBYCIDAE

ЧАСТ I

(PRIONINAE, LEPTURINAE, NECYDALINAE, ASEMINEAE, CERAMBYCINAE)

ПАВЕЛ АТАНАСОВ АНГЕЛОВ

СОФИЯ, 1995

ИЗДАТЕЛЬСТВО БОЛГАРСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

FAUNA BULGARICA. 24

COLEOPTERA, CERAMBYCIDAE

PART I

(PRIONINAE, LEPTURINAE, NECYDALINAE, ASEMINEAE, CERAMBYCINAE)

PAVEL ATANASOV ANGELOV

SOFIA, 1995

IN AEDIBUS ACADEMIAE SCIENTIARUM BULGARICAE

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ИНСТИТУТ ПО ЗООЛОГИЯ

ФАУНА
на
БЪЛГАРИЯ
24

Coleoptera, Cerambycidae

Част I

(Prioninae, Lepturinae, Necydalinae,
Aseminae, Cerambycinae)

Проф. д-р б. н. ПАВЕЛ АТАНАСОВ АНГЕЛОВ

София, 1995

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

Редакционна колегия

В. ГОЛЕМАНСКИ (отговорен редактор), Ц. ПЕШЕВ, М. ЙОСИФОВ, В. НАЙ-
ДЕНОВ, В. БЕШОВСКИ

Редактор на том 24 М. ЙОСИФОВ

De editione curam agebant

V. GOLEMANSKY (redactore responsibili), С. PEŠEV, М. JOSIFOV, V. NAIDENOV,
V. BEŠOVSKY

Editit tomum 24 М. JOSIFOV

ISBN 954-430-229-8 (т. 24)
954-430-051-1 (многотомно издание)

© Павел Атанасов Ангелов
1995

59 (05)

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	11
Обща част	12
Систематично положение на сем. Cerambycidae	12
Морфологична характеристика на Cerambycidae	13
Имаго	13
Ларва	19
Биологични особености и начин на живот на Cerambycidae	21
Разпространение и стопанско значение на Cerambycidae	23
Специална част	26
Определителна таблица на подсемействата от сем. Cerambycidae в България по имаго	26
Определителна таблица на подсемействата от сем. Cerambycidae в България по ларвна форма	27
1. Подсемейство Prioninae	28
Определителна таблица на родовете от подсемейство Prioninae	28
1. Род <i>Ergates</i> Serville	28
<i>Ergates jaber</i> (Linnaeus)	29
2. Род <i>Rhesus</i> Motschulsky	31
<i>Rhesus serricollis</i> Motschulsky	31
3. Род <i>Megopis</i> Serville	33
<i>Megopis scabricornis</i> (Scopoli)	33
4. Род <i>Tragosoma</i> Serville	35
<i>Tragosoma deparium</i> (Linnaeus)	35
5. Род <i>Prionus</i> Fabricius	36
Определителна таблица на видовете от род <i>Prionus</i>	36
1. <i>Prionus coriarius</i> (Linnaeus)	36
2. <i>Prionus besicanus</i> Fairmair	38
2. Подсемейство Lepturinae	39
Определителна таблица на родовете от подсемейство Lepturinae	39
1. Род <i>Xylosteus</i> Frivaldsky	43
Определителна таблица на видовете от род <i>Xylosteus</i>	43
1. <i>Xylosteus spinolae</i> Frivaldsky	44
2. <i>Xylosteus bartoni</i> Obenberger, Maran	45
2. Род <i>Oxymirus</i> Mulsant	45
<i>Oxymirus cursor</i> (Linnaeus)	46
3. Род <i>Rhagium</i> Fabricius	47
Определителна таблица на видовете от род <i>Rhagium</i>	48
1. <i>Rhagium bifasciatum</i> Fabricius	48
2. <i>Rhagium sycophanta</i> (Schrank)	50
3. <i>Rhagium mordax</i> (Degener)	51
4. <i>Rhagium inquisitor</i> (Linnaeus)	52
4. Род <i>Rhamnusium</i> Latreille	53
<i>Rhamnusium gracilicornis</i> Thery	54
5. Род <i>Stenocorus</i> Fabricius	54
Определителна таблица на видовете от род <i>Stenocorus</i>	55
1. <i>Stenocorus quercus</i> (Götz)	55
2. <i>Stenocorus meridianus</i> (Linnaeus)	56
6. Род <i>Akimerus</i> Serville	56
<i>Akimerus schaefferi</i> (Laicharting)	57
7. Род <i>Pachyta</i> Zetterstedt	57

Определителна таблица на видовете от род <i>Pachyta</i>	57
1. <i>Pachyta lamed</i> (Linnaeus)	58
2. <i>Pachyta quadrimaculata</i> (Linnaeus)	59
8. Род <i>Evodinus</i> Leconte	61
<i>Evodinus balcanicus</i> Hampe	61
9. Род <i>Evodinellus</i> Plavilstsikov	62
<i>Evodinellus clathratus</i> (Fabricius)	62
10. Род <i>Gaurotes</i> J. Leconte	63
<i>Gaurotes virginea</i> (Linnaeus)	63
11. Род <i>Actmaeops</i> Leconte	65
Определителна таблица на видовете от род <i>Actmaeops</i>	65
1. <i>Actmaeops pratensis</i> (Laicharting)	65
2. <i>Actmaeops septentrionis</i> C. Thomson	66
12. Род <i>Dinoptera</i> Mulsant	66
<i>Dinoptera collaris</i> (Linnaeus)	67
13. Род <i>Pidonia</i> Mulsant	68
<i>Pidonia lurida</i> (Fabricius)	68
14. Род <i>Cortodera</i> Mulsant	69
Определителна таблица на видовете от род <i>Cortodera</i>	69
1. <i>Cortodera humeralis</i> (Schaller)	70
2. <i>Cortodera femorata</i> (Fabricius)	71
3. <i>Cortodera flavimana</i> (Waltl)	71
4. <i>Cortodera discolor</i> Fairmair	72
15. Род <i>Grammoptera</i> Serville	73
Определителна таблица на видовете от род <i>Grammoptera</i>	73
1. <i>Grammoptera ustulata</i> (Schaller)	73
2. <i>Grammoptera abdominalis</i> (Stephens)	74
3. <i>Grammoptera ruficornis</i> (Fabricius)	75
16. Род <i>Allosterna</i> Mulsant	76
<i>Allosterna tabacicolor</i> (De Geer)	76
17. Род <i>Strangalina</i> Aurivillius	78
<i>Strangalina attenuata</i> (Linnaeus)	78
18. Род <i>Pedostrangalia</i> Sokolov	79
Определителна таблица на видовете от род <i>Pedostrangalia</i>	79
1. <i>Pedostrangalia pubescens</i> (Fabricius)	80
2. <i>Pedostrangalia emmipoda</i> (Mulsant)	81
3. <i>Pedostrangalia verticalis</i> (Germar)	81
2. Подсемейство Lepturinae	83
19. Род <i>Leptura</i> Linnaeus	83
Определителна таблица на видовете от род <i>Leptura</i>	83
1. <i>Leptura aurulenta</i> Fabricius	83
2. <i>Leptura quadrifasciata</i> Linnaeus	85
3. <i>Leptura maculata</i> Poda	86
20. Род <i>Stenurella</i> Villiers	86
Определителна таблица на видовете от род <i>Stenurella</i>	87
1. <i>Stenurella melanura</i> (Linnaeus)	87
2. <i>Stenurella bifasciata</i> (Müller)	88
3. <i>Stenurella septempunctata</i> (Fabricius)	89
4. <i>Stenurella nigra</i> (Linnaeus)	90
21. Род <i>Lepturobosca</i> Reitter	90
<i>Lepturobosca virens</i> (Linnaeus)	90
22. Род <i>Pachytodes</i> Pic	92
Определителна таблица на видовете от род <i>Pachytodes</i>	92
1. <i>Pachytodes cerambyciformis</i> (Schrank)	92
2. <i>Pachytodes erratica</i> (Dalman)	94
23. Род <i>Pseudovadonia</i> Lobanov, Murzin, Danilevsky	95
<i>Pseudovadonia livida</i> (Fabricius)	95
24. Род <i>Anastrangalia</i> Casey	96
Определителна таблица на видовете от род <i>Anastrangalia</i>	96
1. <i>Anastrangalia sanguinolenta</i> (Linnaeus)	96
2. <i>Anastrangalia dubia</i> (Scopoli)	97
25. Род <i>Brachyleptura</i> Casey	98
Определителна таблица на видовете от род <i>Brachyleptura</i>	98

1. <i>Brachyleptura erythroptera</i> (Hagenbach)	99
2. <i>Brachyleptura rufa</i> (Brullé)	99
3. <i>Brachyleptura fulva</i> (De Geer)	100
4. <i>Brachyleptura tesserula</i> (Charpentier)	101
5. <i>Brachyleptura pallens</i> (Brullé)	102
6. <i>Brachyleptura maculicornis</i> (De Geer)	102
7. <i>Brachyleptura rubra</i> (Linnaeus)	103
8. <i>Brachyleptura cordigera</i> (Füessly)	104
9. <i>Brachyleptura scutellata</i> (Fabricius)	106
26. Род <i>Anoplodera</i> Mulsant	107
Определителна таблица на видовете от род <i>Anoplodera</i>	107
1. <i>Anoplodera rufipes</i> (Schaller)	107
2. <i>Anoplodera sexguttata</i> (Fabricius)	108
27. Род <i>Vadonia</i> Mulsant	109
Определителна таблица на видовете от род <i>Vadonia</i>	109
1. <i>Vadonia unipunctata</i> (Fabricius)	109
2. <i>Vadonia steveni</i> (Sperk)	110
3. <i>Vadonia imitatrix</i> (Daniel)	110
4. <i>Vadonia bisignata</i> (Brullé)	111
5. <i>Vadonia moesiaca</i> (Daniel)	111
3. Подсемейство <i>Necydalinae</i>	112
Род <i>Necydalis</i> Linnaeus	112
Определителна таблица на видовете от род <i>Necydalis</i>	112
1. <i>Necydalis major</i> Linnaeus	112
2. <i>Necydalis ulmi</i> Chevrolat	114
4. Подсемейство <i>Aseminae</i>	114
Определителна таблица на родовете от подсемейство <i>Aseminae</i>	115
1. Род <i>Anisarthron</i> Redtenbacher	115
<i>Anisarthron barbipes</i> (Schränk)	115
2. Род <i>Asemum</i> Eschscholz	116
<i>Asemum striatum</i> (Linnaeus)	116
3. Род <i>Criocephalus</i> Mulsant	117
Определителна таблица на видовете от род <i>Criocephalus</i>	117
1. <i>Criocephalus rusticus</i> (Linnaeus)	117
2. <i>Criocephalus tristis</i> (Fabricius)	118
4. Род <i>Tetropium</i> Kirby	119
Определителна таблица на видовете от род <i>Tetropium</i>	119
1. <i>Tetropium castaneum</i> (Linnaeus)	119
2. <i>Tetropium fuscum</i> (Fabricius)	120
5. Род <i>Alocerus</i> Mulsant	121
<i>Alocerus moesiacus</i> (Frigivaldsky)	121
6. Род <i>Spondylis</i> Fabricius	122
<i>Spondylis buprestoides</i> (Linnaeus)	122
5. Подсемейство <i>Cerambycinae</i>	124
Определителна таблица на родовете от подсемейство <i>Cerambycinae</i>	124
1. Род <i>Saphanus</i> Serville	127
Определителна таблица на видовете от род <i>Saphanus</i>	127
1. <i>Saphanus piceus</i> (Leicharting)	128
2. <i>Saphanus ganglbaueri</i> Brancsik	129
2. Род <i>Icosium</i> Lucas	129
<i>Icosium tomentosum</i> Lucas	130
3. Род <i>Trichoferus</i> Wollaston	130
Определителна таблица на видовете от род <i>Trichoferus</i>	130
1. <i>Trichoferus pallidus</i> (Olivier)	131
2. <i>Trichoferus griseus</i> (Fabricius)	132
4. Род <i>Stromatium</i> Serville	132
<i>Stromatium fulvum</i> (Villers)	133
5. Род <i>Cerambyx</i> Linnaeus	133
Определителна таблица на видовете от род <i>Cerambyx</i>	134
1. <i>Cerambyx cerdo</i> Linnaeus	135
2. <i>Cerambyx velutinus</i> Brullé	136
3. <i>Cerambyx dux</i> Faldermann	137
4. <i>Cerambyx nodulosus</i> Germar	138

5. <i>Cerambyx miles</i> Bonelli	138
6. <i>Cerambyx scopoli</i> Füssly	139
6. Род <i>Rosalia</i> Serville	140
<i>Rosalia alpina</i> (Linnaeus)	140
7. Род <i>Purpuricenus</i> Germar	142
Определителна таблица на видовете от род <i>Purpuricenus</i>	142
1. <i>Purpuricenus dalmatinus</i> Sturm	142
2. <i>Purpuricenus budensis</i> (Götz)	143
3. <i>Purpuricenus kachleri</i> (Linnaeus)	144
4. <i>Purpuricenus globulicollis</i> Mulsant	145
8. Род <i>Asias</i> Semenov	145
<i>Asias ephippium</i> (Steven et Dalman)	145
9. Род <i>Aromia</i> Serville	146
<i>Aromia moschata</i> (Linnaeus)	146
10. Род <i>Axinopalpis</i> Dubet Chevrolat	148
<i>Axinopalpis gracilis</i> (Krynicky)	148
11. Род <i>Gracilia</i> Serville	149
<i>Gracilia minuta</i> (Fabricius)	149
12. Род <i>Penichroa</i> Stephens	149
<i>Penichroa fasciata</i> (Stephens)	150
13. Род <i>Obrium</i> Curtis	150
Определителна таблица на видовете от род <i>Obrium</i>	151
1. <i>Obrium bicolor</i> Kraatz	151
2. <i>Obrium cantharium</i> (Linnaeus)	151
3. <i>Obrium brunneum</i> (Fabricius)	152
14. Род <i>Molorchus</i> Fabricius	153
Определителна таблица на видовете от род <i>Molorchus</i>	153
1. <i>Molorchus minor</i> (Linnaeus)	153
2. <i>Molorchus umbellatarum</i> (Schreber)	155
3. <i>Molorchus kiesenwetteri</i> Mulsant et Rey	155
15. Род <i>Stenopterus</i> Illiger	156
Определителна таблица на видовете от род <i>Stenopterus</i>	156
1. <i>Stenopterus rufus</i> (Linnaeus)	156
2. <i>Stenopterus ater</i> (Linnaeus)	157
3. <i>Stenopterus flavicornis</i> (Küster)	157
16. Род <i>Callimellum</i> Strand	158
Определителна таблица на видовете от род <i>Callimellum</i>	158
1. <i>Callimellum angulatum</i> (Schrank)	158
2. <i>Callimellum femoratum</i> (Germar)	159
17. Род <i>Callimoxys</i> Kraatz	160
<i>Callimoxys gracilis</i> (Brullé)	160
18. Род <i>Certallum</i> Serville	161
<i>Certallum ebulinum</i> (Linnaeus)	161
19. Род <i>Deilus</i> Serville	162
<i>Deilus fugas</i> (Olivier)	162
20. Род <i>Hylotrupes</i> Serville	163
<i>Hylotrupes bajulus</i> (Linnaeus)	163
21. Род <i>Rhopalopus</i> Mulsant	164
Определителна таблица на видовете от род <i>Rhopalopus</i>	164
1. <i>Rhopalopus insubricus</i> (Germar)	165
2. <i>Rhopalopus hungaricus</i> (Herbst)	166
3. <i>Rhopalopus spinicornis</i> (Abeille)	166
4. <i>Rhopalopus clavipes</i> (Fabricius)	167
5. <i>Rhopalopus macropus</i> (Germar)	168
6. <i>Rhopalopus femoratus</i> (Linnaeus)	168
22. Род <i>Leioderus</i> Redtenbacher	169
<i>Leioderus kollari</i> Redtenbacher	169
23. Род <i>Semanotus</i> Mulsant	170
<i>Semanotus undatus</i> (Linnaeus)	170
24. Род <i>Callidium</i> Fabricius	170
Определителна таблица на видовете от род <i>Callidium</i>	170
1. <i>Callidium violaceum</i> (Linnaeus)	171
2. <i>Callidium aeneum</i> De Geer	172

25. Род <i>Pyrrhidium</i> Fairmair	173
<i>Pyrrhidium sanguineum</i> (Linnaeus)	173
26. Род <i>Phymatodes</i> Mulsant	174
Определителна таблица на видовете от род <i>Phymatodes</i>	175
1. <i>Phymatodes testaceus</i> (Linnaeus)	175
2. <i>Phymatodes lividus</i> (Rossi)	176
3. <i>Phymatodes puncticollis</i> Mulsant	177
4. <i>Phymatodes pusillus</i> (Fabricius)	177
5. <i>Phymatodes glabratus</i> (Charpentier)	178
6. <i>Phymatodes rufipes</i> (Fabricius)	178
7. <i>Phymatodes fasciatus</i> (Villers)	179
8. <i>Phymatodes alni</i> (Linnaeus)	180
27. Род <i>Lioderina</i> Ganglbauer	180
<i>Lioderina linearis</i> (Hampe)	180
28. Род <i>Anaglyptus</i> Mulsant	181
<i>Anaglyptus mysticus</i> (Linnaeus)	181
29. Род <i>Plagionotus</i> Mulsant	182
Определителна таблица на видовете от род <i>Plagionotus</i>	183
1. <i>Plagionotus detritus</i> (Linnaeus)	183
2. <i>Plagionotus arcuatus</i> (Linnaeus)	184
3. <i>Plagionotus floralis</i> (Pallas)	185
4. <i>Plagionotus speciosus</i> (Adams)	186
30. Род <i>Isotomus</i> Mulsant	186
<i>Isotomus speciosus</i> (Schneider)	186
31. Род <i>Chlorophorus</i> Chevrolat	188
Определителна таблица на видовете от род <i>Chlorophorus</i>	188
1. <i>Chlorophorus varius</i> (Müller)	189
2. <i>Chlorophorus herbsti</i> (Brahm)	190
3. <i>Chlorophorus figuratus</i> (Scopoli)	190
4. <i>Chlorophorus sartor</i> (Müller)	191
5. <i>Chlorophorus trifasciatus</i> (Fabricius)	192
6. <i>Chlorophorus hungaricus</i> (Seidlitz)	192
7. <i>Chlorophorus nigripes</i> (Brullé)	193
32. Род <i>Xylotrechus</i> Chevrolat	193
Определителна таблица на видовете от род <i>Xylotrechus</i>	193
1. <i>Xylotrechus antilope</i> (Schönherr)	193
2. <i>Xylotrechus arvicola</i> (Olivier)	194
3. <i>Xylotrechus rusticus</i> (Linnaeus)	195
33. Род <i>Clytus</i> Laicharting	196
Определителна таблица на видовете от род <i>Clytus</i>	196
1. <i>Clytus tropicus</i> Panzer	197
2. <i>Clytus rhamni</i> Germar	197
3. <i>Clytus lama</i> Mulsant	198
4. <i>Clytus arietis</i> (Linnaeus)	199
Библиография	201
Азбучен показалец на латинските названия на сечковците	203

УВОД

Сечковците (Cerambycidae) са едно от богатите на видове семейства на твърдокрилите насекоми (Coleoptera). В света са познати повече от 25 000 вида, а само в Палеарктичната зоогеографска област техният брой е над 2 500.

Сечковците винаги са били обект за колекциониране от любители. Ето защо те са едни от най-изучените твърдокрили. Високата степен на изученост се дължи още и на голямото практическо значение, което имат много видове като вредители на горски, паркови и овощни дървета, а така също и на различни дървени съоръжения.

Видовете от семейството са често срещани насекоми и са важно звено в хранителните вериги на много други животни.

Сечковците са добре изучени и в нашата страна. Познати са около 250 вида.

В сравнение с известните за Югославия около 280 вида, за Румъния 250 вида и за Средна Европа 190 вида, българската фауна на сечковците може да се приеме за добре изучена.

При съставянето на този труд авторът е ползвал както своята колекция, така и сбирките на Националния природонаучен музей в София.

При съставянето на определителните таблици и някои описания са използвани литературни източници и предимно съчиненията на Плавильщиков (1936, 1940), Данилевский и Мирошников (1985), Miksic и Georgjievic (1971, 1973) и др.

Авторът е особено признателен на специалиста Михаил Леонтиевич Данилевски (Москва), без чиято помощ този труд не би могъл да бъде подготвен.

Първата част на труда включва данни за подсемействата Prioninae, Lepturinae, Necydalinae, Aseminae и Cerambycinae, с общо 155 вида.

ОБЩА ЧАСТ

СИСТЕМАТИЧНО ПОЛОЖЕНИЕ НА СЕМ. CERAMBYCIDAE

Систематичното положение на семейството е, общо взето, ясно. Winkler (1929) поставя семейството заедно с листоядите (Chrysomelidae) и зърноядите (Bruchidae) в надсемейството Phytophaga. Плавильщиков (1936) приема, че Cerambycidae е част от серията семейства Chrysomeloidea, в която влизат освен Cerambycidae, Chrysomelidae и Bruchidae още и семействата на групата хоботни бръмбари Rhynchophora (Anthribidae, Brentidae, Rhinomaceridae, Curculionidae и Ipidae). Макар че той отчита разликата между двете групи семейства, все пак приема за по-вярно, че всичките те образуват една естествена серия семейства Chrysomeloidea.

Аналогично е мнението и на Hoffmann (1950). Той смята, че Cerambycoidea, Chrysomeloidea и Curculionoidea образуват заедно една супердивизия Phytophagoidea.

Във всички случаи различните изследователи приемат, че Cerambycidae е много близко семейство до Chrysomelidae. Даже някои родове на листоядите (*Donacia*, *Plateumaris* и *Crioceris*) по морфологични белези много се доближават до сечковците.

По отношение на разделянето на Cerambycidae на подсемейства няма единно мнение сред специалистите. Reitter (1912) приема, че в Германия Cerambycidae има две подсемейства — Cerambycinae и Lamiinae. Winkler (1929) дели палеарктичните сечковци на три подсемейства — Prioninae, Cerambycinae и Lamiinae. Miksic и Georgijevic (1971) приемат, че в Югославия Cerambycidae са представени с 6 подсемейства — Prioninae, Spondylinae, Asemolinae, Lepturinae, Cerambycinae и Lamiinae. Лобанов, Данилевский, Мурзин (1981, 1982) разпределят сечковците в бившия СССР на следните подсемейства: Disteninae, Parandrinae, Prioninae, Apatophyseinae, Lepturinae, Necydalinae, Asemolinae, Cerambycinae и Lamiinae. Сходно е разпределянето и на Кавказките Cerambycidae, направено от Данилевский и Мирошников (1985), при което липсва само Disteninae.

За фауната на България ще се придържахме към разделянето на Cerambycidae в следните подсемейства: Prioninae, Lepturinae, Necydalinae, Asemolinae, Cerambycinae и Lamiinae. Това разделяне, както и номенклатурата на Cerambycidae в този труд, съответства с малки изменения на приетата система от Лобанов, Данилевский, Мурзин (1981, 1982).

Сечковците се характеризират със следните общи белези, които ги отличават от останалите семейства на твърдокрилите.

Всички ходила на краката са съставени от 4 членчета, като третото е разширено, сърцевидно и дълбоко врязано отпред по средата. Главата е къса, не е източена напред в хобот, антените не са коленчати, почти винаги са по-дълги от половината дължина на елитрите, най-често по-дълги от 2/3 от тяхната дължина, в покой лежат разположени назад върху тялото. Пищялите на върха са с две обикновено силно развити шипчета. Очите най-често не са овални, а врязани от едната си страна. Елитрите почти никога нямат точкови бразди.

МОРФОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА CERAMBYCIDAЕ

ИМАГО

Cerambycidae имат характерен външен вид и трудно могат да бъдат сгрешени с други представители на разряда твърдокрили (фиг. 1). На тях приличат само видовете от сем. Oedemeridae и подсем. Donaciinae от листоядите.

От общия вид на сечковците се отличават по-ясно видовете на родовете *Necydalis* и *Molorchus* (със своите скъсени елитри и съответна окраска наподобяват на оси) и *Spondylis buprestoides*, който прилича на някои видове от сем. Tenebrionidae.

Тялото на Cerambycidae винаги е удължено, с почти успоредни страни, голо или фино покрито с косми.

Сечковците са средни и едри по големина. Българските видове достигат от 3—4 (*Tetrops praeusta*) до над 60 mm (*Resus serricollis*, *Cerambyx cerdo* и др.).

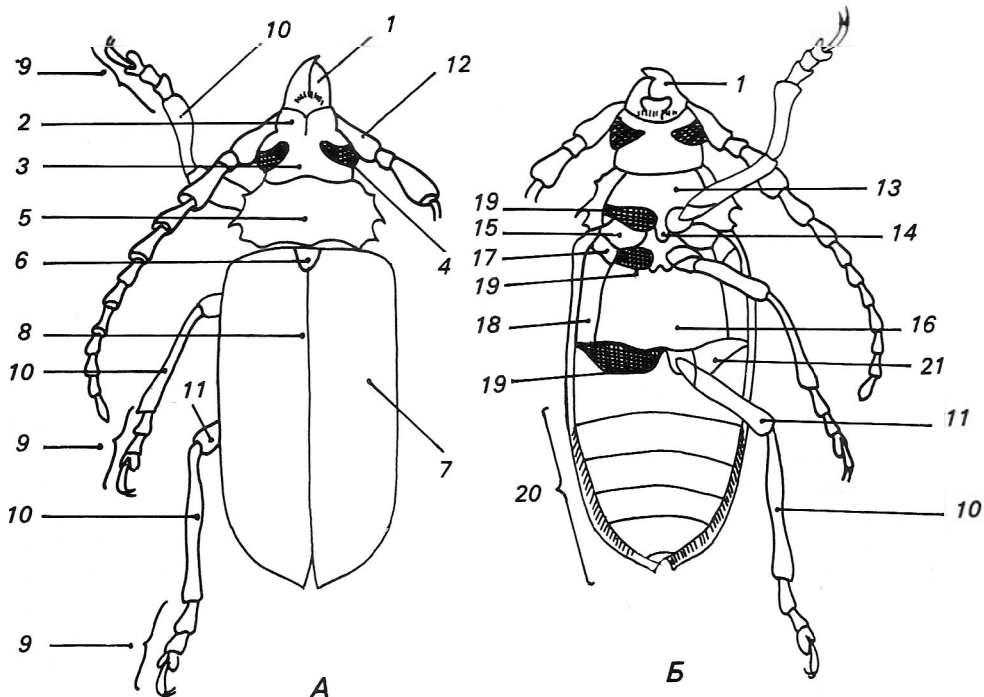
Оцветяването на тялото на българските Cerambycidae е много разнообразно. Срещат се черни, сини, зелени, кафяви, жълто-кафяви и пр. едноцветни видове, със или без метален блясък, както и разноцветни видове с най-различни съчетания на цветовете. Някои са ярко и контрастно оцветени, което ги прави ясно забележими, други са с цветовете, които ги сливат с фона на субстрата, върху който стоят.

Главата (фиг. 2) е добре обособена и подвижна. Според посоката, в която са насочени челюстите, се различават три групи сечковци: при една челюстите са насочени напред и надолу (фиг. 2—1 - Lepturinae), при други - напред (фиг. 2—2 - при Cerambycinae, Prioninae, Aseminae), а при трети - перпендикулярно надолу (фиг. 2—3 - Lamiinae).

Гледана отгоре, главата е заоблена назад, а напред от очите до челюстите е с почти успоредни страни.

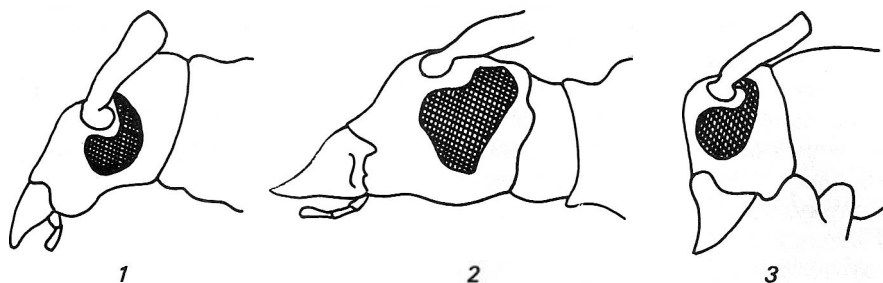
Очите са добре развити, често големи, ясно бъбрековидно или ъгловидно врязани (фиг. 2). Най-често те са разположени зад основата на антените, повече отстрани, отколкото отгоре на главата. Изрезката на окото обхваща често антенната ямка, която при някои видове дори напълно разделя окото на горна и долна част.

Антените (фиг. 1) на сечковците са най-често по-дълги от половината на тялото. Мъжките на *Acanthocinus* и др. имат антени, които 3—4 пъти надминават дължината на цялото тяло. Някои *Dorcadion* са с антени, по-къси от половината тяло. При повечето български Cerambycidae антените достигат или малко надхвърлят дължината на тялото.

Фиг. 1. Общ вид на представителите на Cerambycidae

А — отгоре; Б — отдолу; 1 — горни челюсти; 2 — клипеус; 3 — чело; 4 — очи; 5 — преднегръб; 6 — щитче; 7 — елитри; 8 — шев на елитрите; 9 — ходило; 10 — пищял; 11 — бедро; 12 — антени; 13 — преднегръд; 14 — израстък на преднегръда; 15 — среднегръд; 16 — заднегръд; 17 — епимери на заднегръда; 18 — епистернум на заднегръда; 19 — коксови ямки; 20 — коремни сегменти (стернити); 21 — кокса (по Panin, Savulevsku, 1961)

Фиг. 2. Форма на главата, гледана от страни

Челюстите са насочени напред и надолу (1), напред (2) и надолу (3) (по Miksic, Georgievic, 1971)

Характерна особеност за сечковците е разполагането на антените, когато бръмбарът е спокоен. Те са насочени назад и ниско над тялото.

Броят на членчетата на антените на българските сечковци е най-често 11. Рядко той е 12 (например *Agapanthia* или пък само мъжките индивиди *Prionus coriarius*, *Molorchus minor*).

Фиг. 3. Скосен връх на първото членче на антените на *Monochamus* (по Papin, Savulevsku, 1961)

Формата на членчетата на антените е доста разнообразна. Най-често те са почти цилиндрични или различно задебелени към върха си. От основата към върха на антените членчетата постепенно стават по-тънки. Първото членче на антените е обикновено най-силно удебелено към върха, дори понякога изглежда почти конусовидно. То е и различно скулптирано — обикновено по-грубо от останалите. При много видове на подсем. *Lamiinae* на върха му се обособява своеобразно скосена плоскост (фиг. 3). Второто членче е винаги най-късото членче на антените, даже някога по-късо, отколкото дебело. Последното членче на антените е по-силно от останалите заострено към върха си, а понякога дори е снабдено с тънък израстък, който погрешно може да бъде взет за отделно членче.

Антените най-често са голи или покрити с много фини косми. По-рядко космите са гъсти (при *Calamobius filum* и някои *Agapanthia*), а на *Rosalia alpina* образуват на върха на всяко членче снопче от гъсти косми.

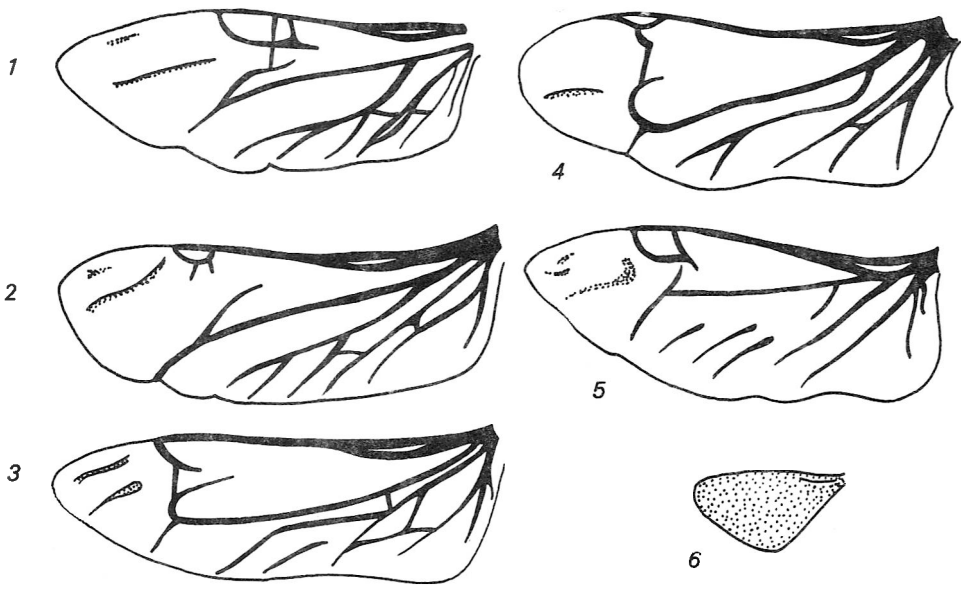
Преднегръбът (фиг. 1) на *Cerambycidae* е голям, отгоре по-често плоско изпъкнал, отстрани повече или по-малко заоблен, отпред към главата право отрязан, изпъкнал или дъговидно връзан, отзад прав, двойно връзан или изпъкнал към щитчето. Страните му са със или без ръб, много често по средата с шипче или пъпка, по-рядко с няколко зъбчета. Плоскостта на преднегръба може да е гладка, набръчкана или неясно зърнеста. Формата на преднегръба е различна. Тя може да е почти правоъгълна, напред стеснена или отстрани ъгловидно издута към щитчето.

Щитчето (фиг. 1) е различно голямо, но обикновено ясно изразено. То може да е триъгълно или заоблено.

Елитрите (фиг. 1) почти винаги са добре развити и покриват коремчето изцяло или то се вижда у някои женски само на върха между заоблените върхове на елитрите. При някои родове те са скачени и оставят голяма част от коремчето видима отгоре (при споменатите вече *Necydalis* и *Molorchus*). При видовете на *Stenopterus* и *Callimellum* елитрите не толкова са скъсени, колкото към върха силно се стесняват, поради което оставят открито коремчето.

Структурата на елитрите е различна. Те често са гладки, по-рядко с разсеяни по тях дребни точки или фино набръчкани. Българските видове нямат грубо скулптирани елитри. Те никога нямат точкови редици. Рядко имат повече или по-малко ясни надлъжни ребра (например *Rhagium*).

Фиг. 4. Ципести крила и жилкуване на *Rhagium* (1), *Criocephalus* (2), *Prionus* (3), *Cerambyx* (4), *Monochamus* (5), *Dorcadion* (6) (по Panin, Savulevskii, 1961)

Елитрите много често са голи, по-рядко покрити с фини косми и много рядко имат петна от по-гъсти косми (*Rosalia alpina*).

Окраската на елитрите е много разнообразна и силно варира в рамките на един и същи вид. Това е давало основание на много автори да описват невероятно голям брой цветни аберации.

Ципести крила (фиг. 4) имат добре развити повечето *Cerambycidae*. Рядко те липсват или са силно скъсени (*Dorcadion*).

Много от сечковците летят добре, дори при топло време те реагират много бързо при приближаване към тях (*Leptura*, *Strangalia*, *Pachytodes* и др.)

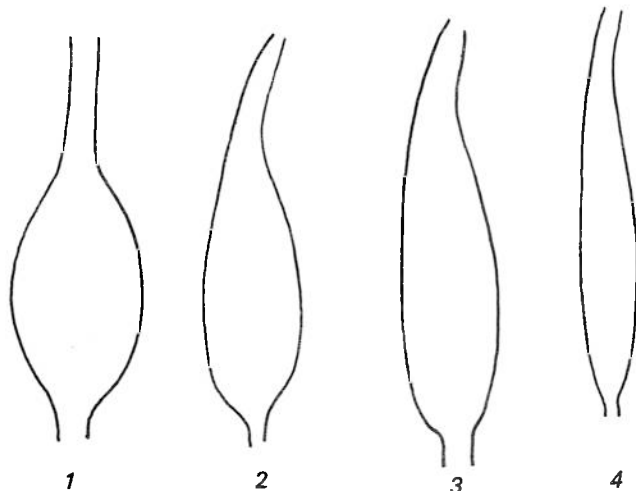
Преднегръдът (фиг. 1) обикновено е гладък и леко се спуска към главата. Коксовите ямки са удължени, между тях той образува израстък с различна форма. Самите коксови ямки може да са отворени назад (*Lamiinae*) или да са затворени, т.е. да не достигат до задния ръб на преднегръба (*Aromia moschata*).

Среднегръдът (фиг. 1) е къс, почти целият е зает от коксовите ямки на средните крака.

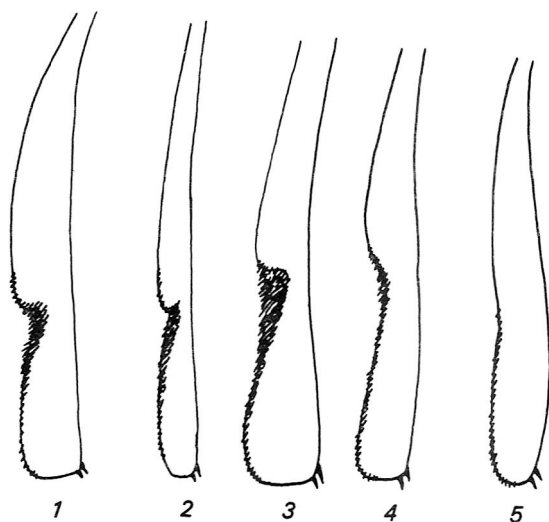
Заднегръдът (фиг. 1) е доста удължен, развит напред от задните коксови ямки. Той има добре развити къси епимери и тесни дълги епистернуми.

Коремчето (фиг. 1) у видовете с добре развити елитри се вижда само отдолу. То е съставено от 5 видими членчета (стернити), които често са еднакво дълги или само първото е по-дълго.

Краката (фиг. 1), общо взето, не се отличават с голямо разнообразие. Те варират при някои видове по дължина. Например мъжките на *Ergates faber* имат по-дълги предни крака, с които обхващат тялото на женските при копулация.

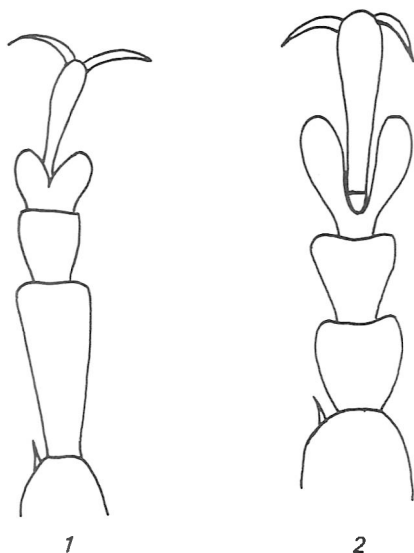
Фиг. 5. Различни по форма бедра
 1 — бухалковидни; 2 — силно удебелени; 3 — слабо удебелени; 4 — тънки
 (по Плавильщиков, 1936)

Фиг. 6. Изрезка пред върха на външния ръб на пищялите на Lamiinae
 1 — *Morimus funereus*; 2 — *Monochamus*; 3 — *Dorcadion*; 4 — *Acanthocinus*; 5 — *Saperda* — бразда
 почти не се забелязва (по Panin, Savulevsku, 1961)

Коксите са кълбовидни, почти цилиндрични или силно напречни, понякога с израстъци. Формата им характеризира големите систематични групи и служи като добър и стабилен систематичен белег.

Бедрата имат различна форма (фиг. 5) — от рязко удебелени (бухалковидни, например при *Callidium*) до тънки (например при *Leptura*).

Фиг. 7. Ходило на *Stromatium fulvum* (1) и *Cerambyx cerdo* (2) (ориг.)

Пицялите, общо взето, малко варират по форма. На върха си имат две шпори, близко разположени една до друга. При *Lamiinae* пред върха на външния ръб има изрезка, която при различните родове има различна форма (фиг. 6) и която често е запълнена с четинки.

Ходилата са от 4 членчета (фиг. 7), като всъщност последното членче е пето, тъй като четвъртото е неразвито и скрито между третото и петото. Само понякога (например при *Cerambyx* — фиг. 7—2) четвъртото членче, макар и много малко, се вижда в тънката основа на последното членче и тогава ходилата изглеждат съставени от 5 членчета. Третото членче е късо, сърцевидно, широко, дълбоко разцепено по средата, където се прикрепва четвъртото членче.

Последното членче на върха си има два тънки, извити, сближени или разширени нокътя, вътрешната повърхност на които може да е гладка, наъбена или с късо зъбче по средата.

Половият диморфизъм в повечето случаи е добре изразен. Мъжките имат по-стройно тяло, понякога са по-едри (например *Ergater faber*), но по-често са по-дребни от женските. Елитрите им назад по-ясно се стесняват. Антените на мъжките винаги са по-дълги от тези на женските, а понякога — и значително по-дълги (*Acanthoderes* и др.). При *Prionus* отделните членчета на антените на мъжките са по-широки и даже с пластинковидни израстъци навън. Мъжките често имат по-силно развити очи. Скулптурата на преднегръба на мъжките *Ergates faber* и *Rhesus scabricornis* е значително по-груба от тази на женските. Оцветяването също може да бъде различно при двата пола (някои *Dorcadion*, например *D. sturmi*, *Brachyleptuza rubra*).

Ларвите на Cerambycidae са удължени, меки, почти цилиндрични или едва плоски, с ясно начленено тяло. Те са млечнобели или със слаб жълтеникав оттенък, главата често е по-тъмна.

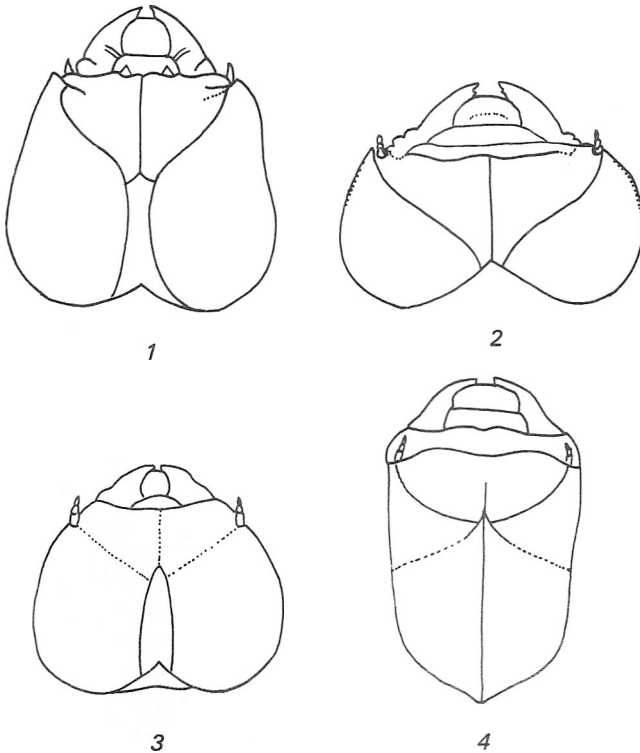
Главата (фиг. 8) е плоска и има различна форма, но челюстите всякога са насочени напред. Върху горната страна се различават следните части (фиг. 9): горни челюсти (мандибули), горна устна (лабрум), клипеус, къси антени, съставени от 2—3 членчета, чело, епикраниум и два шева — среден и челен (вилообразно разклонен).

На долната страна на главата се различават ясно: долна устна (лабиум) с трите ѝ части (долна челюст (максили), върху която личат вътрешната дъвкателна пластинка и долночелюстното пипалце, разположени върху стипеса); стипес (второто членче на максилата) и кардо (първото членче на максилата), които не са ясно разделени, а образуват обща пластинка.

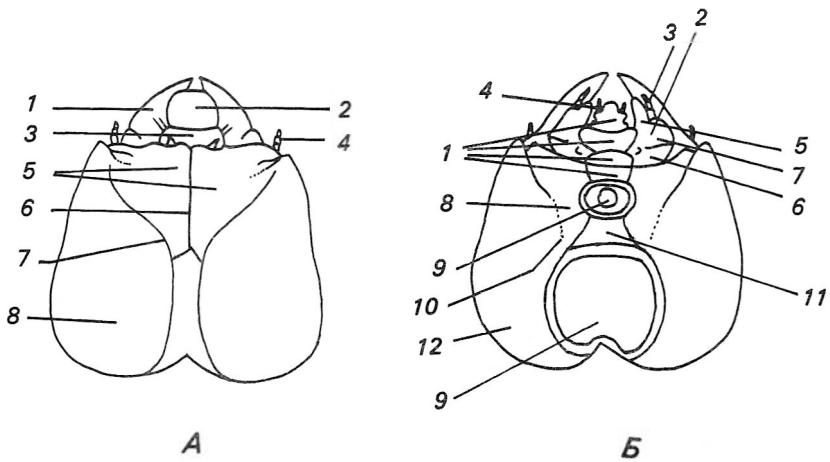
Върху предната горна част на главата са разположени от двете страни по едно, две или три прости очи. Те рядко липсват съвсем.

Гърдите (фиг. 10) са съставени от ясно различими преднегръд, среднегръд и заднегръд.

Краката са къси и най-често съставени от 4 членчета: кокса, трохантер, бедро и пищял, който е слят с ходилото. Върхът е зает от тънък, заострен нокът.

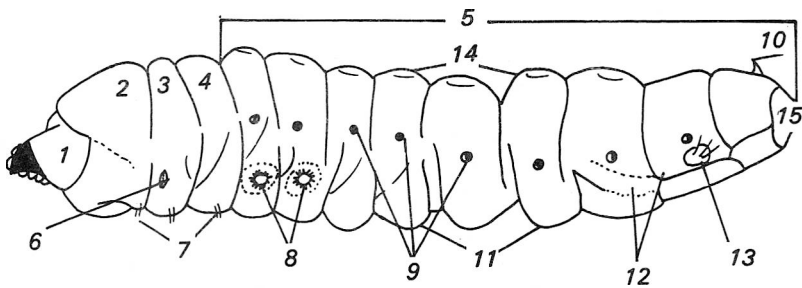

Фиг. 8. Различна форма на главата на ларвите *Ergates faber* (1), *Rhagium* (2), *Xylotrechus* (3) и *Monochamus* (4) (по Demelt, 1966)

Фиг. 9. Части на главата на ларвата

А — дорсална страна: 1 — горни челюсти; 2 — горна устна; 3 — клипеус; 4 — антена; 5 — чело; 6 — среден шев; 7 — челен шев; 8 — епикраниум; Б — вентрална страна: 1 — долна устна; 2 — долна челюст; 3 — долночелюстно (максиларно) пипалце; 4 — долноустно (лабиално) пипалце; 5 — вътрешна дъвкателна пластинка (лациния); 6 — кардо; 7 — стилес; 8 — хипостом; 9 — формален окципитале; 10 — хипостомален шев; 11 — тенториум; 12 — епикраниум (по Demelt, 1966)

Фиг. 10. Общ вид на ларвата от страни

1 — глава; 2 — преднегръд; 3 — среднегръд; 4 — заднегръд; 5 — коремче; 6 — стигма (дихалце) на среднегръда; 7 — крака; 8 — плеврални дискове; 9 — стигми на коремчето; 10 — шипче; 11 — вентрални двигателни мазоли; 12 — епиплеври; 13 — плеврални пъпки; 14 — дорсални двигателни мазоли; 15 — анална пъпка (по Мамаев, Данилевский, 1975)

Коремчето е съставено от 9 сегмента. Върху някои от тях откъм дорсалната и вентралната страна се намират удебеления, наречени двигателни мазоли. Тяхната повърхност има множество почти микроскопични шипчета или тя просто е набръчкана. Тази структура подпомага движението. При много сечковци деветият сегмент носи отгоре тънко, остро шипче.

Яйцата на *Serambycidae* са елипсоидни, понякога към единия полюс по-силно заострени. Цветът им най-често е бял или слабо зеленикав. Обвивката е гладка или пък има някаква структура. Големината им зависи от размера на вида — достига от 0,5 до 4—5 mm.

Какавидите на сечковците, както и на всички твърдокрили, са от типа свободна какавида.

БИОЛОГИЧНИ ОСОБЕНОСТИ И НАЧИН НА ЖИВОТ НА CERAMBYCIDAE

След оплождането женските снасят яйцата си в мястото, където ще се развива ларвата. Това става в пукнатини на кората на дървото или в цепнатини на дъски и друг дървен материал. По-рядко женската активно изгрива в здраво дърво кората и достига дори до дървесината. Развиващите се в тревисти растения снасят яйцата си най-често в изгризани по стъблата ямки. Някои видове се развиват в корените на тревисти растения. Например тези на род *Dorcadion* снасят яйцата си в почвата в близост до корените.

Развитието на яйцето трае обикновено 8—35 дни. Рядко то продължава по-дълго. Излюпената ларва гризе субстрата, като постепенно се придвижва и оставя след себе си издълбан ход, изпълнен с екстреманти и остатъци от храна.

В зависимост от мястото, където се хранят, Cerambycidae могат да се разделят на няколко групи. Едни от тях се хранят само с кората на живи, болни или мъртви дървета. Това са сравнително малко видове (например видовете на род *Rhagium*). Други се развиват в кората само в началото, а по-късно навлизат в ликото и само частично засягат дървесината. Такива са *Pyrhidium sanguineum*, *Acanthocinus aedilis*, някои видове *Saperda* и др.

Голям брой видове само в началото се развиват в кората, а след това изгриват дълбоки ходове в дървесината. Такива са *Xylotrechus rusticus*, *Hylotrupes bajulus*, някои видове *Saperda* и др. В мъртвата дървесина на корените на дебели иглолистни и широколистни дървета се развиват ларвите на *Prionus coriarius*.

Някои ларви предизвикват образуването на подутини — гали. Такъв вид е например *Saperda populnea*. Неговата ларва изгрива ходове в тънките клончета на тополата. Тъканта на това място се разраства в гала.

Развиващите се в тревисти растения също се обособяват в две групи. Ларвите на хранещите се с корени (*Dorcadion*) живеят свободно в почвата и гризят тънките коренчета на житни и други тревисти растения, а други (*Oberea*, *Phytoecia*, *Agapanthia* и др.) се развиват в стъблата на различни тревисти растения.

Ларвите се развиват както в здрави, така и в болни и мъртви растения.

Продължителността на развитието им е различна — от няколко месеца до 2—3 години.

Често пъти развитието на един и същ вид е различно дълго и зависи от не съвсем изяснени причини. Известни са случаи, когато то продължава до 7—8 и повече години. Най-голямо колебание в продължителността съществува при развиващите се в мъртва дървесина. Това подсказва, че влажността на дървесината играе важна роля в това отношение.

Почти всички видове след завършване на развитието си какавидират в изгризания от ларвата ход. Видовете на род *Dorcadion* какавидират в почвата. Видовете, които се развиват в кората или плитко под нея, какавидират в края на хода. Тези, които дълбаят дълбоки ходове в дървесината, преди какавидирането си изгриват ход почти до повърхността и там какавидират така, че на имагинирания бръмбар му остава само да прегризе тънката преграда преди да излезе навън. Какавидният стадий продължава най-често 15—30 дни. В редките случаи, когато зимува какавидата, какавидният стадий трае няколко месеца.

Cerambycidae прекарват зимата най-често в стадий ларва или имаго. Яйцата не зимуват, а какавидите рядко остават да зимуват. Зимуването се осъществява най-често в хода, прогризан от ларвата. Рядко имагото излиза навън още през есента.

Повечето Cerambycidae след имагиниране се нуждаят от допълнително хранене. Имагото може да се храни с цветове (като огризва тичинките или цветните листенца), с листа на дървета или с кората на клони и стъбла. Посетителите на цветовете (*Leptura*, *Strangalia*, *Pachytodes* и др.) са много активни, и то главно през топлите часове на деня. Тези, които се хранят с кората на клони и стъбла, обикновено са активни ношем.

При Cerambycidae в по-голяма или по-малка степен се наблюдава специализация по отношение на храненето.

Монофаги се срещат много рядко. Дори съществува убеждението, че такива няма, но по-скоро не е познат целият спектър на хранителни растения. Например знае се, че *Stenocorus quercus* се развива само върху дъб, *Aromia moschata* — само върху върба, *Saperda punctata* — само върху топола и т.н. Дотолкова, доколкото е известно, че у нас се срещат монофаги, това се отнася главно до хранителни растения като дъб, топола, върба, бряст и някои други, без при това сечковците да са специализирани към определен вид.

Специализацията по отношение на храната се изразява преди всичко в предпочитанието към определена група растения — широколистни или иглолистни. Не са малко и тези видове, които се хранят и с едните, и с другите.

Не е малка групата видове, които се хранят с мъртва, и то разлагаща се дървесина. Такива са например някои видове от родовете *Leptura*, *Strangalia* и др.

Повечето видове Cerambycidae могат да се развиват в нормално влажна дървесина. Малко са видовете, способни да се развиват в суха, мъртва дървесина, като *Hylotrupes bajulus*, *Stromatium fulvum*, видовете на родовете *Callidium* и *Molorchus*. Те именно и заселват различни дървени съоръжения.

Cerambycidae най-често не са първите заселници на дървесината. Обикновено в дърветата се заселват най-напред короядите. Тяхната дейност отслабва защитните им сили, предизвиква нараняване на кората и така се създават условия за заселването на ларвите на сечковците.

В горските екосистеми, в които екологичното равновесие не е нарушено, в които има и стари, и млади дървета, и болни, здрави и мъртви, се създават добри условия за развитие на Cerambycidae и по-специално на тези, които образуват групата на ксилофагите. В такива горски екосистеми стари и големи дънери и стъбла понякога са заселени с голям брой ларви — десетки, от едни и същи или от различни видове. В такова съобщество се създават сложни взаимоотношения. От една страна, при прогризването на ходовете са възможни случаи на срещане на две ларви. Това е гибелно за тях, тъй като обикновено те се нараняват с челюстите си, а наранените ларви не могат нормално да линейт и да се развиват по-нататък. Тези срещи се избягват най-често, тъй като ларвите долавят звуците, издавани от съседите, и променят посоката на своя ход. От друга страна, обилието на ларви в стъблата на дърветата привлича много хищници и паразити. В ходовете често могат да се срещнат някои видове на твърдокрилите семейства Cleridae, Histeridae и Elateridae. Такива са например срещашите се у нас

Thanasimus, *Clerus*, *Opilo* и *Tillus* — от първото семейство; *Platysoma* и *Cylister* — от второто, и *Adelocera* — от третото.

Освен тях ларвите на *Cerambycidae* често стават жертва на някои *Staphylinidae* (*Quedius*), *Nitidulidae*, *Carabidae*, *Ostomatidae*, *Cucujidae* и др. Много хищни двукрили насекоми също се хранят с ларвите на сечковците. Такива са видовете от семействата *Asilidae*, *Xylophagidae*, *Stratiomyidae* и др.

Паразитите на ларвите на *Cerambycidae* също са многобройни. Известни са много видове от семействата *Ichneumonidae*, *Braconidae* и от групата семейства на *Chalcidoidea*.

За съжаление българските изследвания на паразитите са още на много ниско равнище.

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ И СТОПАНСКО ЗНАЧЕНИЕ НА CERAMBYCIDAЕ

Cerambycidae са широко разпространени в нашата страна. Те обитават най-разнообразни биотопи. Особено голямо е видовото разнообразие в горските екосистеми, където освен видове, свързани в своето развитие с дърветата, широко са разпространени и видове, свързани с тревистите растения. В обработваемите земи *Cerambycidae* се срещат рядко, и то не толкова заради специфичността на растителността, но главно поради системното използване на пестициди.

Що се отнася до вертикалното разпределение на сечковците у нас, най-богато е видовото разнообразие в пояса на смесените широколистни гори. В иглолистния пояс също има немалко видове. Над пояса на горите *Cerambycidae* почти няма.

Досега у нас са съобщени 37 вида *Cerambycidae* като вредители на различни растения (табл. 1).

Въпросът за вредата, която сечковците могат да причиняват на растенията, е сложен. По принцип всеки вид, който се развива в здрави или почти здрави дървета, причинява наранявания, които се отразяват върху физиологичните функции на растението, довеждащи до отслабването му. Отслабеното растение вече лесно става обект за нападение от други вредители. Когато става въпрос за растения с къс вегетационен период (едногодишни или двугодишни), тогава от първостепенно значение е дали даден вид вредител е масов, защото само тогава вредата е осезаема. Когато обаче става дума за дървета, някои от които живеят стотици години, тогава дори единичните вреди могат да се „наслагват“. В тези случаи дори и високата степен на опаразитяване на ларвите на сечковците не спасява дървото от макар и частично нанесената вреда. Върху някои стари дъбови дървета например могат да се изброят десетки ходове на живели в продължение на много години поколения на големия дъбов сечко (*Cerambyx cerdo*). Това придобива особено важно значение за човека, който използва дървесината на такива дървета, тъй като тя е силно повредена.

Ето защо въпросът за действителните вреди, които *Cerambycidae* причиняват, е сложен и трябва да се разглежда конкретно.

От таблицата става ясно, че голяма част от установените като вредители сечковци у нас се хранят с дървесна растителност. Ето защо ще объсним въпроса за вредата само върху дърветата.

Таблица 1. Съобщени Cerambycidae като вредители по различни растения за България
(по Буреш, Лазаров, 1950)

Вид Cerambycidae	Растение
<i>Tragosoma deparum</i>	бяла мура
<i>Prionus coriarius</i>	дъб
<i>Rhagium inquisitor</i>	неуточнен вид
<i>Stenurella bifasciata</i>	дъб
<i>Anastrangalia dubia</i>	дъб
<i>Tetropium castaneum</i>	смърч
<i>Stromatium fulvum</i>	суха дървесина
<i>Cerambyx cerdo</i>	дъб, зарзала, кайсия
<i>Cerambyx scopolii</i>	дъб, бряст, бук, ясен, клен
<i>Aromia moschata</i>	върба
<i>Axinopalpis gracilis</i>	ръж
<i>Hylotrupes bajulus</i>	бяла и черна мура, бял и черен бор
<i>Callidium violaceum</i>	иглолистни дървета
<i>Callidium aeneum</i>	бял и черен бор
<i>Pyrrhidium sanguineum</i>	дъб
<i>Phymatodes testaceus</i>	бук
<i>Plagionotus detritus</i>	дъб
<i>Plagionotus aracuatus</i>	дъб, орех
<i>Plagionotus floralis</i>	люцерна
<i>Xylotrechus rusticus</i>	бреза, топола
<i>Dorcadion pedestre</i>	овес, фасул, слънчоглед, захарно цвекло
<i>Morimus funereus</i>	топола
<i>Monochamus sartor</i>	смърч
<i>Monochamus sutor</i>	ела
<i>Monochamus galloprovincialis</i>	бор, бяла мура
<i>Pogonocherus fasciculatus</i>	бор
<i>Acanthocinus aedilis</i>	бор, бяла мура
<i>Exocentrus punctipennis</i>	бор
<i>Agapanthia dahli</i>	слънчоглед
<i>Saperda populnea</i>	топола, върба
<i>Saperda punctata</i>	бряст
<i>Saperda carcharias</i>	топола, върба
<i>Oberea oculata</i>	върба
<i>Oberea linearis</i>	леска
<i>Phytoecia virgula</i>	пиретрум
<i>Phytoecia icterica</i>	нащърнак
<i>Tetrops praeusta</i>	круша, слива, ябълка

За да се изясни този въпрос, е необходимо преди всичко да е ясно за кои видове дървета става дума. По различен начин трябва да се подходи при оценката за вредност към дървета, чиято дървесина се използва от човека и към такива, които играят положителна роля при залесяване, укрепване на брегове и т.н.

Към първата група трябва да отнесем видове като дъб, бук, бял и черен бор, ела, смърч, бяла и черна мура и др., а към втората — тополи, върби и др.

Макар и единични, но повторени много години, поколения на сечковци в дърветата от първа група могат да станат причина за понижаване качеството на дървесината. Такива видове, които се срещат, макар и не особено масово, са вредни.

Останалите видове Cerambycidae могат да нанесат по-осезателна вреда само ако се появят масово. Такива случаи, доколкото е известно, у нас не е имало.

В чуждестранната литература (а данните често се пренасят механично и у нас) има много данни за голямата вреда, която нанася *Saperda populnea* на тополите. Действително клоните, в които се развива ларвата, лесно се чупят. У нас този вид нанася вреди само в силно ограничени, локални находища на тополи. Видът се среща в цялата страна, където растат тополите, но сериозните вреди са отбелязани само в отделни места.

Най-правилно е да бъде дадена цялостна оценка на значението на *Cerambycidae* в България, т.е. като се има предвид не само отрицателното им значение за човека, но и ролята им в екосистемите, особено горските.

Значението на *Cerambycidae* за екосистемите като животни, които използват предимно мъртва дървесина или силно отслабени, болни дървета, е огромно, и то положително. Сечковците са група, играеща важна роля в кръговрата на веществата и в осъществяването на потока на енергията в горските екосистеми.

Съществуват обаче и група видове *Cerambycidae*, които у нас могат да бъдат сериозни вредители. Срещу тях, и то само в необходимите случаи, трябва да се води борба, но не с химически средства, разпръсквани в гората. Така вредата, която ще последва от измирането на полезната фауна, е неизмеримо по-голяма. Когато е необходимо, трябва да се използват биологични средства, които имат избиращо и специфично действие.

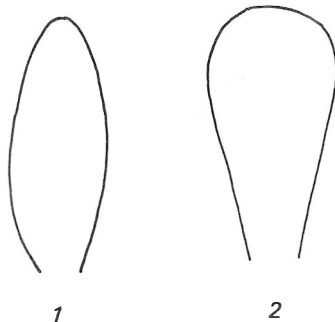
Определено обаче може да се твърди, че досега не се е появявала у нас сериозна нужда от масова борба срещу вредните видове *Cerambycidae*.

Малката група видове *Cerambycidae*, чиито ларви се развиват в суха мъртва дървесина (главно *Hylotrupes bajulus*), като повреждат различни дървени съоръжения от иглолистен материал, може понякога да причини сериозни вреди от локално значение. Срещу тях може да се води успешно химическа борба (обгазяване на помещения и др.).

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ

Определителна таблица на подсемействата
от сем. Cerambycidae в България по имаго

- 1 (2) Предната страна на главата перпендикулярно разположена по отношение на надлъжната ос на тялото. Мандибулите насочени надолу. Предните и средните (понякога само едните или другите) пищали пред върха с изрезка, гъсто покрита с четинки (фиг. 6). (При видовете на род *Saperda* тази изрезка почти невидима.) Последното членче на максиларното пипалце вретеновидно (фиг. 11—1).....Lamiinae.
- 2 (1) Предната страна на главата неперпендикулярно разположена по отношение на надлъжната ос на тялото. Мандибулите насочени напред или косо напред и надолу. Пищали без изрезка пред върха. Последното членче на максиларното пипалце с друга форма (фиг. 11—2).
- 3 (4) Страните на преднегръба с остър надлъжен ръб, покрит с едри зъбчета или зърновидно назъбен. Ако няма ръб или зъбчета, то третото членче на антените покрито с редки, остри шипчета и надминаващо 3—4 пъти дължината на първото членче..... 1. Prioninae.
- 4 (3) Страните на преднегръба най-често без надлъжен ръб. Често с едно зъбче или пъпка, разположена по средата на конусовидно възвишение. Третото членче на антените по-малко от 3 пъти по-дълго от дължината на първото и без остри шипчета.
- 5 (6) Елитрите силно скъсени и покриващи едва само основата на коремчето. Големина над 20 mm.....3. Necydalinae.
- 6 (5) Елитрите нормално развити или оставащи непокрити само върхните

Фиг. 11. Последно членче на максиларно пипалце на *Morimus* (1) и *Cerambyx* (2) (ориг.)

части на коремчето. Ако са силно скъсени, както в теза 5 (6), то големината е под 10—12 mm.

- 7 (8) Главата силно удължена, ясно по-дълга от ширината си, зад очите удължена и към задния ръб ясно и силно шиевидно прещъпната. Окото винаги напълно разделено от антената. Предните пищали никога не са назъбени. .... 2. Lepturinae.
- 8 (7) Главата неясно удължена, неясно по-дълга от ширината си, най-често по-широка от дължината, зад очите несилно удължена, непрещъпната или това съвсем неясно. Окото понякога разделено на две от антената, предните пищали понякога назъбени.
- 9 (10) Второто членче на антените два пъти по-късо от третото. .... 4. Aseminae.
- 10 (9) Второто членче на антените повече от два пъти по-късо от третото. .... 5. Cerambycinae.

Определителна таблица на подсемействата
от сем. Cerambycidae в България по ларвна форма
(по Данилевский, Мирошников, 1985)

- 1 (2) Вътрешният ръб на мандибулите гладък, без зъбчета. Клипеусът и горната устна много тънки. Епистомалните четинки 4. Деветият сегмент на коремчето без никакви образувания. .... 5. Cerambycinae.
- 2 (1) Вътрешният ръб на мандибулите обикновено извит, с остри дорсални и вентрални зъбчета. Понякога зъбчетата раздвоени. Клипеусът широк. Епистомалните четинки 6.
- 3 (4) Без крака, много рядко с микроскопични нечленести рудименти. Главата силно удължена (фиг. 8—4), дълбоко вмъкната в гръдния отдел. С 6 епистомални четинки. .... Lamiinae.
- 4 (3) Краката винаги добре развити, съставени от няколко членчета и с нокът. Главата или по-широка, отколкото дълга, или едва удължена (фиг. 8).
- 5 (6) Лабиално-максиларният комплекс съединен с предния край на хипостома, като съединението по-тясно от ширината на хипостома. Предният край на челото обикновено с 2 напречни кила: единият надвисващ над клипеуса под формата на две или четири зъбчета, а вторият — над първия и често също образуващ две или четири зъбчета. Челото рядко гладко, често с различни издатини. .... 1. Prioninae.
- 6 (5) Лабиално-максиларният комплекс съединен с хипостома по цялата му ширина.
- 7 (10) Най-често без шипче на дорсалната страна на деветия сегмент (фиг. 10—10). Ако има, то седмото членче на коремчето без двигателни мазоли. Нокътът с големи четинки, разположени във вътрешния му край.
- 8 (9) Преднегръбът неограничен с латерални бразди. .... 2. Lepturinae.
- 9 (8) Преднегръбът ограничен с дълбоки латерални бразди. Антените дълги, тричленести. .... 3. Necydalinae.
- 10 (7) С шипче на дорсалната страна на деветия сегмент. Седмият сегмент на коремчето с двигателни мазоли. .... 4. Aseminae.

1. Подсемейство *Prioninae*

Към това подсемейство се отнасят едни от най-едрите български видове. Тук се числят само около 90 палеарктични вида, и то разпространени предимно в източните райони, което е една много малка част от общия брой видове *Segambycidae*. Характерен морфологичен белег е структурата на страните на преднегръба: те са с остри ръбове, назъбени или гладки, или ако няма ръбове, то има дребни зърна. Предните коксови ямки назад са отворени. Половият диморфизъм се изразява в различния строеж на мандибулите. Обитават мъртви, полугнили дебели стъбла и корени на иглолистни и широколистни дървета.

Към българската фауна се числят 5 рода с 6 вида.

Определителна таблица на родовете от подсемейство *Prioninae*

- 1 (2) Очите дълбоко врязани, като врязаната част обхваща изцяло или почти основата на антените. Последните приближени към очите, а не към мандибулите. Антените с ръб по вътрешната страна на членчетата.....4. *Tragosoma* Serville.
- 2 (1) Очите, макар и врязани, необхващащи дори наполовина основата на антените. Последните отдалечени от очите почти на средата между тях и основата на мандибулите. Антените без кил по вътрешната страна на членчетата.
- 3 (4) Преднегръбът отстриан без остър ръб, без едри зъбчета или шипчета. Третото членче на антените със зъбчета или дребни зърна.....3. *Megopis* Serville.
- 4 (3) Преднегръбът отстриан с остър надлъжен ръб със зъбчета или шипчета. Третото членче на антените без зъбчета или зърна.
- 5 (6) Острият ръб на страните на преднегръба с 3 едри, но различни по големина плоски зъби, заострени на върха. Членчетата на антените към върха си силно, дори ъгловидно разширени (трионовидни антени).....5. *Prionus* Fabricius.
- 6 (5) Острият ръб на страните на преднегръба с множество остри и дълги шипчета или само с 1, а останалата част неравно зърнест. Членчетата на антените необразуващи ъгловидни разширения към върха си.
- 7 (8) Страните на преднегръба с множество остри шипчета. Третото членче на антените приблизително равно по дължина на първото.....2. *Rhesus* Motschulsky.
- 8 (7) Страните на преднегръба без множество остри шипчета, най-много с 1 зад средата и зърна по ръба. Третото членче на антените най-малко 2 пъти по-дълго от първото.....1. *Ergates* Serville.

1. Род *Ergates* Serville, 1832

Ergates Serville, 1832, Ann. Soc. Ent. Fr., 1, p. 143.

Тип на рода: *Ergates faber* (Linnaeus, 1767)

Родът обхваща едри видове, които се характеризират с врязан по средата ръб на петия стернит и удължен шести тергит на коремчето. Поло-

вият диморфизъм е добре изразен в по-дългите предни крака и по-грубата скулптура на преднегръба на мъжките.

Развитието на ларвите става в мъртва дървесина предимно на иглолистни дървета.

Към рода се отнасят два палеарктични вида, единият от които се среща в Европа и у нас.

Ergates faber (Linnaeus, 1767)

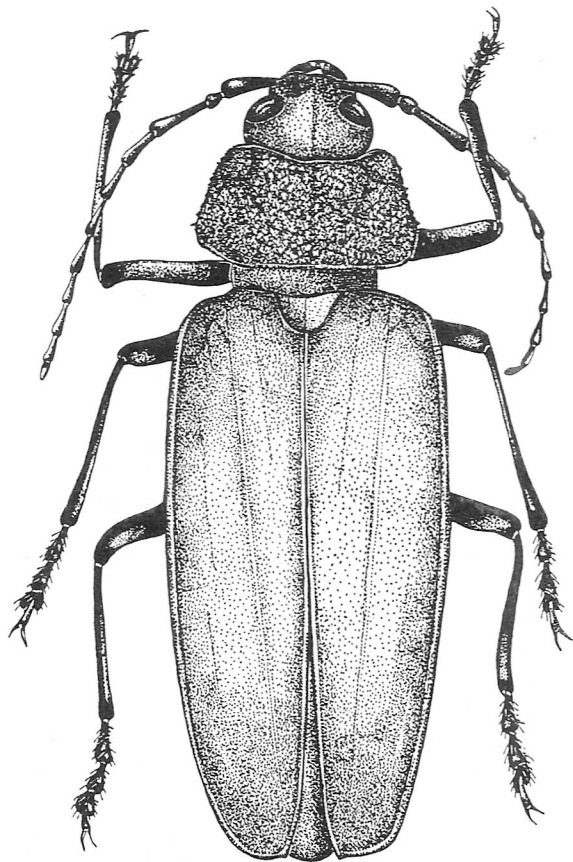
Cerambyx faber Linnaeus, 1767, Syst. Nat., ed. XII, p. 622.

Ergates faber: Йоакимов, 1904:28; Недялков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:82; Heyrovsky, 1967:574.

Целият черно-кафяв, отгоре неокосмен, само главата зад очите и предният и задният ръб на преднегръба със златистожълти къси косми. Гърдите и главата фино мъхесто окосмени, ходилата и вътрешният ръб на пищялите по-гъсто окосмени. Главата къса, широка, грубо точкувана, челото между очите ямковидно вдлъбнато с къса и ясна надлъжна бразда, назад по-фина и достигаща почти до преднегръба, а напред опираща в изрезката на клипеуса. Очите големи, слабо бъбрековидни, силно удължени надолу. Преднегръбът почти 2 пъти по-широк, от колкото дълъг, от всички страни ясно поръбен, напред едва стеснен, предната страна слабо дъговидно връзана, задната почти права или едва изпъкнала, страничните зърнести, слабо изпъкнали в задната трета с по-ясно, остро зъбче. Отгоре грубо и неравно набръчкан, на места с мазолести, гладки възвишения, на места с различно ясни точки. Щитчето полукръгло, с надлъжна бразда и различно ясно точкувано, фино набръчкано. Елитрите малко повече от 2 пъти по-дълги от общата си дължина, отгоре гъсто пунктирани, междините на точките по-малки от диаметъра им, всяка елитра с 2—3 различно ясни надлъжни, слабо изпъкнали ръбове, по-ясни напред и изчезващи назад. Раменете заоблено изпъкнали. Предната страна слабо изпъкнала, без ръб, страните и шевът с ръб, като в предната част зад раменете страните издадени хоризонтално навън и ясно виждащи се отгоре. Назад страните се прибират. Задните вътрешни, заоблени ъгли на елитрите с късо шипче. Антените тънки, достигащи около средата на тялото (женски) или едва надхвърлящи дължината му (мъжки). Първото членче слабо конусовидно, около два пъти по-дебело от второто, слабо дорсо-вентрално сплескано, почти 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха, отгоре фино точкувано. Второто членче малко, почти кълбовидно, третото около 2 пъти по-дълго от първото, почти цилиндрично, само на върха леко разширено. Останалите членчета почти толкова дебели, но около 2 пъти по-тънки от третото. Краката тънки, дълги.

Дължина. 25—60 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : предните крака дълги, значително по-дълги от задните, предните бедра с остри зърна. Антените малко надхвърлящи дължината на елитрите; третото до петото членче от долната страна грубо зърнести. Преднегръбът по-широк, предните заоблени ъгли по-силно изнесени напред. ♀ : дължината на предните крака неразличаваща се от тази на останалите; антените по дължина достигащи около средата на елитрите; членчетата гладки, без зърнеста структура; преднегръбът без изнесени напред предни ъгли.

Фиг. 12. *Ergates faber* (Linnaeus) (ориг.)

Биономия. Ларвата се развива в мъртви или болни, силно отслабени, предимно иглолистни, рядко широколистни дървета и най-често в основата на дебели стъбла на бор и ела. Яйцата си снасят на групи по 8—10 в пукнатини на кората на различни места. Излюпената ларва се развива първоначално под кората, а след първата година навлиза и в дървесината. Развитието продължава 3—4, а понякога и повече години, което зависи както от климатичните условия, така и от влагата на дървесината. Каквидира в края на хода, близо до повърхността. Каквидният стадий трае 20—30 дни.

У нас се среща както на морското равнище — в горите на Лонгоза, край устието на Камчия и в Аладжа манастир, край Златните пясъци, така и в Рила на 1200 m надм. в. (карта 1—1). Имагото се среща през май и юли.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Балканския полуостров, Мала Азия и Северна Африка.

2. Под *Rhesus* Motschulsky, 1838

Rhesus Motschulsky, 1838, Bull. Soc. Nat. Moscou, IX, 2, p. 187.

Тип на рода: *Rhesus serricollis* Motschulsky, 1838.

Към рода се отнася със сигурност I вид. Родът се отделя ясно от останалите родове на семейството по морфологичните особености на страните на преднегръба, посочени в определителната таблица.

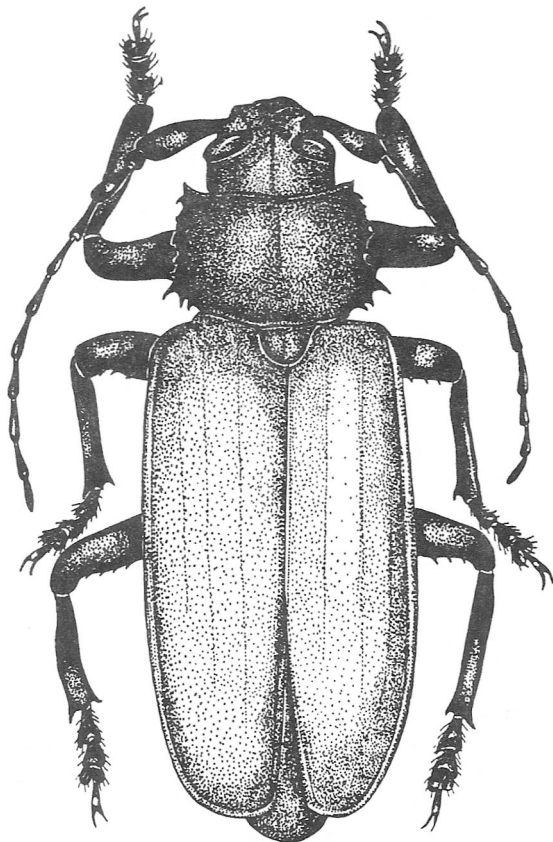
Rhesus serricollis Motschulsky, 1838

Rhesus serricollis Motschulsky, 1838, Bull. Soc. Nat. Mosc. XI, 2, p. 187; Недялков, 1909 а: 28; Кантарджиева, 1932: 81; 1957: 1539; Muche, 1964: 32; Heyrovsky, 1967: 574; 1985: 147; 1986: 307. *Aulocopus serricollis*: Недялков, 1909: 92.

Тялото широко, отгоре доста ясно плоско, дълго. Целият лъскав, жълто-кафяв, неокосмен отгоре, само главата, предният ръб на преднегръба и предната част на щитчето с къси, златисто-жълти косми. Отдолу само гърдите по-ясно, фино окосмени.

Аntenите и краката голи, само вътрешният ръб на пищялите с къси, полустърчащи, гъсто разположени, златисти косми. Главата малка, сбита, темето изпъкнало, гъсто фино зърнесто, придаващо му матов оттенък, с надлъжно разположено тънко ръбче по средата. Челото между очите плоско, малко по-грубо зърнесто, напред към клипеуса теменното ръбче преминаващо в дълбока, тясна бразда. Мястото на прикрепване на antените силно изпъкнало. Очите силно напречни, до мястото на antените по-тесни, под тях по-широко, слабо бъбрековидно врязани пред antените. Преднегръбът около 2 пъти по-широк от дължината си, отгоре лъскав, дребно точкуван, междините различно широки, на места плоско изпъкнали, по средата с неясна, плитка, надлъжна вдлъбнатина. Страните с остър ръб с еднакво дълги, остри шипчета, само шипчето на задните заоблени ъгли по-дълго и върхът му закривен назад. Предният край на преднегръба с широк ръб, прав, само на средата леко вдлъбнат, предните ъгли заострени и издадени напред. Задният край с ръб, заоблено изпъкнал към щитчето. Щитчето заоблено стеснено назад, плоско, почти толкова дълго, колкото широко в основата си. Елитрите малко повече от 2 пъти по-дълги от общата си ширина, отгоре гъсто точкувани, междините на точките по-тесни от диаметъра им и образуващи не съвсем ясни, извиващи ръбчета. От основата до пред върха всяка елитра с по 3 не съвсем ясни ръбчета. Шевът образуващ тънко ръбче. Епиплеврите отделени от останалата част с издигнат, ясен ръб, така че от основата до върхната четвърт се образува вдлъбнат канал. В последната четвърт този канал се губи. Епиплеврите най-широки при рамената, назад постепенно стесняващи се и към върха техният външен ръб сливащ се с вътрешния. Върхът на елитрите заоблен. Долната страна на тялото лъскава. Преднегръбът и среднегръбът неясно зърнесто структурирани, заднегръбът и коремчето гладки, по-лъскави, много фино пунктирани, като по средата на сегментите пунктировката по-рядка, дори губеща се. Преднегръбът образуващ между предните кокси удължено, заоблено на върха езиче, стеснено между коксите, разширено към върха и ясно поръбено от всички страни, стърчащо зад коксите. Между средните кокси израстъкът на среднегръба по-къс, недостигащ задния край на коксите, ъглите му заострени и стърчащи навън. Между задните кокси средата на първия

Фиг. 13. *Rhesus serricollis* Motschulsky (ориг.)

кореман сегмент образуващ заострен израстък. Антените достигащи до около средата на тялото; първото членче масивно плоско, много по-широко от останалите, от основата към върха удебелено, около 2,5 пъти по-дълго от ширината си на върха, отгоре едро точкувано, точките различно големи. Второто членче кълбовидно, малко по-широко от дължината си, третото с около $1/4$ по-късо от първото, цилиндрично, едва разширено към върха си, фино и рядко точкувано, останалите тънки, почти еднакво дълги, само четвъртото малко по-дебело, много фино точкувани. Краката тънки, почти еднакво дълги.

Дължина. 30—60 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : мандибулите по-масивни и с голям зъб на вътрешния край. Антените до зад средата на елитрите. Дискът на преднегръба с дребна и гъста пунктировка, придаваща вид на мрежеста структура. Щитчето гъсто и набръчкано пунктирано. Преднегръдът много фино пунктиран, почти без зърна. ♀ : мандибулите без голям зъб. Антените до пред средата на елитрите. Дискът на преднегръба по-грубо и набръчкано пунктиран. Щитчето рядко и по-дребно точкувано. Преднегръдът с едра и неправилна набръчкана пунктировка.

Биономия. Ларвата се развива в силно влажна, полугнила дървесина на различни широколистни дървета. Развитие то продължава 3 години. Завършилата развитие то си ларва достига дължина 90 mm и ширина 15 mm. Имагото е активно нощем.

У нас е установен по Черноморското крайбрежие от Приморско до устието на Камчия, край Свиленград, Кресненското дефиле, Петрич и Асеновград (карта 1—2). Имагото се среща през юли и август.

Разпространение. Балканския полуостров, Кавказ, Иран, Турска Армения, Сирия.

3. Род *Megopsis* Serville, 1832

Megopsis Serville, 1832, Ann. Soc. Ent. Fr., 1, p. 161.

Тип на рода: *Megopsis mutica* Serville, 1832.

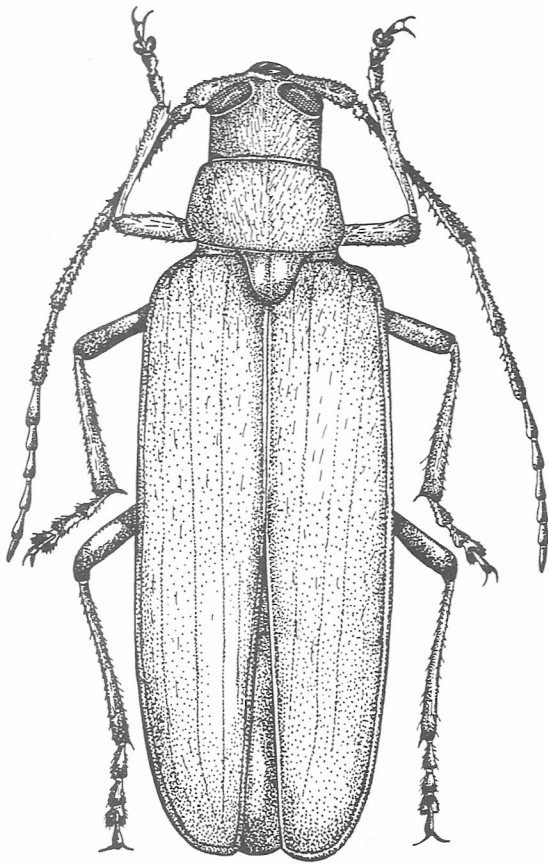
Преднегръбът отстриани без ръб, третото членче на антените с остри зърна, много дълго, назад надхвърлящо основата на елитрите. В Палеарктика се срещат 6—7 вида, а у нас — само 1 вид.

Megopsis scabricornis (Scopoli, 1763)

Cerambyx scabricornis Scopoli, 1763, Entom. Carn., p. 54.

Aegosoma scabricornis: Йоакимов, 1904: 28; Недялков, 1909: 92; Маркович, 1909: 16; Ангелов, 1960: 27; 1964: 314. *Megopsis scabricornis*: Кантарджиева, 1932: 81; 1957: 540; Palm, 1966: 16; Heyrovsky, 1967: 574; Ganev, 1984: 57; 1985: 147; 1986: 307.

Горната страна на тялото бежово-кафява, матова, отдолу червеникаво-кафява. Целият, без антените, покрит с фини жълти косми, по-къси и по-гъсти отгоре. Главата слабо удължена, зад очите цилиндрична, тази част почти 2 пъти по-дълга от дължината на дорсалната част на очите. Между средата надлъжно тънко ръбче от предния край на преднегръба до между очите, а оттам напред лъскава ивица в дъното на широка и плитка бразда. Челото широко и плоско вдлъбнато, над основата на антените с пълковидно възвишение. Пред възвишенията до клипеуса с широка ямка. Отдолу главата плоска. Цялата глава фино и гъсто зърнеста. Очите силно напречни, с широка и дълбока изрезка срещу основата на антените, слабо изпъкнали. Преднегръбът плоско изпъкнал, гъсто зърнесто структуриран, както и главата, с неравности, силно напречен, около 2 пъти по-широк в основата, отколкото дълъг по средата, напред заоблено стеснен, предният край с тънко ръбче и слабо дъговидно издаден към главата, задният край с дебел и ясен ръб по средата, към страните постепенно преминаващ в по-тънко, издигнато ръбче. Основата двойно вдлъбната. Страните на преднегръба без ръб поради силното им завиване надолу и завършване с тънко ръбче на долната страна срещу външния ъгъл на предните кокси. Задните ъгли на преднегръба ясно издадени навън. Щитчето заоблено назад. Елитрите почти 2,5 пъти по-дълги от общата си ширина, отгоре фино зърнесто структурирани, с 3—4 различно ясни надлъжни ребра, достигащи до пред върха, там сливащи се и дори понякога даващи странични разклонения. Шевът оформен като тънко ръбче, страните завършващи до епиплеврите с ясно ръбче, под което са епиплеврите, ясни от рамената до пред върха. Рамената заоблено изпъкнали, върхът на всяка елитра заоблен навън и образуващ почти прав ъгъл спрямо шева. Преднегръбът с отворени назад коксови

Фиг. 14. *Megopis scabricornis* (Scopoli) (ориг.)

ямки, израстъкът между предните кокси изпъкнал, тънък по средата, на върха, който почти достига средните кокси, топчесто удебелен. Израстъкът между средните кокси много тънък. Между задните кокси триъгълен израстък на първия кореман сегмент. Преднегръдът и среднегръдът по-грубо скулптирани, отколкото заднегръдът и коремчето. Антените дълги, достигащи зад средата или върха на елитрите. Първото членче дебело, почти 2 пъти по-дълго от ширината си на върха, слабо конусовидно, външната страна изпъкнала, вътрешната права. Второто членче много късо, по-широко от дължината си. Третото членче много дълго, почти цилиндрично, слабо извито навътре, достигащо раменете на елитрите или надминаващо ги, с грубо зърнеста структура, вътрешната страна с остри зъбчета, по-дълги и по-ясни при мъжките. Четвъртото членче почти 2 пъти по-късо от третото, цилиндрично, със сходна, но по-фина структура; петото още по-тънко, около $\frac{2}{3}$ от дължината на четвъртото и още по-фино структурирано; шестото около $\frac{2}{3}$ от петото и по-фино от него; останалите еднакви по дължина, всяко от тях около $\frac{2}{3}$ от дължината на шестото; последното членче заострено, плоско на върха и малко по-дълго. Краката

тънки, задните по-дълги от средните, последните по-дълги от предните. Ноктите със зъбче в основата.

Дължина. 30—50 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко по-дълги от елитрите; първите членчета по-грубо зърнести, зъбчетата на трето членче остри и дълги; третото членче достигащо далеч зад рамената на елитрите; предните бедра гъсто грубо скулптурирани. ♀ : антените до зад средата на елитрите; третото членче с по-фина структура и зъбчета; първите няколко членчета фини, третото достигащо до рамената на елитрите; предните бедра пунктирани, предните и средни пищали фино зърнести.

Биономия. Ларвата се развива в различни болни или здрави широколистни дървета, като женската снася яйцата си в цепнатини на кора на дъб, бук, ясен, орех, върба, топола и др. Ларвата изгрива дълги ходове в дървесината. Възможно е да нанася вреди. Имагото е активно нощем, като се привлича от светлината.

У нас е намиран често в цялата страна от юли до септември. Среща се от морското равнище до около 800—900 m надм. в.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Мала Азия, Иран, Сирия.

4. Род *Tragosoma* Serville, 1832

Tragosoma Serville, 1832, Ann. Soc. Ent. Fr., 1, p.159.

Тип на рода: *Tragosoma depsarium* (Linnaeus, 1767)

Родът се характеризира с дълбоко връзаните очи, в изрезката на които се намира основата на антената. Страните на преднегръба с голям шиповиден зъб, антените тънки и къси, с ръб по вътрешната страна на членчетата. Главата, преднегръбът и гърдите отдолу покрити с гъсто разположени косми. В Палеарктичната област е разпространен 1 вид, който е установен и у нас.

Tragosoma depsarium (Linnaeus, 1767)

Cerambyx depsarium Linnaeus, 1767, Syst. Nat., ed. XII, p. 624.

Tragosoma depsarium: Кантарджиева, 1932:82; Димитров, 1935:230; Нейговски, 1967:574.

Целият ръждивокафяв, долната страна, краката и антените по-светли. Предната част на тялото отдолу с по-гъсто окосмяване. Главата с едра и груба пунктировка, на места набръчкана. Очите силно напречни, с изрезка, в която са прикрепени антените; над изрезката очите значително по-тесни, отколкото под изрезката. Преднегръбът слабо стеснен напред, предният край с ръб, леко дъговидно издаден напред, основата заоблена, също с ръб, страните с остър шип, разположен в задната трета. Отгоре с надлъжен жлеб по средата, от двете страни на който по 1 мазолесто, плоско образувание, по-рядко на тяхно място ямки. Срещу щитчето често с дъговидна, напречно разположена браздичка. Цялата повърхност гъсто и едро точкувана. Елитрите малко повече от 2 пъти по-дълги от общата ширина. Шевът с тънко ръбче, на върха външният ъгъл заоблен, а вътрешният образуващ с шева почти прав ъгъл и на това място с остро шипче. Отгоре едро и набръчкано пунктиран с по няколко надлъжни ребра, достигащи до пред върха. Епи-

плеврите ограничени с ръбче. Гърдите гъсто точкувани, коремчето по-рядко точкувано, поради което изглежда по-лъскаво. У женските последните членчета тънки и телескопично източващи се в яйцеполагало. Антените тънки, достигащи средата или до последната трета на елитрите; първото членче дебело, около 2—2,5 пъти по-дълго от дебелината си в основата, външната му страна изпъкнала, вътрешната права, гъсто точкувано. Второто почти топчесто, късо, също гъсто точкувано. Третото членче много дълго, едва по-късо от четвъртото и петото, взети заедно. Краката тънки; бедрата с по-дълги косми от пищялите и ходилата.

Дължина. 16—30 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до и зад задната трета на елитрите. Преднегръбът силно окосмен. ♀ : антените до средата на елитрите, преднегръбът по-рядко окосмен.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на иглолистни дървета, най-често борове и ели. Понякога напада и болни дървета. Достига от 500 до 1700 m надм. в. Намиран е през юли.

Разпространение. Европа, Северна и Средна Азия.

5. Род *Prionus* Fabricius, 1775

Prionus Fabricius, 1775, Syst. Ent., p. 159.

Тип на рода: *Prionus coriarius* (Linnaeus, 1758)

Видовете на този род добре се отличават от останалите на подсемейството с добре развитите си остри и големи зъбци по страните на преднегръба. Антените на мъжките са трионовидни, на женските са обикновено устроени. Тук се отнасят едри, широки, отгоре слабо изпъкнали сечковци. В Палеарктичната област се срещат около 50 вида, по-голямата част от които са разпространени в източната ѝ част. У нас са установени 2 вида.

Определителна таблица на видовете от род *Prionus*

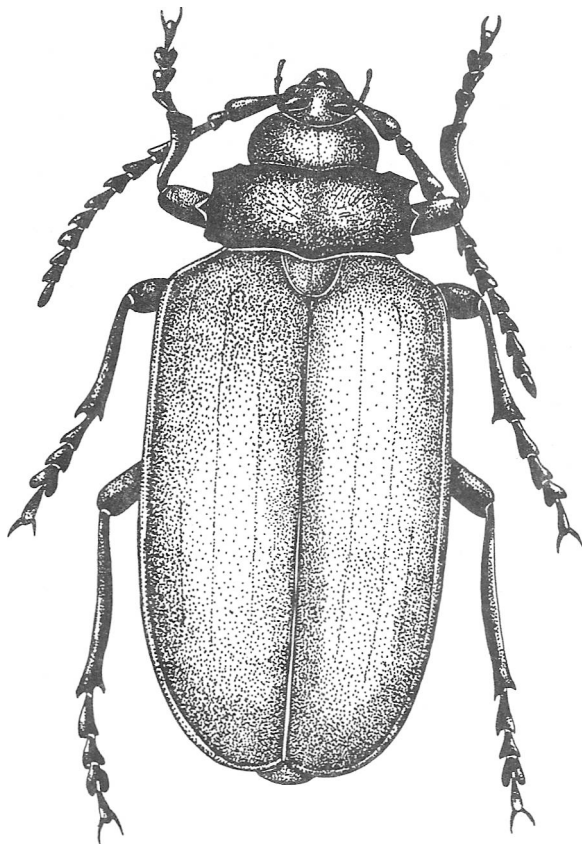
- 1 (2) Третото членче на задните ходила със заострени върхове. Антените и на двата пола с по 12 членчета; последните им няколко слабо надлъжно набраздени. Елитрите отгоре почти гладки, лъскави, с едва различими ребра ..... 2. *P. besicanus* Fairmair.
- 2 (1) Третото членче на задните ходила със заоблени върхове. Антените на мъжките от 12 силно гребеновидно разширени членчета. На женските членчетата 11 и неразширени гребеновидно. Елитрите грубо набръчкани, с матова лъскавина и с по три ясни надлъжни ребра ..... 1. *P. coriarius* (Linnaeus).

1. *Prionus coriarius* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx coriarius Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 389.

Prionus coriarius: Йоакимов, 1904:28; Маркович, 1904:250; 1909:16; Ковачев, 1904/5:8; Недялков, 1905:24; Нейговски, 1931:78; 1967:574; Кантарджиева, 1932:82; Ангелов, 1960:27; Ганев, 1984:58; 1985:147; 1986:307.

Целият ръждиво черно-кафяв, понякога с по-светъл кафяв оттенък, долната страна, краката, челюстните придатъци по-червеникави. Главата отго-

Фиг. 15. *Prionus coriarius* (Linnaeus) (ориг.)

ре и преднегръбът с много фино рядко окосмяване, понякога почти голи, предният и задният ръб на последния с гъста редица златисти косми. Долната страна фино, но ясно окосмена. Главата къса, дебела, по-широка от дължината си, с надлъжна плитка, гладка и лъскава бразда, продължена от клипеуса до преднегръба. Цялата останала част гъсто и дребно точкувана. Очите напречно разположени, бъбрековидни, антените прикрепени срещу вдлъбнатината им, под антените малко по-широки от частта над антените. Преднегръбът почти 2 пъти по-широк (без зъбчетата) от дължината, пунктиран, както главата, по средата с лъскава и гладка, едва вдлъбната бразда, понякога неясна. Предният ръб слабо двойно извит, точно по средата вдлъбнат. Задният ръб също двойно връзан, но по средата изпъкнал към елитрите. Страните остри, с 3 големи триъгълни зъба, средният най-голям. Елитрите около 2 пъти по-дълги от общата им ширина, щитчето толкова дълго, колкото и широко, назад заоблено. Шевът слабо изпъкнал, на върха образуващ прав или тъп ъгъл спрямо задния ръб. Страните килевидно заострени и повдигнати. Рамената заоблени. Отгоре набръчкано точкувани, с 3 надлъжни кила, губещи се във връхната част. Долната страна фино и рядко точкувана. Израстъкът между предните кокси дебел, стърчащ назад и навлизащ в пространството между средните. Антените рязко различни при

двата пола. Женските с тънки антени, недостигащи средата на елитрите, от 11 членчета. Първото членче слабо конусовидно, със заоблени страни, около 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха, гъсто, но дребно точкувано. Второто членче по-широко от дължината си, около 4 пъти по-късо от първото и около 1,5 пъти по-тънко от него. Третото членче доста плоско до върха, едва разширено от основата към върха, на върха изпъкнало спрямо общата плоскост, почти толкова дълго, колкото и първото. От четвъртото до десетото членче силно триъгълни, постепенно по-къси и външният им връх по-силно стърчащ от вътрешния. Последното членче почти 2 пъти по-дълго от предпоследното и на върха заострено. Мъжките с антени, достигащи до зад средата, много по-дебели от тези на женските, съставени от 12 членчета. Първото членче дебело, около 1,5 пъти по-дълго от ширината си; второто почти пръстеновидно; третото едва по-дълго от първото и около 1,5 пъти по-дълго от четвъртото. От третото до последното рязко триъгълни, почти толкова дълги, колкото на върха широки със силно развит външен връх. Последното членче заострено, без стърчащ връх, едва по-дълго от предишното. Краката къси, дебели.

Дължина. 20—45 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : по-дребни; антените по-дебели (различията описани по-горе), пищялите по-широки, по-плоски, с вдлъбнатини по тях, предните извити навън. ♀ : по-едри; краката с по-тънки, по-малко плоски и по-тънки пищяли.

Биономия. Имагото се среща по стари, полугнили или мъртви дънери и стъбла. През деня стоят обикновено по кората, а нощем са активни. Ларвата се развива в продължение на 3 и повече години в дървесината на стари, болни или мъртви широколистни и иглолистни дървета. Какави дирането се извършва в почвата.

У нас се среща често в по-стари гори през юли и август, от морското равнище до 2100 m надм.в. Намиран е в Родопи, Рила, Пирин, Стара планина и в гори в равнината — Пловдив и край Ропотамо.

Разпространение. Европа, Западен Сибир, Мала Азия, Сирия, Иран и Северна Африка.

2. *Prionus besicanus* Faimair, 1855

Pionus besicanus Fairmaire, 1855, Ann. Soc. Ent. Fr. (3), III, p. 318; Кантарджиева, 1932: 82; 1957: 540; Ангелов, 1964: 314; Muche, 1964: 32; Palm, 1916: 16; Неурговски, 1967: 574; Ганев, 1984: 58; 1985: 147; 1986: 307. *Prionus persicus*: Недялков, 1905: 24; 1909: 92.

Целият черно-кафяв, понякога с малко по-светли върхове на елитрите. Отгоре неокосмен, само предната част на главата и особено клипеус с поясни косми. Предният и задният ръб на преднегръба с гъсти златисти косми. Отдолу гърдите по-гъсто окосмени, коремчето почти голо. Главата широка, грубо точкувана, с надлъжна плитка бразда по средата зад очите на плоскостта на темето, а напред между и пред очите, лежаща в надлъжна вдлъбнатина. Преднегръбът почти 2 пъти по-широк от дължината си, отгоре гъсто точкуван, предният ръб срещу очите и по средата вдлъбнат, задният ръб по средата едва, към странните по-силно вдлъбнат. Страните с остър ръб, с 2 големи зъба на предния ъгъл и по средата и с малко зъбче на задния ъгъл. Щитчето почти толкова дълго, колкото и широко, върхът му широко заоблен. Елитрите най-широки в рамената, оттам напред силно, назад едва

стеснени, около 2 пъти по-дълги от общата им ширина при раменете. Отгоре фино точкувани, гладки, ненабръчкани. Надлъжните ръбове почти неочертани. Отдолу коремчето гладко, лъскаво, почти без пунктировка, гърдите гъсто точкувани, напред към преднегръба точкуването по-грубо. Антените при двата пола с по 12 членчета, на мъжките груби и дебели, едва надминаващи назад средата на елитрите, на женските тънки и нежни, недостигащи средата на елитрите. Първото членче дебело конусовидно, гъсто точкувано, но гладко, на мъжките около 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха, на женските около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си. Второто членче и на двата пола по-широко от дължината си, около 3 пъти по-късо от първото. Третото членче с около 1/4 по-дълго от първото, значително по-рядко точкувано, с по-дълъг външен връх, на женските по-тънко и цилиндрично, без източен външен връх. От четвъртото членче към върха на антените членчетата на антените на женските постепенно по-къси, като последното 2 пъти по-късо от третото. От 5 до 11 членче външният връх по-силно заострен от вътрешния връх. При мъжките от третото до 11 членче външният връх силно заострен. Краката дебели.

Дължина. 30—55 mm.

Полов диморфизъм. Освен изтъкнатите съществени отличия между антените на двата пола могат да се посочат още следните: ♂ : по-дебели; краката по-къси и по-дебели; ♀ : по-едри; краката по-тънки и по-дълги.

Биономия. Има сходен начин на живот с предния вид. У нас се среща по-често от него, от морското равнище до 2400 надм. в., през април, юли, август, октомври и ноември. Намиран е по Черноморското крайбрежие, Стара планина, Средна гора, Родопи, Рила, Пирин, Пловдивско.

Разпространение. Балканския полуостров, Мала Азия.

2. Подсемейство *Lepturinae*

Подсемейство *Lepturinae* обхваща около 1000 вида, приблизително 400 от които са разпространени в Палеарктичната област. В България са установени 61 вида.

Тук се отнасят средни и едри по големина сечковци с характерно удължена глава за сметка на частта зад очите. Към преднегръба тя е силно прещъпната. Предните кокси са силно, почти конично изпъкнали, настрани заострени. Страните на коксовата ямка зглести.

Определителна таблица на родовете от подсемейство *Lepturinae*

- 1 (2) Очите грубо и едрозърнести, отделните зърна приблизително равни на точките върху преднегръба. Главата зад очите рязко и силно прещъпната и назад шиевидно източена. Първият коремен стернит като тесен триъгълник между задните кокси. Очите разположени напречно на главата, едва врязани срещу основата на антените.....
..... 1. *Xylosteus* Frivaldsky.
- 2 (1) Очите фино зърнести, отделните зърна много по-дребни от точките на преднегръба.

- 3 (26) Преднегръбът пред предните кокси с напречна вдлъбнатина, жлеб или бразда. Страните на преднегръба често с добре развита пъпка или шипче.
- 4 (19) Страните на преднегръба с ясно развито шипче или заострена, добре развита пъпка, без ръб или кант.
- 5 (6) Израстъкът на преднегръда между предните кокси широк, стърчащ над нивото на коксите. Елитрите с ясно изразени (обикновено по 2—3) надлъжни ребра.....3. *Rhagium* Fabricius.
- 6 (5) Израстъкът на преднегръда между предните кокси нисък, нестърчащ над нивото на коксите. Елитрите без или с много неясни надлъжни ребра.
- 7 (8) Страните на главата зад очите силно пъпковидно стърчащи и тук главата по-широка от ширината ѝ заедно с очите. Третото и четвъртото членче на антените почти равни по дължина ..... 4. *Rhamnusium* Latreille.
- 8 (7) Страните на главата зад очите, макар и пъпковидни, нестърчащи силно и ширината на главата на това място значително по-малка от ширината ѝ заедно с очите. Третото членче на антените значително по-дълго от четвъртото.
- 9 (10) Антените прикрепени между предната страна на очите и основата им, допира очите и не излиза пред линията, свързваща предния ръб на очите. Страните на преднегръба с голям остър, триъгълен зъб ..... 2. *Oxymirus* Mulsant.
- 10 (9) Антените прикрепени между очите, основата им излизаща, макар и незначително, пред линията, свързваща предния ръб на очите. Антенната ямка недопираща очите. Страните на преднегръба с различно силно развита пъпка или шипче, но те никога не големи и триъгълно заострени.
- 11 (14) Задните пищяли на вътрешната страна на върха изрязани и двете шипчета прикрепени в основата на изрезката.
- 12 (13) Средните бедра без зъбчета или пъпки пред върха. Задните бедра опънати назад, нестърчащи зад върха на коремчето. Тялото удължено, слабо стеснено назад, членчетата на антените неразширени силно на върха ..... 5. *Stenocorus* Fabricius.
- 13 (12) Средните бедра със зъбчета на долната страна пред върха. Задните бедра опънати назад, стърчащи малко зад върха на коремчето. Тялото масивно, назад много рязко стеснено, изглежда почти триъгълно. Членчетата на антените силно разширени на върха. Третото членче с изпъкнал и удебелен навън връх ..... 6. *Akimerus* Serville.
- 14 (11) Задните пищяли на върха малко косо отсечени, но без изрезка. Шипчетата прикрепени на върха.
- 15 (6) Третото членче на задните ходила разсечено докъм средата..... 7. *Pachyta* Zetterstedt.
- 16 (15) Третото членче на задните ходила разсечено дълбоко зад средата.
- 17 (18) Първото членче на задните ходила почти равно по дължина на двете следващи, взети заедно. Третото членче едва по-късо от второто. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото широк в основата. .... 8. *Evodinus* Leconte, 1850.
- 18 (17) Първото членче на задните ходила по-дълго от двете следващи, взети заедно. Третото членче значително (1,5—2 пъти) по късо от второто. Преднегръбът ясно по-дълъг от ширината си в основата. .... 9. *Evodinellus* Plavilstsikov.

- 19 (4) Страните на преднегръба със слабо развита пъпка, понякога без ясна такава. Ако е заострена, тя е малка.
- 20 (21) Елитрите сини, силно метално блестящи, пунктировката отгоре груба и гъста, точките гъсто разположени, междините им леко изпъкнали. Страните на преднегръба със заоблена пъпка в предната трета. . . . . 10. *Gaurotes* J. Leconte.
- 21 (20) Елитрите не сини или ако със синкав оттенък, той с неясен метален блясък. Пунктировката отгоре негруба, междините неизпъкнали. Страните на преднегръба заоблени, без или със много малка пъпка.
- 22 (23) Очите с изрезка. Преднегръбът с малка неясна пъпка отстраня. Третото членче на антените почти равно на второто и първото, взети заедно. . . . . 13. *Pidonia* Mulsant.
- 23 (22) Очите заоблени, без изрезка. Страните на преднегръба без пъпка.
- 24 (25) Антените прикрепени ясно пред линията, свързваща предния ръб на очите. Предният край на преднегръба с ясно прещъпване. . . . . 11. *Actaeops* Leconte.
- 25 (24) Антените прикрепени на една линия с предния край на очите или едва излизаци пред нея. Предният край на преднегръба без прещъпване. . . . . 12. *Dinoptera* Mulsant.
- 26 (3) Преднегръбът пред предните кожи гладък, без напречна бразда или жлеб. Страните на преднегръба много рядко с пъпка.
- 27 (32) Очите приближени към основата на мандибулите толкова, че разстоянието между тях значително по-малко от 1/3 от диаметъра на очите.
- 28 (29) Очите без забележима изрезка (вдлъбване) срещу антените. . . . . 14. *Cortodera* Mulsant.
- 29 (28) Очите с ясна изрезка срещу основата на антените.
- 30 (31) Израстъкът на преднегръба между предните кокси дълъг, стърчащ зад тях и на върха разширен. Разстоянието между предния край на очите и основата на мандибулите по-малко от ширината на основата на третото членче на антените. . . . . 15. *Grammoptera* Serville.
- 31 (30) Израстъкът на преднегръба между предните кокси къс, почти ненавлизащ между тях и заострен на върха. Разстоянието между предния край на очите и основата на мандибулите равно или по-голямо от ширината на основата на третото членче на антените. . . . . 16. *Allosterna* Mulsant.
- 32 (27) Разстоянието между предния край на очите и основата на мандибулите почти равно или по-голямо от половината диаметър на очите. Рядко това разстояние около 1/3 от диаметъра на очите.
- 34 (37) Гледана главата перпендикулярно отгоре, предният край на антенната ямка излиза пред линията, свързваща предния край на очите.
- 35 (36) Задните ъгли на преднегръба заострени и насочени косо назад и настрани над рамената на елитрите. Елитрите с черен шев и черни напречни ивици, между тях с жълто. . . . . 17. *Strangalina* Aurivillius.
- 36 (35) Задните ъгли на преднегръба заоблени, нестърчащи косо назад и настрани към раменете на елитрите. Елитрите черни. . . . . 21. *Lepturobosca* Reitter.
- 37 (34) Предният край на антенната ямка неизлизаща пред линията, свързваща предния край на очите.

Карта 1. Разпространение в България на *Ergates faber* (Linnaeus) (1), *Rhesus serricollis* Motschulsky (2) и *Xylosteus spinole* Frivaldsky (3)

- 38(43) Задните ъгли на преднегръба заострени и насочени косо назад и настрани към или над раменете на елитрите.
- 39(40) Първите 2 членчета на задните ходила черно окосмени, но надлъжно по средата на долната си страна без косми и се оформя трудно забележима надлъжна гола ивица. По страните на преднегръба зад средата с едри точки сред гъстото и дребно точкуване..... 18. *Pedostrangalia* Sokolov.
- 40(39) Първите членчета на задните ходила окосмени, без гола ивица по долната страна. Страните на преднегръба без или само с отделни поедри точки.
- 41(42) Пред предния ръб на преднегръба с ясно и дълбоко прещъпване. Прещъпването по задната страна също много ясно изразено и по средата не по-плитко..... 19. *Leptura* Linnaeus.
- 42(41) Пред предният ръб на преднегръба без ясно и дълбоко напречно прещъпване. Прещъпването по задната страна само по страните, а по средата почти липсва..... 20. *Stenurella* Villiers.
- 43(3) Задните ъгли на преднегръба заоблени, ненасочени косо назад към раменете на елитрите или само едва повдигнати.
- 44(45) Елитрите жълти, пред средата и на средата с напречни черни петна, понякога слети в ивица, върхът черен..... 22. *Pachytodes* Pic.
- 45(44) Елитрите различно оцветени, но ако има петна, те не образуват напречна ивица пред и на средата.

- 46(47) Големият диаметър на очите по-дълъг от третото членче на антените; то почти равно на четвъртото и двете заедно едва надхвърлящи голямата дължина на окоето.....
 .....23. *Pseudovadonia* Lobanov, Murzin, Danilevsky.
- 47(46) Големият диаметър на очите по-къс или почти толкова дълъг, колкото третото членче; то по-дълго от четвъртото, а двете заедно много по-дълги от дължината на окоето.
- 48(49) Първото членче на задните ходила равно по дължина на трето и четвърто членчета на антените, взети заедно.....
 .....24. *Anastrangalia* Casey.
- 49(48) Първото членче на задните ходила по-късо от трето и четвърто членчета на антените, взети заедно.
- 50(51) Върхът на елитрите право или вдлъбнато изрязани така, че не само външният им ъгъл, но и вътрешният е остър. Ако това е неясно, то средните членчета на антените в основата си жълти.....
 .....25. *Brachyleptura* Casey.
- 51(50) Върхът на елитрите заоблен, поради което външният и вътрешен ъгъл не са ясно заострени. Ако това е неясно, средните членчета на антените без жълто в основата си.
- 52(53) Страните на преднегръба едва заоблени, преднегръбът дълъг, страните на главата от очите до основата на мандибулите почти два пъти по-къси от диаметъра на очите.....26. *Anoploclera* Mulsant.
- 53(52) Страните на преднегръба по-ясно заоблени, преднегръбът по-къс. Страните на главата от предния край на очите до основата на мандибулите едва достигащи $1/3$ от диаметъра на очите.....
 .....27. *Vadonia* Mulsant.

1. Род *Xylosteus* Frivaldsky, 1838

Xylosteus Frivaldsky, Magyar Tud. Taes. Evkôn., III, p.180.

Тип на рода: *Xylosteus spinolae* Frivaldsky, 1838.

Главата зад очите рязко шиевидно стеснена, очите силно развити, големи, антените прикрепени пред очите върху рязко изразени възвишения. Тялото тясно и дълго. Елитрите тесни, почти успоредни, само около средата леко странично стеснени.

Към рода се отнасят 3 вида, 1 от които се среща в Закавказието и Северен Иран, а другите 2 — в Югоизточна Европа, включително и в България.

Определителна таблица на видовете от род *Xylosteus*

- 1(2) Шипчето на страните на преднегръба голямо, триъгълно, заострено, от основата си до върха почти толкова дълго, колкото малкият диаметър на очите, гледан отгоре. Мазолестите образувания на диска на преднегръба с ясно различима пунктировка. Точките по средата на елитрите по-рядко разположени, междините между тях почти равни на $1/3$ от диаметъра на точките. Петото членче на антените е около 1,3 пъти по-дълго от четвъртото. Тесният израстък на първия корем

стернит между задните кокси, с широко подгънати нагоре страни, по средата толкова широки, колкото ширината на дъното на израстъка на това място.....2. *X. bartoni* Obenberger, Magan.

2(1) Шипчето на страните на преднегръба по-малко, заострено, от основата до върха по-късо от малкия диаметър на очите отгоре. Мазолестите образувания на преднегръба гъсто и дребно точкувани, изглеждат зърнести. Точките по средата на елитрите по-гъсто разположени — междините им значително по-тесни. Петото членче на антените повече от 1,5 пъти по-дълго от четвъртото. Тесният израстък на първия кореман стернит между задните кокси, с тънко издигнато ръбче по страните, много по-тясно по средата на израстъка от ширината на дъното на израстъка на това място.....1. *X. spinolae* Frivaldsky.

1. *Xylosteus spinolae* Frivaldsky, 1838

Xylosteus spinolae Frivaldsky, 1838, Magyar Tud. Tars. Evkön., III, p. 180; Щрайц, 1982: 320. *Xylosteus spinolae* ab. *bulgaricus* Нейговски, 1931: 72; Кантарджиева, 1932: 86; 1957: 542.

Тялото удължено, елитрите силно удължени, с почти успоредни или слабо заоблени страни, главата и преднегръбът почти 2 пъти по-тесни от тях. Отгоре целият покрит с жълтеникави, къси и рядко разположени косми, съвсем нескриващи основата. Долната страна още по-фино окосмена. Целият жълто-кафяв, отгоре върху елитрите с жълти петна, най-често 2, непосредствено зад щитчето върху не много ясни подутини, и по 3 на всяка елифра, приближени към страните им — 1 пред средата, 1 зад средата и 1 пред върха. Главата малка, силно удължена, зад очите рязко шиевидно стеснена, с дълбоко напречно жлебовидно прещъпване зад очите, от което назад към преднегръба следва издигане. Челото между очите с 2 високи пъпковидни издатини, разделени по средата с тънка, гола, вдлъбната, надлъжна ивица, напред към антените следва широка ямка, ограничена отпред от издатините, на които са прикрепени антените. Надлъжната ивица от челото продължаваща през ямката, между антенните издатини. Предната стена на последните почти перпендикулярно на надлъжната ос на главата спускаща се и под ъгъл преминаваща в косо разположения клипеус. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото широк, заедно с върховете на страничните шипчета, задната му страна малко по-широка от предната. Отгоре неравен: по средата с 2 големи, изпъкнали мазолести образувания, разделени по средата със седловидно, надлъжно вдлъбване, напред силно прещъпнат, след което високо издигнат на предния ръб на преднегръба. Зад мазолестите образувания отгоре и отстрани плоско прещъпнат. Целият отгоре с гъста и дребна пунктировка и тесни, зърновидни междини. Страните по задното прещъпване успоредни, следва триъгълната издатина на шипчетата, а напред след жлебовидното прещъпване страните разширяващи се. Щитчето малко, в основата заоблено, стеснено към върха. Елитрите отгоре плоски, с неравности зад щитчето (светлите петна издигнати), с гъста, едра пунктировка и лъскави междини. Страните поръбени и слабо издигнати. Отдолу коремчето много дребно, но гъсто точкувано, а гърдите зърнесто, също много дребно пунктирани. Антените почти еднакво дебели навсякъде, освен първото членче; то рязко удебелено и почти толкова дълго,

колкото големият диаметър на очите. Второто членче почти еднакво дълго и широко, третото дълго колкото първото, четвъртото с $1/3$ по-късо от третото, останалите почти еднакво дълги. Краката тънки и дълги.

Дължина. 14—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂ ; страните на елитрите почти успоредни. ♀ : страните на елитрите заоблено разширени около средата.

Биономия. Ларвата се развива в дървесината на леската; развитието продължава до 2 години. Имагото се среща по нея във влажни и сенчести места, проявява активност през нощта.

У нас е рядък вид (карта 1—3). Намиран е в Тракия, на Витоша и Осогово. Среща се през май и юни.

Разпространение. Унгария, Румъния и Балканския полуостров.

2. *Xylosteus bartoni* Obenberger, Maran, 1933

Xylosteus bartoni Obenberger, Maran, 1933, Sborn. Entom. Oddel. Nar. Mus. Prace, XI, 90, p. 130; Heyrovsky, 1967: 574. *Xylosteus bartoni* ab. *heyrovskiyi* Кантарджиева, 1936: 196; 1957: 542.

Целият червеникаво-кафяв, с много редки жълти косми, по-дълги по елитрите и по-къси по преднегръба и главата. Долната страна много гъсто, но по-fino окосмена. Главата силно удължена, рязко прещъпната зад очите и шиевидно удължена към преднегръба. Предният край на антенните брадавички почти опиращ в основата на мандибулите. Преднегръбът със силно изразени неравности, както при предния вид, но с много по-голям страничен шип. Пунктировката върху мазолестите образувания малко поедра и по-груба от тази на останалата част. Щитчето триъгълно заоблено. Елитрите едро пунктирани, междините гладки, лъскави, по-широки от тези на предния вид. Антените с дебело първо членче, малко по-дълго от големия диаметър на очите, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си. Второто членче едва по-дълго от дебелината си на върха, четвъртото членче по-късо от третото и всички останали, които са почти еднакви по дължина. Краката тънки и дълги.

Дължина. 16—17 mm.

Биономия. Начинът на живот на вида е непознат.

Видът е известен от Рила (Боровец и Парангалица) и Родопите (х. „Здравец“) (карта 2—1). Среща се през май и август от 1200 до 1700 m надм. в.

Разпространение. България.

2. Род *Oxymirus* Mulsant, 1863

Oxymirus Mulsant, 1863, Col. Fr. Longie, ed. 2, p. 464.

Тип на рода: *Oxymirus cursor* (Linnaeus).

Характерен белег за рода е мястото на прикрепването на антените — между очите, без да излиза антенната ямка пред тях. Шипчето по страните на преднегръба голямо и дебело. Израстъкът на преднегръда между предните кокси е къс и остър, неизлизащ назад от тях. Първото членче на задните ходила по-дълго от следващите 2 членчета, взети заедно.

Към рода се отнасят 2 палеарктични вида. От тях само 1 се среща у нас.

Oxymirus cursor (Linnaeus, 1758)

Cerambyx cursor Linnaeus 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 393.

Oxymirus cursor: Йоакимов, 1904:29; *Toxotus cursor*: Heyrovsky, 1931:79; 1967:574; Кантарджиева, 1932:86; 1957:542.

Тялото удължено, от раменете назад с почти успоредни или ясно стеснени страни. Оцветяването силно различаващо се у двата пола. Елитрите, преднегръбът и главата отгоре късо и умерено гъсто окосмени със светли косми. Страните на преднегръба и главата зад очите около челюстите с дълги, стърчащи косми. Долната страна по-гъсто окосмена със светли къси косми, с отделни дълги, стърчащи косми. Главата спрямо размерите на тялото малка, силно удължена, зад очите слабо прещъпната, антенните пъпки силно сближени между очите, от тях напред към клипеуса главата широко седловидно, напречно вдлъбната. Очите умерено изпъкнали, врязани срещу антените. Преднегръбът слабо стеснен от основата към предния край, почти толкова дълъг, колкото при основата. Отгоре с 2 надлъжни мазолести образувания, слабо разделени по средата с вдлъбнатина, надлъжно по която с ясен ръб, пред предния край с ясно прещъпване отстрани и отгоре. Пред задния край прещъпването по-слабо изразено, и то само отгоре. Страните с голям шип, разположен на слабо изразена подутина. Целият отгоре гъсто, дребно и набръчкано точкуван. Щитчето малко, почти триъгълно заострено назад. Елитрите с едва или ясно стеснени назад елитри, с добре изразени рамена, предния край без ръб. Отгоре не съвсем равни, зад щитчето с неясни подутини, по дължината назад с тъпи, неясни ръбове, неясно, гъсто и набръчкано точкувани. Шевът и страните с тънък ръб. Долната страна лъскава, много гъсто и много дребно точкувана, заднегръбът с надлъжна гладка линия по средата. Антените тънки и дълги. Първото членче силно удебелено, слабо извито, 2—2,5 пъти по-дълго от дебелината си; второто членче малко, топчесто; третото от основата към върха удебелено, с прави страни, почти равно по дължина на първото; четвъртото членче с около $1/3$ до $1/2$ по-късо от третото; петото малко по-дълго от третото; останалите към върха постепенно по-тънки и едва по-къси. Краката тънки, дълги, първото членче на задните ходила малко по-дълго от второто и третото, взети заедно.

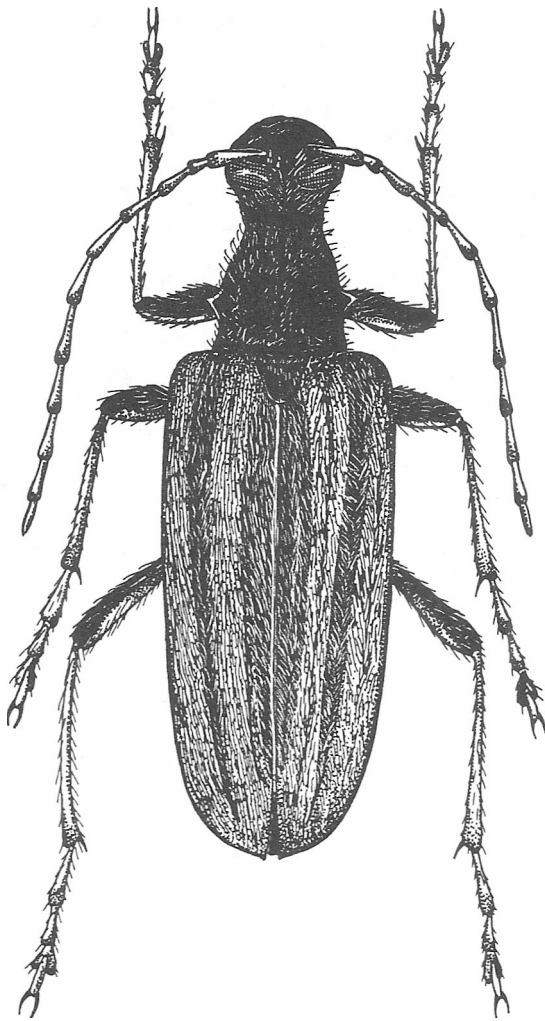
Дължина. 15—25 mm.

Полов диморфизъм. ♂ ; целият черен, само основната част на антените и челюстният апарат често червеникаво-жълти. Първото членче на антените около 2 пъти по-дълго от дебелината си. Последният коремен стернит по средата с надлъжен ръб. ♀ : целият жълт, с черни ивици по шева и към страните на елитрите. Често окраската варира и у двата пола. Последният коремен стернит без надлъжен ръб.

Биономия. Обитава стари иглолистни гори. Ларвата се развива под кората на дебели гнили или полугнили стъбла.

У нас е намиран в Рила, Родопи и Средна гора от 600 до 1500 m надм. в. Съобщаван е и за района на Маслен нос, където вероятно е пренесен заедно с дървен материал (карта 2—2). Лети през май и юни.

Разпространение. Европа, Западен Сибир.

Фиг. 16. *Oxymirus cursor* (Linnaeus) (ориг.)

3. Род *Rhagium* Fabricius, 1775

Rhagium Fabricius, 1775, Syst. Ent., p. 182.

Тип на рода: *Rhagium bifasciatum* Fabricius.

Характеризира се със сравнително късите си антени, които рядко надминават много основата на елитрите. Главата силно удължена, елитрите с ясни надлъжни ребра и петниста окраска. Израстъкът на преднегръда широк и стърчи малко над коксите. Коремните стерните много често с надлъжен лъскав ръб.

Към рода се отнася около 15 палеарктични вида, от които в Европа, в това число и у нас, се срещат 4.

Определителна таблица на видовете от род
Rhagium

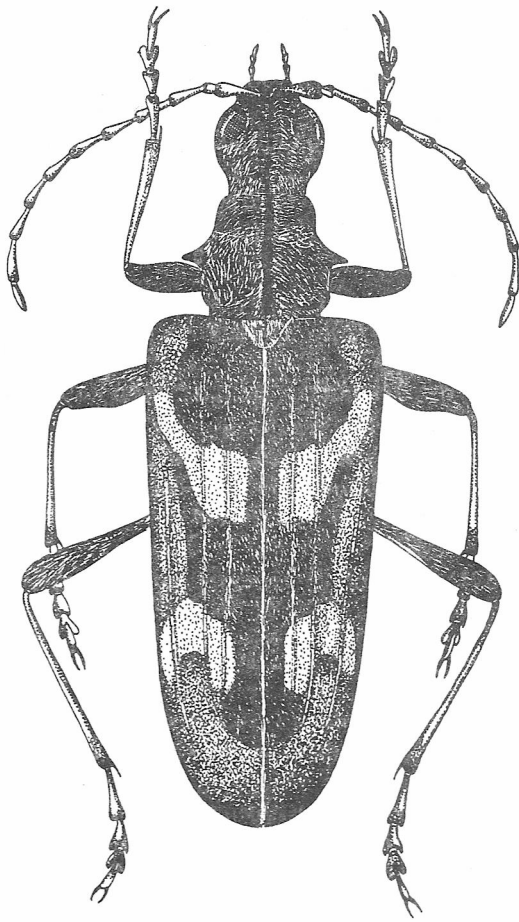
- 1 (2) Коремните стернити по средата без надлъжна гладка линия или ръб. Антените дълги, на женските достигащи предната 1/3 на елитрите, а на мъжките почти средата. Отгоре пред средата на елитрите с косо разположени жълти петна..... 1. *Rh. bifasciatum* Fabricius.
- 2 (1) Коремните стернити по средата с надлъжен лъскав ръб или гладка линия. Антените по-къси.
- 3 (4) Изпъкналата зад очите част на главата до прещъпването по-къса от половината голям диаметър на очите..... 4. *Rh. inquisitor* (Linnaeus).
- 4 (3) Изпъкналата зад очите част на главата до прещъпването почти толкова дълга, колкото големия диаметър на очите.
- 5 (6) Антените надминават основата на елитрите назад поне с последните си 3 членчета. Предната част на елитрите гъсто и грубо точкувана, но междините на точките не са изпъкнали..... 3. *Rh. mordax* (Degener).
- 6 (5) Антените едва надминаващи с върха си основата на елитрите. Предната им част отгоре гъсто и грубо точкувана, междините на точките тесни, изпъкнали..... 2. *Rh. sycophanta* (Schrank).

1. *Rhagium bifasciatum* Fabricius, 1775

Rhagium bifasciatum Fabricius, 1775, Ent. Syst., p. 183; Йоакимов, 1904:29; Недялков, 1905:24; 1909:28; Heyrovsky, 1931:79; 1967:574; Кантарджиева, 1932:85; Ganev, 1985:308; 1985:148; 1986:58.

Rhagium bifasciatum ab. *unifasciatum*: Кантарджиева, 1936:195; 1957:542.

Черен, с жълтеникави антени от третото членче до върха, части от пищялите, първите членчета на ходилата, петна по елитрите. Горната страна с много фино и късо окосмяване, страните на преднегръба и главата с редки, дълги косми. Антените, краката и долната страна с по-гъсти фини косми. Вътрешната страна на бедрата, както и отделни косми по цялата долна страна много по-дълго окосмени. Главата удължена, с много силно изпъкнали части зад очите, чиято дължина почти колкото диаметъра на очите. Отгоре по средата зад мястото на прикрепване на очите с дълбока, надлъжна бразда, от двете ѝ страни с груби, едри, кръгли точки, с тесни, дребно точкувани междини. Антенните ямки отзад ограничени от пълковидни възвишения, напред те отворени и почти отвесно спускащи се към пониско разположената плоскост на главата. Последната много дребно и фино точкувана. Очите изпъкнали, със слабо изразена изрезка срещу антените. Преднегръбът сравнително малък, основата по-широка от върха, пред основата и пред върха с напречно прещъпване, по средата с напречна изпъкналост. Надлъжно по средата с широка, неправилна блестяща ивица, значително по-рядко точкувана от останалата част, често по средата на петното с много тънка и фина браздичка. Страните на преднегръба с много силно развити шипове, чиято основа постепенно преминава в широка, триъгълна подутина. Щитчето закръглено стеснено назад, по-гъсто окосмено от елитрите. Последните слабо стеснени от раменете назад, отгоре с 3—4 ясно изразени надлъжни ребра, междините им точкувани. Раменете силно раз-

Фиг. 17. *Rhagium bifasciatum* Fabricius (ориг.)

вити, заоблени. Шевът и страничните ръбове с тънък кант. Долната страна фино точкувана, лъскава, коремчето без надлъжен ръб. Израстъкът между средните кокси голям, със заоблен връх, назад на равнището на заднегръда, а напред рязко стърчащ над среднегръда. Израстъкът между предните кокси висок, малко надминаващ нивото на коксите. Антените дълги, достигащи до средата или до предната трета на елитрите. Първото членче конусовидно, дебело, почти 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто малко, кълбовидно; третото слабо конусовидно, с около $1/3$ по-късо от първото и около $1/4$ по-дълго от четвъртото; петото членче най-дълго, почти колкото първото; останалите почти равни на третото, към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 12—24 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените по-дълги, почти до средата на елитрите. Страните на главата зад очите слабо конусовидно стеснени. ♀ : антените по-къси, до около предната трета на елитрите. Страните на главата зад очите успоредни.

Биономия. Развитието на вида е свързано с иглолистни и широколистни дървета. Ларвата се развива под кората на ела, бор, дъб, бук и др.

У нас е намиран от май до юли във всички части на страната, където има гори, почти от морското равнище докъм 1600 m надм. в.

Разпространение. Европа, Алжир, Мала Азия.

2. *Rhagium sycophanta* (Schrank, 1781)

Cerambyx sycophanta Schrank, 1781, Enum. Ins., p. 137.

Rhagium sycophanta: Недялков, 1905:29; 1909a:28; Кантарджиева, 1932:85; Heyrovsky 1967:574; 1985:48.

Тялото черно, с жълти петна по елитрите. Отгоре гъсто покрито с къси жълти косми, разположени по елитрите петнисто, по преднегръба в 2 надлъжни ивици, а по главата плътно, без издутите части зад очите. Сред прилегналите къси косми стърчат отделни дълги по главата и преднегръба. Долната страна още по-гъсто покрита с жълти косми, по гърдите и коремчето с множество голи точковидни петна. Цялата долна страна покрита със стърчащи косми. Краката и антените също гъсто покрити с къси прилегнали косми, само вътрешната страна на бедрата с гъсти, дълги, стърчащи косми. Главата дълга, зад очите с дълги успоредни страни, които до мястото на прещъпването надвишават дължината на големия диаметър на очите. Дорсалното пространство зад очите плоско, вдлъбнато, по средата с ясна, гола бразда. Между основата на антените и очите с ямковидно вдлъбване, между основата на двете антени с пъпковидни образувания. От антените напред главата рязко спускаща се почти под прав ъгъл към клипеуса, като плоскостта се пресича с напречна бразда. Очите изпъкнали, с ясно вдлъбване. Преднегръбът с по-широка основа от предния край, пред него с напречно прещъпване, предният ръб ясно изразен и издаден напред. Задният ръб двойно вдлъбнат. Отгоре с дебело напречно възвишение, завършващо в страничните пъпки с големи шипове, ясна грапава пунктировка по средата. Щитчето късо, триъгълно. Елитрите ясно стеснени назад. Раменете почти ръбесто стърчащи напред и встрани, между тях и щитчето с по 1 ясно пъпковидно образувание. Елитрите с 3—4 ясни надлъжни ребра и груба едра пунктировка между тях. Междините на точките тънки, гладки, неизпъкнали ръбчета. Точкуването към върха на елитрите по-дребно. Коремните стернити с надлъжен фин ръб по средата, израстъкът на първия коремен стернит силно заострен, разделящ задните кокси и вмъкващ се като триъгълна изрезка на заднегръба. Израстъкът между средните кокси дебел, равен назад, към среднегръда спускащ се под прав ъгъл. Между средните кокси по-високо от тях закръглен и разширен на върха израстък. Антените къси, едва достигащи рамената на елитрите. Първото членче конусовидно, само малко по-дебело на върха от останалата част на антените, едва повече от 2 пъти по-дълго от ширината си на върха. Второто членче кълбовидно; третото около 1,5 пъти по-късо от първото и около 1,3 по-дълго от четвъртото; петото почти равно на третото, от шестото до върха постепенно по-къси и по-тънки. Краката дебели, особено бедрата, и къси.

Дължина. 16—25 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : издутите части зад очите по-дълги; краката по-дебели, задните бедра почти до върха на коремчето. ♀ : издутите части на главата зад очите по-къси; краката по-тънки, задните бедра далеч недостигащи върха на коремчето.

Биономия. Развива се под кората предимно на широколистни дървета, особено дъб. У нас се среща от май до юли от морското равнище до 1200 m надм.в. Установяван е край Варна, в Стара планина, Родопи и Витоша.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия.

3. *Rhagium mordax* (Degener, 1775)

Leptura mordax Degener, 1775, Mem., V, p. 124. *Rhagium mordax*: Недялков, 1905:24; 1909a:28; Netolytzy, 1912:166; Heyrovsky, 1931:79; Roubal, 1931:453; Heyrovsky, 1967: 574; Кантарджиева, 1932:85; Ganev, 1985:148; 1986:308.

Цялото тяло черно, върху елитрите с 2 напречни жълти петна — едно пред, друго зад средата и лъскавочерно между тях. Често с жълтеникави антени към върха. Елитрите петнисто окосмени със сивожълти косми. Останалата част на тялото отгоре, отдолу, краката и антените равномерно окосмени. С дълги, стърчащи, много редки косми по страните на главата и по долната страна. Краката и гърдите по-гъсто окосмени от коремчето. Главата удължена, от основата на антените назад равна, но коритообразно издигната към страните, тясна бразда по дължината на средата. Страните зад очите изпъкнали, успоредни и почти толкова дълги, колкото диаметърът на очите. В задната си част главата ясно прещъпната от страни, но по средата това прещъпване неясно. Антенните ямки напред отворени, тук главата стръмно спускаща се надолу, пред клипеуса пречупваща се в почти хоризонтална плоскост. Очите с ясна изрезка срещу антените, слабо изпъкнали, ширината на главата, заедно с очите малко по-голяма от ширината зад и пред тях. Преднегръбът отгоре с ясна напречна изпъкналост, завършваща с триъгълни, заострени шипове, напред и назад ясно прещъпнат. Точкуването гъсто, дребно, полускрито под космената покривка. Елитрите с почти успоредни или слабо стеснени страни, предната страна почти права. Рамената ясно обособени, почти правоъгълни, щитчето триъгълно, по-гъсто окосмено. Отгоре с 3—4 надлъжни ребра, междините им гъсто и едро точкувани, към върха точките по-дребни. Долната страна лъскава, коремчето с много фина структура, по средата по цялата му дължина с лъскава плоска ивица. Израстъкът между задните кокси копиевиден. Заднегръбът от вдлъбнатината на израстъка до предната трета с надлъжна бразда. Израстъкът между средните кокси заоблен, широк и тъп, този между предните кокси заострен, стърчащ над коксите. Антените малко надминаващи назад основата на елитрите (с не-повече от 3—4 членчета). Първото членче конусовидно разширено към върха, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината на върха; второто членче топчесто, дебело колкото основата на първото, третото равно на петото, но малко по-дълго от четвъртото; четвъртото дълго колкото шестото; от шестото към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 13—23 mm.

Полов диморфизъм. Слабо изразен.

Биономия. Развитие на вида е свързано главно с широколистни и по-малко с иглолистни дървета. Ларвата се развива под кората на мъртви дървета.

У нас видът е широко разпространен почти в цялата страна, където има гори. Среща се през юни и юли от 500—1600 m надм.в.

Разпространение. Европа, Западен Сибир.

4. *Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx inquisitor Linnaeus, 1758, Syst. Nat., de. X, p. 393.

Rhagium inquisitor: Недялков, 1904:29; 1905:24; Дренски, 1930:26; Roubal, 1936:453; Neugovsky, 1931:79; 1967:574; Кантарджиева, 1932:86; Дреновски, 1940:249; Ангелов, 1964:314; Muche, 1964:32; Ganev, 1984:58; 1985:148.

Целият черен, елитрите, бедрата и коксите жълтеникавокафяви, често по елитрите с черни петна. Целият с прилегнали и стърчащи светли косми, върху тъмните петна на елитрите космите по-редки. Вътрешната страна на бедрата и пищялите със стърчащи косми. Главата слабо удължена, отгоре назад от антените плоска, гъсто и дребно точкувана; челото между антените назад в една плоскост с главата, а напред перпендикулярно спускащо се надолу, като под почти прав ъгъл преминава в хоризонтална площадка пред клипеуса. Очите изпъкнали, почти без изрезка срещу антените. Зад тях страните слабо издути, конусовидно стеснени назад. Преднегръбът със слабо изразена напречна изпъкналост, с неясна надлъжна бразда, понякога вместо нея с надлъжна плоскост, по-гъсто от главата точкуван. Пред предния и задния край слабо прещълнат. Страничните шипове големи и силно заострени. Щитчето малко, заоблено на върха. Предният край на елитрите незначително вдлъбнат навътре от раменете; раменете силно изпъкнали, заоблени. Отгоре елитрите с ясни 3—4 надлъжни ръбове. Междините им напред ясно и грубо точкувани, назад точките по-неясни, изчезващи. Междините на точките на места образуващи къси малко изпъкнали килчета. Антените къси, едва надхвърлящи с последните си 2—3 членчета предния ръб на елитрите. Първото членче конусовидно, на върха почти 2 пъти по-дебело от второто, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха. Второто топчесто, дебело, колкото основата на първото; третото членче почти равно на шестото, малко по-дълго от четвъртото и по-късо от петото; от седмото до края на антената постепенно членчетата по-къси. Долната страна лъскава, гъсто, но дребно и гладко точкувана, коремчето гъсто, но по-рядко от преднегръда точкувано, надлъжно по средата му с ясен, гладък ръб, завършващ с копиевидно заострен връх между задните кокси. Израстъкът между средните кокси широк, заоблен, ясно изпъкнал над нивото на коксите. Този между предните кокси заострен, също силно изпъкнал. Краката дълги и тънки.

Дължина. 10—22 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : страните на главата зад очите по-силно изпъкнали. Антените над основата на елитрите с последните си 3—4 членчета. Предните пищяли и ходила малко по-широки. ♀ : страните на главата зад очите по-слабо изпъкнали и по-ясно конусовидно стеснени. Антените над основата на елитрите с последните си 2 членчета. Предните пищяли и ходила по-тесни.

Биономия. Развитието на вида е свързано почти само с иглолистни дървета. Ларвата се развива под кората.

У нас се среща от май до юли от морското равнище до 2000 m надм. в. навсякъде, където има иглолистни дървета.

Разпространение. Европа и Западен Сибир.

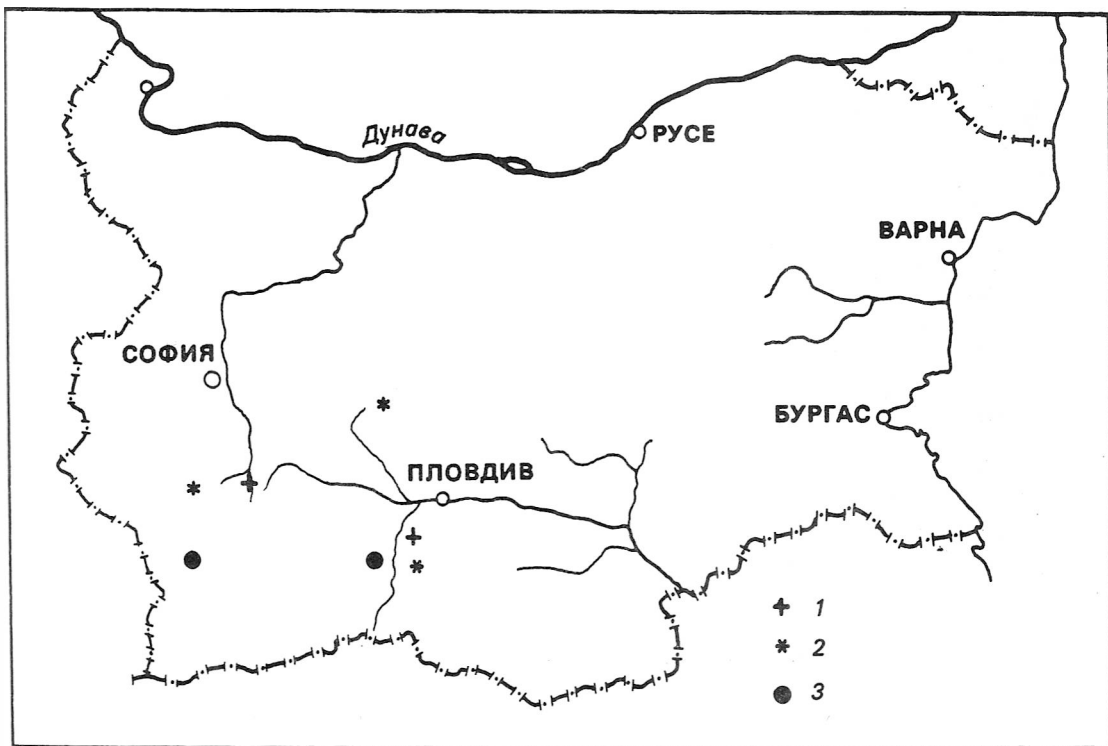
4. Род *Rhamnusium* Latreille, 1829

Rhamnusium Latreille, 1829, in Cuvier, Regn. anim., ed.2. Ins.

Тип на рода: *Rhamnusium bicolor* Schrank.

Страните зад очите рязко изпъкнали, почти успоредни. Очите изпъкнали почти колкото задните страни, дори често по-силно. Третото и четвъртото членче на антените еднакво дълги. Израстъкът между предните кокси много тесен, почти линеен. Елитрите често с метален блясък и грубо точкуване.

Към рода се отнасят 6 вида. Според Плавильщиков (1936) целият род има средиземноморски ареал и само 2 вида излизат извън пределите на медитеранската подообласт. Единият от тях се среща и у нас*.

Карта 2. Разпространение в България на *Xylosteus bartoni* Oberberger (1), *Oxymirus cursor* (Linnaeus) (2) и *Rhamnusium bicolor* Schrank (3)

* Според Неуговску (1967) у нас се среща *R. bicolor*. Според Данилевский, Мирошников (1985) в България се среща само *R. gracilicornis*.

Rhamnusium gracilicornis Thery, 1894. Bull. Soc. ent. Fr., p. 265. *R. bicolor*: Йоакимов, 1904: 29; Кантарджиева, 1932: 86; 1957: 542.

Целият жълто-кафяв, среднегръдът, заднегръдът и елитрите с фини, едва видими, къси кафяви косми; преднегръбът, главата, долната страна и краката с по-дълги жълти косми. Главата къса, дебела, много фино и дребно точкувана. Отгоре челото разделено с надлъжна бразда, която напред разделя и пъпковидните възвишения на антенната основа, назад повече или по-малко ясно шиевидно прещъпната. Зад антенните пъпки с още една двойка изпъкналост, разположена срещу задния край на очите. Очите с ясна и силно изразена изрезка. Преднегръбът отгоре с ясно прещъпнат преден и заден край; предният без ясен ръб, равномерно слабо изпъкнал напред, задният с по-тънък ръб, двойно врязан, срещу щитчето и рамената широко заоблено издаден. Основата зад страничната пъпка по-широка и с успоредни страни, пред нея страните слабо прещъпнати и тук преднегръбът потесен. Отгоре дискът с 2 големи, кръгли мазолести образувания, разделени по средата с широка надлъжна коритообразна вдлъбнатина. Целият лъскав, гладък, почти без точки. Щитчето значително по-широко от дължината си, широко заоблено, по средата слабо надлъжно вдлъбнато. Елитрите най-широки при раменете, със слабо изразена дъговидно врязана основа. Раменете силно, заоблено изпъкнали. Цялата повърхност гъсто точкувана, без надлъжни ребра, със слаба вдлъбнатина навътре от раменете. Страните с ръб; долната страна по-слабо блестяща от горната, много гъсто, изключително фино точкувана, което ѝ придава матов блясък. Предните кокси назад отворени, разделени с тънък израстък. Израстъкът между средните кокси триъгълен, достигащ до задната им трета, заднегръдът с надлъжна бразда по средата. Антените достигащи до около средата на елитрите. Първото членче дебело, около 2 пъти по-дълго от дебелината си, слабо конусовидно; второто членче конусовидно, малко повече от 2 пъти по-дълго от следващото; третото почти равно по дължина с четвъртото; останалите равни по дължина, с около 1/2 по-дълги от четвъртото, но към върха на антената по-тънки. Краката тънки, дълги.

Дължина. 14—23 mm.

Биономия. Развитието на вида е свързано с мъртвата дървесина на върби и тополи. У нас е рядък вид, намиран през май и юли край Велинград и Благоевград.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа.

5. Род *Stenocorus* Fabricius, 1775

Stenocorus Fabricius, 1775, Syst. Ent., p. 178.

Тип на рода: *Stenocorus meridianus* (Linnaeus).

Характерен белег на рода са изрязаните пред върха вътрешни страни на задните пищали, като шпорите са прикрепени в основата на изрезката. Антените са разположени пред предния край на очите. Главата зад очите не е силно изпъкнала. Страните на преднегръба без ясни шиповидни образувания. Задните бедра значително по-къси от върха на елитрите.

Към рода се отнасят около 20 палеарктични вида, 2 от които са установени у нас.

- 1(2) Третото членче на антените ясно по-дълго от първите 2, взети заедно, и от петото. В основната част на елитрите (при запазени екземпляри) с отделни стърчащи косми.....2. *S. meridianus* (Linnaeus).
 2(1) Третото членче на антените не по-дълго от първите 2 и по-късо от петото. В основната част на елитрите без отделни стърчащи косми....
 .....1. *S. quercus* (Götz).

1. *Stenocorus quercus* (Götz, 1783)

Cerambyx quercus Götz, 1783, Naturf. XIX, p. 72. *Stenocorus quercus*: Roubal, 1932:453; Нейговски, 1931:79; 1967:574; Кантарджиева, 1932:86; 1957:542; Ганев, 1985:148; 1986:308.

Тялото дълго, стеснено от раменете към върха, отгоре много фино и късо окосмено, от долната страна само гръдните сегменти малко по-гъсто окосмени. Окраската варираща. Най-често тялото и краката черни или връхните сегменти на коремчето червеникавокафяви, елитрите с черно и червеникавокафяво оцветяване на отделни места или изцяло кафяви. Главата сравнително малка, слабо удължена, пред антенните пъпки надлъжно вдлъбната, зад тях слабо изпъкнала, с ясна надлъжна средна бразда. Гъсто и дребно точкувана зад антените и по-дребно напред от тях. Преднегръбът по-широк в основата си, отколкото в предния край, с ясно прещъпване отпред и отзад, отгоре лъскав. По-слабо пунктиран от главата, по средата с плоско издигнати мазолести образувания, разделени с надлъжна бразда. Страните със заоблена, ясно изразена пъпка. Щитчето триъгълно. Елитрите с добре развити рамена, отгоре без ясно изразена пунктировка, напречно набръчкани. Страните поръбени. Върховете на елитрите право отрязани, с ясно зъбче на вътрешния връх. Долната страна много дребно и фино, но гъсто пунктирана. Предните кокси разделени с тънък израстък, този между средните широк и изпъкнал, но достигащ докъм задната трета на коксите; между задните кокси израстъкът много тънък, заострен и почти достигащ предния край. Антените до средата или докъм върха на елитрите. Първото членче дебело, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто топчесто, почти 2 пъти по-късо от четвъртото; третото дълго почти колкото първото; четвъртото 1,5 пъти по-късо от третото; петото и останалите почти еднакво дълги, около 1,5 пъти по-дълги от третото. Краката тънки и дълги.

Дължина. 11—23 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната трета на елитрите. Елитрите от раменете назад се стесняват. Задните бедра почти достигат върха на коремчето. ♀ : антените до зад средата. Елитрите успоредни, почти до пред върха. Задните бедра значително по-къси.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба, но изглежда и с други широколистни дървета.

У нас е установен в Родопите, Славянка, Беласица, Стара планина (карта 3—1). Среща се през май и юни до към 1000 m надм. в.

Разпространение. Средна и Южна Европа.

2. *Stenocorus meridianus* (Linnaeus, 1758)

Leptura meridianus Linnaeus 1758, Syst. Nat. ed., X, p. 398.

Stenocorus meridianus: Кантарджиева, 1957:592; Нейговски, 1967:574; Ганев, 1984:58; 1985:148; 1986:308. *Toxotus meridianus*: Недялков, 1905:24.

Тялото силно удържено, черно, само краката частично и понякога антените повече или по-малко жълто или жълто-кафяво оцветени. Окраската силно варираща и почти всякога само гърдите и главата черни. Елитрите с много фино гъсто и късо сиво-бяло окосмяване, придаващо им сребрист блясък. В основата с единични, по-дълги, стърчащи косми. Окосмяването на главата и преднегръба по-дълго и жълтеникаво. Отдолу коремчето с по-късо от гърдите окосмяване. Главата почти толкова дълга, колкото и дебела, най-широка при очите, назад и напред стеснена, без изпъкналост зад очите. Отгоре с пъпковидни образувания между очите до основата на антените, назад с широко надлъжно вдлъбване по средата и с тънка бразда в дъното му. Напред напречно вдлъбване отделя изпъкналост пред клипеуса. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си в основата, пред предния и задния край с прещъпване; предният край заоблено издаден към главата, задният двойно връзан, срещу щитчето и раменете заоблено издаден; отгоре по средата изпъкнал, с надлъжна не всякога ясна бразда, много фино и гъсто точкуван. Страните стеснени от основата напред, непосредствено пред средата с пъпковидно образувание. Щитчето триъгълно, заоблено на върха. Елитрите най-широки при раменете, назад ясно стеснени, отгоре с неясни 2—3 надлъжни ребра, неясно дребно точкувани, едва набръчкани. Върховете на елитрите право отрязани, но без ясни зъбчета на вътрешния връх. Долната страна с много фина, дребна и гъста пунктировка, която се вижда само при силно увеличение. Антените до зад средата на елитрите. Първото членче дебело, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си, конусовидно; второто тънко, топчесто, дебелината му ненадвишаваща основата на първото; третото право, слабо разширено към върха, по-дълго от първите две заедно и повече от 2 пъти по-дълго от четвъртото; петото 1,5 пъти по-късо от третото; останалите към върха на антените по-тънки и малко различаващи се помежду си. Краката тънки и дълги.

Дължина. 12—26 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната пета на елитрите. Елитрите по-силно стеснени назад. ♀ : антените до последната четвърт на елитрите, последните по-слабо стеснени към върха.

Биономия: Развитието на вида е свързано с различни широколистни дървета.

У нас е намиран през юни и юли в Добруджа, Стара планина и Рила до 1300 m надм. в. (карта 3—2).

Разпространение: Европа и Сибир.

6. Под *Akimerus* Serville, 1835

Akimerus Serville, 1835, Ann. Soc. Ent. Fr., IV, p. 212.

Тип на рода: *Akimerus schaefferi* (Laicharting).

Родът се характеризира със силно триъгълно стеснените назад елитри. Средните и задните бедра със зъбчета пред върховете си. Третото и четвърто членче на антените на върха силно удебелени. Страните на главата зад очите силно удебелени, очите почти без изрезка.

Към рода се отнасят 2 палеарктични вида, единият от които се среща у нас.

Akimerus schaefferi (Laicharting, 1784)

Leptura schaefferi Laicharting, 1784, Verz. Tyr. Ins., II, p. 130. *Akimerus schaefferi*: Palm, 1966: 17; Heyrovsky, 1967: 574.

Тялото сравнително късо, около 2 пъти по-дълго от ширината си в основата и силно триъгълно стеснено към върха. Главата, преднегръбът и долната страна с прилегнали, дълги, жълтеникави косми, елитрите с много по-редки и фини златисто-сиви косми. Главата с редки, стърчащи косми. Между антените с дълбока и ясна надлъжна бразда, която назад става неясна и завършва обикновено около задния край на очите. Между антените силно пъпковидно изпъкнала. Челото грубо, а назад с още по-груба пунктировка. Преднегръбът по-дълъг от ширината си в основата, предният край по-силно, задният по-слабо прещъпнат. Отгоре с изпъкнали мазолести образувания, разделени с надлъжна плитка бразда. Страните с конусовидна пъпка. Щитчето дълго, заострено, по-гъсто окосмено. Елитрите с добре развити рамена, около 2 пъти по-дълги от ширината си в основата. Върховете им косо срязани, с повече или по-малко ясни връхчета. Отгоре грубо, набръчкано точкуван, назад към върха структурата по-фина. Отдолу много дребно и фино точкуван. Антените достигащи до около пред върха. Първото членче удебелено; второто почти топчесто; третото силно удебелено на върха и изтеглено навън; четвъртото също удебелено на върха, но слабо изтеглено навън; петото по-силно изтеглено навън, отколкото навътре; шестото едва изтеглено. Първото членче по-дълго от четвъртото, а последното почти равно на единадесетото. Краката тънки, дълги.

Дължина. 15—24 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените само малко по-дълги; израстъците на членчетата на антените по-силно развити; тялото кафяво-червено с черна глава, преднегръб и гърди. По-дребни от 15—22 mm. ♀ : антените едва по-къси; израстъците на членчетата на антените по-слабо изразени; тялото червено-кафяво до черно, елитрите с широка светла напречна ивица по средата, която е по-ясно изразена при тъмните форми.

Биономия. Развитието на вида е свързано с различни широколистни дървета в ниските части на страната.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа.

7. Род *Pachyta* Zetterstedt, 1828

Pachyta Zetterstedt, 1828, Fn. Ins. Lapp., I, p. 376.

Тип на рода: *Pachyta lamed* (Linnaeus).

Страната на главата зад очите по-дълга от диаметъра на очите. Предната част на главата изглежда удължена. Третото членче на задните ходила разсечено до средата.

Към рода се отнасят 5 палеарктични вида, от които у нас се срещат 2.

Определителна таблица на видовете от род *Pachyta*

- 1 (2) Преднегръбът дребно и гъсто точкуван, междинни плоски, гладки и лъскави. Елитрите до върха грубо точкувани, с издигнати междини....
.....1. *P. lamed* (Linnaeus).

2(1) Преднегръбът дребно и гъсто точкуван, но междините на точките като издигнати ръбчета. Елитрите по-грубо пунктирани в предната част, а към върха точките по-дребни и междините им широки и гладки.
 ..... 2. *P. quadrimaculata* (Linnaeus).

1. *Pachyta lamed* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx lamed Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X., p. 391.

Pachyta lamed: Недялков, 1905: 24; Кантарджиева, 1932: 86; Нейговски, 1967: 574.

Елитрите почти голи, преднегръбът, главата и долната страна ясно със стърчащи косми окосмени, краката с фини прилегнали, само вътрешната страна на бедрата със стърчащи косми. Оцветяването варираше. Цялото тяло черно; елитрите едноцветни или върху тях различни черни петна до напълно черни. Главата слабо удължена. Горната страна между антените пъпковидно издигната, назад с напречно вдлъбване, след което между очите отново изпъкнала и към преднегръба наведена. Пред клипеуса с напречна бразда. Гъсто и много дребно пунктирана. Страните най-широки при очите, назад конусовидно стеснена, напред от очите до челюстите с успоредни страни. Очите големи, почти без изрезка. Преднегръбът по-къс от ширината си при основата. Предната страна леко изпъкнало заоблена, задната двойно връзана, широко изпъкнала към щитчето и почти остро издадена към раме-

Карта 3. Разпространение в България на *Stenocorus quercus* (Götz) (1), *Stenocorus meridianus* (Linnaeus) (2) и *Pachyta lamed* (Linnaeus) (3)

нете. Отгоре гъсто и дребно пунктиран, по средата напречно изпъкнал, пред предния и задния край с ясно напречно вдлъбване. Надлъжно по средата с неособено ясна бразда. Страните почти успоредни от основата до дребните пъпковидни образувания по средата, с неясно прещъпване, напред конусовидно стеснени, с ясно прещъпване пред върха. Щитчето триъгълно. Елитрите най-широки в рамената, последните заоблени, силно изпъкнали, шевът и страните с ясен ръб, отгоре грубо равномерно точкувани от основата до върха, междините изпъкнали, на места слети в линии. Върхът на елитрите косо срязан, с ясни ъгли. Долната страна гладка, много фино, дребно и гъсто точкувана, коремчето малко по-фино от останалата част. Антените достигащи докъм средата или до пред върха на елитрите. Първото членче дебело, слабо конусовидно, 2,5 до 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче топчесто, малко по-тънко от основата на първото членче; третото цилиндрично, слабо удебелено само на върха, равно по дължина на първото и петото; четвъртото 1,5 пъти по-късо от третото; останалите (без последното) равни по дължина, едва по-къси от петото; последното по-тънко, по-дълго и заострено към върха. Краката тънки и дълги.

Дължина. 10—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до пред върха. Елитрите често едноцветно кафяви. По-дребни от 10—16 mm. ♀ : антените не до средата на елитрите. Последните много по-често с черни петна. По-едри от 11—20 mm.

Биономия. Развитието на вида е свързано с иглолистни дървета.

У нас е намиран в Родопите и Рила на 700—1300 m надм. в. през юли (карта 3—3).

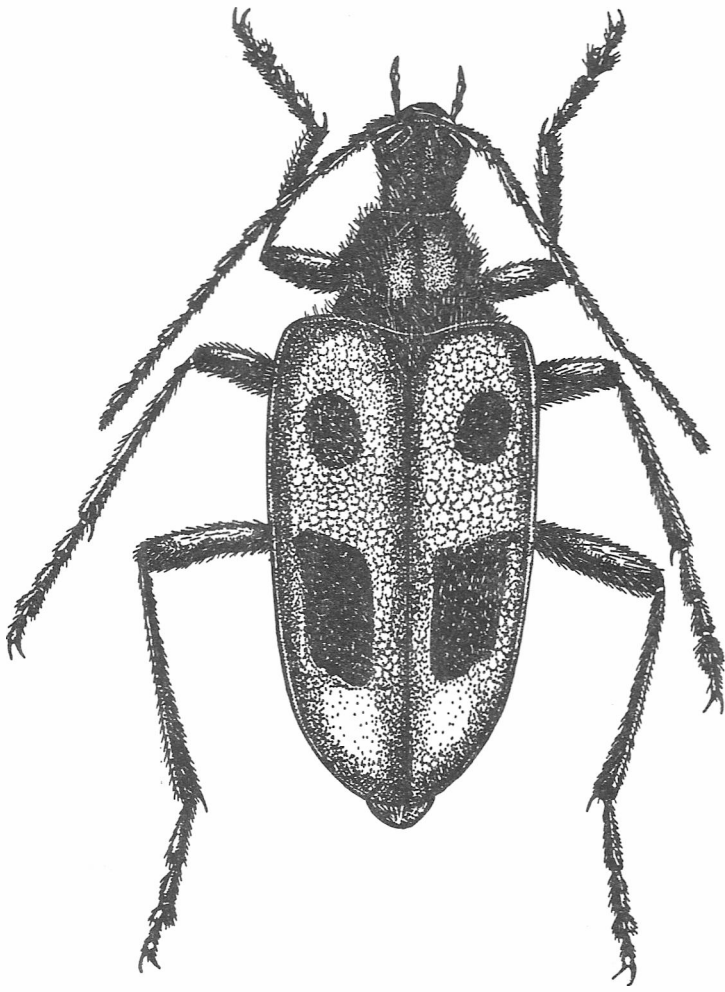
Разпространение. Европа и Сибир.

2. *Pachyta quadrimaculata* (Linnaeus, 1758)

Leptura quadrimaculata Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 397.

Pachyta quadrimaculata: Недялков, 1905:24; Нейговски, 1931:79; 1967:574; Кантарджиева, 1932:86; Ganev, 1985:148.

Целият черен; елитрите жълто-кафяви, всяка елитра с по 2 големи черни петна, разположени пред и зад средата. Главата, преднегръбът и долната страна гъсто окосмени със стърчащи сиво-жълти косми, краката и антените с фини, прилегнали косми (вътрешната страна на бедрата със стърчащи), елитрите голи. Главата по-дълга от ширината заедно с очите, отгоре почти в една плоскост от прещъпването зад тила до клипеуса, само между антените напречно изпъкнала и с малки неравности пред и зад тях. От очите напред с успоредни страни, назад от тях страните стеснени. Очите големи, изпъкнали, със слаба изрезка срещу антените. Преднегръбът по-широк от дължината си, отпред и отзад силно прещъпнат, по средата високо изпъкнал, надлъжно с ясна бразда, разделяща изпъкналостта на 2 полукълбовидни образувания. Отгоре гъсто, дребно пунктиран, междините на точките изглеждат зърнести. Предната страна заоблено изпъкнала към главата, задната двойно връзана, изпъкнала срещу щитчето и раменете. Щитчето тясно, триъгълно заострено. Елитрите със заоблени, добре развити рамене, от двете страни на основата на щитчето изпъкнали, така че между тези изпъкналости и раменете се образува вдлъбване. Дискът на елитрите между първите 2 петна също изпъкнал. Шевът с по-слаб, страните с по-силно изразен ръб.

Фиг. 18. *Pachyta quadrimaculata* (Linnaeus) (ориг.)

Отгоре с груба пунктировка, назад по-фина и дребна, а пред върха почти изчезваща и тук елитрите гладки. Върхът на елитрите право срязан, с неясно оформени върхове. Долната страна много дребно и гъсто точкувана. Израстъкът между предните кокси заострен, недостигащ задния им край. Средният израстък широк, изпъкнал, също по-къс от коксите. Антените достигати средата или последната трета на елитрите. Първото членче дебело, конусовидно, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче топчесто, почти равно по дебелина на основната част на първото; третото по-дълго от първото, слабо удебелено от средата към върха и почти еднакво с петото; четвъртото малко по-късо и равно на шестото и седмото; останалите към върха по-къси от шестото и еднакви помежду си. Краката тънки и дълги.

Дължина. 10—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до връхната трета на елитрите; задните бедра малко по-дълги от върха на елитрите. ♀ : антените до около средата на елитрите; бедрата недостигащи върха им.

Биономия. Развитието е свързано с иглолистни дървета.

У нас се среща сравнително често в Родопите, Рила, Пирин, край Шумен докъм 1900 m надм.в. от юни до август.

Разпространение. Европа, Сибир.

8. Род *Evodinus* Leconte, 1850

Evodinus Leconte, 1850. J. Akad. Phylad., (2) I, p. 325.

Тип на рода: *Evodinus litoratus* (Kirby).

Прилича на предния род, но добре се отличава от него по дълбоко разцепения трети член на задните ходила и по по-слабо стеснените елитри назад.

В Палеарктика са известни десетина вида, от които у нас е намерен един.

Evodinus balcanicus Hampe, 1870

Evodinus balcanicus Hampe, 1870, Berl. Ent. Zeitschr., XIV, p. 336; Недялков, 1909a: 28; Нейговски, 1931: 79; 1967: 574; Кантарджиева, 1932: 86; 1957: 542; Muche, 1964: 32. *Evodinus balcanicus bureschi*: Кантарджиева, 1957: 542. *Brachyta balcanica*: Йоакимов, 1904: 30; Недялков, 1905: 24.

Тялото сбито, черно, елитрите жълти с по 6 черни точки на всяка елитра, пищялите от върха до пред основата и първите няколко членчета на антените жълти върху жълтата част на елитрите и черни върху черните точки. Преднегръбът и главата с по-дълги, стърчащи черни косми. Краката и долната страна с къси, полуповдигнати черни косми, жълти върху жълтата част на пищялите. Главата малка, почти толкова дълга, колкото широка заедно с очите. Отгоре с напречна изпъкналост между антените, назад и напред неравна, гъсто и почти зърнесто точкувана. Страните зад очите конусовидно стеснени, пред очите до челюстите успоредни. Преднегръбът по-къс от ширината в основата, страните конусовидно стеснени напред, с пъпковиден израстък пред средата, предният край по-ясно прещъпнат от задния. Отгоре с широка изпъкналост, по средата с неясно надлъжно вдлъбване, прещъпната по-силно пред предния, отколкото пред задния край. Гъсто дребно точкуван, междините на точките тесни, почти зърновидно изпъкнали. Щитчето дълго, триъгълно заострено. Елитрите с дъговидно изрязана предна част, раменете ясни, заоблени, страните и шевът с много тънък ръб. Отгоре дребно, но гъсто точкуван, към върха точките по-фини, междините им плоски и по-големи. Долната страна фино, гъсто и с дребни точки пунктирана. Между предните кокси израстъкът тънък като нишка, почти невиждащ се, между средните широк, плосък, право отрязан на върха, едва достигащ задния край на коксите. Антените достигащи едва първата трета или пред средата на елитрите, с дебело конусовидно, извито първо членче, около 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче топчесто, по-тънко от основата на първото; третото слабо конусовидно, почти толкова дълго, колкото първото и петото; четвъртото по-късо от

третото, почти равно на шестото и останалите до върха, само последното малко по-дълго и вретеновидно. Краката тънки, къси.

Дължина. 15—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до пред средата. ♀ : антените до първата трета на елитрите.

Биономия. Развитието не е познато. Имагото се среща по цветовете на божур.

У нас видът е известен от Черноморското крайбрежие, Сакар, Свети Илийски възвишения, Сливен, Хасково, Стара Загора, Средна гора. Среща се от април до юни.

Разпространение. България, Югославия, Албания.

9. Род *Evodinellus* Plavilstsikov, 1915

Evodinellus Plavilstsikov, 1915, Rev. Russ. Ent., XV, p.358.

Тип на рода: *Evodinellus clathratus* (Fabricius).

Родът се характеризира с дълго първо членче на задните ходила и потясно и дълго тяло.

Към рода се отнасят 2 европейски вида, 1 от които се среща у нас. Видът *E. borealis* (Gyllenhal) е разпространен в Северна Европа до Алпите. Едва ли е възможно да бъде намерен у нас.

Evodinellus clathratus (Fabricius, 1792)

Leptura clathratus Fabricius, 1792, Ent. Syst., I, 2, p.306. *Evodinus clathratus*: Roubal 1931:453; Neugovsky 1931:79; 1967:574; Кантарджиева, 1932:87.

Целият черен, елитрите с големи жълти петна, последните изпъстрени с дребни черни точкувани петна. Черни също: напречната ивица по средата, върхът и раменете на елитрите. Елитрите и краката с къси, прилегли косми, преднегръбът и главата по-гъсто окосмени, с отделни, дълги стърчащи косми. Долната страна фино окосмена с прилегли и единични, дълги стърчащи косми. Главата малка, дълга, между антенните основи изпъкнала, гъсто и дребно точкувана, между задния край на очите напречно изпъкнала, с неясна надлъжна вдлъбнатина. Страните зад очите конусовидно стеснени, пред очите успоредни. Очите изпъкнали, заоблени, без изрезка. Преднегръбът конусовиден, най-широк в основата си, прещъпнат пред предния и задния край. Страните по средата с ясно пъпковидно образувание. Предният и задният край заоблени, изпъкнали слабо напред и назад. Щитчето удължено, стеснено назад, заоблено на върха. Елитрите най-широки при рамената, назад стеснени, на върха заоблени. Отгоре гъсто точкувани, точките в предната част по-едри и по-груби, отколкото пред върха. Междините им образуват тесни ръбчета, по-високо издигнати и слети частично в предната част, много по-фини към върха. Долната страна много фино и дребно точкувана, малко по-грубо от гърдите. Израстъкът между предните косми много тънък, почти невидим се, между средните широк, но заострен. Антените достигащи малко зад средата; първото членче дебело, стеснено както към основата (повече), така и към върха, почти 2,5—3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче едва по-дълго от дебелината си, малко; третото цилиндрично, удебелено към върха си, около 1,5 пъти по-дълго от първото; четвъртото тънко, дълго колкото първото и петото; останалите към върха постепенно по-къси и по-тънки. Краката тънки, дълги.

Дължина. 12 mm.

Биономия. Развитието на вида не е добре познато. Имагото се среща най-често по цветовете на различни сенникоцветни растения.

У нас видът е намиран през юни в Беласица и през юли в Рила на 1800 m надм. в. (карта 4—1).

Разпространение. Средна Европа.

10. Род *Gaurotos* J. Leconte, 1850

Gaurotos J. Leconte, 1850, Journ. Acad. Philad., (2) I, p. 324.

Тип на рода: *Gaurotos cyaneipennis* (Say).

Към рода се отнасят видове, които имат слабо развита пъпка по страните на преднегръба, страните на главата зад очите почти успоредни, дълги, израстъкът между средните кокси къс, пъпковидно изпъкнал.

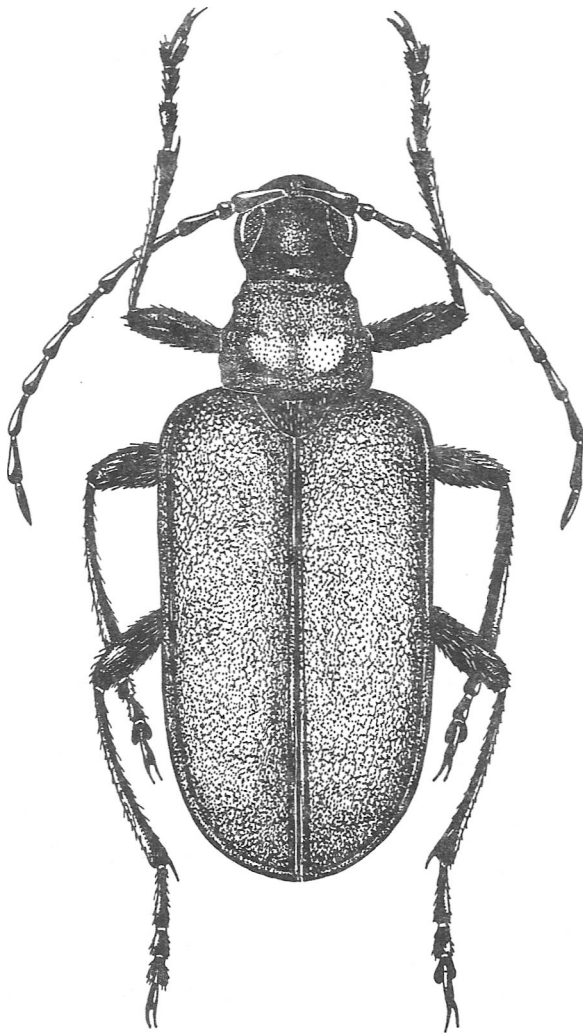
Към рода се числят десетина палеарктични вида, повечето от които се срещат в Източните райони. В Европа има 2 вида, 1 от които се среща у нас, а другият — *G. excellens* Brancs, е известен от Карпатите.

Gaurotos virginea (Linnaeus, 1758)

Leptura virginea Linnaeus, 1758, Syst. Ent., ed. X, p. 393. *Carilia virginea*: Иоакимов, 1899: 870; 1904: 30. *Gaurotos virginea*: Недялков, 1905: 24; Heyrovsky, 1931: 79; 1967: 574; Roubal 1932: 178; Кантарджиева, 1932: 87; Ангелов, 1964: 314; Ganev, 1985: 148. *Gaurotos virginea* ab. *thalassina*: Кантарджиева, 1936: 198; 1957: 544.

Главата, гърдите, краката, антените и щитчето черни. Коремчето и преднегръбът жълто-червени. Елитрите металносини. Окраската варира: елитрите виолетови или черни, части от преднегръба черни, бедрата частично кафяви. Горната страна гола, отделни стърчащи косми по преднегръба и главата, гърдите и краката фино окоsmени, коремчето с много редки, стърчащи косми. Главата удължена, най-широка по средата при очите, страните зад очите изпъкнали, почти успоредни, назад конусовидно стеснени към преднегръба, напред успоредни до основата на челюстите. Отгоре гъсто и зърнесто точкувана, между антените с изпъкналост, разделена по средата с дълбока бразда, назад плоска, а към преднегръба рязко понижена. Преднегръбът по-широк от дължината си, отгоре силно в напречно и надлъжно направление изпъкнал, с неясна надлъжна бразда, гъсто, дребно точкуван, междините на точките плоски. Предната страна слабо дъгообразно издадена напред, задната слабо двойно връзана, страните от основата към върха стеснени, пред средата със заоблена, малка пъпка. Щитчето стеснено, на върха заоблено. Елитрите слабо стеснени назад, раменете добре развити, предният край на изрезката за щитчето пъпковидно удебелен. Отгоре гъсто, грубо и едро точкувани, междините тесни, издигнати ръбчета, към върха точките и ръбчетата по-фини. Шевът без ръб, страните с ясен, изнесен хоризонтално настрани ръб. Коремчето гладко, лъскаво, почти без пунктировка, гърдите фино точкувани. Израстъкът на преднегръба триъгълен, ненавлизащ между предните кокси, този на среднегръба широк, изпъкнал на върха, достигащ средата на средните кокси. Между задните кокси триъгълен, широк израстък на коремчето. Антените достигащи до около средата. Първото членче дебело, слабо извито, слабо конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче малко по-дълго от дебели-

Фиг. 19. *Gaurotes virginea* (Linnaeus) (ориг.)

ната си, около 3 пъти по-късо от третото; четвъртото почти еднакво с третото и малко по-късо от петото; петото еднакво дълго с всички останали до върха. Краката тънки и дълги.

Дължина. 8—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените значително над средата на елитрите, те слабо стеснени назад. ♀ : антените едва над средата на елитрите, те почти с успоредни страни до пред върха.

Биономия. Развитието на вида е свързано с иглолистни дървета. Имагото най-често се среща по цветове на сложноцветни и сenniкоцветни тревисти растения.

У нас се среща от юни до август до 2400 m надм. в. Съобщаван е за цялата страна (вкл. край Варна, Пловдив и други райони).

Разпространение. Европа, Сибир.

11. Род *Acmaeops* Leconte, 1850

Acmaeops Leconte, 1850, in Agassiz, Lake Sup., p. 235.

Тип на рода: *Acmaeops bivitta* (Say).

Родът се характеризира със заоблените си страни на преднегръба, отсъствието на шипче или пъпка. Антените прикрепени пред предния край на очите.

Към рода се отнасят 8 палеарктични вида, 2 от които се срещат у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Acmaeops*

- 1 (2) Преднегръбът гъсто покрит само с дълги, стърчащи, тъмни косми. . . .
.....1. *A. pratensis* (Laicharting).
- 2 (1) Преднегръбът с полегнали косми и сред тях стърчащи. Пунктировката на главата зад очите не особено гъста и едра.....
.....2. *A. septentrionis* C. Thomson.

1. *Acmaeops pratensis* (Laicharting, 1784)

Leptura septentrionis Laicharting, 1784, Tyrol. Ins., II, p. 122. *Acmaeops pratensis*: Маркович, 1909:16; Кантарджиева, 1932:87; Heyrovsky, 1967:574.

Целият черен, елитрите жълто-кафяви, със затъмнен шев, надлъжна, неясно ограничена ивица от раменете назад и връх. Отгоре и отдолу гъсто окосмен със странични косми, жълти върху елитрите и тъмни върху черната част на тялото. Главата удължена, отгоре почти плоска, със слабо изразени пъпковидни образувания между антените, гъсто, дребно точкувана, с гладки междини. Страните най-широки при очите, назад силно триъгълно стеснени, напред успоредни до мандибулите. Очите големи, силно изпъкнали, овални, без изрезка. Антените прикрепени пред предния край на очите. Преднегръбът силно изпъкнал отгоре, изглеждащ заоблен, почти топчест, със слабо прещъпване пред предния край и почти без такова пред задния. Отгоре равномерно изпъкнал, с едва набелязана средна гладка линия, равномерно гъсто точкувана с дребни точки и плоски междини. Страните силно заоблени, без пъпка или шип, най-широки по средата, назад по-слабо, напред по-силно стеснена. Предният край заоблено издаден напред, задният — слабо двойно вдлъбнат, поръбен. Щитчето триъгълно, заострено на върха, дълго колкото и широко в основата си. Елитрите слабо стеснени назад, отгоре гъсто точкувани, по-ясно и по-грубо напред, по-неясно, по-дребно и слабо зърнесто назад. Междините на точките напред гладки, назад неясно зърнести. Раменете закръглени, добре изразени. Гърдите и коремчето с гъста дребна пунктировка. Антените едва достигащи около средата. Първото членче слабо конусовидно, дебело, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто топчесто, дебело колкото основата на първото; третото и четвъртото почти еднакво дълги, малко по-къси от петото; петото еднакво дълго с първото и останалите към върха; последното най-дълго, заострено. Краката тънки и дълги.

Дължина. 6—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва над средата на елитрите; задното ходило достига $\frac{2}{3}$ от дължината на пицяла. ♀ : антените не до средата на елитрите; задното ходило по-късо.

Биономия. Развитието на вида е свързано с иглолистни дървета. Ларвата се развива под кората на мъртви борове, а какавидира — в почвата. Имагото се среща по цветове на сенникоцветни.

У нас е съобщаван за Рила, Родопите и Разградско. Среща се през юни и юли докъм 1200 m надм.в.

Разпространение. Европа, Северна и Средна Азия, Северна Америка.

2. *Acmaeops septentrionis* C. Thomson, 1866

Acmaeops septentrionis C. Thomson, 1866, Skand. Col., VIII, p. 61; Кантарджиева, 1936: 197; 1957: 544; Heyrovsky, 1967: 574.

Елитрите с къси, прилегнали косми, преднегръбът с по-редки, стърчащи и прилегнали косми, долната страна по-гъсто стърчащо окосмена. Целият черен, ходилата, антените към върха, епиплеврите на елитрите ръждивокафяви. Главата дребно и негъсто пунктирана. Преднегръбът ясно прещъпнат пред задния край, отгоре ясно изпъкнал, със слабо изразено надлъжно вдлъбване, точкуването дребно и не особено гъсто, междините по-широки от диаметъра на точките. Щитчето дълго, триъгълно заострено. Елитрите слабо стеснени към върха, там право отрязани и външният ъгъл закръглен. Вътрешният (шевният) ъгъл остър, често с късо шипче. Долната страна гъсто пунктирана. Антените достигащи около средата на елитрите. Третото членче е почти равно или едва по-дълго от четвъртото. Краката тънки.

Дължина. 7—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва над средата на елитрите. ♀ : антените едва до средата на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с иглолистни дървета.

У нас видът е съобщаван само за Рила (Дуница, Парангалица и Боровец) (карта 4—2).

Разпространение. Европа и Сибир.

12. Род *Dinoptera* Mulsant, 1863

Dinoptera Mulsant, 1863, Hist. Nat. Col. Fr. Song, ed. 2, p. 494.

Тип на рода: *Dinoptera collaris* (Linnaeus).

Характерен белег за видовете на рода е мястото на прикрепването на антените — между очите. Страните на преднегръба без пъпка.

Към рода се отнасят 3 палеарктични вида, от които само 1 се среща в Европа и у нас.

Карта 4. Разпространение в България на *Evodinellus clathratus* (Fabricius) (1), *Acmaeops septentrionis* C. Thomson (2) и *Cortodera femorata* (Fabricius) (3)

Dinoptera collaris (Linnaeus, 1758)

Leptura collaris Linnaeus, 1758 Syst. Nat., ed. X, p.398. *Acmaeops collaris*: Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24; Маркович, 1905:250; 1909:16; Netolytzky, 1912:160; Roubal, 1931:454; Heyrovsky, 1931:79; Кантарджиева, 1932:87; Muche, 1964:32; Николова, 1968:139; Ganev, 1984:58; 1986:308.

Черен, преднегръбът и коремчето червеникави, елитрите със слаб зеленикав оттенък. Целият отгоре и отдолу и краката със стърчащи косми, тъмни върху черните части и по-светли върху светлите части на тялото. Главата слабо удължена, отгоре изпъкнала между очите, пъпковидно между основите на антените, страните зад очите конусовидно стеснени, пред очите успоредни; очите силно закръглени, изпъкнали, овални, почти без изрезка; отгоре гъсто, дребно точкувана. Преднегръбът по-дълъг от ширината си в основата, отгоре силно, почти кълбовидно изпъкнал, с редки, дребни точки, междините им плоски, гладки и многократно (2—4 пъти) по-големи от диаметъра на точките. Предният край на преднегръба заоблено изпъкнал напред, с тънък ръб, без прещъпване, задният край двойно връзан, с тънък ръб, също без прещъпване. Страните заоблени, от основата до пред средата едва стеснени, оттам напред ясно заоблено стеснени. Без пъпка или шипче. Щитчето заострено, триъгълно. Елитрите с почти успоредни страни, гъсто и едро точкувани напред, дребно и неясно точкувани назад. Междините на точките напред гладки, назад неравни. Шевът без, страните с ръб. Върхът на

елитрите заоблен. Долната страна неясно точкувана, с къс, едва различим тънък израстък между предните кокси и триъгълно заострен израстък между средните кокси. Антените достигащи средата. Първото членче дебело, едва конусовидно стеснено, около 3,5—4 пъти по-дълго от дебелината си; второто членче 1,5 пъти по-дълго от дебелината си, около 2,5 пъти по-късо от третото; третото почти равно на четвъртото; останалите едва по-дълги от третото и почти равни помежду си. Краката тънки.

Дължина. 10—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до зад средата на елитрите. Петият кореман сегмент с напречно вдлъбване. ♀ : антените едва до средата на елитрите. Петият кореман стернит гладък.

Биономия. Развитието на вида е свързано с широколистни дървета. Ларвата се развива под кората им. У нас се среща от май до юли по цветовете на различни сенникоцветни растения от морското равнище до 1200 m надм. в.

У нас е известен от цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран.

13. Род *Pidonia* Mulsant, 1863

Pidonia Mulsant, 1863, Hist. Nat. Col. Fr. Long., ed. II, p. 570.

Тип на рода: *Pidonia lurida* (Fabricius).

Родът се характеризира с едва набелязаната пъпка по страната на преднегръба и равната обща дължина на първото и второто членче на антените с третото.

Към рода се отнасят 2 палеарктични вида, 1 от които се среща у нас. Другият е известен от Урал.

Pidonia lurida (Fabricius, 1792)

Leptura lurida Fabricius, 1792, Ent. Syst., I, 2, p. 343. *Pidonia lurida*: Йоакимов, 1899: 870; 1904: 30; Неделков, 1905: 24; 1909a: 28; Heyrovsky 1931: 79; 1967: 574; Кантарджиева, 1932: 87; Николова, 1968: 132; Ganev, 1984: 58; 1985: 148; 1986: 308. *Pidonia lurida* ab. *gangelbaueri*: Netolitzky, 1912: 160; Кантарджиева, 1932: 88; 1957: 544.

Почти целият кафяв, много често преднегръбът, части на краката и долната страна черни или черно-кафяви. Елитрите покрити с полуповдигнати, къси жълтеникави косми, останалата част на тялото с прилегнали къси косми, върху страните на преднегръба и главата и с дълги, редки, стърчащи косми. Главата удължена, отгоре гъсто и дребно точкувана, между основата на антените с 2 пъпковидни възвишения, разделени с каналче; назад изпъкнала както отгоре, така и отстрани и рязко шиевидно стеснена. Очите големи, изпъкнали, с ясна изрезка. Преднегръбът почти кълбовиден, изпъкнал отгоре и отстрани, ясно и силно прещъпнат отпред и отстрани, като предният ръб високо издигнат; страните почти без пъпковидно образуване; задният ръб на преднегръба едва двойно изпъкнал, страните на прещъпнатата част успоредни. Точкуването отгоре гъсто и дребно, отделните точки малко по-едри от тези на главата, междините им гладки. Отгоре без надлъжна средна бразда, много често с гладка къса линия. Щитчето късо, триъгълно. Елитрите едва стеснени от раменете назад,

отгоре гъсто точкувани, точките към върха на елитрите постепенно по-дребни и по-редки. Върховете на елитрите заоблени. Шевът на елитрите с фино, тънко ръбче, страните завършващи с по-ясно ръбче. Долната страна с много гъсто и дребно, фино точкуване. Израстъкът между предните кокси тънък като пластинка, нераздалечаващ коксите; израстъкът на средните кокси широк, с почти успоредни страни, страничните му ръбове остри и издигнати; израстъкът между задните кокси триъгълен, заострен. Антените тънки и дълги, достигащи далеч зад средата на елитрите. Първото членче дебело, слабо извито и конусовидно, повече от 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче слабо удължено, с почти успоредни страни; третото тънко цилиндрично, от средата към върха слабо конусовидно, дълго колкото първото, шестото и седмото; четвъртото с около $1/3$ по-дълго от третото; от осмото до единадесетото постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 9—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до върха на елитрите. ♀ : антените до последната трета на елитрите.

Биономия. Развитието на вида не е познато. Имагото се среща често по цветове на различни сенникоцветни растения от май до юли докъм 1200 m надм.в.

У нас е познат в почти цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа.

14. Род *Cortodera* Mulsant, 1863

Cortodera Mulsant, 1863, Hist. Nat. Col. Fr. Long., p. 572.

Тип на рода: *Cortodera humeralis* (Schaller).

Видовете на този род се характеризират с много силно приближените очи към основата на мандибулите, като разстоянието от предния им край до основата на антените е по-късо от $1/3$ от диаметъра им.

Към рода се отнасят около 30 вида, повечето от които са разпространени в източното Средиземноморие. У нас са установени досега 4 вида.

Определителна таблица на видовете от род *Cortodera*

- 1 (4) Последното членче на долночелюстното пипалце тясно, с почти успоредни страни, към върха едва разширено.
- 2 (3) Преднегръбът по средата с гладка надлъжна линия и бразда или гладка ивица. Космите на елитрите по-дълги и по-дебели. Точкуването на елитрите по-фино. Първото членче на задните ходила най-често по-дълго от следващите две, взети заедно.....
.....2. *C. femorata* (Fabricius).
- 3 (2) Преднегръбът по средата често с надлъжна бразда, но без гладка линия. Космите на елитрите по-къси и по-тънки. Точкуването на елитрите по-грубо. Първото членче на задните ходила най-често не по-дълго от следващите две, взети заедно.....1. *C. humeralis* (Schaller).
- 4 (1) Последното членче на долночелюстното пипалце силно разширено от основата към върха и тук косо срязано.

- 5 (6) Космите на преднегръба прилегнали, от двете страни на средната линия слабо приповдигнати. Основата на елитрите без стърчащи, дълги косми..... 3. *C. flavimana* (Waltl).
- 6 (5) Космите на преднегръба прилегнали или стърчащи, но никога необразуващи от двете страни на средната линия линии от различно разположени косми.
- 7 (8) Елитрите черни, лъскави, със синкав оттенък, едро и гъсто точкувани, с редки косми отгоре. Преднегръбът гъсто точкуван, с напречна бразда. Разпространен в Средна Европа и Балканския полуостров..... *C. villosa* Heyden, 1876.
- 8 (7) Елитрите различно оцветени. Ако са черни, без син оттенък.
- 9 (10) Отгоре гъсто окосмени, което скрива дребната и гъста пунктировка, окосмяването на елитрите със сребрист оттенък. Разпространен в Средна Европа и Балканския полуостров..... *C. holosericea* (Fabricius, 1803).
- 10 (9) Отгоре по-рядко окосмен, поради което пунктировката добре видима. Широката част на главата зад очите едва по-къса от диаметъра на очите..... 4. *C. discolor* Fairmair.

1. *Cortodera humeralis* (Schaller, 1783)

Leptura humeralis Schaller, 1783, Schrift. Nat. Gesell. Halle, I, p. 297. *Cortodera humeralis*: Недялков, 1909: 28; Кантарджиева, 1932: 87; 1957: 544; Нейговски, 1967: 574; Ганев, 1984: 58. *Cortodera humeralis* ab. *suturalis* (F): Muche, 1964: 32; Кантарджиева, 1957: 544.

Отгоре преднегръбът гъсто покрит с жълтеникави косми, елитрите с поредки, къси, полуповдигнати косми, само в основата с дълги, стърчащи косми. Долната страна гъсто покрита с дълги прилегнали жълтеникави косми. Тялото черно, антените и краката светли. Окраската изменчива, често черните части кафеникави, светлите с черни петна. Главата с гъста, дребна пунктировка, като зърнеца. Възвишението между антените не особено развито, с надлъжна къса браздичка по средата. Страните на главата зад очите силно развити. Очите големи, изпъкнали, със слаба изрезка. Преднегръбът от основата към върха стеснен, отгоре доста силно изпъкнал, с надлъжен широк жлеб, без гладка линия. Елитрите слабо стеснени или дори разширени към върха си, отгоре гъсто и дори слабо набръчкано пунктирани. Долната страна гладка, лъскава, много фино точкувана. Антените достигащи до зад средата на елитрите. Първото членче дебело, около 2,5 пъти по-дълго от ширината си, слабо стеснено към основата и към върха; второто членче почти топчесто; третото цилиндрично, тънко едва по-дълго от първото и по-късо от петото, с около 1/4 по-дълго от четвъртото; останалите към върха на антените постепенно по-къси. Краката тънки, дълги.

Дължина. 8—11 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до последната четвърт на елитрите. Основата на преднегръба по-тъсна от дължината му. Елитрите към върха едва стеснени. ♀: антените до последната трета на елитрите. Основата на преднегръба почти равна или по-широка от дължината. Елитрите към върха леко разширени.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба. Имагото посещава дърветата, по-рядко цветовете на различни тревисти растения.

У нас се среща през май и юни докъм 1200 m надм. в. в цялата страна. Разпространение. Почти цяла Средна Европа.

2. *Cortodera femorata* (Fabricius, 1787)

Leptura femorata Fabricius, 1787, Mant, Ins., I, p. 159. *Cortodera femorata*: Heyrovsky, 1931:79; Roubal, 1931:454; 1967:574; Кантарджиева, 1932:87.

Отгоре покрит редки, нескриващи основата, жълти косми. Отделни стърчащи косми по страните на преднегръба и главата зад очите. Долната страна по-гъсто окосмена със стърчащи, дълги косми. Окраската изменчива. Често тялото и частично краката черни, елитрите и антените кафяви. Главата отгоре изпъкнала, гъсто и дребно почти зърнесто точкувана, изпъкнала, от вътрешната страна на антените с пъпковидни образувания, между тях с къса браздичка, продължаваща назад и върху темето. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото в основата широк, отгоре изпъкнал, с неясно прещъпване пред предния край, гъсто точкуван, по средата с коритообразна вдлъбнатина, в дъното ѝ с гладка ивица. Задният край заоблено изпъкнал към щитчето, към страните почти без двойно вдлъбване, задните ъгли слабо издадени навън като пластинки. Страните от стърчащите ъгли докъм средата почти успоредни, напред стеснени. Щитчето дълго, заоблено на върха, от основата към върха стеснено. Елитрите гъсто точкувани, от основата към върха точките постепенно по-фини. Върхът на елитрите заоблен, шевният ъгъл почти прав. Страничните ръбове ясни. Долната страна лъскава, коремчето неясно, гърдите ясно и дребно точкувани. Антените надминаващи средата на елитрите; първото членче най-дебело по средата, дълго повече от 3 пъти ширината си; второто членче много по-тънко, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си, слабо конусовидно; третото дълго колкото първите две заедно, цилиндрично, слабо удебелено на върха, по-късо от петото и шестото; четвъртото малко по-късо от третото и почти равно на седмото и останалите. Краката тънки и дълги. Първото членче на задните ходила по-дълго от второто и третото, взети заедно.

Дължина. 8—11 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите. Елитрите към върха слабо стеснени. Страните на главата зад очите успоредни. ♀ : елитрите към върха едва разширени. Страните на главата зад очите слабо стеснени.

Биономия. Развитието на вида не е точно познато. Имагото се среща по иглолистни и широколистни дървета и по цветове на тревисти растения през май и юни докъм 1200 m надм. в. Известен е от Славянка и Родопите. (карта 4—3).

Разпространение. Европа.

3. *Cortodera flavimana* (Waltl, 1838)

Leptura flavimana Waltl, 1838, Isis, p. 471; Йоакимов, 1904:30; *Cortodera flavimana*: Недялков, 1905:24; 1909a:28; Heyrovsky, 1931:79; 1967:574; Кантарджиева, 1932:87; Ganev, 1984:58; 1985:148; *Cortodera flavimana* ab. *brachialis* Ganglb.: Roubal, 1931:454; Кантарджиева, 1932:87; 1957:544.

Елитрите покрити с гъсти, полуповдигнати косми, преднегръбът и главата с по-дълги, по-силно изправени косми. Долната страна с гъсти прилегнали и изправени косми. Окраската варираща: черен, с частично кафяви крака и антени или елитрите също кафяви, със зачернен шев и странични ръбове. Главата къса и широка, гъсто зърнесто точкувана, между антените

силно изпъкнала, назад заоблено изпъкнала и към задния край прещъпната; напред стръмно спускаща се към хоризонтална предна, гладко точкувана пластинка. Очите големи, силно изпъкнали, почти без изрезка. Преднегръбът ясно по-широк от дължината си, отстрани заоблен, по-слабо стеснен назад, отколкото напред, най-широк по средата, фино прещъпнат отпред и отзад; отгоре заоблено изпъкнал, с плитка, коритообразна надлъжна вдлъбнатина и гладка линия по средата, гъсто и дребно точкуван. Щитчето късо, заоблено и стеснено към върха. Елитрите точкувани, по-фино към върха. Шевът без ясен, страните с добре изразен ръб. Долната страна лъскава, коремчето фино, но ясно точкувано, гърдите по-гъсто. Израстъкът между предните кокси къс, силно заострен; този между средните по-дълъг, но недостигащ задния им край, също силно заострен. Антените груби, по-дебели, почти достигащи върха на елитрите. Първото членче конусовидно удебелено от основата към върха, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче конусовидно, малко по-дълго от дебелината си; третото тънко, слабо конусовидно, почти равно по дължина на първото, петото и шестото; четвъртото по-късо от третото, почти равно на седмото и останалите. Краката тънки и дълги.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите. Преднегръбът широк почти колкото и дълъг. Елитрите към върха ясно стеснени. ♀ : антените до връхната четвърт. Преднегръбът ясно по-широк от дължината си. Елитрите с успоредни страни.

Биономия. Развитие на вида не е познато. У нас се среща често от май до юли до 1200 m надм.в. Познат е в цялата страна.

Разпространение. Унгария, Балканския полуостров, Мала Азия, Армения, Сирия.

4. *Cortodera discolor* Fairmair, 1866

Cortodera discolor Fairmair, 1866, Ann. Soc. Ent. F. (4), VI, з. 277; Кантарджиева, 1957:544. *Cortodera discolor* ab. *differens* Pic: Кантарджиева, 1936:198; Неурговски, 1967:574.

Преднегръбът и основата на елитрите с тънки, дълги, стърчащи черни или кафяви косми, останалата част на елитрите с дълги, стърчащи жълти косми. Тялото черно, останалите части черни или кафяви. Главата умерено изпъкнала отгоре зад възвишението между основата на антените; страните ѝ зад очите почти успоредни, ясно по-къси от диаметъра на очите. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото широк в основата, отгоре ясно заоблено изпъкнал, гъсто дребно точкуван. Страните заоблени, задната страна много по-малко по-широка от предната. Коритообразната надлъжна вдлъбнатина с гладка линия. Елитрите ясно точкувани, към върха точките по-неясни. Долната страна лъскава, гърдите по-гъсто и по-грубо точкувани от коремчето. Антените достигащи до зад средата. Първото членче дебело; второто едва по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, удебелено на върха, ясно по-късо от петото, по-дълго от четвъртото и почти равно на първото.

Дължина. 8—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната трета на елитрите. Елитрите към върха ясно стеснени. ♀ : антените малко зад средата на елитрите. Последните едва стеснени към върха.

Биономия. Развитието не е известно.

У нас видът е рядък. Съобщаван е за Сакар и Бургас (карта 5—1).
Разпространение. Балканския полуостров, Мала Азия и Сирия.

15. Под *Grammoptera* Serville, 1835

Grammoptera Serville, 1835, Ann. Soc. Ent. Fr. N., p. 215.

Тип на рода: *Grammoptera ruficornis* (Fabricius).

Родът се характеризира с рязко изразеното прещъпване на главата зад очите. Последното членче на долночелюстното пипалце дълго и почти неразширяващо се към върха. Преднегръбът по-дълъг от ширината си в основата. Първото членче на задните ходила по-дълго от следващите, взети заедно.

Към рода се отнасят около 10 палеарктични вида, от които 3 се срещат у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Grammoptera*

- 1 (2) Второто членче на антените повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха. Преднегръбът покрит с гъсти, прилегнали косми, нескриващи напълно пунктировката.....3. *G. ruficornis* (Fabricius).
- 2 (1) Второто членче на антените по-малко от 1,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха.
- 3 (4) Космите върху елитрите насочени косо назад и настрани. Отгоре покрит с рядко окосмяване, нескриващо пунктировката.....2. *G. abdominalis* (Stephens).
- 4 (3) Космите върху елитрите насочени назад. Окосмяването отгоре особено на отделни места на преднегръба гъсто и почти скриващо пунктировката.....1. *G. ustulata* (Schaller).

1. *Grammoptera ustulata* (Schaller, 1873)

Leptura ustulata Schaller, 1873, Schrift. Nat. Gesel. Halle, I, p. 293. *Grammoptera ustulata*: Netolytzky, 1912: 160; Roubal, 1931: 454; Heyrovsky, 1931: 79; 1967: 575; Кантарджиева, 1932: 88.

Целият черен, краката частично, челюстните пипалца, антените жълтокафяви. Отгоре покрит със златистожълти косми, върху преднегръба по-гъсти, почти скриващи пунктировката. Главата почти еднакво дълга и широка, в задния край силно прещъпната, отгоре гъсто, дребно и зърнесто точкувана, заоблено изпъкнала, почти без изпъкналост между основата на антените. Очите големи, изпъкнали, с малка, но дълбока, почти ъгловидна изрезка срещу антените. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, страните почти успоредни до предната трета, откъдето напред заоблено стеснени. Задните ъгли слабо стърчащи навън. Задният ръб прав, издаден към щитчето, почти без прещъпване. Отгоре изпъкнал, гъсто и дребно точкуван, предният край прав, без следа от прещъпване. Щитчето малко, почти еднакво дълго и широко, на върха заоблено, с гъсто окосмяване, напълно скриващо основата му. Елитрите тесни, дълги, шевът и страните с много тънък

ръб. Отгоре гъсто и дребно точкувани, почти еднакво навсякъде. Междините по-тесни от диаметъра на точките. На върха всяка елитра поотделно заоблена. Долната страна навсякъде почти еднакво гъсто точкувана. Израстъкът между предните кокси много тънък, едва виждаш се; израстъкът между средните кокси широк, с успоредни страни, последните с издигнати ръбчета; израстъкът между задните кокси триъгълен, заострен. Антените дълги, почти достигащи върха на елитрите. Първото членче слабо извито, от основата към върха удебелено, дължината му около 3 пъти по-голяма от дебелината му на върха; второто членче конусовидно, едва по-дълго от дебелината си, третото и четвъртото членче почти еднакво дълги, всяко почти толкова дълго колкото първото и второто, взети заедно; петото значително по-дълго; шестото малко по-късо от третото, от него към върха постепенно по-къси. Краката тънки, дълги; първото членче на задните ходила почти равно на останалите, взети заедно.

Дължина. 6—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до върха на коремчето. Елитрите назад слабо стеснени. ♀ : антените до зад средата. Елитрите назад с почти успоредни страни.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба и някои други широколистни. Ларвата се развива в мъртви клончета. Имагото се среща по клони на дървета или по цветове на сенникоцветни през май и юни докъм 800 m надм.в.

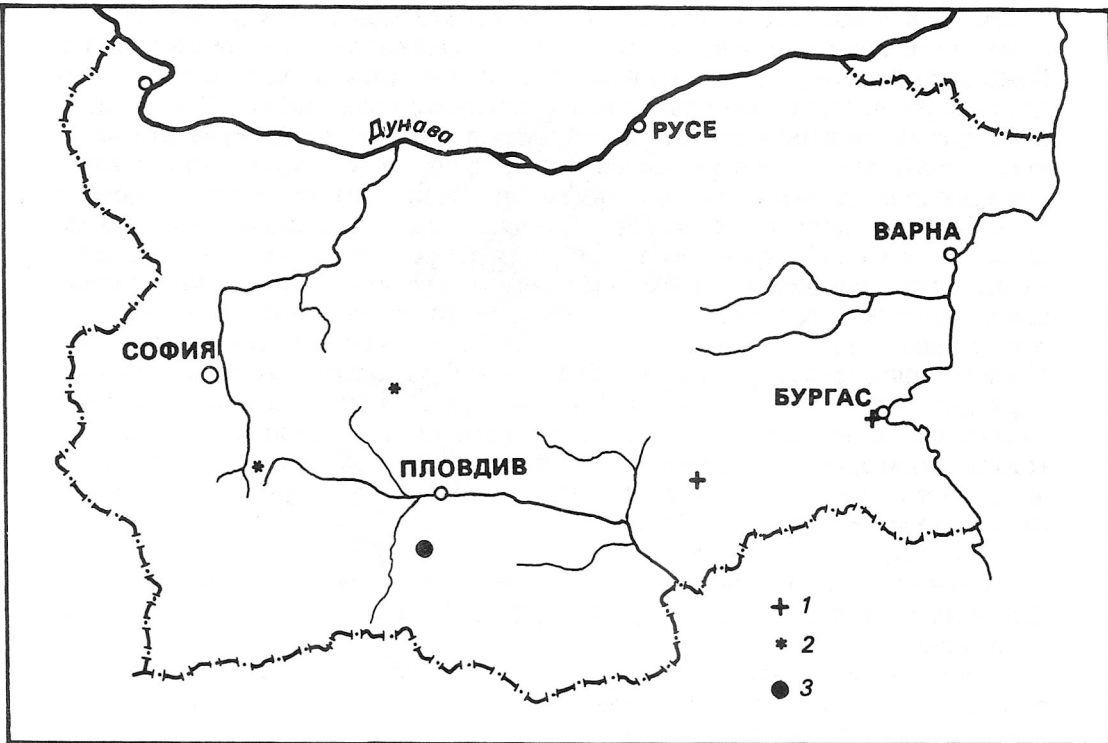
У нас е известен от Стара планина, Средна гора, Рила, София.

Разпространение. Европа.

2. *Grammoptera abdominalis* (Stephens, 1831)

Leptura abdominalis Stephens, 1831, Illustr. Brit. Ent. Mand., IV, p. 262. *Grammoptera variegata* (Germar): Heyrovsky, 1931:79; 1967:575; Кантарджиева, 1932:88.

Оцветяването вариращо, но най-често черно. Отгоре с къси, редки, златисто-сиви косми, върху преднегръба и главата примесени със стърчащи дълги косми. Долната страна със същото окосмяване, но с повече стърчащи косми. Главата къса, широка, отгоре гъсто, дребно почти зърнесто точкувана, между основата на антените слабо изпъкнала, назад силно шиевидно прещъпната. Очите големи, силно изпъкнали, придаващи силно закръглен вид на главата. Преднегръбът малко по-широк от дължината си, предният край заоблено изпъкнал, без ръб; задният край слабо двойно връзан, към щитчето широко закръглен, към страничните, слабо стърчащи ъгли, слабо вдлъбнат. Отгоре гъсто, дребно точкуван. Щитчето малко, заоблено на върха. Елитрите дълги, на върха всяка елитра право отрязана, с тъпи вътрешен и външен ъгъл. Шевът и страните с тънък ръб. Отгоре гъсто точкувани, към върха точките стават по-дребни, неясни, зърнести. Долната страна фино точкувана. Израстъкът между предните кокси много тънък, разширен на върха; този между средните широк, с успоредни страни, издигнати. Антените надминаващи средата на тялото. Първото членче извито, силно удебелено от основата към върха, около 3 пъти по-дълго от дебелината си; второто членче много по-тънко, цилиндрично, едва по-дълго от дебелината си; третото членче тънко, цилиндрично, по-дълго от първите 2, взети заедно, равно на петото; четвъртото дълго, колкото първото и второто, взети заедно; шестото и другите към върха по-къси от четвъртото. Краката тънки

Карта 5. Разпространение в България на *Cortodera discolor* Fairmair (1), *Grammoptera abdominalis* (Stephens) (2) и *Podostrangalia pubescens* (Fabricius) (3)

и дълги; първото членче на задните ходила почти толкова дълго, колкото и останалите, взети заедно.

Дължина. 6—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до връхната трета на елитрите. Преднегръбът значително по-дълъг от ширината в основата си. ♀ : антените малко над средата на елитрите. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината в основата си.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба и някои други широколистни дървета. Ларвата се развива в мъртва дървесина на тънки клончета. Имагото се среща през юни по цветовете на тревисти растения.

У нас е известен от Средна гора и Рила (карта 5—2).

Разпространение. Европа, Кавказ.

3. *Grammoptera ruficornis* (Fabricius, 1781)

Leptura ruficornis Fabricius, 1781, Spec. Ins., I. p. 247. *Grammoptera ruficornis*: Йоакимов, 1904:30; Кантарджиева, 1932:88; Heyrovsky, 1967:575.

Отгоре фино окосмен, с къси светли косми, нескриващи структурата на основата. Долната страна по-гъсто окосмена, но без стърчащи косми. Оцветяването обикновено черно, части от антените и краката жълто-кафяви. Главата къса, широка, отстрани силно заоблена, отгоре гъсто точкувана,

почти гладко изпъкнала, с едва видими изпъкналости между основата на антените. В задния край неясно прещъпната. Очите големи, с малка изрезка. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, задният край прав, заострено издаден към щитчето, без ясно прещъпване, предният край заоблен, без прещъпване. Страните заоблени, най-широки пред средата, назад едва стеснени, към задните ъгли слабо разширени, напред по-силно закръглено стеснени. Отгоре силно изпъкнал, гъсто и дребно точкуван. Щитчето малко, стеснено и заоблено. Елитрите със заоблени рамена, поотделно заоблени на върха, шевът без ясен ръб, страните с тънък ръб. Отгоре гъсто пунктирани, точките назад малко по-дребни. Израстъкът между предните кокси много тънък, почти невиждащ се между коксите; израстъкът между средните кокси широк, с успоредни, поръбени страни. Антените достигащи до зад средата. Първото членче дебело, почти право, слабо удебелено от основата към върха; второто членче слабо конусовидно, около 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; третото и четвъртото еднакво дълги, всяко почти толкова дълго, колкото първите две, взети заедно; петото малко по-дълго; шестото с около 1/3 по-късо от третото и равно на останалите до върха. Краката тънки.

Дължина. 4—7 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до върхната четвърт на елитрите. Елитрите с успоредни страни. ♀ : антените до средата. Елитрите назад слабо разширени.

Биономия. Развитие на вида е свързано с бряста. Ларвата се развива в мъртва дървесина. Имагото се среща по цветове на различни сложноцветни от април до август.

У нас е известен от Стара планина, Средна гора и Източните Родопи. Разпространение. Европа.

16. Род *Allosterna* Mulsant, 1863

Allosterna Mulsant, 1863, Hist. Nat. Col. Fr. Long., ed. 2, p. 576.

Тип на рода: *Allosterna tabacicolor* (De Geer).

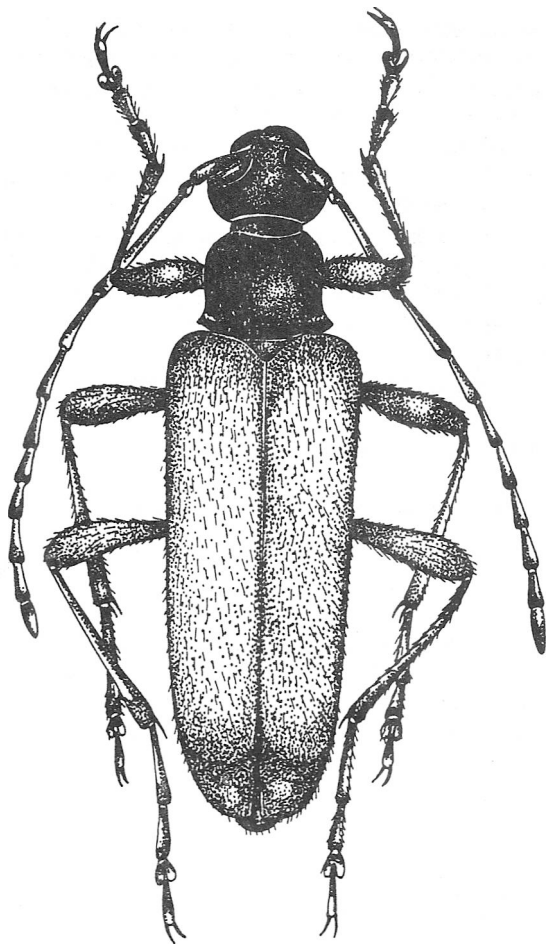
Страните на главата пред очите до основата на мандибулите по-къси от половината диаметър на очите. Израстъкът между предните кокси достигащ до средата им. Зад очите страните успоредни и рязко шиевидно прещъпнати назад. Последното членче на долночелюстното пипалце тясно.

В Палеарктика са разпространени 4 вида, 1 от които се среща и у нас.

Allosterna tabacicolor (De Geer, 1775)

Leptura tabacicolor De Geer, 1775, Mem. Ins., V, p. 139. *Allosterna tabacicolor*: Недялков, 1905:24; 1909:92; 1909a:28; Netolitzky, 1912:160; Roubal, A. 1931:454; Heyrovsky, 1931:79; 1967:575; Кантарджиева, 1932:88; Ganev, 1984:58; 1985:148; 1986:308. *Grammoptera laevis* (Fabricius): Маркович, 1904:250.

Цветът на тялото на българските видове малко вариращ: главата, преднегръбът, долната страна и щитчето черни; антените тъмнокафяви; елитрите и краката жълто-кафяви. Целият доста гъсто окосмен, отгоре с полуповдигнати жълти косми. Главата по-широка, силно закръглена, отгоре от кли-

Фиг. 20. *Allosterna tabacicolor* (De Geer) (ориг.)

пеуса до тила заоблено изпъкнала, гъсто и дребно точкувана, подутините при основата на антените слабо развити, широко разделени, между тях с надлъжна тънка бразда, продължаваща далеч напред и назад. Очите много големи, силно изпъкнали, зад тях рязко шиевидно прещъпване. Преднегръбът много по-дълъг от ширината си. Страните от предния край докъм задната трета закръглени, назад дъговидно стеснени и отново разширени към задните ъгли. Предната страна заоблено изпъкнала, без прещъпване, с много фино ръбче. Задната страна слабо двойно вдлъбната, заоблено издадена към щитчето. Отгоре гъсто и дребно точкуван, гладко заоблен. Щитчето малко, заострено. Елитрите дълги, с ясни заоблени рамена, отгоре точкувани с по-дребни, неясни и зърнести точки към върха. Върховете на всяка елитра заоблено стеснени. Долната страна гъсто и дребно точкувана. Израстъкът между предните кокси заострен и къс; израстъкът между средните триъгълно стеснен и тънък между коксите; израстъкът между задните кокси силно заострен. Антените достигащи до зад средата. Първото членче дебело, почти с успоредни страни, повече от 4 пъти по-дълго от дебелината

си; второто членче цилиндрично, едва по-дълго от дебелината си; третото членче цилиндрично, по-дълго от четвъртото; четвъртото равно на петото, но по-дълго от шестото; от шестото към върха членчетата постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 6—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите. ♀ : антените до връхната трета на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с различни широколистни дървета, в мъртвата дървесина на които се развива ларвата. Имагото се среща от май до юли предимно по цветовете на различни тревисти растения и по-рядко по листата и клоните на дърветата.

Широко разпространен навсякъде у нас докъм 1000 m надм. в.

Разпространение. Европа, Западен Сибир.

17. Род *Strangalina* Aurivillius, 1912

Strangalina Aurivillius, 1912, Col. Cat. Junk-Schenkling, pars 39, Ceramb., p. 240.

Тип на рода: *Strangalina attenuata* (Linnaeus).

Видовете на рода се характеризират с много тънкото си и силно стеснено назад тяло. Задните ъгли на преднегръба заострени назад към раменете и частично покриващи ги. Четвъртото членче на задните ходила, макар и малко, ясно видимо, така че ходилото е петчленно.

Към рода се отнася 1 европейски вид, който се среща и у нас.

Strangalina attenuata (Linnaeus, 1758)

Leptura attenuata Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 389; Йоакимов, 1904:30. *Strangalia attenuata*: Roubal, 1931:454; Heyrovsky, 1931:81; 1967:575; Кангарджиева, 1932:91; 1957:546; Ganev, 1984:59; 1985:149. *Typocerus attenuata*: Йоакимов, 1904:30; Ангелов, 1964:314; Muche, 1964:32.

Черен, краката и антените изцяло или отчасти жълти или кафяви, понякога частично черни. Елитрите с 4 двойки жълти петна: при раменете, пред и зад средата и пред върха. Целият гъсто окосмен с полуповдигнати, насочени назад косми, жълти върху жълтите петна и черни върху черните петна. Преднегръбът с единични дълги, стърчащи косми. Главата тясна, ясно по-дълга от ширината си заедно с очите, с успоредни страни пред очите, дълги почти 2/3 от диаметъра им, непосредствено зад очите силно шиевидно прещъпната. Между основата на антените с пъпковидни образувания, разделени с тънка, къса браздичка. Назад пространството между очите плоско, гъсто и дребно точкувано. Напред от основата на антените главата с косо наведена плоскост, завършваща в напречна вдлъбнатина, значително по-малко пунктирана от останалата част. Преднегръбът по-дълъг от ширината в основата си. Отгоре изпъкнал, дребно, гъсто и плитко точкуван, междините на точките неравни. Предната страна късо прещъпната, задната двойно връзана, срещу щитчето заоблено изпъкнала, срещу раменете заострено издадена. Страните образуващи остри ъгли, лежащи отчасти върху раменете, напред дъговидно стеснени, пред средата отново заоблено разширени и оттам напред стеснени. Предната страна почти 2 пъти по-тясна от задната. Щитчето триъгълно. Елитрите тесни, дълги, най-широки при рамената, на-

зад към върха силно стеснени. Шевът и страните образуващи тънко ръбче. Отгоре гъсто, дребно и плитко точкувани, назад точките неясни, зърновидни. Върхът на всяка елитра косо отрязан, външният ъгъл образуващ дебел шип. Долната страна лъскаво точкувана, по-гъсто гърдите, по-рядко коремчето. Израстъкът между предните кокси къс, заострен, едва навлизащ между тях; израстъкът между средните кокси широк, тъп на върха, почти достигащ до задната им страна; израстъкът между задните кокси силно заострен, почти достигащ предния им край. Антените достигащи до зад средата на тялото. Първото членче конусовидно, удебелено от основата до върха, почти 4 пъти по-дълго от дебелината си; второто топчесто, дебело колкото основата на първото; третото по-дълго от четвъртото и почти еднакво с двете предишни, взети заедно; петото почти равно на шестото, а останалите към върха постепенно по-къси, като последното около 2 пъти по-късо от четвъртото. Краката тънки и дълги.

Дължина. 10—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до върхната трета на елитрите. Последното членче по-малко от 2 пъти по-късо от четвъртото. Петият коремнен стернит врязан на върха, с дълбоко и дълго триъгълно вдлъбване. Задните ходила много по-дълги от пищяла. ♀ : антените до зад средата. Последното им членче 2 пъти по-късо от четвъртото. Петият коремнен стернит почти прав на върха, с късо и плитко триъгълно вдлъбване. Задните ходила едва по-дълги от пищялите.

Биономия. Развитие то на ларвата е свързано с различни широколистни дървета и предимно дъб. Имагото се среща по цветове на тревисти растения от юни до август докъм 1200 m надм.в.

Среща се в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Манджурия, Корея.

18. Род *Pedostrangalia* Sokolov, 1896

Pedostrangalia Sokolov, 1896, Horae. Soc. Ent. Ross., XXX, p.461.

Тип на рода: *Pedostrangalia kassjanowi* (Sokolov).

Към рода се отнасят видове, които се отличават с надлъжната гладка бразда на първото и второто членче на задните ходила и с по-грубата и едра пунктировка на страните на преднегръба в близост до задните ъгли.

Към този род се числят 7—8 вида, 3 от които са установени в България.

Определителна таблица на видовете от род *Pedostrangalia*

- 1 (2) Страните на главата зад очите добре развити, дълги. Преднегръбът много често с надлъжна браздичка по средата и добре развити пъпки по страните. Четвъртото членче на антените едва по-късо от петото. Антените на мъжките недостигащи върха на коремчето, на женските достигащи до последната трета. Разпространен в Средна и Южна Европа..... *P. revestita* (Linnaeus, 1767).
- 2 (1) Страните на главата зад очите много къси, почти непосредствено зад очите главата шиевидно прещъпната. Преднегръбът отгоре обикновено без надлъжна браздичка, а отстрани без пъпка.

- 3 (4) Петият коремен стернит с дълбока изрезка на върха, задните му ъгли стърчащи като дълги зъбчета. Главата пред очите силно удължена. Клипеусът по-дълъг от ширината си на върха. ....1. *P. pubescens* (Fabricius).
- 4 (3) Петият коремен стернит без дълбока изрезка на върха. Главата пред очите нерязко удължена. Елитрите с ясен шевен ъгъл на върха.
- 5 (6) Антените на мъжките надминаващи върха на елитрите, а на женските достигащи връхната пета. Задните пищали и ходила, взети заедно, по-дълги от елитрите. Преднегръбът с гъста пунктировка. Клипеусът почти толкова дълъг или незначително по-дълъг от ширината си на върха. ....2. *P. emmipoda* (Mulsant).
- 6 (5) Антените на мъжките недостигащи върха на елитрите, а на женските достигащи последната четвърт. Задните пищали и ходилата, взети заедно, по-къси от елитрите. Преднегръбът по-рядко пунктиран. Клипеусът по-широк от дължината си на върха. ....3. *P. verticalis* (Germar).

1. *Pedostrangalia pubescens* (Fabricius, 1787)

Leptura pubescens Fabricius, 1787, Mant. Ins., I, p. 158; Недялков, 1909a:28. *Strangalia pubescens*: Heyrovsky, 1931:80; 1967:575; Кантарджиева, 1932:90; Ganev, 1984:58.

Окраската на тялото силно изменчива. Най-често тялото черно, само челюстните пипалца и частично пищялите жълти. Елитрите често със синкав оттенък или с жълти петна. Целият покрит с жълто-кафяви косми, по-гъсто разположени по долната страна. Главата ясно по-дълга от ширината заедно с очите, и то главно за сметка на частта пред очите. Назад от очите рязко шиевидно стеснена. Отгоре пунктирана — напред по-рядко, назад по-гъсто. Клипеусът по-дълъг от ширината си на върха, отгоре едро точкуван. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си в основата, с много слабо изразено прещъпване отпред. Страните назад разширени към задните ъгли, пред средата заоблени, напред стеснени, без ясна пъпка. Отгоре изпъкнал, ясно пунктиран, с напречно изтеглени точки, а в самия заден край с рязко по-едри точки. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите назад стеснени, със заоблени рамена и тук най-широки; върхът косо срязан; отгоре дребно точкувани, назад точките по-неясни. Отдолу лъскав, коремчето много фино, гърдите по-гъсто и грубо точкувани. Антените достигащи до зад средата. Първото членче дебело, слабо конусовидно; второто тънко и дребно; останалите цилиндрични; третото членче по-дълго или почти равно на първото; последното членче повече или по-малко късо от четвъртото. Краката дълги. Задните бедра за малко недостигащи петото коремно сегментче, задните пищали едва по-дълги от ходилото. Първото им членче по-дълго от останалите, взети заедно.

Дължина. 11—18 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите, третото им членче най-дълго от всички, последното им членче не или едва по-дълго от четвъртото. Задната страна на петия коремен стернит дълбоко врязана, с изтеглени назад задни ъгли. ♀ : антените едва зад средата, третото им членче едва или не по-дълго от първото, последното значително по-късо от четвъртото. Задната страна на петия коремен стернит почти права, без силно изтеглени задни ъгли.

Биономия. Среца се в пояса на смесените широколистни гори. У нас е рядък вид, намиран в Родопите (карта 5—3).
Разпространение. Европа.

2. *Pedostrangalia emmipoda* (Mulsant, 1863)

Leptura emmipoda Mulsant, 1863, Hist. Nat. Col. Fr., p. 566. *Strangalia emmipoda*: Йоакимов, 1904:30.

Целият жълтеникавочервен, с черни антени, глава, преднегръб и гърди. Краката частично черни. Често елитрите с черно. Цялото тяло покрито с редки къси, кафяви или жълти косми. Главата слабо удължена, с надлъжна средна бразда и гъсто точкуване. Само клипеусът по-рядко точкуван. Задните с рязко шиевидно прещъпване. Страните пред очите по-къси от диаметъра на очите. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си в основата. От основата до пред средата с почти успоредни страни, пред средата заоблено разширен и напред стеснен, почти без прещъпване. Отгоре едро и гъсто точкуван, не всякога с ясна надлъжна гладка линия. Щитчето триъгълно. Елитрите стеснени назад, най-широки при рамената; върховете връзани, с ясен шевен ъгъл, образуващ шипче. Отгоре дребно и не особено гъсто точкувани. Отдолу лъскав, гърдите по-гъсто от коремчето точкувани. Задната страна на петия корем стерт прав. Антените малко по-къси или по-дълги от елитрите. Третото им членче значително по-дълго от кое да е от останалите. Последното членче по-късо или не от първото. Краката дълги. Задните пищяли равни или малко по-къси от ходилото. Първото членче на ходилото значително по-дълго от останалите, взети заедно.

Дължина. 11—15 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените по-дълги от елитрите, последното членче не по-късо от първото. Задните ходила по-дълги от пищяла. ♀ : антените до последната пета на елитрите, последното им членче по-късо от първото. Задните ходила равни на пищяла.

Биономия. Развитието на вида е неизвестно. У нас се среща през май на около 500 m надм. в.

Рядък вид у нас, намиран само край Бачковския манастир в Родопите (карта 6—1).

Разпространение. Гърция, Мала Азия, Сирия, Турска Армения.

3. *Pedostrangalia verticalis* (Germar, 1822)

Leptura verticalis Germar, 1822, Fauna Ins. Eus., 9. *Strangalia verticalis*: Roubal, 1931:454; Нейровски, 1931:80; 1967:575; Кантарджиева, 1932:90; Mucbe, 1964:32; Николова, 1968:139; Ganev, 1984:58.

Черен, лъскав, коремчето червеникаво. Окраската понякога варираща. Целият фино, почти прилегнало окосмен, космите върху черните части черни, върху червеникавите жълти. Главата слабо удължена, отгоре фино точкувана, между антените с тънка браздичка, продължаваща напред и назад. Отгоре гъсто и дребно точкувана, клипеусът по-едро и по-рядко точкуван. Очите големи, изпъкнали, непосредствено зад тях главата силно прещъпната. Страните пред очите успоредни, разстоянието от предния им край до основата на мандибулите около 2/3 от диаметъра им. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото широк в основата; отгоре изпъкнал, дребно и гъсто

Карта 6. Разпространение в България на *Pedostrangalia emmipoda* (Mulsant) (1), *Pedostrangalia verticalis* (Germar) (2) и *Lepturobosca virens* (Linnaeus) (3)

точкуван с плоски междини. Страните образувачи задни ъгли, стърчащи срещу раменете, напред от тях почти до предната трета успоредни, напред заоблено стеснени, без прещъпване. Задната страна двойно врязана, широко заоблено издадена към щитчето. Последното триъгълно. Елитрите стеснени от раменете към върха, отгоре гъсто, дребно, зърнесто точкувани, върхът на всяка елитра слабо врязан, с по-ясно изразен външен ъгъл. Страните и шевът слабо поръбени. Долната страна лъскава, гърдите по-гъсто точкувани от коремчето. Антените достигащи до зад средата. Първото членче дебело, слабо конусовидно, около 4 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто тънко, топчесто; третото най-дълго, цилиндрично, с около 1/4 по-дълго от четвъртото; последното почти равно на шесто и седмо; петото малко по-дълго от тях. Краката тънки и дълги.

Дължина. 11—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва до върха на елитрите. ♀ : антените до последната пета на елитрите.

Биономия. Биологията на вида не е известна. Имагото се среща по цветове на сенникоцветни растения. У нас е намиран от морското равнище докъм 300 m надм.в. през май и юни.

У нас е известен от Несебър, Странджа, Кресненското дефиле, Петрич и Земен (карта 6—2).

Разпространение. Балкански полуостров, Мала Азия, Турска Армения, Сирия.

2. Подсемейство *Lepturinae*

19. Род *Leptura* Linnaeus, 1758

Leptura Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 397.

Тип на рода: *Leptura quadrifasciata* Linnaeus.

Характерни за видовете на рода са: силното прещъпване отстрани и отгоре на преднегръба пред предния и пред задния ръб; липсата на напречна вдлъбнатина пред предните кокси; отдалечеността на предния край на очите от основата на мандибулите; неразполагането на основата на антените пред линията, свързваща предния край на очите; силното заостряне и източване по посока на раменете на елитрите на задните ъгли на преднегръба.

Към рода се отнасят 7—8 европейски вида, от които 3 се срещат сигурно у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Leptura*

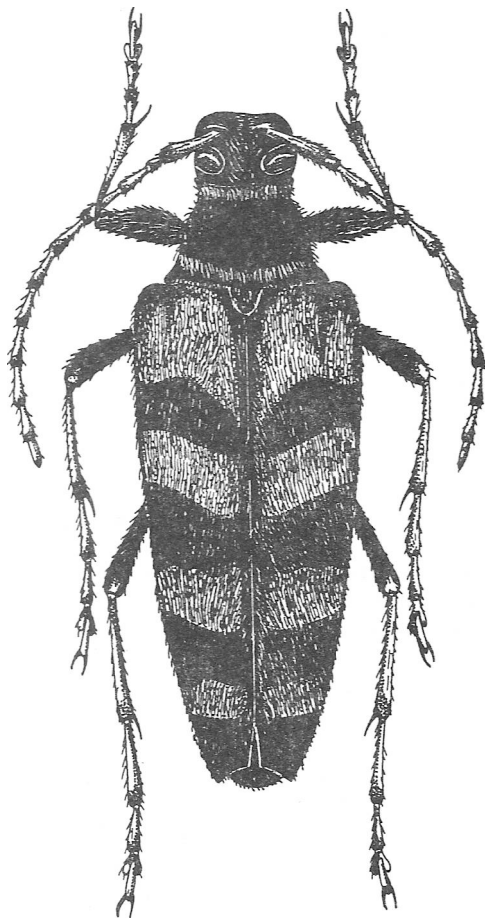
- 1 (4) Преднегръбът не или толкова дълъг, колкото широк в основата си. Тялото по-масивно и по-късо.
- 2 (3) Предният и задният край на преднегръба покрити с по-гъсти, дълги, златисти косми. .... 1. *L. aurulenta* Fabricius.
- 3 (2) Предният и задният край на преднегръба не по-гъсто окосмени с отличаващи се от останалите дълги, златисти косми. .... 2. *L. quadrifasciata* Linnaeus.
- 4 (1) Преднегръбът ясно по-дълъг от ширината си в основата. Тялото по-стройно и по-дълго.
- 5 (6) Страните на преднегръба по средата с ясна, заострена пъпка. Задните пищали на мъжките по средата на вътрешната страна с ъгловато образуване, пред него пищальт връзан и със зъбчета или зърна, неизкривени. .... 3. *L. maculata* Poda.
- 6 (5) Страните на преднегръба без ясна заострена пъпка, най-много с неясна изпъкналост. Задните пищали на мъжките без зъбче или зърна, силно изкривени. .... *L. mimica* Panzer.

Видът е съобщаван за България от Недялков (1909а) за Владая и Враца от май до юли под името *L. arcuata* Panz. Среждането му у нас обаче е съмнително, тъй като този вид е разпространен в Северна и по-рядко в Средна Европа, както и в Сибир на север от 54—56 паралел. Миксич (1971) го съобщава от континентално Хърватско и Босна.

1. *Leptura aurulenta* Fabricius, 1792

Leptura aurulenta Fabricius, 1792, Entom. Syst., I, 2, p. 348. *Stangalia aurulenta*: Ковачев, 1984:745; Маркович, 1904:250; 1909; Palm, 1966:16; Нейровски, 1931:80; 1967:575; Кантарджиева, 1932:90; 1957:545; Ганев, 1984:59; 1985:149; 1986:308.

Целият черен, антените, частично краката и четири напречни петна или ивици на елитрите (при раменете, пред и зад средата и пред върха) червеникавожълти. Космите тъмни (върху черните места на тялото) и златисти (върху жълтите, както и върху предната и задната страна на преднегръба,

Фиг. 21. *Leptura aurulenta* Fabricius (опиг.)

задните страни на коремните стернити, средните и задните кокси и бедра). Главата широка, масивна, гъсто и много дребно точкувана, между основата на антените изпъкнала, по средата с къса надлъжна вдлъбнатина; страните ѝ пред очите успоредни, къси, непосредствено зад очите рязко прещъпната. Преднегръбът малко по-широк от дължината си, отгоре слабо изпъкнал, гъсто точкуван, по средата по-гъсто, към страните малко по-едро, прещъпнат по-широко пред предния, отколкото пред задния край. Страните със силно стърчащи срещу раменете ъгли, напред почти успоредни до предната четвърт, тук пъпковидно разширени. Щитчето триъгълно заострено. Елитрите най-широки при рамената, назад ясно стеснени, на върха всяка елитра дъговидно врязана, със заострени шевен и външен край. Отгоре гъсто, зърнесто, по-неясно към върха точкувани.

Отдолу гладко, лъскаво, неясно пунктирани. Израстъкът между предните кокси остър, почти достигащ задния им край; израстъкът между средните кокси широк, недостигащ задния им край. Антените до зад средата. Първото членче дебело, конусовидно, малко повече от 3 пъти по-дълго от дебелината на върха; второто късо, по-широко от дължината си; третото

почти цилиндрично, равно по дължина на първото и едва по-дълго от следващите или от четвъртото; към върха членчетата постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 13—24 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите; първото, третото и останалите членчета до последното почти равни по дължина. ♀ : антените малко над средата на елитрите; от четвъртото членче към върха постепенно по-къси.

Биономия. Ларвите се развиват под кората и в дървесината на стари върби и други широколистни дървета. Имагото се среща по дърветата и различни цветове на тревисти растения от юни до август докъм 1500 m надм. в.

У нас се среща в цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Северна Африка.

2. *Leptura quadrifasciata* Linnaeus, 1758

Leptura quadrifasciata Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 389; Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24. *Strangalia quadrifasciata*: Ковачев, 1904:8; Маркович, 1909:16; Neugovskiy, 1931:80; 1965:575; Кантарджиева, 1932:90; 1957:575; Roubal, 1932:178; Ganev, 1984:59; 1985:149.

Целият черен, често антените към върха кафяви, върху елитрите изменчиви по форма 4 напречни петна или ивица от жълто. Целият окосмен с черни косми, върху жълтите петна космите жълти, върху преднегръба и главата космите по-дълги и стърчащи по-силно. Главата слабо удължена, с разделени чрез надлъжна вдлъбнатина пъпковидни издатини между основата на антените, често преминаваща напред и назад в тънка бразда. Отгоре гъсто и дребно точкувана. Страните пред очите успоредни, дълги около 1/3 от диаметъра им, зад очите с малка подутина, след която рязко шиевидно прещъпнати. Преднегръбът почти толкова широк, колкото и дълъг, отгоре пред основата и предния край рязко прещъпнат, гъсто и дребно, плитко точкуван, често с тънка, надлъжна гола ивица по средата. Страните образувани остри, стърчащи към раменете задни ъгли; напред от тях почти успоредни до предната четвърт, там оформящи неясна пъпковидна подутина и напред силно стеснени. Щитчето триъгълно, заострено, точкувано. Елитрите най-широки при раменете, назад стеснени, шевът и страните поръбени. Отгоре фино и гъсто точкувани, по-неясно и по-рядко назад. Долната страна много фино точкувана. Антените до зад средата. Първото членче дебело, конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто по-тънко, топчесто, третото почти равно по дължина на първото, но много по-тънко от него и цилиндрично, едва по-дълго от четвъртото, равно на шестото и седмото, но малко по-късо от петото. Краката тънки.

Дължина. 11—19 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите, до върха черни. ♀ : антените малко над средата на елитрите, последните няколко членчета кафяви.

Биономия. Ларвата се развива под кората и в дървесината на различни широколистни дървета. Имагото се среща по дърветата или по цветовете на различни тревисти растения от юни до август до 1500 m надм. в.

У нас се среща в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир.

3. *Leptura maculata* Poda, 1761

Leptura maculata Poda, 1761, Ins. Mus. Graec., p. 37; Недялков, 1909:92; 1909a:28. *Strangalia maculata*: Йоакимов, 1899:870; 1904:30; Roubal, 1936:363; 1932:175; Heyrovsky, 1931:80; 1967:575; Кантарджиева, 1932:91; 1957:545; Ангелов, 1964:314; Muche, 1964:32. *Strangalia maculata* ab. *binotata* Muls.: Кантарджиева, 1932:91; Csiki, 1943:217. *Strangalia maculata* ab. *burnsi*: Jurecek, 1936:179. *Strangalia maculata* ab. *disconata* Pic.: Кантарджиева, 1957:545. *Strangalia maculata* ab. *externepunctata* Muls.: Кантарджиева, 1932:91. *Strangalia maculata* ab. *sinuata* F.: Кантарджиева, 1957:545. *Strangalia maculata* ab. *subspinosa* F.: Кантарджиева, 1957:545. *Strangalia maculata* ab. *subundulata* Der.: Кантарджиева, 1957:545. *Strangalia maculata* ab. *undulata* Muls.: Кантарджиева, 1957:545. *Strangalia armata* Hbs.: Маркович, 1904:250; 1909:16.

Оцветяването вариращо в широки граници. Най-често тялото, краката и антените частично и петна върху елитрите черни. Окосмяването полуповдигнато, обикновено върху тъмните места тъмно, върху жълтите — светло. Главата удължена, гъсто точкувана отгоре, страните пред очите успоредни и толкова дълги, колкото диаметърът на очите, непосредствено зад очите рязко шиевидно прещъпната. Преднегръбът по-дълъг от ширината си в основата, отгоре гъсто точкуван, слабо изпъкнал с неясна, надлъжна средна гладка линия, прещъпнат пред предния и пред задния край. Задните ъгли остри, дълги, издадени към рамената на елитрите, страните до средата слабо стеснени, тук пъпковидно издути, оттам напред конусовидно стеснени. Щитчето дълго, триъгълно заострено. Елитрите най-широки при рамената, назад стеснени, върховете им много слабо връзани, с остри външен и вътрешен ъгъл. Шевът и страните поръбени. Отгоре дребно и рядко, почти еднакво силно навсякъде точкувани. Долната страна лъскава, коремчето почти гладко, гърдите фино точкувани. Антените до зад средата. Първото членче дебело, конусовидно, почти 4 пъти по-дълго от дебелината си на върха, почти равно на четвъртото по дължина; второто късо, по-широко от дължината си; третото цилиндрично, с около $1/3$ по-дълго от четвъртото и с $1/4$ по-дълго от петото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 14—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите. Задните пищали изкривено връзани, с 2 големи зъба и повече дребни зърна между тях. ♀ : антените до задната трета на елитрите. Задните пищали без изрезка, прави.

Биономия. Ларвата се развива в различни широколистни дървета. У нас се среща от май до август до 1300 m надм.в.

Разпространен е в цялата страна и е обикновен вид навсякъде.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Иран, Армения, Сирия.

20. Род *Stenurella* Villiers, 1974

Stenurella Villiers, 1974, L'Entomologiste, 30, p. 217.

Тип на рода: *Stenurella melanura* (Linnaeus).

Родът се характеризира с: гладкия, без ясно и дълбоко напречно вдлъбване по средата на преднегръда пред предните кокси; дългите страни на главата пред очите до основата на мандибулите; прикрепването на антените не пред предния край на очите; заострените и насочени към рамената на елитрите задни ъгли на преднегръда.

Към рода се отнасят 4 български вида.

Определителна таблица на видовете от род *Stenurella*

- 1 (2) Пунктировката на преднегръба гъста, по-груба от тази в основата на елитрите. Междините на точките тънки ръбчета. Точките между очите почти не по-дребни и по-редки от тези на преднегръба. ....
.....1. *S. melanura* (Linnaeus).
- 2 (1) Пунктировката на преднегръба по-рядка, междините на точките по-големи, на места достигащи диаметъра на точките. Точките между очите макар и по-дребни, но значително по-гъсти от тези на преднегръба.
- 3 (4) Преднегръбът над страните на коксите (плеврите) рядко пунктиран, с големи, гладки площи. Преднегръбът с много дребни и редки точки, междините им многократно превишаващи диаметъра на точките. Последното членче на задните ходила по-дълго от останалите, взети заедно. .... 4. *S. nigra* (Linnaeus).
- 4 (3) Преднегръбът по страните над коксите (плеврите) гъсто пунктиран, без гладки площи.
- 5 (6) Първото членче на задните ходила почти равно на останалите, взети заедно. Разстоянието между точките на плеврите на преднегръба по-малко от диаметъра им. Преднегръбът по-гъсто и едро точкуван. ....
.....2. *S. bifasciata* (Müller).
- 6 (5) Първото членче на задните ходила по-дълго от останалите, взети заедно. Разстоянието между точките на плеврите на преднегръба равно или по-голямо от диаметъра им. Преднегръбът по-рядка и по-дребно точкуван. .... 3. *S. septempunctata* (Fabricius).

1. *Stenurella melanura* (Linnaeus, 1758)

Leptura melanura Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 397; Недялков, 1905:24; 1909:92; 1909a: 28. *Strangalia melanura*: Ковачев, 1894:745; Йоакимов, 1904:30; 1909:92; Heyrovsky, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:91; Csiki, 1943:216; Ангелов, 1964:314; Muche, 1964:32.

Черен, елитрите червеникавокафяви, с черно около шева и на върха. Окраската понякога варираща. Целият покрит с тъмни, полуповдигнати отгоре косми. Главата къса, отгоре гъсто точкувана, с подутина между основата на антените, разделена с тънка браздичка, продължена назад и напред. Непосредствено зад очите главата силно шиевидно прещъпната. Напред страните успоредни, до основата на мандибулите едва по-къси от диаметъра на очите. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си при основата, отгоре силно изпъкнал, гъсто точкуван, без прещъпване отпред и отзад. Страните със силно източени задни ъгли срещу раменете, след тях слабо стеснени и в предната четвърт заоблено разширени. Щитчето късо, триъгълно. Елитрите от рамената назад стеснени, на върха всяка елитра право отрязана, без шипче по ъглите, отгоре почти еднакво точкувани по цялата дължина. Отдолу ясно точкуван, коремчето незначително по-рядка. Предните кокси разделени с много тънък и къс израстък; израстъкът между средните кокси широк, стеснен към върха, но недостигащ задния им край. Антените до зад средата или почти до върха на елитрите. Първото членче дебело, конусовидно, повече от 4 пъти по-дълго от дебелината си на върха;

второто късо, тънко и почти квадратно; третото цилиндрично, с около 1/3 по-дълго от четвъртото; петото с около 1/4 по-късо от третото; шестото малко по-късо и равно на четвъртото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 6—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите. Задните бедра едва недостигащи върха на коремчето. ♀ : антените малко зад средата на елитрите. Задните бедра значително недостигащи върха на коремчето.

Биономия. Ларвата се развива както в широколистни, така и в иглолистни дървета. Имагото се среща от май до юли от морското равнище до 1500 m надм. в.

У нас се среща в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир.

2. *Stenurella bifasciata* (Müller, 1776)

Leptura bifasciata Müller 1776, Zool. Dan. Prodr., p. 93; Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24. *Strangalia bifasciata*: Йоакимов, 1904:30; Heygovsky, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1931:454; 1932, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1931:454; 1932:178; Кантарджиева, 1932:91; Ангелов, 1964:314; Muche, 1964:32; Николова, 1968:125; Ganev, 1986:308. *Strangalia bifasciata* ab. *immaculata* Pic.: Кантарджиева, 1932:91; 1957:546.

Целият черен, коремчето и елитрите червеникави. Оцветяването на последните вариращо. Отгоре покрит с повдигнати дълги косми — светли върху червената и тъмни върху черната част на елитрите. Отдолу коремчето по-фино окосмено, отколкото гърдите. Главата доста удължена пред очите, страните успоредни, дълги около половин диаметър на очите. Отгоре гъсто и дребно точкувана, между основата на антените с тънка бразда, продължена напред и назад. Зад очите главата рязко, шиевидно стеснена, напред от антените наведена към клипеуса. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си, отгоре заоблено изпъкнал, гъсто точкуван; предният му край почти прав, поръбен, ръбчето слабо издигнато; задният край също поръбен, издаден към щитчето. Задните ъгли остри, издадени към раменете, страните успоредни до предната трета и оттам напред заоблено стеснени. Щитчето триъгълно, заострено. Елитрите с ясни, заоблени рамена, стеснени към върха, отгоре гъсто точкувани, малко по-фино към върха. Шевът и страните на елитрите поръбени. Долната страна точкувана по-фино върху втория, третия и четвъртия коремни стернит, а първият, последният и гърдите по-гъсто. Антените дълги, първото членче слабо конусовидно, с малко дъговидни страни, дълго почти колкото третото; второто късо, почти квадратно; третото цилиндрично, с около 1/3 по-дълго от четвъртото; четвъртото, както и останалите, цилиндрично; постепенно по-къси към върха на антените. Краката тънки и дълги.

Дължина. 6—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите. ♀ : антените малко зад средата.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано с мъртвата дървесина на широколистни и иглолистни дървета. Имагото се среща у нас по цветове на различни тревисти растения от юни до август докъм 1500 m надм. в.

У нас се среща в цялата страна и е широко разпространен вид.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран, Сирия.

3. *Stenurella septempunctata* (Fabricius, 1792)

Leptura septempunctata Fabricius, 1792, Ent. Syst., I, 2, p. 346; Недялков, 1905:24; 1909:92; Netolitzky, 1912:160. *Strangalia septempunctata*: Ковачев, 1904/5:8; Neugovsky, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1931:454; Кантарджиева, 1932:91; Csiki, 1943:216; Ангелов, 1964:314. *Strangalia septempunctata* var. *suturata* Reil: Йоакимов, 1904:30. *Strangalia septempunctata* ab. *inconstans* Reitt.: Кантарджиева, 1932:91. *Strangalia septempunctata* ab. *latenigra* Pic.: Кантарджиева, 1932:91. *Strangalia septempunctata* ab. *minkoviana* Pod.: Podany 1951:347. *Strangalia septempunctata* ab. *balcanica*: Podany, 1951:347. *Strangalia septempunctata* ab. *notaticollis* Pic.: Кантарджиева, 1932:91; Muche, 1964:32. *Strangalia septempunctata* ab. *pallidicolor* Pic.: Кантарджиева, 1932:91; *Strangalia septempunctata* ab. *velebitica* Pic.: Кантарджиева, 1932:91.

Със силно променлива окраска, но най-често червеникавожълт с черна глава и гърди. Целият отгоре покрит с дълги полуповдигнати косми, отдолу също гъсто окосмен. Космите върху тъмните участъци тъмни, върху светлите светли. Главата удължена, отгоре гъсто точкувана, точките по-фини от тези на преднегръба. Надлъжно по средата с фина бразда. Между основите на двете антени с плоски възвишения. Страните пред очите успоредни, дълги около $1/3$ от диаметъра им. Зад очите рязко шиевидно прещъпнати. Преднегръбът по-дълъг от ширината си в основата, от основата към предния край почти конусовидно стеснен, последният почти 2 пъти по-тесен от основата. Отгоре силно и равномерно изпъкнал, дребно, неравномерно и неособено гъсто точкуван. Разстоянието между точките на места по-голямо от самите точки. Задните ъгли на преднегръба силно заострени, издадени към рамената. Щитчето триъгълно. Елитрите стеснени назад; отгоре ясно и гъсто точкувани, към върха точките малко по-нежни. Долната страна гъсто точкувана, коремчето малко по-рядко и по-fino от гърдите. Антените до зад средата или близо до върха. Първото членче дебело, със слабо заострени страни; второто почти 2 пъти по-тънко от първото, малко по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, малко по-дълго от първото, с около $1/2$ по-дълго от четвъртото и с около $1/3$ от петото; шестото почти колкото четвъртото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 7—23 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите; елитрите от основата към върха рязко конусовидно стеснени. ♀ : антените до последната четвърт на елитрите; елитрите умерено стеснени от рамената към върха.

Биономия. Ларвата се развива в различни широколистни дървета, най-често на дъб. Имагото се среща у нас по цветовете на сложноцветни и розоцветни растения от май до август докъм 1200 m надм.в.

Среща се често в цялата страна.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа, Мала Азия, Иран, Сирия.

4. *Stenurella nigra* Linnaeus, 1758

Leptura nigra Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 398; Недялков, 1905:24; 1909:28; Netolitzky, 1912:160. *Strangalia nigra*: Йоакимов, 1904:30; Маркович, 1909:16; Heyrovsky, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1931:454; Кантарджиева, 1932:91; 1957:545; Ангелов, 1964:314; Николова, 1968:139; Ganev, 1985:149.

Целият черен, с червено коремче. Целият отгоре с тъмни, полуповдигнати косми, отдолу космите светли. Главата слабо удължена, отгоре умерено изпъкнала, с надлъжна тънка бразда, плитко и ясно пунктирана; страните ѝ пред очите успоредни, с дължина около $1/3$ от диаметъра им; зад очите конусовидно стеснена и шиевидна. Очите големи, изпъкнали. Преднегръбът по-дълъг от ширината си в основата, отгоре силно и равномерно изпъкнал, много фино и рядко точкуван, разстоянието между точките многократно превишаващо диаметъра им. Основата около 2 пъти по-широка от предната страна, двойно извита, заоблено изпъкнала срещу щитчето. Страните почти право конусовидно стеснени напред, след предната четвърт по-силно заоблено стеснени. Задните ъгли заострени, стърчащи над раменете. Щитчето тясно, триъгълно. Елитрите стеснени назад, на върха всяка една косо срязана, заострена към външната страна. Отгоре гъсто, почти равномерно и грубо пунктирани. Долната страна точкувана по-фино и рядко по коремчето и по-гъсто и грубо по гърдите. Антените далеч зад средата на елитрите. Първото членче по-дебело, конусовидно удебелено към върха, почти равно по дължината на третото; второто малко по-дълго от дебелината си, тънко; третото цилиндрично, почти равно на петото и с около $1/2$ по-дълго от четвъртото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 6—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха (до връхната пета). ♀ : антените по-къси, до връхната трета на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в различни широколистни дървета. Имагото се среща у нас по цветове на сложноцветни и сенникоцветни растения от май до юли почти до 1200 m надм. в.

Широко разпространен вид навсякъде у нас.

Разпространение. Европа, Иран, Турска Армения.

21. Род *Lepturobosca* Reitter, 1912

Lepturobosca Reitter, 1912, Fauna Germ., IV, p. 17.

Тип на рода: *Lepturobosca virens* (Linnaeus).

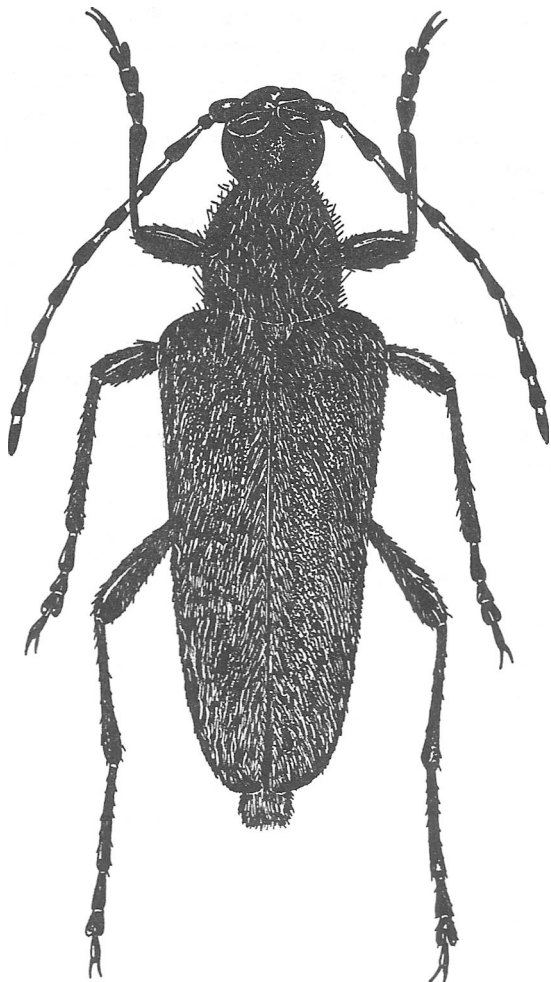
Предният край на антенната ямка излиза пред линията, свързваща предния край на очите. Задните ъгли на преднегръба заоблени и не стърчат заострени към рамената на елитрите.

Към рода се отнася 1 вид, който се среща и у нас.

Lepturobosca virens (Linnaeus, 1758)

Leptura virens Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 397; Недялков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:90; Ganev, 1985:149; Heyrovsky, 1967:575.

Целият черен, със зеленикавожълти гъсти косми отгоре, придаващи му зеленикав оттенък. Всички членчета на антените с жълта основна част. Вър-

Фиг. 22. *Lepturobosca virens* (Linnaeus) (ориг.)

ху елитрите космите полуприлегли, върху преднегръба, главата и гърдите стърчащи, върху коремчето почти прилегли. Главата дълга, отгоре изпъкнала между основата на антените, разделена с надлъжна средна бразда. Страните пред очите успоредни, дълги почти колкото диаметра им, очите полукълбовидно изпъкнали. Зад тях силно, шиевидно стеснена. Преднегръбът почти еднакво дълъг и широк, отгоре гъсто грубо точкуван, изпъкнал, по средата с надлъжна вдлъбнатина, достигаща до предното прещъпване. Страните почти успоредни, само в основата и при предното прещъпване стеснени. Задните ъгли съвсем заоблени. Елитрите от раменете до върха стеснени, на върха поотделно заоблени, отгоре гъсто точкувани, напред набръчкани, към върха по-гладки и едва забележимо точкувани. Щитчето заоблено на върха, гъсто окосмено. Долната страна матова, груба, но неясно пунктирана. Израстъкът между предните кокси дълъг, много тънък, но на върха топчесто удебелен; израстъкът между средните кокси широк с почти успоредни страни. Между задните кокси коремчето заострено, дости-

гащо до средата им. Антените до зад средата. Първото членче конусовидно, повече от 2 пъти по-дебело на върха от второто; второто малко, конусовидно, по-късо от ширината си на върха; третото членче цилиндрично, почти равно по дължина на първото и петото, с около 1/4 по-дълго от четвъртото; четвъртото равно на шестото и седмото; останалите към върха по-къси от дължината си. Краката дебели, къси.

Дължина. 8—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : елитрите постепенно стеснени от раменете към върха. ♀ : елитрите с почти успоредни страни до зад средата и оттам към върха стеснени.

Биономия. Ларвата се развива предимно в смърча и по-рядко в някои широколистни. Имагото се среща рядко у нас по цветове на различни растения (най-често бяз) през юли и август в планините до над 1600 m надм. в.

У нас е известен от Стара планина, Рила, Родопите (карта 6—3).

Разпространение. Европа, Алжир.

22. Род *Pachytodes* Pic, 1891.

Pachytodes Pic, 1891, Mat. long., I, p. 65.

Тип на рода: *Pachytodes cerambyciformis* (Schrank).

Предният край на антенната ямка неизлизаща пред линията, свързваща предния край на очите. Задните ъгли на преднегръба, гледани точно отгоре, заоблени, насочени срещу рамената на елитрите; погледнати косо отпред, пластинковидно удължени.

В Палеарктика са известни 4 вида, 2 от които се срещат у нас.

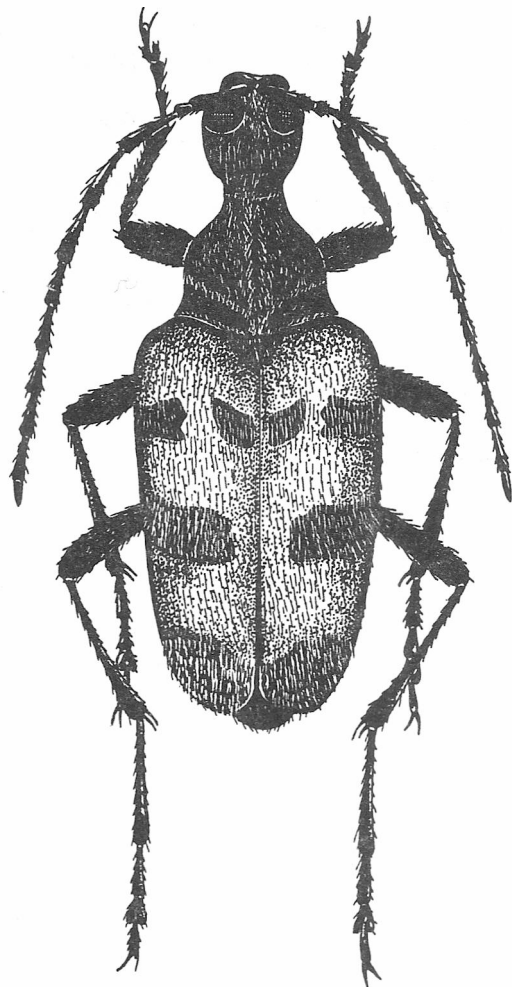
Определителна таблица на видовете от род *Pachytodes*

- 1 (2) Третото членче на задните ходила разцепено до средата. Пунктировката на елитрите в областта на предните черни петна едра, отделните точки едри колкото тънката основа на четвъртото членче на ходилата..... 1. *Pachytodes cerambyciformis* (Schrank).
- 2 (1) Третото членче на задните ходила разцепено до около 1/3. Пунктировката на елитрите в областта на предните черни петна много по-фина. Отделните точки плитки и диаметърът им значително по-малък от дебелината на тънката част на четвъртото членче на ходилата..... 2. *Pachytodes erratica* (Dalman).

1. *Pachytodes cerambyciformis* (Schrank, 1781)

Leptura cerambyciformis Schrank, 1781, Enum. Ins., p. 154; Netolitzky, 1912:160. *Judolia cerambyciformis*: Неуговски, 1931:80; 1967:575; Кантарджиева, 1932:90; Ангелов, 1964:314; Николова, 1968:129; Ганев, 1985:149. *Judolia cerambyciformis* ab. *anticeundulata* Pic.: Муче, 1964:32. *Judolia cerambyciformis* ab. *fauconneti* Pic.: Кантарджиева, 1957:545. *Judolia cerambyciformis* ab. *sexpunctata*: Кантарджиева, 1957:545.

Целият черен, елитрите жълти с черни петна, изменчиви по форма и разположение, най-често на върха, непосредствено зад средата, в предната третата и в основата. Отгоре с къси, полуповдигнати, жълти косми, отдолу също с жълти косми, но по-гъсто разположени върху гърдите. Главата слабо удължена, отгоре гъсто и дребно точкувана, по средата с надлъжна бразда; страните пред очите успоредни, дълги почти около 1/3 от диаметъра им. Клипеусът значително по-едро и по-рядко точкуван. Страните зад очите

Фиг. 23. *Pachytodes cerambyciformis* (Schrank) (ориг.)

изпъкнали, с дължина около $1/4$ от диаметъра им, след което рязко шиевидно стеснени. Преднегръбът отгоре най-силно изпъкнал в задната трета, оттам напред полегато наведен, а назад рязко, с напречно вдлъбване скосен. Отгоре гъсто дребно, почти зърнесто пунктиран, но пунктировката почти скрита под окосмяването. Задните ъгли пластинковидно издигнати, страните от тях до пред средата почти успоредни, след което стеснени напред. Предният край тънко прещъпнат и издигнат. Щитчето удължено, заоблено на върха. Елитрите около 2—2,5 пъти по-дълги от ширината си в основата; раменете заоблени; страните и шевът поръбени. Пунктировката върху самата предна част, пред линията, свързваща щитчето с рамената, много по-дребна от тази линия и почти еднаква с тази на върха на елитрите. Пунктировката изглежда зърнеста. Долната страна почти еднакво фино точкувана навсякъде. Антените до зад средата или почти до върха. Първото членче дебело, със слабо заоблени страни, почти толкова дълго, колкото много по-тънкото и цилиндрично трето членче; второто членче почти топ-

често; четвъртото с около 1/4 по-късо от третото и едва по-дълго от петото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки, дълги.

Дължина. 6—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до върха на елитрите. Елитрите по-тесни и по-дълги (около 2,5 пъти по-дълги от ширината си в основата) и по-силно заострени към върха. ♀ : антените до връхната четвърт на елитрите. Елитрите по-широки и по-къси (около 2 пъти по-дълги от ширината си в основата) и по-слабо заострени към върха.

Биономия. Ларвата се развива в мъртви, гниещи корени на различни широколистни дървета. Имагото се среща по цветове на сенникоцветни и сложноцветни растения от май до юли до 1400 m надм.в.

Широко разпространени вид навсякъде у нас.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Задкавказието.

2. *Pachytodes erratica* (Dalman, 1877)

Leptura erratica Dalman, 1817, In: Schönherr, Syn. Ins., I, 3, p. 490; Недялков, 1905:24. *Judolia erratica*: Heyrovsky, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1932:454; Кантарджиева, 1932:90; Muche, 1964:32; Ангелов, 1964:314; Ganev, 1985:149. *Judolia erratica* f. *erythrura* ab. *hungarica* Pic.: Кантарджиева, 1957:545. *Judolia erratica* m. *erythrura* ab. *novemsignata* Podany: Кантарджиева, 1932:90; Podany, 1951:347. *Judolia erratica* f. *erythrura* ab. *quinquenotata* Flav.: Кантарджиева, 1957:545. *Judolia erratica* ab. *anticonotata* Pic.: Кантарджиева, 1932:90. *Judolia erratica* ab. *atanassovi* Pod.: Podany, 1951:347; Кантарджиева, 1957:545. *Judolia erratica* ab. *niedli* Pod.: Podany, 1951:347; Кантарджиева, 1957:545. *Judolia erratica* ab. *separata* Pod.: Podany, 1951:347; Кантарджиева, 1957:545. *Pachyta erratica*: Йоакимов, 1904:30.

Черен, елитрите жълто-кафяви, с отделни черни петна или свързани в напречни ивици. Целият покрит с къси, полуповдигнати жълти косми. Главата къса, широка, отгоре между основата на антените пъпковидно издута, цялата гъсто покрита с дребни, ясни точки. Страните пред очите успоредни, дълги около 1/3 от диаметъра на очите, зад очите рязко шиевидно стеснени. Очите големи, силно изпъкнали. Преднегръбът малко по-широк от дължината си, отгоре силно изпъкнал, гъсто дребно точкуван, както главата; предният край подгънат нагоре, пред задния край широко прещъпнат от щитчето към рамената, а точно срещу щитчето без прещъпване. Страните заоблени, задните ъгли пластинковидни, оттам до пред средата слабо заоблени, от предната трета напред силно заоблено стеснени. Щитчето удължено заоблено. Рамената на елитрите ясно изразени, страните по-слабо или по силно стеснени назад, поръбени, върховете поотделно заоблени. Отгоре гъсто точкуван, пунктировката между раменете и напред, както и на върха, дребна и неясна, шевът поръбен и точкуван. Долната страна гъсто и дребно точкувана. Израстъкът между предните кокси тънък, на върха (извън коксите) разширен. Този между средните широк, с поръбени страни. Антените дълги, до зад средата на елитрите. Първото членче дебело, слабо конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче топчесто; третото цилиндрично, равно по дължина на петото и първото; четвъртото с около 1/3 по-късо от третото, едва по-дълго от шестото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 6—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до връхната четвърт на елитрите. Елитрите стеснени от раменете назад. ♀ : антените до зад средата.

Елитрите с почти успоредни страни докъм средата и оттам стеснени назад.

Биономия. Развитието на вида е свързано с корените на различни широколистни дървета. Какавидирането става в почвата. Имагото се среща по цветовете на различни сложноцветни и сенникоцветни растения от май до юли от морското равнище до 1500 m надм.в.

У нас се среща в цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Мала Азия, Кавказ, Армения, Сирия.

23. Род *Pseudovadonia* Lobanov, Murzin, Danilevsky, 1981

Pseudovadonia Lobanov, Murzin, Danilevsky, 1981, Ent. obosr., 60, 4, p. 799.

Тип на рода: *Pseudovadonia livida* (Fabricius, 1776).

Задните ъгли на преднегръба заоблени. Големият диаметър на очите по-дълъг от третото членче на антените и почти равен на третото и четвъртото, взети заедно.

Към рода се отнася 1 вид, разпространен у нас.

Pseudovadonia livida (Fabricius, 1776)

Leptura livida Fabricius, 1776, Gen. Ins., p. 233; Недялков, 1905:24; 1909:92; Netolitzky, 1912:160; Roubal, 1932:363; 1932:178; Heyrovsky, 1931:79; Кантарджиева, 1932:79; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1964:314. *Leptura livida* ab. *desbrochersi* Pic.: Muche, 1964:32. *Vadonia livida*: Йоакимов, 1899:870; 1904:30; Heyrovsky, 1967:575. *Grammoptera livida*: Йоакимов, 1899:870.

Черен, с червеникавокафяви елитри и кафяви предни пищяли, ходила и средни пищяли. Окраската варираща. Понякога коремчето и други части на тялото също кафяви. Окосмяването отгоре дълго, стърчащо, отдолу полу-прилегло. Главата дълга, отгоре гъсто и грубо точкувана, при основата на антените слабо пъпковидно издута, с тънка, средна бразда. Очите големи, силно изпъкнали, с изрезка срещу основата на антените. Страните напред успоредни, дълги около $1/3$ от диаметъра на очите, назад рязко и силно стеснени. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си, отгоре силно, почти кълбовидно изпъкнал, гъсто точкуван; предният ръб ясно очертан, задният заоблен, издаден към щитчето. Страните заоблени, по-слабо назад, по-силно напред, най-широк около средата. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите с ясно развити рамене; страните почти прави, слабо стеснени назад, отгоре гъсто точкувани, към върха незначително по-нежно. Върховете на елитрите поотделно заоблени. Долната страна по-нежно пунктирана, точките по-фини на коремчето, отколкото на гърдите. Израстъкът между предните кокси тънък, на върха зад тях триъгълно разширен; израстъкът на средните кокси широк, с успоредни, поръбени страни, недостигащ до задния им край. Антените не или едва зад средата. Първото членче дебело, извито, слабо удебелено от основата към върха си, ясно точкувано, малко по-дълго от следващите 2, взети заедно; второто членче топчесто; третото слабо конусовидно, малко повече от 2 пъти по-дълго от второто; останалите почти еднакво дълги — около 2 пъти колкото второто, но към върха на антената по-дебели и предпоследното членче почти толкова дебело, колкото и първото. Краката сравнително къси, с удебелени бедра.

Дължина. 6—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените незначително над средата на елитрите. Заднегръбът срещу основата на задните кокси с 2 заострени пипковидни образувания. Последният коремен стернит с дълбока ямка. ♀ : антените не до средата на елитрите. Заднегръбът без такива образувания. Последният коремен стернит без ямка.

Биономия. Ларвата се развива в почвата на ливади и поляни, като се храни с полугнили растителни остатъци, гъби и пр. Какавидира в почвата. Имагото се среща по цветовете на различни сенникоцветни и сложноцветни растения през юни и юли докъм 1300 m надм. в.

У нас широко разпространен в планините и хълмистите райони на страната.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Северен Иран, Армения.

24. Род *Anastrangalia* Casey, 1924

Anastrangalia Casey, 1924. Mem. Col., 11, 280.

Тип на рода: *Anastrangalia sanguinolenta* (Linnaeus).

Задните ъгли на преднегръбъа заоблени. Третото и четвъртото членче на антените, взети заедно, много по-дълги от големия диаметър на окоото. Първото членче на задните ходила равно на третото и четвъртото, взети заедно.

Към рода се отнасят 6 вида, 2 от които са установени у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Anastrangalia*

- 1(2) Преднегръбът отгоре с дълги, стърчащи косми и освен тях с гъсти, къси, прилегнали ..... 2. *A. dubia* (Scopoli).
2(1) Преднегръбът с гъсти, прилегнали косми, без дълги стърчащи сред тях ..... 1. *A. sanguinolenta* (Linnaeus).

1. *Anastrangalia sanguinolenta* (Linnaeus, 1761)

Leptura sanguinolenta Linnaeus, 1761, Fauna Suec., ed. II, p. 196; Йоакимов, 1904:31; Недялков, 1905:24; Heyrovsky, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:90; 1957:544; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1964:314; Ganev, 1985:149.

Черен, елитрите, без черните им върхове, жълто-кафяви, целият покрит с полуповдигнати косми, по-дълги на главата и преднегръбъа. Главата по-широка от дължината си, отгоре гъсто и дребно точкувана, само на клипеса пунктировката по-рядка. Между антенните основи леко подути. Страните пред очите успоредни, къси, около 1/3 от дължината на големия диаметър на очите. Очите големи, изпъкнали. Страните над очите слабо конусовидно стеснени, с дължина около 1/4 от диаметъра, след което рязко шиевидно стеснени. Преднегръбът по-дълъг от ширината в основата, задните ъгли пластинковидни, слабо повдигнати. Отгоре силно изпъкнал, гъсто и дребно точкуван, пред предния край късо прищъпнат. Страните от основата до пред средата почти успоредни, напред заоблено стеснени. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите с добре развити рамена, слабо надлъжно вгънати

навътре от тях, върховете им почти право отрязани с остри шипчета на шевния и външния ъгъл. Страните стеснени от раменете към върха, поръбени. Долната страна точкувана, много по-фино на коремчето, отколкото на гърдите. Антените до средата или зад нея. Първото членче конусовидно, дебело, извито, повече от 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто кълбовидно, дебело колкото основата на първото; третото цилиндрично, дълго колкото първите две, взети заедно; четвъртото едва по-късо от петото, почти равно на шестото и с около $1/3$ по-късо от третото; останалите до предпоследното постепенно по-къси, а последното дълго колкото шестото. Краката тънки и дълги.

Дължина. 8—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите. Елитрите умерено стеснени от раменете към върха. Задните бедра над върховете на елитрите. ♀ : антените до средата на елитрите. Елитрите с успоредни страни докъм средата, след което стесняващи се. Задните бедра едва до върховете на елитрите.

Биономия. Ларвите се развиват в мъртвата дървесина на иглолистни дървета. Имагото се среща в планините от юни до август по цветове на сеникоцветни и сложноцветни растения докъм 1800 m надм.в.

Среща се често в Родопите, Стара планина, Витоша и Рила.

Разпространение. Европа.

2. *Anastrangalia dubia* (Scopoli, 1763)

Leptura dubia Scopoli, 1763, Ent. Carn., p. 47; Йоакимов, 1904: 31; Недялков, 1905: 24; Неурговски, 1931: 80; 1967: 575; Кантарджиева, 1932: 90; Ангелов, 1964: 314; Николова, 1968: 139; Ганев, 1985: 149. *Leptura dubia* ab. *chammomillae* F.: Кантарджиева, 1932: 90. *Leptura dubia* ab. *starki* Schilsky: Кантарджиева, 1957: 544.

Черен, с червени или жълто-кафяви елитри, понякога с черно върху тях. Отгоре покрит с къси, полустърчащи жълтеникави косми, много по-гъсти и по-силно стърчащи върху преднегръба и главата. Отдолу космите къси и почти прилегнали върху коремчето и по-силно стърчащи върху гърдите и главата. Главата сбита, широка, отгоре гъсто точкувана, клипеусът порядко и по-едро точкуван, между антените надлъжно заоблена, с тънка надлъжна бразда. Страните напред къси, успоредни, дълги около $1/3$ от надлъжния диаметър на очите. Зад тях страните изпъкнали, почти успоредни, след което рязко и силно шиевидно стеснени. Очите големи, почти неизпъкващи навън от продължението на страните зад тях. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си, задните въгли къси, пластинковидни, едва издадени навън, страните пред тях слабо вдлъбнати, след което едва разширено заоблени и след предната трета заоблено стеснени. Щитчето дълго, триъгълно. Елитрите с добре развити рамена, слабо стеснени назад, върховете им право отрязани, със слабо развити шевен и външен връх. Отгоре гъсто точкувани към върха с незначително по-дребни и по-фини точки. Долната страна гъсто и дребно точкувана, коремчето много по-фино от гърдите. Антените с дебело конусовидно първо членче, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха, едва по-късо от третото; второто топчесто, тънко, колкото върхът на третото; третото почти цилиндрично с около $1/3$ по-дълго от четвъртото; петото почти равно по дължина на третото, но по-силно конусовидно удебелено към върха; шестото и седмото еднакви, едва

по-къси от четвъртото; останалите към върха по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 8—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до върхната пета на елитрите. Елитрите стеснени от рамената назад. ♀ : антените едва зад средата на елитрите. Елитрите почти с успоредни страни докъм средата.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на иглолистни дървета. Имагото се среща по цветове на сenniкoцвeтни и слождноцвeтни растения през юни и юли в планините докъм 1000—1500 m надм. в.

У нас е намиран в Родопите, Стара планина, Рила, Витоша и Пирин. Разпространение. Европа.

25. Род *Brachyleptura* Casey, 1924

Brachyleptura Casey, 1924, Mem. Coleopt., 4, 247, 251.

Тип на рода: *Brachyleptura vagans* (Olivier).

Задните ъгли на преднегръба незаострени и ненасочени към рамената на елитрите. Първото членче на задните ходила по-късо от третото и четвъртото членчета на антените, взети заедно.

Към рода се отнасят петнадесетина вида, от които 9 се срещат у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Brachyleptura*

- 1(12) Преднегръбът покрит гъсто с дълги, силно стърчащи косми.
- 2(5) Краката частично или изцяло червеникави.
- 3(4) Коремчето и при двата пола черно..... 1. *B. erythroptera* (Hagenbach).
- 4(3) Коремчето, макар и частично, червено..... 2. *B. rufa* (Brullé).
- 5(2) Краката изцяло черни.
- 6(7) Повечето от членчетата на антените с жълта основа..... 6. *B. maculicornis* (De Geer).
- 7(6) Антените с изцяло тъмни членчета.
- 8(9) Всяка елитра на върха право или косо отрязана със заострен външен ъгъл. Задните пищали на мъжките само с 1 къса върхна шпора..... 3. *B. fulva* (De Geer).
- 9(8) Всяка елитра на върха косо отрязана с тъп или прав външен ъгъл. Задните пищали на мъжките с 2 върхни шпори.
- 10(11) Пунктировката на преднегръба много гъста, но не груба. Елитрите обикновено едноцветни..... 5. *B. pallens* (Brullé).
- 11(10) Пунктировката на преднегръба рядка, но груба. Елитрите обикновено с черно..... 4. *B. tesserula* (Charpentier).
- 12(1) Преднегръбът покрит с къси, почти прилегнали косми.
- 13(14) Елитрите червени, със сърцевидно черно петно по средата, свързано чрез черна шевна ивица с черния връх. Коремчето при женските черно, при мъжките червено..... 8. *B. cordigera* (Fuessly).
- 14(13) Елитрите едноцветни, червени или черни.
- 15(16) Пунктировката на преднегръба и основата на елитрите еднакво груба, всяка точка около 2—3 пъти по-дребна от второто членче на антените..... 9. *B. scutellata* (Fabricius).

16(15) Пунктировката на преднегръба и основата на елитрите еднакво фина. Всяка точка повече от 4—5 пъти по-дребна от второто членче на антените..... 7. *B. rubra* (Linnaeus).

1. *Brachyleptura erythroptera* (Hagenbach, 1822)

Leptura erythroptera Hagenbach, 1822, Simb. Fn. Helvet, p. 7; Недялков, 1909:28; Heugovskiy, 1931:80; 1967:575; Кантарджиева, 1932:89.

Черен, елитрите и краката частично червени или кафяви. Елитрите и долната страна покрити с къси, полуповдигнати, преднегръбът и главата с дълги, стърчащи косми. Главата широка, отгоре гъсто точкувана, от вътрешната страна на основата на антените пъпковидно изпъкнала, по средата с тънка, надлъжна бразда. Страните пред очите успоредни, дълги почти колкото половината диаметър на очите, зад тях с много къси изпъкнали страни и зад тях силно шиевидно стеснени. Очите големи, изпъкнали. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си, отгоре силно изпъкнал, в задния край широко прещъпнат, гъсто пунктиран. Задните ъгли пластинковидно слабо издадени навън, страните пред тях слабо притиснати, напред разширени и пред средата до предния край заоблено стеснени напред. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите с добре развити рамена, страните поръбени, назад ясно почти праволинейно стеснени, върхът на всяка елитра слабо косо връзан с почти прави ъгли, отгоре гъсто точкувани, по-грубо напред, отколкото назад. Долната страна гъсто точкувана, по-грубо върху гърдите. Антените с дебело и извито първо членче, около 3 пъти по-дълго от дебелината си, гъсто и дребно точкувано; второто членче топчесто, тънко; третото и четвъртото слабо конусовидни, почти равни по дължина помежду си; петото до седмото по-дълги от третото. Краката масивни, с удебелени задни бедра.

Дължина. 12—18 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до връхната пета на елитрите, от четвъртото или петото членче до върха с по-силно развит външен връх (трионовидни). ♀ : антените до последната трета на елитрите, всички членчета слабо конусовидни (не са трионовидни).

Биономия. Ларвата се развива в суха, мъртва дървесина на широколистни дървета. Имагото се среща по цветовете на сенникоцветни растения през юни и юли докъм 1200 m надм.в.

У нас е установен в Рила, Средна гора, край Асеновград и София. Разпространение. Средна и Южна Европа, Мала Азия, Армения.

2. *Brachyleptura rufa* (Brullé, 1832)

Leptura rufa Brullé, 1832, Exped. Moree, III, p. 263; Йоакимов, 1904:31; Недялков, 1909a:28; Кантарджиева, 1932:89; Heugovskiy, 1967:575; Ganev, 1985:148.

Черен, частично елитрите, краката и коремчето червени. Отгоре по-гъсто и по-силно стърчащо окосмен, особено върху преднегръба и главата. Главата слабо удължена, отгоре гъсто и дребно точкувана, от вътрешната страна на основите на антените с ясна пъпка, между тях с бразда, продължаваща напред и губеща се назад. Страните успоредни, дълги почти колкото половината диаметър на очите, зад тях с къса издута страна и след нея

рязко шиевидно стеснена. Преднегръбът почти еднакво широк и дълъг, отгоре силно изпъкнал, гъсто пунктиран, но точките по-едри и по-редки от тези на главата, пред задния и предния край прещъпнат. Задните ъгли почти нестърчащи, страните напред успоредни докъм пред средата и оттук рязко стеснени напред, почти без прещъпване пред предния и задния край. Щитчето късо, триъгълно. Елитрите със заоблени и добре развити рамена, отгоре гъсто точкувани, в предната част точките като тези на преднегръба, а към върха значително по-неясни и дребни. Страните поръбени, назад слабо стеснени. Долната страна гъсто и дребно точкувана, върху гърдите пунктировка по-груба, дори върху преднегръда междините на точките слети в тънки ръбчета. Антените до средата или зад нея. Първото членче дебело, конусовидно; второто почти квадратно, много по-тънко; третото едва по-конусовидно, почти равно по дължина на първото и едва по-дълго от четвъртото. Краката масивни, с доста дебели бедра.

Дължина. 11—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до връхната четвърт на елитрите. Последното членче значително по-дълго от четвъртото. Последният коремен стернит надлъжно вгънат. ♀: антените до средата на елитрите, последното членче не по-дълго от четвъртото. Последният коремен стернит нормално изпъкнал.

Биономия. Развитието на ларвата не е познато. Имагото е намирано от април до юни в ниските части на страната.

Рядък вид у нас, намиран досега край Асеновград, Стара Загора, София и Петрич.

Разпространение. Югоизточна Европа, Мала Азия, Сирия, Иран, Армения.

3. *Brachyleptura fulva* (De Geer, 1775)

Leptura fulva De Geer, 1775, Mem. Ins., V, p. 136; Йоакимов, 1899:870; Недялков, 1909:28; Нейговски, 1931:80; 1967:575; Кантарджиева, 1932:89; Muche, 1964:32; Ganev, 1985:148; 1986:308.

Целият черен, елитрите кафяви или със зачернен връх. Отгоре с гъсти, повдигнати косми, отдолу с прилегнали и сред тях на преднегръда с отделни, повдигнати, дълги косми. Главата слабо удължена. Отгоре между антените пъпковидно изпъкнала, но образуваща една плоскост с частта напред към клипеуса, с тънка надлъжна бразда, гъсто и дребно точкувана. Клипеусът малко по-дълъг от ширината си, по-рядко пунктиран. Зад антените главата напречно изпъкнала, плоскостта лежача по-ниско от изпъкналостта между антените, гъсто и грубо пунктирана; междините образуващи само тънки ръбчета, в задната част рязко шиевидно стеснена. Страните пред очите успоредни, дълги около 1/4 от големия диаметър на очите. Преднегръбът почти еднакво дълъг и широк, отгоре умерено изпъкнал, гъсто точкуван с точки малко по-едри от тези на главата, пред предния и задния край слабо прещъпнат. Страните заоблени по-силно напред и по-слабо назад, задните ъгли пластинковидни едва извити навън. Щитчето късо, триъгълно. Елитрите от раменете назад слабо стеснени, върховете им косо отрязани с прав външен и тъп вътрешен ъгъл. Отгоре гъсто точкуван, в предната част значително по-грубо и едро, отколкото в задната. Долната страна много по-

фино точкувана, едва по-гъсто върху преднегръда. Антените към средата или връхната четвърт на елитрите. Първото членче конусовидно удебелено, слабо извито, гъсто точкувано, с тъмни косми; второто членче топчесто, тънко почти колкото основата на първото; третото цилиндрично, с около 1/3 по дълго от първото; четвъртото дълго колкото първото и шестото. Краката тънки и дълги.

Дължина. 9—15 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите. Последният коремен стернит коритообразно вдлъбнат надлъжно. ♀ : антените едва до зад средата. Последният коремен стернит без вдлъбване.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано с различни широколистни дървета и предимно с тополата. Имагото се среща по цветовете на различни сенникоцветни растения от юни до август в планините докъм 1200 m надм. в.

У нас се среща често във всички планини.

Разпространение. Европа.

4. *Brachyleptura tessera* (Charpentier, 1825)

Leptura tessera Charpentier, 1825, Horae Ent., p.238; Маркович, 1904:250; Недялков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:89; Heyrovsky, 1967:575.

Черен, елитрите жълто-кафяви, често с черни петна и връх. Отгоре окосмен с полуприлегли върху елитрите и стърчащи върху главата и преднегръба косми. Главата с ясно изразена надлъжна бразда между антените, гъсто точкувана, клипеусът по-рядко и по-едро точкуван. Страните пред очите успоредни, около 2 пъти по-къси от диаметъра на очите, зад очите късо изпъкнали и след това рязко шиевидно стеснени. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си, в основата отгоре слабо прещъпнат, отгоре изпъкнал, едро точкуван, но гъстотата на точките по-малка от тази на главата. Страните слабо заоблени до пред средата, почти успоредни, напред силно стеснени. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите сравнително къси, рядко на дължина 2,5 пъти ширината си при раменете. Отгоре пунктирани, точките назад по-дребни и неясни. Върховете косо срязани, външният ъгъл тъп, вътрешният прав или остър. Отдолу по-гъсто точкуван върху преднегръда, където ръбчетата между точките сливащи се, коремчето по-фино точкувано. Антените едва до средата или малко зад нея. Първото членче конусовидно, дебело; второто почти топчесто; третото едва по-дълго от четвъртото и петото. Краката тънки и дълги.

Дължина. 12—17 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната трета на елитрите, от петото членче към върха всяко членче по-силно развито на външния ъгъл (антените трионовидни). ♀ : антените не до средата на елитрите и всички членчета нетрионовидни.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба. Среща се през юли в ниските части на страната.

У нас е рядък вид, известен от Разград и Стара Загора.

Разпространение. Унгария, бившите Чехословакия и Югославия, Кавказ, Северен Иран, Турска Армения.

5. *Brachyleptura pallens* (Brullé, 1832)

Leptura pallens Brullé, 1832, Exped. Moree, Zool., III, p. 264; Netolitzky, 1912:160; Heugovskiy, 1931:79; 1967:575; Кантарджиева, 1932:89; Ангелов, 1964:314.

Целият черен, елитрите кафяви. Отгоре окосмен със стърчащи косми, по-гъсти и по-дълги върху преднегръба и главата, отдолу с прилегнали и единични стърчащи косми сред тях, по-рядко върху коремчето и по-гъсто върху гърдите. Главата умерено удължена, отгоре гъсто и дребно окосмена, върху клипеуса точките по-редки. Между антените напречно изпъкнала. Страните пред очите успоредни, почти равни на половината диаметър на очите, зад тях много къси, стеснени, след което главата рязко шиевидно стеснена. Преднегръбът почти еднакво дълъг и широк, страните почти успоредни до предната четвърт, след което силно заоблено стеснени. Предният край късо и слабо прещъпнат. Задните ъгли пластинковидни, едва насочени настрани. Отгоре силно изпъкнал, гъсто пунктиран, отделните точки едва по-едри от тези на главата. Задният край отгоре със слабо, отстрани почти без прещъпване. Щитчето късо, триъгълно. Елитрите слабо стеснени назад, със заоблени рамене, задните върхове право скосени, с прав външен и тъп вътрешен ъгъл. Долната страна фино точкувана, гърдите малко по-гъсто, коремчето по-фино. Антените далеч зад средата. Първото членче дебело, слабо конусовидно, около 3 пъти по-дълго от общата дебелина; второто членче по-широко от дължината си, по-тънко от основата на първото членче; третото членче едва конусовидно, малко по-дълго от първото, с около $1/3$ по-дълго от четвъртото и с около $1/4$ от петото; четвъртото и шестото почти еднакви. Краката тънки и дълги.

Дължина. 10—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до задната четвърт на елитрите.

♀ : антените до задната трета на елитрите.

Биономия. Развитието не е познато. Имагото се среща по цветове на сенникоцветни растения през юни в ниските части на страната.

У нас е познат от Стара планина, Странджа, Асеновград и Кресненско-то дефиле.

Разпространение. Югоизточна Европа.

6. *Brachyptera maculicornis* (De Geer, 1775)

Leptura maculicornis De Geer, 1775, Mem. Ins., V, p. 139; Недялков, 1905:24; Roubal, 1931:454; Heugovskiy, 1931:80; Кантарджиева, 1932:89; Ganev, 1985:148.

Черен, елитрите без върховете им и основните части на някои от членчетата на антените, червено-кафяви. Отгоре покрит със силно стърчащи косми, по-гъсти по преднегръба и главата. Долната страна гъсто покрита с прилегнали и стърчащи сред тях косми. Главата почти еднакво дълга и широка заедно с очите, отгоре гъсто и дребно точкувана, с повече или по-малко ясна надлъжна средна бразда, клипеусът малко по-рядко точкуван. Очите големи, изпъкнали, дълбоко врязани. Страните пред очите успоредни, дълги около $1/4$ от диаметъра, зад тях с много къси удебелени страни, след което рязко шиевидно стеснени. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си, отгоре силно изпъкнал, гъсто точкуван, отделните точки малко по-едри от тези на главата, пред предния и задния край плитко прещъпнат. Страните заоблени, задните ъгли пластинковидно, слабо обърнати навън,

най-широки около средата, напред по-силно стеснени. Щитчето късо, триъгълно. Елитрите слабо стеснени назад, върховете почти прави, едва заоблени, със заоблен външен и тъп вътрешен, с малко зъбче, връх. Отгоре точкувани, отделните точки в предния край малко по-едри от тези на преднегръба, но към върха на елитрите постепенно по-фини и по-дребни; долната страна фино и дребно, но гъсто точкувана. Антените до зад средата, с дебло, слабо извито основно членче, около 4 пъти по-дълго от дебелината си на върха, почти толкова дълго, колкото тънкото и цилиндрично трето членче; второто членче топчесто; четвъртото и шестото еднакви; петото с около $1/4$ по-дълго от четвъртото и с $1/4$ по-късо от третото; останалите към върха по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 7—11 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до последната четвърт на елитрите, от седмото членче нататък външният им връх по-силно развит. ♀: антените малко зад средата на елитрите, никое от членчетата трионово-видно.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано със смърча, бора и някои широколистни дървета — бук, бреза и др. Имагото се среща по цветовете на различни сеникоцветни растения през юни и юли в планините докъм 1200 m надм.в.

У нас е установен в Рила, Стара планина, Родопите и Славянка.

Разпространение. Европа.

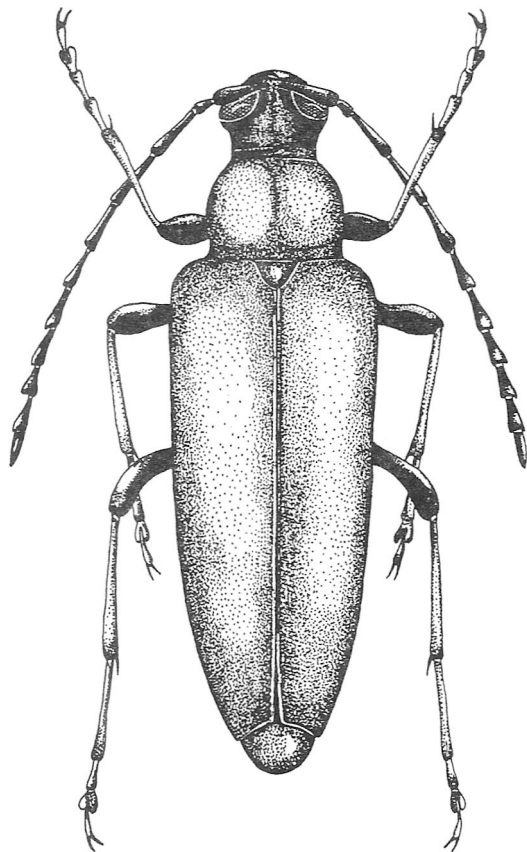
7. *Brachyleptura rubra* (Linnaeus, 1758)

Leptura rubra Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 397; Недялков, 1905: 24; Heyrovsky: 1931: 80; 1967: 575; Кантарджиева, 1932: 89; Ganev, 1984: 58; 1985: 148. *Leptura rubra* ab. *maculiceps* Gabr.: Кантарджиева, 1932: 89.

Целият черен, елитрите и частично краката, понякога и преднегръбът, кафяви. Отгоре покрит с полуповдигнати косми. Отдолу окосмяването почти прилегнало. Главата сбита, широка, отгоре между антените изпъкнала с надлъжна бразда, гъсто и дребно точкувана. Страните пред очите успоредни, дълги около $1/3$ от диаметъра им, зад очите много къси, след което силно шиевидно стеснени. Преднегръбът най-широк в основата, напред почти с успоредни страни до предната четвърт, след което заоблено стеснени. Задните ъгли пластинковидни, слабо насочени навън. Пред предния и задния край слабо прещъпнати. Отгоре почти плосък, гъсто и неясно точкуван, структурата изглеждаща зърнеста, напред по-фина, назад по-груба. Пред предния и задния край ясно прещъпнат. Щитчето заострено, триъгълно. Елитрите повече или по-малко стеснени назад, отгоре неясно, особено към върха, точкувани, отделните точки в предния край почти равни на тези в основата на преднегръба. Върховете със силно източени в зъбче, остри външни ъгли, слабо дъговидно врязани, с почти прав и с късо зъбче вътрешен ъгъл. Долната страна фино и нежно точкувана, малко по-гъсто върху преднегръда. Антените до зад средата или до пред върха. Първото членче дебело, конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха. Второто топчесто, по-тънко от основата на първото членче. Третото тънко, почти цилиндрично, с около $1/4$ по-дълго от първото и с $1/3$ — от четвъртото, петото с $1/4$ по-дълго от четвъртото и шестото. Останалите към върха по-къси и почти еднакво дълги. Краката тънки и дълги.

Дължина. 10—19 mm.

Фиг. 24. *Brachyleptura rubra* (Linnaeus) (ориг.)

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите, от петото членче — трионовидни. Елитрите стеснени от раменете. ♀ : антените до зад средата, членчетата към върха едва трионовидни. Елитрите докъм средата почти успоредни, назад едва стеснени.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина или болни иглолистни дървета. Имагото се среща от април до октомври в планините докъм 1800 m надм.в.

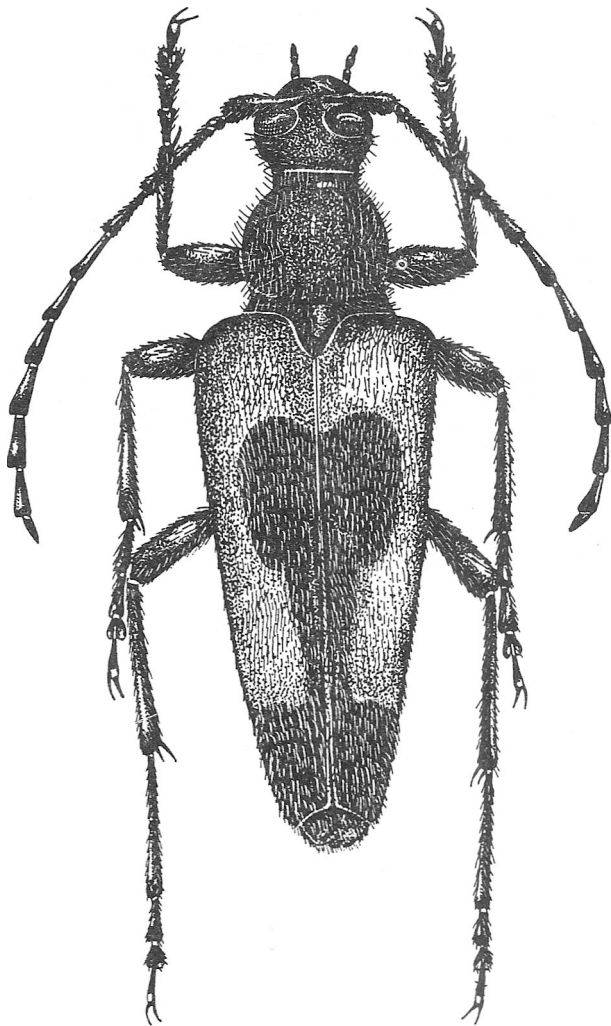
Широко разпространен вид у нас във всички планини.

Разпространение. Европа, Сибир, Северна Африка.

8. *Brachyleptura cordigera* (Füessly, 1775)

Leptura cordigera Füessly, 1775, Verz. Schweiz. Ins., p. 14; Недялков, 1905:24; Roubal, 1931:79; 1967:575; Кантарджиева, 1932:89; Csiki, 1943:217; Muche, 1964:32; Palm, 1966:17; Ganey, 1984:58; 1985:149; 1986:308. *Leptura hastata* Sulzer: Маркович, 1904:250; 1909:16.

Целият черен, коремчето и краката частично понякога червени, елитрите червени с черно сърцевидно петно по средата и черен връх. Отгоре прилегло късо, отдолу също късо и прилегло, но малко по-гъсто окосмен.

Фиг. 25. *Brachyleptura cordigera* (Füssly) (ориг.)

Главата къса, дебела, отгоре с пъпковидни възвишения откъм вътрешната страна на основата на антените, по средата с надлъжна тънка бразда. Гъсто и дребно точкувана, клипеусът малко по-рядко и по-едро точкуван. Страните пред очите успоредни, дълги около $1/3$ от диаметъра на очите, почти непосредствено зад тях шиевидно стеснена. Преднегръбът отгоре слабо изпъкнал, гъсто пунктиран, отделните точки едри колкото тези на клипеуса. Задните ъгли пластинковидно издигнати настрани, страните напред почти успоредни докъм предната трета, след което силно стеснени. Пред предния и задния край по-силно отгоре, отколкото отстрани прещъпнати. Щитчето остро триъгълно. Елитрите гъсто точкувани, по-гъсто и по-едро в предния, отколкото към задния край. Отделните точки напред около 2 пъти по-едри от тези на преднегръба. Страните тънко поръбени, повече или по-малко ясно стеснени назад. Върховете слабо скосено отсечени, с почти прав и

заоблен външен и почти тъп вътрешен ъгъл. Долната страна много фино и дребно точкувана, малко по-грубо върху гърдите. Антените до зад средата. Първото членче дебело, слабо извито, конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче по-широко от дължината си, тънко колкото основата на първото; третото почти цилиндрично, почти равно по дължина на първото, с около 1/3 по-дълго от четвъртото; четвъртото едва по-късо от петото и ясно по-дълго от шестото. Краката дебели.

Дължина. 13—19 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната четвърт на елитрите. Елитрите ясно стеснени назад още от раменете. ♀ : антените едва зад средата на елитрите. Последните с почти успоредни страни докъм средата и тогава стеснени назад.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на широколистни дървета. Имагото се среща по поляни в смесени широколистни гори по цветовете на различни сенникоцветни и сложноцветни растения, през юни и юли от морското равнище докъм 1500 m надм. в.

Среща се често у нас в цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Кавказ, Мала Азия, Иран, Сирия, Турска Армения.

9. *Brachyleptura scutellata* (Fabricius, 1781)

Leptura scutellata Fabricius, 1781, Spec. Ins. I, p. 247; Йоакимов, 1904:31; Недялков, 1905:24; 1909:92; 1909a:28; Heyrovsky, 1931:80; 1967:575; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:90; 1957:544; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1964:314, Mucbe, 1964:32; Palm, 1966:16; Ganev, 1984:58; 1985:149; 1986:308.

Най-често тялото черно, по-рядко части от антените и крилата кафеникави. Отгоре и отдолу покрит с редки, често черни косми. Главата къса, дебела, отгоре гъсто и дребно, клипеусът малко по-рядко, точкувани, с надлъжна средна бразда. Страните пред очите успоредни, дълги колкото половината голям диаметър на очите, зад тях страните къси, след което главата рязко шиевидно стеснена. Очите умерено големи и изпъкнали. Преднегръбът малко по-широк от дължината си, отгоре слабо изпъкнал, едро и гъсто точкуван, отделните точки по-едри от тези на главата, междините им тесни, на места сливащи се в различно дълги ръбчета. Задните ъгли почти прави, страните заоблени, напред по-силно стеснени, пред предния и задния край прещъпнати, по-ясно отгоре, отколкото отстрани. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите отгоре грубо точкувани в предната четвърт, назад рязко по-фино точкувани, отделните точки до върха много дребни и неясни. Страните ясно поръбени, върховете право, но слабо скосено отрязани, външният ъгъл почти прав, със зъбче, вътрешният тъп. Долната страна много фино и дребно точкувана, малко по-гъсто от преднегръда. Антените до средата или зад нея. Първото членче конусовидно, дебело, около 2—2,5 пъти по-дълго от дебелината си; второто много тънко, толчесто, по-тънко от основата на първото; третото членче почти цилиндрично и почти толкова дълго, колкото първото и петото; четвъртото с около 1/4 по-късо от третото. Краката дълги, бедрата удебелени.

Дължина. 14—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до връхната четвърт на елитрите, от петото членче към върха по-силно трионовидни. Елитрите стеснени от раменете назад и целите отгоре лъскави. ♀ : антените едва зад средата, от

петото членче към върха слабо трионовидни. Елитрите докъм средата с почти успоредни страни и лъскави само в основната четвърт, а към върха матови.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано с дъб, бук и други широколистни дървета. Имагото се среща по дърветата и по-рядко по цветовете на сенникоцветни растения през юни и юли от морското равнище до 1400 m надм.в.

У нас е широко разпространен в цялата страна.

Разпространение. Европа, Северен Иран, Турска Армения.

26. Род *Anoplodera* Mulsant, 1839

Anoplodera Mulsant, 1839, Hist. Nat. Col. Fr. Long., p. 285.

Тип на рода: *Anoplodera sexguttata* (Fabricius).

Върхът на елитрите заоблен, не се оформят външен и вътрешен ъгъл. Страните на преднегръба слабо заоблени; отгоре преднегръбът силно изпъкнал, по-дълъг от ширината си.

Към рода се отнасят няколко вида, 2 от които се срещат у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Anoplodera*

- 1 (2) Преднегръбът гъсто покрит с дълги, стърчащи косми. Елитрите черни, краката частично жълти. .... 1. *A. rufipes* (Schaller).
- 2 (1) Преднегръбът без дълги, стърчащи косми. Елитрите с жълто-кафяви петна, краката черни. .... 2. *A. sexguttata* (Fabricius).

1. *Anoplodera rufipes* (Schaller, 1783)

Leptura rufipes Schaller, 1783., Schrift. Nat. Gesell., Halle, I, p. 296; Netolitzky, 1912: 160; Heyrovsky, 1931: 79; Roubal, 1931: 454; Кантарджиева, 1932: 88.

Черен, по-голямата част от краката жълти. Целият покрит с умерено гъсти косми, полуповдигнати отгоре и полегнали и изправени отдолу. Главата къса, широка, пред антените плоска, наведена към клипеуса, зад антените изпъкнала. Цялата отгоре гъсто точкувана, върху клипеуса малко по-рядко. Страните пред очите успоредни, дълги около половин диаметър, зад очите много къси, стеснени назад и преминаващи в рязко шиевидно стеснение. Очите големи, силно изпъкнали. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, отгоре силно изпъкнал, гъсто точкуван, отделните точки малко по-едри от тези на главата. Предният край тънко, задният по-дебело поръбен. Задните ъгли незначително издадени навън, страните разширени напред, достигащи най-голяма ширина по средата, след това заоблено стеснени към предния край. Щитчето малко, триъгълно заострено. Елитрите слабо стеснени назад, върховете им повече или по-малко заоблени, страните и шевът поръбени. Отгоре гъсто и грубо точкувани, отделните точки значително по-едри от тези на преднегръба, междините им в предната част на елитрите тесни, слабо изпъкнали, към върха по-плоски, както и точките по-дребни. Долната страна много по-фино точкувана, на гърдите малко по-грубо. Антените до зад средата или дори до върха на елитрите. Първото членче дебело, извито, слабо конусовидно към върха; второто членче топчесто, почти толкова дебело, колкото основата на първото; третото членче тънко,

цилиндрично, с около $1/3$ по-дълго от първото, почти равно на петото; четвъртото и шестото равни, с около $1/4$ по-къси от третото. Краката умерено дебели.

Дължина. 7—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до върха на елитрите. Елитрите слабо стеснени от раменете към върха. ♀ : антените до зад средата на елитрите. Елитрите с почти успоредни страни до пред върха.

Биономия. Развитие на ларвата е свързано със сухата и мъртва дървесина на дъб, бук, бреза. Имагото се среща по цветовете на различни сенникоцветни растения през май и юни в ниските части на планините.

У нас е установен в Рила, Стара планина, Осогово и край Исперих.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Сирия.

2. *Anoplodera sexguttata* (Fabricius, 1775)

Leptura sexguttata Fabricius, 1775, Syst. Ent., p.198; Roubal, 1931:454; Heyrovsky, 1931:79; 1967:575; Кантарджиева, 1932:88. *Grammoptera sexguttata*: Маркович, 1904:250.

Целият черен, с жълти или кафяви петна върху елитрите. Елитрите окосмени с полуповдигнати, къси косми, преднегръбът и главата с дълги, стърчащи косми. Долната страна с къси, полегнали косми, по-гъсти върху гърдите, на които придават сребрист вид. Главата почти еднакво дълга и широка, отгоре много гъсто и дребно точкувана, с неясна средна надлъжна бразда, клипеусът по-рядко точкуван. Очите големи, силно изпъкнали, страните пред тях успоредни, дълги почти половин диаметър на очите, непосредствено зад тях главата шиевидно стеснена. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си, отгоре силно, равномерно изпъкнал, гъсто точкуван, отделните точки малко по-едри от тези на главата, пред предния край почти без, пред задния срещу щитчето с неясно прещъпване. Страните слабо разширени от задните ъгли докъм средата, след което по-силно заоблено стеснени напред, без прещъпване пред предния и задния край. Задните ъгли почти прави, нестърчащи. Щитчето малко, тясно, на върха заоблено, слабо стеснено от основата към върха си. Елитрите грубо точкувани, към върха точките по-дребни и по-неясни, в основата точките почти 2 пъти по-едри от тези на преднегръба. Страните и елитрите слабо поръбени, върховете почти прави, но ъглите заоблени. Долната страна много гъсто и много фино точкувана. Антените близо до върха на елитрите, дори зад тях. Първото членче дебело, слабо конусовидно, извито, почти 4 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче конусовидно, едва по-дълго от дебелината си, малко по-тънко от основата на първото членче; третото цилиндрично, едва по-дълго от първото, с около $1/3$ по-дълго от четвъртото и с $1/3$ по-късо от петото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 7—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до или дори зад върха на елитрите. Задните бедра почти до върха на елитрите. ♀ : антените до върхната четвърт на елитрите. Задните бедра далеч не достигат върха на елитрите.

Биономия. Развитие на ларвата е свързано с мъртва дървесина на дъба и бука. Имагото се среща по цветовете на сенникоцветни и розоцветни растения през юни и юли в планините до 1200 m надм.в.

У нас се среща рядко. Известен е от Рила, Странджа, Осогово.

Разпространение. Европа, Северна Африка.

Vadonia Mulsant, Kist. Nat. Col. Fr. Long., ed. II, p. 509.

Тип на рода: *Vadonia unipunctata* (Fabricius).

Елитрите ясно стеснени от раменете назад, отгоре изпъкнали в напречно направление. Преднегръбът почти топчест, силно изпъкнал, задните ъгли тъпи, прави, почти нестърчащи навън.

Към рода се отнасят десетина вида, 5 от които се срещат и у нас.

В литературата има съобщение (Йоакимов, 1904) за намирането на *V. bipunctata* у нас. Този вид е представен с 2 подвида. Номиналната форма се среща на изток от реките Волга и Дон. *V. bipunctata mulsantiana*, описан от Плавильщиков в 1936 г., се среща на запад от р. Дон, на изток до р. Прут и Киев и на югоизток до Кавказ и Крим. Вероятно този вид (или неговия западен подвид) едва ли е разпространен в България.

Определителна таблица на видовете от род *Vadonia*

- 1 (2) Задните пищяли на мъжките с 2 върхни шпори, макар и не с еднаква дължина. Задните бедра покрити отвън само с прилегнали косми. .... 1. *V. unipunctata* (Fabricius).
- 2 (1) Задните пищяли на мъжките с 1 върхна шпора. Задните бедра със или без изправени косми.
- 3 (4) Задните бедра от външната страна покрити с изправени косми. .... 2. *V. steveni* (Sperk).
- 4 (3) Задните бедра само с прилегнали косми.
- 5 (6) Всяка елитра на върха право отрязана, така че шевният ъгъл почти прав ..... 3. *V. imitatrix* (Daniel).
- 6 (5) Всяка елитра отрязана на върха косо, така че шевният ъгъл тъп.
- 7 (8) Преднегръбът и елитрите покрити със светли косми. Върхът на елитрите повече или по-малко зачернен. .... 4. *V. bisignata* (Brullé).
- 8 (7) Елитрите с тъмни косми. Само дългите стърчащи косми в основата им светли. .... 5. *V. moesiaca* (Daniel).

1. *Vadonia unipunctata* (Fabricius, 1787).

Leptura unipunctata Fabricius, 1787, Mant. Ins., I, p. 157; Недялков, 1905:24; 1909:92; Нейговски, 1931:79; 1967:575; Кантарджиева, 1932:88; Ангелов, 1964:314; Mucbe, 1964:32. *Vadonia unipunctata*: Йоакимов, 1899:870; 1904:31.

Черен, елитрите кафяви, най-често с по едно черно петно пред средата и затъмнен връх. Целият покрит с изправени, дълги косми. Главата къса, широка, напречно изпъкнала зад антените, гъсто покрита с дребни точки, малко по-редки върху клипеуса. Страните пред очите успоредни, дълги малко по-малко от половината им диаметър, почти непосредствено зад очите шиевидно стеснена. Преднегръбът почти еднакво широк и дълъг, почти топчест, силно изпъкнал отгоре и заоблен отстрани. Задните ъгли почти прави, нестърчащи навън. Отгоре гъсто пунктиран, отделните точки едва по-едри от тези на главата. Страните едва по-силно стеснени напред. Щитчето триъгълно заоблено на върха. Елитрите с добре развити рамена, страните не или едва стеснени назад, отгоре рядко и фино точкувани, към върха точките

много дребни, почти изчезващи. Точките зад рамената почти толкова едри, колкото тези на преднегръба, но много по-редки и фини. Отдолу с неясна пунктировка. Антените сдебело, конусовидно, извито първо членче, около 4 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче малко, топчесто; третото цилиндрично, едва по-късо от първото, но с около 1/3 по-дълго от четвъртото и шестото и с 1/4 от петото. Краката тънки, дълги.

Дължина. 8—18 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва зад средата на елитрите. Елитрите слабо стеснени от раменете към върха. ♀ : антените не до средата на елитрите. Елитрите с почти успоредни страни до връхната трета.

Биономия. Ларвата се развива в корени на тревисти растения. Какавидира в почвата. Имагото се среща по цветове на различни розоцветни от май до юли, от морското равнище до 1200 m надм. в.

У нас се среща често в планините. Известен е и от Несебър и Стара Загора.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Северна Африка.

2. *Vadonia steveni* (Sperk, 1835)

Leptura steveni Sperk, 1835, Bull. Moscou, VIII, p. 158; Недялков, 1905:24

Тялото черно, елитрите кафяви или червени, с черни петна и шев. Главата и преднегръбът покрити със стърчащи тъмни косми, елитрите в основата си със стърчащи светли косми, отдолу с прилегнали светли косми, погъсти и по-груби на гърдите. Стърчащи косми и по външната страна на задните бедра. Главата гъсто точкувана отгоре. Преднегръбът силно изпъкнал, заоблен от страни, почти кълбовиден, отгоре дребно и не особено гъсто точкуван. Елитрите с развити рамена, страните повече или по-малко стеснени назад, върховете им тъпо заоблени, с тъп външен ъгъл, отгоре дребно и немного гъсто пунктирани, назад към върха по-фино. Антените до около средата. Първото членчедебело, малко по-късо от третото; второто тънко, малко; третото почти равно на петото и малко по-дълго от четвъртото. Краката тънки и дълги.

Дължина. 9—18 mm.

Видът е много рядък у нас. Съобщаван е без определено находище. Разпространение. Средна и Южна Европа.

3. *Vadonia imitatrix* Daniel, 1891

Leptura imitatrix Daniel, 1891, Col. Stud., I, p. 6; Heyrovsky, 1931.

Този вид много прилича на *V. unipunctata* и сигурно се отличава от него само по наличието на едно шипче на върха на задните пищали. Задните бедра само с прилегнали косми на външната страна. Космите на горната страна на тялото, както и тези отдолу светли. Черен, с кафяви елитри, често с черни петна. От вида у нас няма запазени екземпляри.

У нас видът е съобщаван само за Разград.

Разпространение. Балканския полуостров.

4. *Vadonia bisignata* (Brullé, 1832)

Leptura bisignata Brullé, 1832, Exp. Moree, III, p. 264; Кантарджиева, 1957:544; Heyrovsky, 1967:575.

Прилича на *V. unipunctata*, но се отличава от него главно по наличието на задните пищали само на едно шипче. Черен, с кафяви елитри с изменчиви черни петна. От вида у нас няма запазени екземпляри.

У нас видът е съобщаван за Пазарджик, Радомир, Кюстендил и Петрич.

Разпространение. България, Гърция.

5. *Vadonia moesiaca* (Daniel, 1891)

Leptura moesiaca Daniel, 1891, Col. Stud., I, p. 27; Netolitzky, 1912:166; Roubal, 1931:454; 1931:79; Кантарджиева, 1932:88; Ангелов, 1964:314; Muche, 1964:32; Ganev, 1984:58; 1985:148.

Черен, кафяви елитри с черни петна, шев и връх. Отгоре и отдолу гъсто, стърчащо окосмен със светли косми. Главата широка, къса, отгоре гъсто и дребно точкувана, с надлъжна бразда по средата между антените. Клипеусът почти така точкуван, както и останалата част. Страните успоредни, дълги колкото половината диаметър на очите, зад тях главата рязко, шиевидно стеснена. Преднегръбът силно изпъкнал отгоре, дребно и гъсто точкуван, точките почти толкова едри, колкото и тези на главата, но междините им по-големи от тези на точките на главата. Задните ъгли пластинковидни, прави, страните напред разширени, слабо заоблени, най-широки малко пред средата, след което силно заоблено стеснени. Пред предния и задния край почти без прещъпване. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите от раменете назад стеснени или почти успоредни, отгоре точкувани, към върха точките по-фини и редки, около раменете точките едва по-едри от тези на преднегръба, междините им плоски, малко по-големи от тези на точките на преднегръба. Долната страна дребно, но ясно точкувана, на гърдите пунктировката малко по-гъста. Антените до зад средата. Първото членче дебело, извито, конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си; второто членче по-широко от дължината си, по-тънко от основата на първото членче; третото почти цилиндрично, равно на петото, малко по-късо от първото и с около 1/3 по-дълго от четвъртото; шестото равно на четвъртото, другите към върха едва по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 9—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до задната трета на елитрите. Последните ясно стеснени от раменете назад. ♀ : антените до зад средата. Елитрите с почти успоредни страни до последната четвърт, след което ясно стеснени.

Биономия. Развитието на вида не е познато. Имагото се среща през май и юни от морското равнище докъм 800 m надм.в.

У нас е установен по Черноморското крайбрежие, Стара планина, Родопите, Осогово, Славянка, Петрич.

Разпространение: Балканския полуостров.

3. Подсемейство *Necydalinae*

Малобройните представители на това семейство се характеризират с дългото си цилиндрично коремче, основата на което е значително по-тясна от заднегръда. Елитрите са най-често силно скъсени и не покриват ципестите крила, които лежат открито върху коремчето. Епистернумите на заднегръда са широки, но назад се стесняват. Предните кокси стърчат високо, навън са ъгловати, а израстъкът между тях е много тънък или недоразвит.

В Палеарктичната област подсемейството е представено с 1 род с няколко вида.

Род *Necydalis* Linnaeus, 1758

Necydalis Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 421.

Тип на рода: *Necydalis major* Linnaeus.

Родът се характеризира с белезите, посочени за подсемейството. У нас родът е представен с 2 вида.

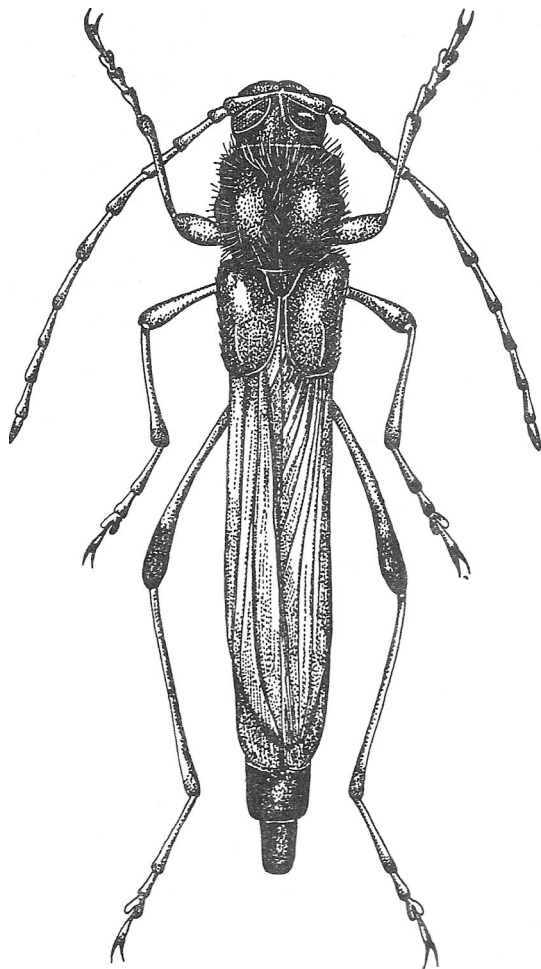
Определителна таблица на видовете от род *Necydalis*

- 1 (2) Пунктировката на петия стернит значително по-едра и по-рядка от тази на четвъртия. Коремчето на женските гъсто и дребно пунктирано. Петият коремчен стернит на мъжките дълбоко надлъжно издълбан до четвъртия сегмент..... 2. *N. ulmi* Chevrolat.
- 2 (1) Пунктировката на петия стернит еднаква с тази на четвъртия. Коремчето на женските дребно, но рядко пунктирано. Петият коремчен стернит на мъжките плитко надлъжно издълбан докъм средата..... 1. *N. major* Linnaeus.

1. *Necydalis major* (Linnaeus, 1758)

Necydalis major Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 421; Йоакимов, 1904:31; Неделков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:92; Нейровски, 1967:576; Ганев, 1986:308. *Molorchus major*: Маркович, 1909:16.

Черен, краката, антените и елитрите частично или изцяло кафяви. Оцветяването вариращо. Елитрите и горната страна на преднегръба неокосмени; коремчето много късо и фино окосмено; гърдите, преднегръбът, особено страните и главата гъсто, стърчащо окосмени. Главата къса, широка, от вътрешната страна на основите на антените пъпковидно издута, между двете пъпки с дълбока надлъжна бразда, цялата горна страна пунктирана, по-рядко между очите и клипеуса. Страните пред очите успоредни, дълги колкото половината на вертикалния им диаметър, под задния край на очите главата късо издута, без видимо прещъпване, тъй като главата вмъкната до очите в преднегръба. Очите с дълбока изрезка отгоре, в която вместили основите на антените. Преднегръбът по-дълъг от ширината си. Отгоре неравен: по средата с 2 кълбовидни подутини, разделени с надлъжна бразда, пред и зад тях с напречно прещъпване, пред него предният край издигнат

Фиг. 26. *Necydalis major* (Linnaeus) (ориг.)

над главата. Назад от задното прещъпване преднегръбът почти хоризонтален, завършващ с рязко очертан ръб. Страните прави, успоредни, само по средата с пъпковидни образувания. Целият отгоре гладък, лъскав, почти без пунктировка. Щитчето малко, почти квадратно, със заоблени задни ъгли. Елитрите къси, почти квадратни, не по-дълги от преднегръба, шевът и страните с дебел ръб, всяка елитра на върха стеснена и заоблена, самият връх с напречно цилиндрично образувание. Отгоре с неясна структура и пунктировка. Ципестите крила открити, достигащи до последния коремен сегмент. Долната страна лъскава, коремчето много фино и дребно точкувано, петият стернит по-гъсто точкуван от четвъртия, гърдите значително по-едро и по-грубо пунктирани. Антените къси, едва до първия или втория коремен сегмент. Първото членче дебело, около 2 пъти по-дълго от ширината си на върха; второто почти пръстеновидно, тънко колкото самата основа на първото; третото почти равно по дължина на първото, цилиндрично, тънко, с

около 1/3 по-дълго от четвъртото и с толкова по-късо от петото; останалите до върха почти толкова дълги, колкото петото. Краката тънки и дълги, но задните бедра до около средата на коремчето.

Дължина. 20—32 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените докъм средата на втория коремен сегмент. Петият коремен стернит издълбан надлъжно докъм средата си. ♀ : антените не до втория коремен сегмент. Петият коремен стернит неиздълбан.

Биономия. Ларвата се развива в сухи или болни клони на широколистни дървета, предимно на върби и тополи. Имагото се среща през юли по стъблата на дърветата в ниските части на страната, рядко достига докъм 1000 m надм. в.

У нас е установен край Разград, В. Търново, Казанлък, София, Хасково, Пловдив, Чепеларе.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Кавказ.

2. *Necydalis ulmi* Chevrolat, 1838

Necydalis ulmi Chevrolat, 1838, Centurie de Buprestides, p.76; Ангелов, 1964:315; Кангарджиева, 1932:93; Neyrovsky, 1967:576. *Necydalis panzeri* Hagold: Недялков, 1905:24.

Черен, елитрите, частично краката, антените, понякога и коремчето кафяви. Окосмяването, както на предния вид. Главата с изпъкнали основи на антените, по средата между тях с дълбока надлъжна бразда. Точкуването неясно, особено между очите и върху клипеуса. Страните пред очите успоредни, дълги малко повече от половината вертикален диаметър на очите, под тях с къса подутина, достигаща до предния край на преднегръба. Шиевидното стеснение на главата скрито в преднегръба, чийто преден край достига до очите. Преднегръбът и елитрите със същата структура, както и предния вид. Антените еднакви с тези на предходния вид. Двата последни стернита на коремчето еднакво гъсто и фино точкувани.

Дължина. 21—32 mm.

Полов диморфизъм. Както при предходния вид.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на клони на бряст, габър, бук и др. Имагото се среща по стъблата и клоните на същите дървета през юли докъм 1200 m надм. в.

У нас е известен от Пловдив, В. Търново, Боровец (в Рила).

Разпространение. Средна и Южна Европа, Кавказ.

4. Подсемейство *Aseminae*

Видовете на това подсемейство се характеризират със следните белези: тялото удължено, с почти успоредни страни, отгоре не особено изпъкнало, слабо окосмено. Антените къси, често не достигат средата на тялото. Очите сравнително големи, с едри фасетки и дълбока изрезка, която понякога разделя окоето на 2 части. Преднегръдът широк, заоблен отстрани, без пъпка или шипче по средата.

Подсемейството е представено у нас с 6 рода и 8 вида.

Определителна таблица на родовете от подсемейство
Aseminae

- 1(2) Антените къси не или едва до предния край на елитрите. Пищялите с назъбени външни страни. Предните пищяли на върха с дълъг, плосък израстък. .... 6. *Spondylis* Fabricius.
- 2(1) Антените по-дълги, зад предния край на елитрите. Пищялите без назъбени външни страни, предните без плосък израстък на върха.
- 3(6) Изрезката на очите плитка, почти недостигаща 1/4 от ширината на окото.
- 4(5) Страните на преднегръба с едри, лъскави, сферични зърна, ясно открояващи се сред дребната пунктировка. Антените на мъжките до около задната трета на елитрите, на женските — до около средата. .... 3. *Criocephalus* Mulsant.
- 5(4) Страните на преднегръба само с дребни точки, без едри лъскави, сферични зърна. Антените на мъжките не до средата на елитрите, а на женските — едва зад основата им. .... 2. *Asemum* Eschscholtz.
- 6(3) Изрезката на очите дълбока, най-малко до средата на ширината на окото.
- 7(8) Очите почти напълно разделени на две от изрезката. .... 4. *Tetropium* Kirby.
- 8(7) Очите не напълно разделени от изрезката.
- 9(10) Бедрата силно удебелени, почти бухалковидни. .... 5. *Alocerus* Mulsant.
- 10(9) Бедрата нормално удебелени. .... 1. *Anisarthron* Redtenbacher.

1. Род *Anisarthron* Redtenbacher, 1845

Anisarthron Redtenbacher, 1845, Gatt. Deutsch. Käf. 109.

Тип на рода: *Anisarthron barbipes* (Schrank).

Тялото дълго, елитрите с успоредни страни почти до върха, главата с почти перпендикулярно насочени надолу челюсти (прилича на *Lamiinae*), краката къси и тънки. Израстъкът между средните кокси стеснен към върха. Очите дълбоко врязани почти до средата.

Към рода се отнася 1 вид, който се среща и у нас.

Anisarthron barbipes (Schrank, 1781)

Cerambyx barbipes Schrank, 1781, Enum. Ins., p. 148. *Anisarthron barbipes*: Neugovsky, 1931: 81; 1967: 576; Кантарджиева, 1932: 96.

Целият черен, елитрите кафяви, краката понякога кафеникави. Отгоре и отдолу покрит със стърчащи и неясни прилегнали светли косми. Главата много малка, много по-широка от дължината си, челото и челюстите насочени надолу почти перпендикулярно на надлъжната ос на тялото. Челото между основите на всяка антена с плоска, широка подутина, между тях двете с коритообразна падина, разширена назад към темето. Очите дълбоко врязани, в изрезката поместени антените. Частта на окото над антената по-малка от тази под нея. Отгоре дребно точкувана. Преднегръбът малко поширок от дължината си, отгоре умерено изпъкнал, лъскав, дребно и гъсто точкуван, невсякога с ясно надлъжно ръбче, пред задния край широко и

плитко прещъпнат. Във вдлъбнатината и по задния край точките около 2 пъти по-едри. Страните най-широки пред средата, назад и напред право стеснени, предният и задният край почти еднакво широки. Щитчето малко, много слабо стеснено назад. Елитрите със заоблени рамена, с почти успоредни страни, със заоблени върхове, отгоре плитко и дребно точкувани, с неясни надлъжни ръбове. Долната страна лъскава, неясно и много фино точкувана, предните кокси почти кълбовидно стърчащи нагоре, но ъгловидно удължена настрани, израстъкът между тях много тънък и къс. Средните кокси по-силно стърчащи, по-малко удължени настрани, със заострен и къс израстък между тях. Антените дълги колкото тялото или повече. Първото членче силно удебелено, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто 2 пъти по-тънко от първото, късо, почти квадратно; третото и четвъртото еднакви, къси, около 2 пъти по-дълги от второто; петото до деветото членче почти еднакви, цилиндрични, всяко от тях дълго почти 2 пъти колкото третото; последните 2 членчета еднакви, около $2/3$ от дължината на предишните. Краката тънки и къси.

Дължина. 10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените по-дълги от елитрите. ♀ : антените дълги почти колкото елитрите.

Биономия. Ларвата се развива под кората и в дървесината на различни широколистни дървета. Имагото се среща по клоните и стъблата на същите растения, както и по цветовете на тревисти растения през май и юни в ниските части на страната.

У нас е рядък вид. Намиран е край София, Асеновград и по поречието на Струма.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа.

2. Род *Asemum* Eschscholz, 1830

Asemum Eschscholz, 1830, Bull. Soc. Nat. Mosc., II, p. 66.

Тип на рода: *Asemum striatum* (Linnaeus, 1758).

Тялото сбито, дълго, с успоредни страни, преднегръбът силно изпъкнал, широк, главата къса. Очите плитко изрязани. Антените къси, малко зад основата на елитрите. Елитрите напречно изпъкнали.

Към рода се отнасят 2 палеарктични вида, 1 от които се среща и у нас.

Asemum striatum (Linnaeus, 1758)

Cerambyx striatum Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 396. *Asemum striatum*: Heyrovsky, 1931: 78; Кантарджиева, 1932: 83; 1957: 546; Csiki, 1943: 217; Ganev, 1986: 308. *Asemum striatum* ab. *agreste* Fabr.: Кантарджиева, 1957: 546.

Най-често черен, понякога елитрите и части от краката и антените кафяви. Отгоре с много фини косми, отдолу малко по-гъсто окосмен, гърдите и главата отдолу с изправени косми. Главата къса, масивна, гъсто и дребно точкувана, челото неравно, с надлъжна бразда. Очите плитко врязани, без прещъпване зад тях. Преднегръбът по-широк от дължината си, отгоре слабо изпъкнал, гъсто, дребно, почти зърнесто точкуван, с надлъжна, невинаги ясна вдлъбнатина, без прещъпване пред предния и задния край. Страните силно заоблени, най-широки на средата, към основата по-силно, отколкото към предния край стеснени, поради което предната страна много по-широка

от задната. Щитчето голямо със заоблен връх, пунктирано, както преднегръба. Елитрите със заоблени рамена, страните успоредни или слабо разширени зад средата, поръбени по страните. Отгоре неясно зърнести, без ясна пунктировка, с надлъжни и фини напречни ребра. Върховете заоблени. Долната страна лъскава, много фино и дребно пунктирана, преднегръбът фино напречно набръчкан. Антените къси, малко зад основата на елитрите. Първото членче късо, дебело, около 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто по-тънко, конусовидно, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха, с 1/3 по-късо от първото; третото и четвъртото еднакви, едва по-къси от първото; петото едва по-дълго от четвъртото; шестото и седмото еднакви, едва по-къси от третото; останалите към върха малко по-къси. Краката къси, тънки.

Дължина. 8—23 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените докъм зад рамената. Петият кореман стернит силно напречен. ♀ : антените едва до основата на елитрите. Петият кореман стернит почти толкова дълъг, колкото и широк.

Биономия. Ларвите се развиват в суха и мъртва дървесина на иглолистни дървета. Имагото се среща от май до юли докъм 1600 m надм. в. по стъбла и клони на дърветата.

У нас се среща често във всички планини.

Разпространение. Европа, Сибир, Китай, Корея, Япония, Манджурия, Кавказ, Северна Америка.

3. Род *Criocephalus* Mulsant, 1839

Criocephalus Mulsant, 1839, Hist. Nat. Col. Fr. Long. ed. I. p. 63.

Тип на рода: *Criocephalus rusticus* (Linnaeus).

Сравнително едри, с къса и малка глава, чело насочено надолу. Очите с плитка изрезка, ненадминаваща 1/4 от ширината на окото. Преднегръбът по страните с едри, лъскави полусферични зърна.

Към рода се отнасят 4 палеарктични вида, 2 от които се срещат и у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Criocephalus*

- 1 (2) Очите със стърчащи косми между фасетките. Третото членче на задните ходила разцепено до основата си. .... 1. *C. rusticus* (Linnaeus).
2 (1) Очите без или със едва забележими къси косми. Третото членче на задните ходила разцепено докъм средата. ....
..... 2. *C. tristis* (Fabricius).

1. *Criocephalus rusticus* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx rusticus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 395. *Criocephalus rusticus*: Йоакимов, 1904:31; Недялков, 1909:92; Кантарджиева, 1932:83; Csiki, 1943:217; Ganev, 1984:58; 1985:147; 1986:308. *Archopalus rusticus*: Neugovskiy, 1967:574.

Цялото тяло кафяво, понякога с червеникав оттенък, по-ясен на долната страна. Целият покрит с къси, прилегнали, светли косми, само по гърдите със стърчащи. Главата къса, дебела, гъсто точкувана, с надлъжна бразда по средата, клипеусът по-ниско от нивото на челото. Очите слабо връзани.

Страните пред очите успоредни, по-къси от половината ширина на окоото, зад тях слабо стеснени, също толкова къси. Преднегръбът отгоре почти плосък, неравен, гъсто и дребно точкуван, без прещъпване отпред или отзад, предната страна слабо дъговидно врязана, задната почти права, с тънко ръбче. Страните силно закръглени, най-широки на средата, назад по-силно стеснени, отколкото напред, поради което предната страна по-широка от задната, с редки, полусферични лъскави зърна. Елитрите с почти успоредни страни, отгоре точкувани с по-едри и по-ясни точки напред, отколкото назад, междините им фино зърнести, с 2—3 надлъжни, тъпи ребра. Върховете заоблени по външната страна, по вътрешната страна почти под прав ъгъл, понякога дори с късо шипче. Долната страна лъскава, гладка, едва пунктирана. Израстъкът между предните кокси заострен, този между средните с успоредни страни. Антените до средата или зад нея. Първото членче извито, конусовидно, по-дебело от останалите, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто конусовидно, около 1,5 пъти по-дълго от ширината си на върха, около 2/3 от дължината на първото; третото членче цилиндрично, около 2 пъти по-дълго от второто, с около 1/3 по-дълго от четвъртото; четвъртото почти равно със следващите 2—3; останалите към върха постепенно по-къси. Краката къси, с дебели бедра.

Дължина. 10—27 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените докъм задната трета на елитрите. Петият коремнен стернит по-широк от дължината си. ♀ : антените до средата на елитрите, петият коремнен стернит по-дълъг от ширината си.

Биономия. Ларвата се развива в дървесината на болни и слаби, рядко здрави иглолистни дървета. Имагото се среща често у нас от май до септември докъм 1300 m надм. в. по стъбла и клонови дървета.

У нас се среща често в планините, както и край Свиленград и София.

Разпространение. Почти цялата Палеарктична област и Северна Америка.

2. *Criocephalus tristis* (Fabricius, 1787)

Callidium tristis Fabricius, 1787, Mant. Ins. I, p. 154. *Criocephalus ferus* Mulsant: Кантарджиева, 1932:84. *Criocephalus epibata* Schiodte: Недялков, 1905:24. *Criocephalus tristis*: Ganev, 1984:58; 1986:308. *Archopalus tristis*: Heyrovsky, 1967:574.

Тялото кафяво, цялото покрито с прилегнали косми, стърчащи по гърдите. По външен вид много приличащ на предходния вид, но отличаващ се от него освен по белезите, дадени в определителната таблица, още и по следните белези: преднегръбът по-масивен и по-силно изпъкнал отгоре с по-гъста пунктировка; елитрите по-силно изпъкнали в напречно направление, с по-слаба пунктировка и с по-слабо изразени надлъжни ребра.

Дължина. 12—26 mm.

Полов диморфизъм. Както при предходния вид.

Биономия. Както на предходния вид, но се среща по-рядко.

У нас е намиран край София, на Юндола и Пирин.

Разпространение. Европа, Сибир, Китай, Северна Африка.

4. Род *Tetropium* Kirby, 1837

Tetropium Kirby, 1837, Fauna Bor. Amer., IV, p. 174.

Тип на рода: *Tetropium cinnamopterum* Kirby.

Удължено тяло, с почти успоредни страни, малка масивна глава, дребно фасетираны очи, с изрезка, напълно разделяща очите на две.

Към рода се отнасят около 15 вида, 2 от които се срещат у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Tetropium*

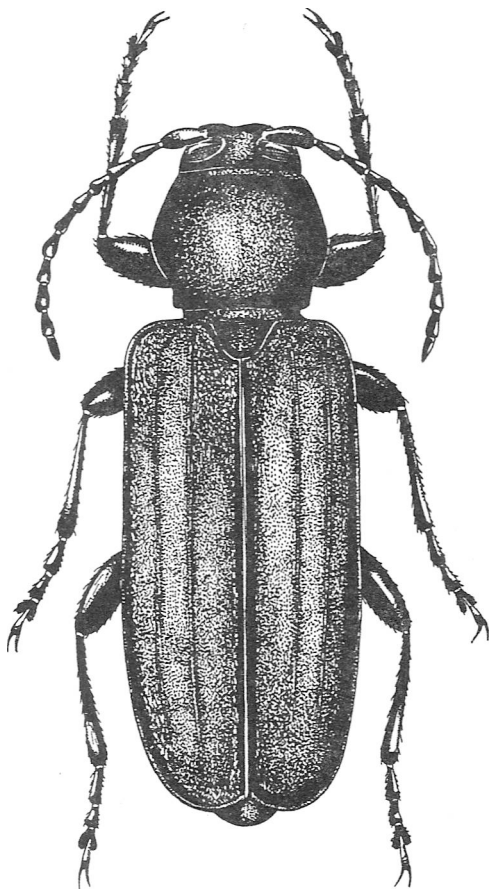
- 1 (2) Преднегръбът лъскав, по средата с рядка, по страните с по-гъста пунктировка; междините на точките отгоре по-големи от самите точки ..... 1. *T. castaneum* (Linnaeus).
- 2 (1) Преднегръбът почти матов, гъсто точкуван, отгоре едва по-рядко, отколкото по страните; междините на точките отгоре само по изпъкналите части едва по-големи от диаметъра им. .... 2. *T. fuscum* (Fabricius).

1. *Tetropium castaneum* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx castaneum Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 369. *Tetropium castaneum*: Недялков, 1909а:28; Кантарджиева, 1932:83; Neugovsky, 1967:574; Ganev, 1984:58; 1985:148. *Tetropium castaneum* ab. *luridum* Linn.: Кантарджиева, 1932:83. *Tetropium castaneum* ab. *fulcratum* Fubr.: Кантарджиева, 1932:83. *Tetropium luridum* Linn.: Йоакимов, 1904:31; Недялков, 1909а:28.

Черен с кафеникави части на краката или целият черно-кафяв, понякога дори жълт. Отгоре много рядко и фино окосмен, отдолу окосмяването по-гъсто, а по гърдите и стърчащо. Главата къса, широка, лъскава, отгоре рядко пунктирана, с пъпковидни издатини по вътрешната страна на основата на антените, с коритообразна падина между антените и надлъжна бразда в дъното ѝ. Очите плоско изпъкнали, с дълбока изрезка, разделяща очите на две (рядко разделянето непълно). Страните пред и зад очите успоредни, но зад очите главата по-широка, отколкото пред тях. Преднегръбът със сърцевидна форма, много по-тясна задна страна, отколкото предна, предният край прав, без прещъпване зад него, задният край също прав, но прещъпнат с отгоре и издигнат ръб. Отгоре по-рядко точкуван, плосък, с неравности, изпъкналите части почти без точки. Страните най-широки пред средата, назад много по-силно стеснени, отколкото напред, гъсто зърнесто точкувани. Щитчето почти квадратно, но със заоблени задни ъгли. Елитрите с изпъкнали напред рамена, с успоредни страни, поръбена външна страна, отгоре неясно дребно точкувани само в предната част, останалите фино зърнести. Върховете заоблени по външната страна и с почти прави ъгли по вътрешната. С неясни надлъжни ребра. Отгоре дребно точкуван, по-рядко по коремчето. Антените дебели, с отделни, дълги, стърчащи косми, до около средата. Първото членче извито, по-дебело от другите, около 1,5 пъти по-дълго от ширината си на върха; второто по-тънко, с около 1/3 по-късо от първото и около 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; третото удебелено на върха, почти толкова дълго, колкото първото и петото; четвъртото незначително по-късо от тях; останалите към върха постепенно по-къси и по-тънки. Краката къси, със силно удебелени бедра.

Фиг. 27. *Tetropium castaneum* (Linnaeus) (ориг.)

Дължина. 9—19 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените едва по-дълги и по-тънки. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото най-голямата му ширина. ♀: антените едва по-къси, по-дебели. Преднегръбът по-широк от дължината си.

Биономия. Развитието на ларвата става в дървесината на стари и болни, по-рядко в здрави иглолистни дървета. Имагото се среща по дърветата от юни до август в планините докъм 1600 m надм. в.

У нас е намиран в Родопите, Пирин, Рила и на Витоша.

Разпространение. Европа, Сибир.

2. *Tetropium fuscum* (Fabricius, 1787)

Callidium fuscum Fabricius, 1787, Mant. Ins. I, p. 154. *Tetropium fuscum*: Heyrovsky, 1931:78; 1967:574; Кантарджиева, 1932:83; Ganev, 1985:148; 1986:308.

Тъмнокафяви, често главата, преднегръбът или други части от тялото кафяви. Отгоре с много фини, прилегнали светли косми, отдолу космите по-гъсти и полустърчащи. Сърчащи косми и по краката и антените. Главата

къса, малка и дебела. Отгоре умерено изпъкнала, гъсто, но плитко и фино точкувана, с пъпковидни образувания при основата на антените, между тях с надлъжна вдлъбнатина и къса браздичка в дъното. Страните почти успоредни от преднегръба до челюстите, очите разделени от изрезката, изпъкнали извън контура на главата. Преднегръбът отгоре плосък, с широка надлъжна падина, гъсто и фино точкуван, точките по-редки или липсващи по изпъкналите ръбове на падината, без прещъпване в предния и задния край. Страните силно закръглени, назад по-силно стеснени, отколкото напред, поради което задната страна с около 1/4 по-тясна от предната. Щитчето малко, със заоблена задна страна. Елитрите с умерено развити рамена, успоредни страни, заоблен външен и почти прав вътрешен ъгъл на върха. Отгоре пунктировката неясна, изглежда фино зърнеста. Надлъжните ръбове неясни. Долната страна лъскава, с рядка, дребна и плитка пунктировка. Израстъкът между предните кокси тънък, между средните триъгълно заострен и къс. Антените не или малко зад средата на елитрите, от основата към върха постепенно изтъняващи. Първото членче дебело, малко по-малко от 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто конусовидно, по-тънко, с около 1/3 по-късо от първото; третото до шестото членче почти еднакви, постепенно по-тънки, всяко от тях почти толкова дълго, колкото първото; останалите към върха по-къси. Краката къси, с удебелени бедра.

Дължина. 8—17 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до зад средата на елитрите. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си. ♀ : антените не до средата на елитрите. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото широк.

Биономия. Развитието се извършва под кората или в дървесината на различни иглолистни дървета. Имагото се среща рядко по мъртви клони и стъбла на същите дървета през юли и август от 800 до 1500 m надм. в.

У нас е рядък вид, известен от Родопите, Рила и Витоша.

Разпространение. Европа, Сибир.

5. Род *Alocerus* Mulsant, 1862

Alocerus Mulsant, 1862, Hist. Nat. Col. Fr. Longic., ed. II, p. 127.

Тип на рода: *Alocerus moesiacus* (Frivaldsky).

Тялото дълго. Антените сравнително дебели, до зад средата на елитрите. Главата малка, дебела, очите с дълбока изрезка, големи и с едри фасетки. Израстъкът между предните кокси тънък, но извит към тялото.

Към рода се отнася само 1 вид, който се среща и у нас.

Alocerus moesiacus (Frivaldsky, 1838)

Callidium moesiacus Frivaldsky, 1838, Magyar Tud. Tars. Euk., III, p. 177; Щраус, 1892: 320. *Alocerus moesiacus*: Кантарджиева, 1932: 83; Heyrovsky, 1967: 574; Ganev, 1986: 308.

Червено-кафяв, гъсто покрит с полустърчащи жълти косми. Главата къса, заедно с очите по-широка от дължината си, отгоре гъсто и ясно дребно точкувана, с надлъжна средна бразда, страните зад очите ясно прещъпнати, пред очите към челюстите къси и силно стеснени. Очите силно изпъкнали, с едри фасетки, големи, заемащи почти 3/4 от страната на главата, с ясна изрезка, отделяща малка горна и голяма долна част на окото. Преднегръ-

бът отгоре слабо изпъкнал, с гладки почти лишени от точки средни части, назад точките дребни и по-гъсто разположени, отколкото напред. По средата с тънка надлъжна бразда, понякога неясна. Страните заоблени, назад по-силно, отколкото напред стеснени, най-голямата ширина пред средата. Щитчето малко и кръгло. Елитрите с успоредни страни или слабо стеснени зад средата, отгоре с ясни точки, към върха по-дребни. Долната страна плитко и дребно точкувана, точките по-гъсти върху гърдите, отколкото на коремчето. Антените дебели, до зад средата на елитрите. Първото членче конусовидно, дебело, почти 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто тънко, конусовидно, толкова дълго, колкото дебело на върха; третото равно на четвъртото, с около 1/3 по-късо от първото; петото почти равно на първото; останалите към върха еднакви с него или по-къси. Краката къси, с дебели бедра.

Дължина. 8—17 mm.

Биономия. Развитието на вида е непознато. У нас се среща през юни докъм 800 m надм. в.

Известен е от Казанлък, Пловдив и Кресненското дефиле.

Разпространение. Южна Европа, Сирия, Мала Азия.

6. Род *Spondylis* Fabricius, 1775

Spondylis Fabricius, 1775, Syst. Ent., p. 159.

Тип на рода: *Spondylis buprestoides* (Linnaeus).

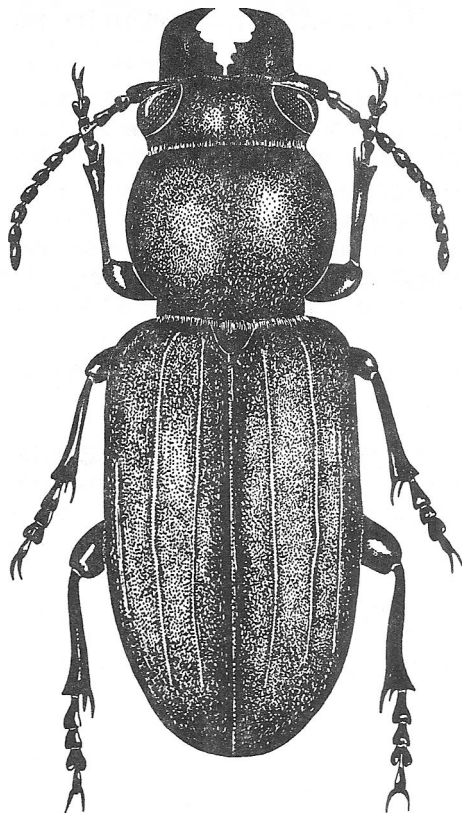
Характеризира се с плоското отдолу и почти цилиндрично изпъкналото си отгоре тяло. Предните пищяли по външния си ръб назъбени, а външният ъгъл източен в зъб.

В Палеарктичната област се среща 1 вид, установен и у нас.

Spondylis buprestoides (Linnaeus, 1758)

Attelabus buprestoides Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 388. *Spondylis buprestoides*: Йоакимов, 1904:31; Недялков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:83; Дреновски, 1940:249; Csiki, 1943:217; Heyrovsky, 1967:574, Ganev, 1984:58; 1985:147; 1986:307.

Целият черен, лъскав. Отгоре с много фини, къси и редки косми, почти гол. Предният и задният ръб на преднегръба с гъсти златисти реснички. Долната страна по-гъсто, ясно окосмена, върху преднегръда и главата със стърчащи светли косми. Главата къса, дебела, гъсто с нееднакво големи точки пунктирана, отгоре по-силно изпъкнала към задната страна, страните успоредни, зад очите дълги колкото първите три членчета на антените, пред очите — равни или по-къси от първото членче. Очите малки, дълбоко врязани. Преднегръбът отгоре слабо изпъкнал, пунктиран като главата, с неясни неравности, някои от изпъкналите петна по-рядко пунктирани. Задната страна поръбена. Страните заоблени, най-широки около средата, назад много по-силно стеснени, почти прещълнати, задната страна с около 1/3 потясна от предната. Щитчето малко, заоблено. Елитрите около 2 пъти по-дълги от общата си ширина, отгоре изпъкнали в напречно направление, гъсто нееднакво точкувани, по-грубо напред, по-fino назад, с 2 или 3 надлъжни ребра, до задната трета, страните ясно поръбени, върховете заоблени. Долната страна много fino точкувана, израстъкът между пред-

Фиг. 28. *Spondylis buprestoides* (Linnaeus) (ориг.)

ните кокси широк в основата и на върха и стеснен по средата, подобен на този между средните кокси. Антените къси, едва до предния край на елитрите. Първото членче дебело, едва по-дълго от дебелината си; второто 2 пъти по-тънко, по-широко от дължината си; третото конусовидно, толкова дълго, колкото първото; останалите към върха слабо конусовидни, плоски, толкова дълги, колкото широки. Краката къси, дебели, пищялите силно разширени от основата си към върха.

Дължина. 12—22 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените едва по-дълги, надлъжните ребра на елитрите най-често три. ♀: антените едва по-къси, надлъжните ребра на елитрите най-често две.

Биономия. Яйцата си женските снасят по повърхността на дебелите корени на иглолистни дървета, като се закопават в почвата. Ларвите се развиват в дървесината на корените. Имагото се среща от юни до август по долните части на стъблата на дърветата докъм 1400 m надм.в.

У нас се среща често във всички планини.

Разпространение. Цялата Палеарктична област в границите на разпространение на иглолистните гори.

5. Подсемейство *Cerambycinae*

Различни по големина видове. Главата зад очите без изразено прещъпване, постепенно стесняваща се назад. Поради това страните на главата зад очите никога не са изпъкнали. Очите почти винаги с ясно изразена изрезка. Елитрите с успоредни страни или назад слабо стеснени. Върховете закръглени или заострени, понякога с шипче.

Към подсемейството се отнасят повече от половината видове *Cerambycidae*, но повечето са разпространени в тропическите гори на земята. У нас подсемейството е представено с 33 рода и 77 вида.

Определителна таблица на родовете от подсемейство *Cerambycinae*

- 1(2) Преднегръбът отгоре грубо набръчкан, с едри напречни или не брадавицовидни образувания, страните му с 1 или повече остри пъпки. Третото и четвъртото, а понякога и петото членче на антените силно топчесто удебелени към върха. Елитрите черни, към върха червеникавокафяви..... 5. *Cerambyx* Linnaeus.
- 2(1) Преднегръбът без грубо набръчкване отгоре. Ако с такова, макар и по-фино, то страните без заострена пъпка по средата и съответните членчета на антените не удебелени към върха си.
- 3(8) Елитрите скъсени или стеснени, непокриващи цялото коремче.
- 4(5) Елитрите силно скъсени, не или едва зад основата на коремчето, всяка елитра нестеснена към върха си..... 14. *Molorchus* Fabricius.
- 5(4) Елитрите малко скъсени, най-малко до средата на коремчето и към върха всяка елитра силно стеснена, така че по шева двете елитри разделени още преди средата си..... 15. *Stenopterus* Illiger.
- 6(7) Задните пищали със зърна или шипчета по външната си страна..... 17. *Callimoxys* Kraatz.
- 7(6) Задните пищали гладки по външната си страна..... 16. *Callimellum* Strand.
- 8(3) Елитрите нескъсени, нестеснени към върха си, до върха на коремчето.
- 9(24) Очите с едри, груби фасетки, отделните фасетки незначително или не по-дребни от точките на преднегръба (вж. *Lioderina* — с едри фасетки!).
- 10(11) Пъпките на главата при основата на антените със заострен връх..... 4. *Stromatium* Serville.
- 11(10) Пъпките на главата при основата на антените без заострен връх.
- 12(17) Предните кокси почти кълбовидни, на външната си страна повече или по-малко ъглесто удължени.
- 13(14) Отгоре тялото изпъкнало в напречно направление, цялото смолисто-черно, с кафеникав оттенък..... 1. *Saphanus* Serville.
- 14(13) Отгоре тялото не или слабо изпъкнало, жълто-кафяво или жълто, по елитрите със или без петна.
- 15(16) Отгоре с петна от по-гъсти и по-светли косми, преднегръбът и основата на елитрите негрубо точкувани..... 3. *Trichoferus* Wollaston.

- 16(15) Отгоре равномерно и едноцветно окосмен, основата на елитрите грубо и едро точкувана..... 2. *Icosium* Lucas.
- 17(12) Предните кокси с различна форма, но външната им страна закръглена.
- 18(19) Първият коремен стернит дълъг почти колкото всичките останали, взети заедно. Предните коксови ямки назад затворени..... 13. *Obrium* Curtis.
- 19(18) Първият коремен стернит по-къс от останалите, взети заедно. Предните коксови ямки назад отворени.
- 20(21) Очите едва врязани. Страните на преднегръба с пъпка по средата. Разстоянието между основите на двете антени по-малко, отколкото между очите..... 10. *Axinopalpis* Dub et Chevrolat.
- 21(20) Очите дълбоко врязани. Страните на преднегръба без пъпка. Разстоянието между основите на антените по-голямо или почти равно на това между очите.
- 22(23) Задният край на преднегръба поръбен и издигнат, по средата изрязан с 2 зъбчета в ъглите на изрезката..... 12. *Penichroa* Stephens.
- 23(22) Задният край на преднегръба без ръб, неиздигнат и неврязан по средата..... 11. *Gracilia* Serville.
- 24(9) Очите с фини фасетки, отделните фасетки много по-дребни от точките на преднегръба (вж. *Lioderina* с едри фасетки).
- 25(26) Елитрите отгоре със сиво-сини гъсти косми и обикновено с 3 петна от черни косми. Върховете на членчетата на антените, особено от третото до шестото, удебелени на върха, удебелението черно и със стърчащи черни косми..... 6. *Rosalia* Serville.
- 26(25) Елитрите по друг начин оцветени и окосмени. Членчетата на антените без снопчета косми.
- 27(28) Външният връх на първото членче на антените издаден навън като заострено ръбче. От петото членче към върха на антената всички с надлъжен ръб по външната страна..... 9. *Aromia* Serville.
- 28(27) Външният връх на първото членче на антените не като заострено ръбче. Останалите членчета на антените без надлъжен ръб по външната им страна.
- 29(32) Предните коксови ямки назад затворени.
- 30(31) Очите със слабо изразена изрезка. Последното членче на максиларните пипалца разширено към върха и косо срязано. Разстоянието между средните кокси по-малко от надлъжния диаметър на средните кокси... 18. *Certallum* Serville.
- 31(30) Очите с дълбока изрезка. Последното членче на максиларното пипалце към върха стеснено и косо срязано. Разстоянието между средните кокси почти не по-малко от надлъжния диаметър на средните кокси. Задните бедра не до върха на елитрите..... 19. *Deilus* Serville.
- 32(29) Предните коксови ямки назад отворени.
- 33(46) Разстоянието между вътрешните страни на очите по-малко от това между основите на антените.
- 34(35) Израстъкът между предните кокси много широк, почти толкова, колкото диаметъра на самите кокси. Третото членче на антените почти

- равно по дължина на четвъртото и петото, взети заедно.....
 ..... 20. *Hylotrupes* Serville.
- 35(34) Израстъкът между предните кокси много по-тесен. Третото членче на антените дълго не колкото четвъртото и петото, взети заедно.
- 36(39) Израстъкът между предните кокси тесен, с успоредни страни, ясно разделящ коксите.
- а (б) Третото членче на антените по-дълго от четвъртото.....
 ..... 23. *Semanotus* Mulsant.
- б (а) Третото членче на антените не по-дълго от четвъртото.
- 37(38) Трите първи членчета на задните ходила с гъсти като кадифе косми. Отгоре елитрите почти голи, с много фини и къси косми, почти плоски.
 ..... 21. *Rhopalopus* Mulsant.
- 38(37) Само третото членче на задните ходила с гъсти като кадифе косми. Първото и второто покрити с негъсти косми.....
 ..... 22. *Leioderus* Redtenbacher.
- 39(36) Израстъкът между предните кокси най-често недоразвит, заострен.
- 40(41) Елитрите и преднегръбът с едра, груба пунктировка и набръчкани междини..... 24. *Callidium* Fabricius.
- 41(40) Елитрите и преднегръбът с дребни точки, често дори неясни.
- 42(43) Преднегръбът отгоре неравен, страните по средата ъгловидно заострени. Отгоре плосък, оранжево-червено оцветен, с червеникави косми.
 ..... 25. *Pyrrhidium* Fairmair.
- 43(42) Преднегръбът отгоре със или без неравности. Страните закръглени или неясно ъгловидно заострени. Отгоре не гъсто и с друг цвят косми окосмен.
- 44(45) Очите с дребни фасетки. Бедрата бухалковидно удебелени. Преднегръбът без прещъпване пред задния си край. Долночелюстните пипалца къси..... 26. *Phymatodes* Mulsant.
- 45(44) Очите с по-едри фасетки. Бедрата не бухалковидно удебелени. Преднегръбът с рязко прещъпване пред задния край, страните с неясна пъпка. Долночелюстните пипалца дълги.....
 ..... 27. *Lioderina* Ganglbauer.
- 46(33) Разстоянието между вътрешните страни на очите по-голямо от това между основите на антените.
- 47(52) Епистернумите на заднегръда широки и само 2—3 пъти по-дълги от ширината си.
- 48(49) Антенната ямка ограничена откъм вътрешната страна с остър ръб, продължаващ напред, успоредно на ръба на окоето. Челото между очите с повече или по-малко ясни надлъжни ръбчета.....
 ..... 32. *Xylotrechus* Chevrolat.
- 49(48) Антенната ямка без кил или ако с такъв, той къс и неизлизащ извън пределите на ямката.
- 50(51) Антените най-много до средата на елитрите. Членчетата им със заоблен външен ъгъл. Разстоянието между основата на антените равно на това между очите..... 33. *Clytus* Laicharting.
- 51(50) Антените по-дълги (при *P. floralis* само до средата) и поне някои от членчетата им с, макар и късо, но остро шипче на външния ъгъл.

- Първото членче на задните ходила по-дълго от второто и третото, взети заедно.....29. *Pligionotus* Mulsant.
- 52(47) Епистернумите на заднегръда тесни, не по-малко от 4 пъти по-дълги от ширината си.
- 53(56) Елитрите различно грубо пунктирани напред и назад. В предната част точките много по-едри и груби от тези в задната част.
- 54(55) Елитрите в основата си около щитчето с неравности и изпъкналости .....28. *Anaglyptus* Mulsant.
- 55(54) Елитрите в основата си около щитчето равномерно изпъкнали, без неравности.
- а (б) Страните на главата пред очите дълги, предният край на очите отдалечен от основата на мандибулите..... 7. *Purpuricenus* Germar.
- б (а) Страните на главата пред очите къси, предният край на очите силно приближен до основите на мандибулите..... 8. *Asias* Semenov.
- 56(53) Елитрите почти равномерно, много фино точкувани по цялата си дължина.
- 57(58) Четвъртото членче на антените ясно, по-дълго от деветото. Преднегръбът отгоре без вдлъбнатини.....31. *Chlophorus* Chevrolat.
- 58(57) Четвъртото членче на антените почти равно по дължина на деветото. Преднегръбът отгоре с вдлъбнатини.....30. *Isotomus* Mulsant.

1. Род *Saphanus* Serville, 1834

Saphanus Serville, 1834, Ann. Soc. Ent. Fr., III, p. 81.

Тип на рода: *Saphanus piceus* (Laicharting).

Тялото удължено, изпъкнало, смолисточерно, лъскаво. Главата с надлъжна бразда почти по цялата си дължина, а преднегръбът с изпъкнала гладка средна линия, по страните си със заострена пъпка.

Към рода са описани 2 вида — единият (*S. piceus*) широко разпространен в Европа, а другият (*S. ganglbaueri*) описан от крайбрежието на Черна гора и намиран още в Херцеговина и Македония, е съобщаван и у нас. Различията между двата вида са незначителни и вероятно е прав М. Данилевски, изразил мнението си в писмо, че това е един и същ вид.

Определителна таблица на видовете от род *Saphanus*

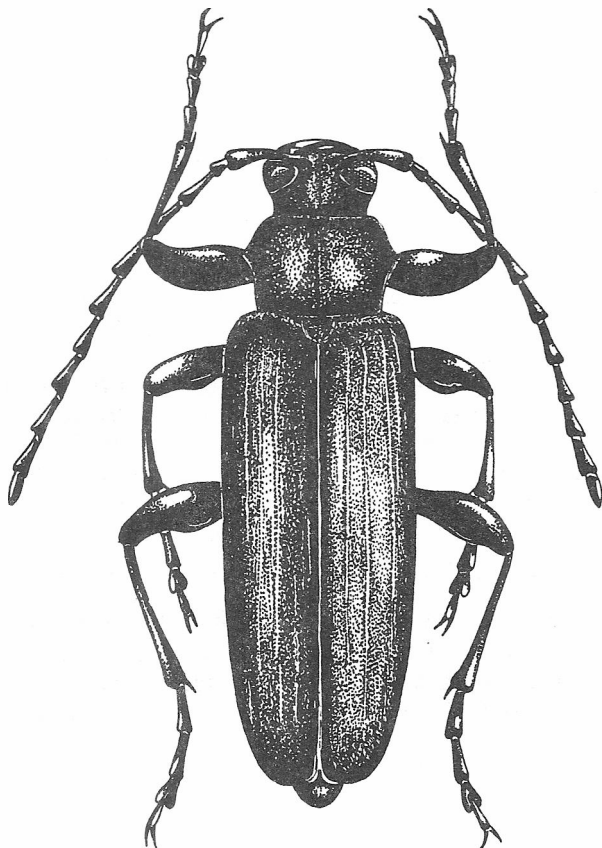
- 1 (2) Елитрите отгоре с 2—3 надлъжни ребра. Бедрата на задните крака заоблено удебелени..... 1. *S. piceus* (Laicharting).
- 2 (1) Елитрите без ясни надлъжни ребра. Бедрата ъгловидно удебелени на вътрешната си страна..... 2. *S. ganglbaueri* Brancsik.

1. *Saphanus piceus* (Laicharting, 1784)

Callidium piceus Laicharting, 1784, Verz. Tyrd. Ins., II, p. 56. *Saphanus piceus*: Йоакимов, 1904:31; Palm, 1966:17.

Целият смолисточерен, с червеникав оттенък. Отгоре с къси, поизправени тъмни косми, отдолу окосмяването по-гъсто, по-светло и прилегнало, с отделни стърчащи косми. Главата къса, широка, масивна, гъсто, дребно точкувана, на места с различно едри точки. Отгоре с ясно изразена бразда, разположена в коритообразна вдлъбнатина между очите. Вътрешната страна на основите на антените кълбовидно изпъкнала, напред от тях челото стръмно спускащо се към клипеуса, назад от очите главата слабо изпъкнала отгоре. Страните зад очите успоредни, без прещъпване, предният край на очите почти до основата на антените. Очите големи, умерено изпъкнали, дълбоко врязани. Преднегръбът ясно по-широк от дължината си, отгоре заоблено изпъкнал, едва по-рядко, но по-едро точкуван от главата, с гладка, понякога леко изпъкнала, средна линия, често недостигаща предния край. Задната страна права, с тънко ръбче. Страните силно заоблени, най-широки непосредствено пред средата и тук със заострена пъпка. От нея назад почти право стеснен, напред от тях заоблено стеснен. Щитчето заоблено. Елитрите

Фиг. 29. *Saphanus piceus* (Leicharting) (ориг.)

с успоредни или слабо заострени страни, в последния случай най-широки малко зад средата. Отгоре точкуван, пунктировка в предния край като тази на преднегръба, а към върха на елитрите постепенно по-дребна, порядък и по-неясна. Всяка елитра с по 2—3 надлъжни ребра, неясни по цялата си дължина. Долната страна много фино точкувана, по коремчето пунктировка неясна. Израстъкът между предните кокси широк, изпъкнал, точкуван, разширен зад коксите. Този между средните кокси с успоредни и поръбени страни. Между задните кокси първият коремен стернит със заострен, триъгълен израстък. Антените до зад средата или почти до върха на елитрите. Първото членче дебело, 2—2,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха, слабо конусовидно; второто членче тънко, почти еднакво дълго и дебело, третото малко повече от 2 пъти по-дълго от второто, почти равно на четвъртото и с около 1/3 по-късо от първото; петото членче най-дълго, почти равно на първото; останалите към върха на антената постепенно по-тънки и по-къси, върхният им ъгъл малко по-силно изпъкнал. Краката къси, с дебели бедра.

Дължина. 12—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите, страните на елитрите успоредни. ♀ : антените до зад средата на елитрите, страните на последните заоблени зад средата.

Биономия. Ларвата се развива в долните части на стъблата и в корените на различни широколистни дървета. Имагото се среща по дърветата и е активно нощем.

У нас е намиран в Стара планина и Родопите.

Разпространение. Средна и Южна Европа.

2. *Saphanus ganglbaueri* Brancsik, 1866

Saphanus ganglbaueri Brancsik, 1866, Jahr. Verh. Trens., p. 17; Heyrovsky, 1931:78; 1967:576; Дренски, 1932:25; Кантарджиева, 1932:84; 1957:546; Ganev, 1984:59; 1986:308.

Този вид много прилича на предния, от който се отличава трудно по белезите, дадени в определителната таблица. Възможно е това да не е самостоятелен вид.

У нас е съобщаван за Боровец (Рила), Славянка, Витоша, Пирин, Стара планина, Лозен планина, Огражден и Родопите.

Разпространение. Югославия, България.

2. Род *Icosium* Lucas, 1854

Icosium Lucas, 1854, Ann. Soc. Ent. Fr., (3) II, p. 8.

Тип на рода: *Icosium tomentosum* Lucas.

Тялото тясно и дълго, с успоредни страни. Целият светлокафяво оцветен, очите грубо фасетирани, предните кокси кълбовидни, навън ъглесто удължени. Основната част на елитрите грубо и едро точкувана.

Към рода се отнася 1 вид, разпространен и у нас.

Icosium tomentosum Lucas, 1854, Ann. Soc. Ent. Fr., (3) II, p. 9; Ангелов, 1989:105.

Целият светлокафяв, със светли, фини, прилегнали косми. Главата малка, отгоре умерено изпъкнала, с неравна структура, неясно точкувана, между антените слабо коритообразно вдлъбната, вътрешните страни на очите по-близо разположени, отколкото основите на антените. Страните зад очите успоредни, без прещъпване. Очите големи, дълбоко врязани, силно изпъкнали. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си, пред предния и пред задния край широко прещъпнат, отгоре почти плосък, с едри неравности и едри, редки точки по изпъкналите части и без ясна пунктировка във вдлъбнатините. Страните силно и равномерно закръглени, най-широки по средата. Щитчето малко, правоъгълно. Елитрите с успоредни страни, отгоре слабо изпъкнали в напречно направление, с ръб по шева и страните, с много едра пунктировка в предната част и постепенно по-фина и по-плитка към върха. Израстъкът между предните кокси стеснен между тях, а зад тях разширен. Антените на мъжките по-дълги от тялото; първото членче дебело, слабо извито, почти 3 пъти по-дълго от дебелината си, второто 2 пъти по-тънко и почти кълбовидно; третото до седмото почти еднакво дълги, едва по-дълги от първото; останалите към върха незначително по-къси. Краката къси, със слабо удебелени бедра.

Дължина. 15—20 mm.

Биономия. Имагото е активно нощем. Ларвата се развива в *Juniperus* и *Thuja*.

У нас е намиран край Пловдив през юли.

Разпространение. Страните около Средиземно море.

3. Род *Trichoferus* Wollaston, 1854

Trichoferus Wollaston, 1854, Ins. Maderens., p. 427.

Тип на рода: *Trichoferus cinereus* (Villers).

Тялото удължено, със светла окраска. Третото членче на антените без особености, останалите няколко без снопче от гъсти косми на върховете им. Преднегръбът по-тесен от основата на елитрите. Антените по-къси от тялото. Очите с едри и груби фасетки.

Към рода се отнасят 8 Палеарктични вида, 2 от които се срещат и у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Trichoferus*

- 1(2) Елитрите с многобройни плоски възвишения, по-лъскави, по-грубо скулптирани и по-бедно окосмени от останалите части. Крим, Кавказ, Мала Азия, Иран, Франция, Северна Африка, Югославия. .... *T. cinereus* (Villers, 1789).
- 2(1) Елитрите без неравности.
- 3(4) Космите отгоре едноцветни, повече или по-малко петнисто разположени, при почти еднакъв цвят на елитрите. Тялото и краката (понякога и елитрите) с дълги, стърчащи косми. .... 2. *T. griseus* (Fabricius).

4(3) Космите отгоре двуцветни, прилегнали, елитрите зад средата с потъмнок кафяви петна, ограничени отпред с ивица от почти бели косми. По-светло окосмяване и по шева.....1. *T. pallidus* (Olivier).

1. *Trichoferus pallidus* (Olivier, 1790)

Callidium pallidus Olivier, 1790, Enc. meth., V, p. 256. *Trichoferus pallidus*: Кантарджиева, 1957: 546; Heyrovsky, 1967: 576; Ganev, 1984: 59.

Целият жълто-кафяв. Оцветяването отгоре двуцветно. По-светли и по-гъсти косми като различно широка ивица по дължината на шева, едно напречно петно по средата на елитрите и по една надлъжна ивица от двете страни на диска на преднегръба. Останалите косми по-редки, по-тъмни, към върха на елитрите с по-голям брой дълги, стърчащи косми. Долната страна по-гъсто покрита с по-малко различаващи се по цвят косми. Главата къса, широка, гъсто и дребно точкувана, при основата на антените с пъпковидни образувания, назад равна, в напречно направление силно изпъкнала, пред антените стръмно спускаща се към клипеуса. Очите големи, с дълбока изрезка, горният им тесен край по-силно сближен от разстоянието между основите на антените. Преднегръбът по-широк от дължината си, предният край прав, без ръб с около $1/4$ по-широк от задната двойно вдлъбната и поръбена страна. Отгоре гъсто точкуван, междините тесни, на места зърнести, повърхността неравна, най-често с една заострена изпъкналост зад средата и с по няколко неясни към страните. Страните заоблени, най-широки в предната четвърт, оттам напред и назад заоблено стеснени. Щитчето малко. Елитрите с почти успоредни страни, отгоре слабо изпъкнали, шевът без, страните с неясен ръб, отгоре към предната страна гъсто, грубо и зърнесто точкувани, назад по-фино, към върха почти без пунктировка. Долната страна много фино точкувана, почти скрита от космите, израстъкът между предните кокси тесен, с почти успоредни страни, достигащ до задния им край, този между средните широк, стеснен към върха, недостигащ задния край на коксите. Антените от основата към върха постепенно изтъняващи, недостигащи или задминаващи върха на елитрите. Първото членче слабо конусовидно, дебело, 2,5 пъти по-дълго от дебелината си; второто 1,5 пъти по-тънко, едва по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, почти равно на първото, с около $1/3$ по-дълго от четвъртото и с $1/4$ по-късо от петото; петото почти равно на следващите три членчета. Останалите по-къси. Краката къси, с удебелени бедра.

Дължина. 14—21 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените надминаващи дължината на тялото. ♀ : антените недостигащи върха на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба. Имагото е активно нощем, среща се през юни и юли в ниските части на страната.

У нас е известен от Провадия, Сливен, Странджа и Асеновград.

Разпространение. Средна и Южна Европа.

2. *Trichoferus griseus* (Fabricius, 1792)

Callidium griseus Fabricius, 1792, Ent. Syst., II, 2, p. 325. *Hesperophanes griseus*: Йоакимов, 1904:31. *Hesperophanes fasciculatus* Falb.: Heyrovsky, 1931:78. *Trichoferus fasciculatus*: Ganev, 1986:309. *Trichoferus griseus*: Muche, 1964:32; Heyrovsky, 1967:576; Ganev, 1986:309. *Trichoferus griseus* v. *fasciculatus*: Кантарджиева, 1932:84.

Целият жълтеникавокафяв. Отгоре космите сиво-жълти, петнисто разположени. Долната страна по-гъсто, но също петнисто, окосмена. Сред прилегналите косми отгоре често с разсеяни дълги косми, силно прилегнали (и затова трудно видими) или силно стърчащи и ясно видими. Главата къса, дебела, грубо и едро точкувана, често неравна. Между изпъкналите части при основите на антените слабо коритообразно вдлъбната. Очите големи, силно врязани. Преднегръбът по-широк от дължината си, отгоре гъсто и едро точкуван, с няколко (най-често три) изпъкнали, по-рядко и по-fino точкувани лъскави пъпки. Предният край почти равен, задният слабо двойно врязан, тънко поръбен. Страните силно заоблени, най-широки около средата, напред много по-малко, отколкото назад стеснени, поради което задната страна по-тясна от предната. Щитчето малко, триъгълно, заоблено на върха. Елитрите с почти успоредни или едва разширени зад средата страни. Отгоре гъсто точкувани, напред по-едро и по-грубо, отколкото назад, междините напред по-силно и по-грубо, назад по-fino набраздени, с няколко надлъжни ръбове. Гърдите грубо точкувани, със зърнести междини, коремчето гладко, почти без точки. Израстъкът между предните кокси едва разширен на върха, тесен, този между средните двойно по-широк. Антените до зад средата. Първото членче дебело, конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче 2 пъти по-тънко, конусовидно, едва по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, почти равно на първото, петото и шестото, едва по-дълго от четвъртото; останалите към върха едва по-къси. Краката къси, с дебели бедра.

Дължина. 9—18 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до последната трета на елитрите. ♀: антените едва над средата на елитрите.

Биономия. Ларвите се развиват в сухи клони и стъбла на различни широколистни дървета. Имагото се среща по тях, активно е нощем. У нас се среща от май до август от морското равнище докъм 1200 m надм. в.

Известен е от цялата страна.

Разпространение. Страните около Средиземно море.

4. Род *Stromatium* Serville, 1834

Stromatium Serville, 1834, Ann. Soc. Ent. Fr., III, p. 80.

Тип на рода: *Stromatium barbatum* (Fabricium).

Пъпковидните образувания на главата при основите на антените с остро шипче, израстъкът между предните кокси неразширен на върха си, антените и на женските зад върха на елитрите. Очите едро фасетирани.

Към рода се отнася само един Палеарктичен вид, разпространен и у нас.

Stromatium fulvum (Villers, 1789)

Cerambyx fulvum Villers, 1789, Linn. Ent., I, p. 256. *Stromatium unicolor* Oliv.: Йоакимов, 1904:31; Неделков, 1905:24; 1909:92. *Stromatium fulvum*: Маркович, 1909:16; Неуговски, 1931:79; 1967:576; Кантарджиева, 1932:85; Дренски, 1942:20; Ангелов, 1960:27; 1964:315; Muche, 1964:32; Цанков, 1965:38.

Целият жълт, отгоре с фини жълтеникави къси косми. Освен тях навсякъде, включително и краката и антените, с редки, дълги, стърчащи косми. Главата къса, дебела, с полуцилиндрична издатина между основите на антените, леко вдлъбната по средата и с тънка бразда в дъното. При основите на антените с остро зъбче. Отгоре гъсто и дребно пунктирана. Очите големи, слабо, плоско изпъкнали, с дълбока изрезка. Преднегръбът малко по-широк от дължината си, отгоре в надлъжно направление плосък, малко неравен, гъсто точкуван, с тънки ръбчета между точките. Предният край малко издаден напред, задният поръбен, едва двойно връзан. Страните заоблени, най-широки зад средата. Щитчето малко, почти квадратно. Елитрите гъсто точкувани, в основата по-грубо, към върха постепенно по-рядко. Страните почти успоредни, зад раменете слабо стеснени. Долната страна по-фино точкувана. Антените по-дълги от върха на тялото. Първото членче конусовидно, грубо точкувано, около 2,5 пъти по-дълго от ширината си на върха; второто слабо конусовидно, около 1,5 пъти по-тънко от първото, едва по-дълго от дебелината си; третото тънко, цилиндрично, почти 2 пъти по-дълго от първото, най-дълго от всичките членчета; четвъртото до седмото еднакво дълги, с $1/3$ по-къси от третото; останалите към върха по-къси. Краката тънки и дълги.

Дължина. 16—32 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените значително по-дълги от тялото. Страните на преднегръда отдолу с плоско, кръгло, ограничено отвсякъде с неравен ръб петно, гъсто покрито с дълги, стърчащи косми. ♀ : антените незначително зад върха на елитрите. Страните на преднегръда отдолу без такава петно.

Биология. Ларвата се развива в мъртва дървесина на различни широколистни дървета. Заселва различни дървени съоръжения и може да им вреди много сериозно, особено в по-влажна среда. У нас има съобщения за вредната дейност на този вид. Имагото се среща често, особено вечер, от юни до август от морското равнище до 500—600 m надм. в.

У нас е разпространен в цялата страна.

Разпространение. Страните около Средиземно море.

5. Род *Cerambyx* Linnaeus, 1758

Cerambyx Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 377.

Тип на рода: *Cerambyx cerdo* Linnaeus.

Видовете на рода се характеризират с едрото си и дълго тяло, цялото черно, лъскаво или елитрите към върха с червеникавокафяв цвят. Преднегръбът с много груби и едри, напречни и извити гънки и остри пъпки. Антените дълги и особено при мъжките значително зад върха на елитрите. Израстъкът между предните кокси на линията на задния им край под прав ъгъл, извит надолу и на върха разширен. Между предните кокси с широка бразда, ограничена отстрани с ръбове, на върха на извивката с пъпка, надолу изпъкнал.

Към рода се отнасят 9 вида, разпространени само в Палеарктичната област. У нас се срещат 6 вида.

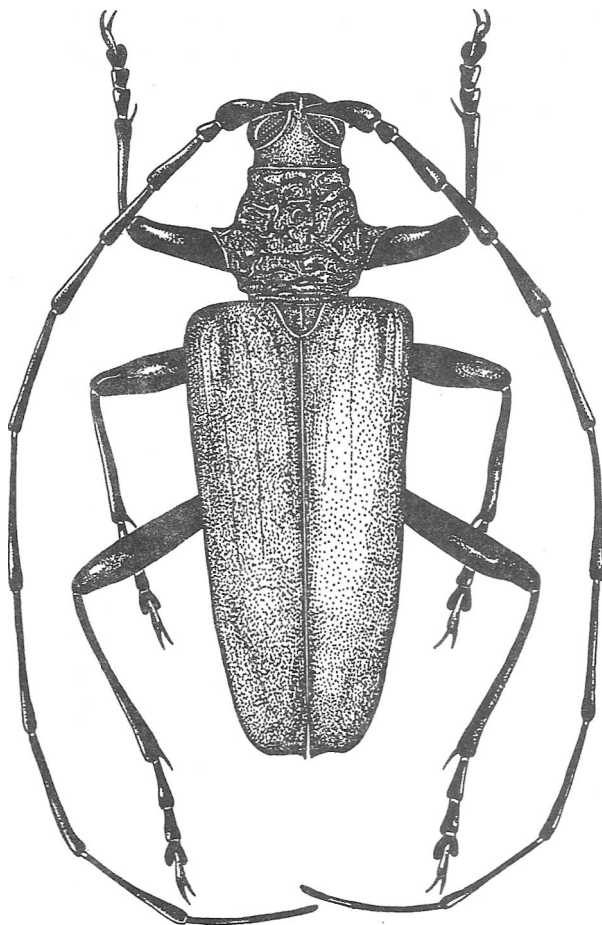
Определителна таблица на видовете от род
Cerambyx

- 1(4) Второто членче на антените едва по-широко от дължината си и около средата си повече или по-малко ясно прещъпнато. Антените на мъжките значително зад върха на елитрите.
- 2(3) Само първото членче на задните ходила с повече или по-малко ясна надлъжна бразда, често скрита сред гъсто окосмяване. Коремчето дребно пунктирано, матово, малко лъскаво, покрито с ясни косми. Първото членче на антените грубо и едро точкувано сред фина пунктировка до около средата. До върха с фина нежна пунктировка..... 2. *C. velutinus* Brullé.
- 3(2) Първото членче на задните ходила с ясна надлъжна бразда. Такава, макар и по-малко ясна, и на второто членче. Коремчето лъскаво, почти без пунктировка. Първото членче на антените едро и грубо пунктирано, сред фина пунктировка, почти до върха... 1. *C. cerdo* Linnaeus.
- 4(1) Второто членче на антените много късо, почти пръстеновидно, почти 2—3 пъти по-широко от дължината си. Антените на мъжките малко по-къси.
- 5(6) Целите елитри черни. Задните бедра на мъжките до, а на женските едва до върха на коремчето. Антените на мъжките значително, а на женските малко зад върха на елитрите..... 6. *C. scopoli* Füssly.
- 6(5) Елитрите най-малко към върха си червеникавокафяви. Задните бедра и на двата пола далеч не до върха на коремчето. Антените на мъжките зад, а на женските едва не до върха на коремчето.
- 7(10) Първото членче на задните ходила късо, около 2 пъти по-дълго от ширината си на върха. Вътрешният ъгъл на елитрите понякога завършващ с шипче.
- 8(9) Първото и второто членче на задните ходила с надлъжна бразда. Първото членче на антените с редки, едри точки, сред дребната пунктировка. Шевният ъгъл на елитрите без зъбче.... 3. *C. dux* Faldermann.
- 9(8) Само първото членче на задните ходила с надлъжна бразда. Първото членче на антените с по-гъста едра и дребна пунктировка. Шевният ъгъл на елитрите със зъбче Югославия (в това число и Македония), Гърция..... *C. carinatus* Brullé, 1832.
- 10(7) Първото членче на задните ходила по-дълго от двойната си ширина на върха. Шевният ъгъл на елитрите закръглен, без шипче.
- 11(12) Първото членче на предните ходила по-късо от ширината си на върха. Преднегръбът отгоре с по-плоска и по-неясна скулптура.....
- 12(11) Първото членче на предните ходила почти толкова дълго, колкото и широко на върха. Преднегръбът отгоре с по-груба скулптура..... 4. *C. nodulosus* Germar.

1. *Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1758

Cerambyx cerdo Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 392; Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24; Русков, 1928:60; Кантарджиева, 1932:84; Дренски, 1942:20; Csiki, 1943:217; Дренски, 1955:340; Ангелов, 1960:27; 1964:315; Григоров, 1964:28; Нейговски, 1967:576; Palm, 1966:15. *Cerambyx cerdo* ssp. *acuminatus* Motsch.: Кантарджиева, 1957:546. *Hamaticherus cerdo*: Ковачев, 1894:745; 1904/5:8; Маркович, 1904:250; 1909:92. *Cerambyx heros* Scop.: Йоакимов, 1899:870. *Hamaticherus herus* Scop.: Ковачев, 1894:745; Маркович, 1904:250; 1909:16.

Черен, с червеникавокафяви връхни части на елитрите. Целият лъскав, отгоре с много фини, редки и къси косми, почти гол. Долната страна също лъскава и почти гола. Главата по-дълга от ширината си, с груба структура, фино набръчкана и с редки едри точки, неравна отгоре, с полуцилиндрична напречна издатина между основата на антените, с надлъжна дълбока бразда върху нея. Очите отгоре силно сближени, разстоянието между тях около $1/3$ от дебелината на първото членче на антените в основата му, гладко, лъскаво. Страните на главата зад очите слабо разширени. Преднегръбът по-широк от дължината си, с напречни, заострени пъпки, лъскав, без пункти-

Фиг. 30. *Cerambyx cerdo* (Linnaeus) (ориг.)

ривка. Предният край прав, с двоен или троен ръб дори, задният край слабо двойно връзан, също с 2 или 3 напречни ръба. Страните заоблени, с остра пъпка по средата. Щитчето малко, триъгълно, гладко. Елитрите повече или по-малко стеснени назад, отгоре грубо в основната част и постепенно по-фино към върха скулптирани. Отделни точки неразличаващи се, но междините образуващи тънки извити ръбчета, неясни и фини, дори изчезващи към върха. Върховете на елитрите с шевен ъгъл. Долната страна лъскава, гладка, почти без пунктировка. Антените дебели в основата, постепенно тънки към върха, едва до или силно зад върха на елитрите. Първото членче слабо конусовидно, дебело, грубо точкувано с едри и дребни точки, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче почти толкова дълго, колкото и широко, слабо конусовидно, по средата прещъпнато; третото до петото членче еднакво дълги, почти колкото първото, към върха си всяко топчесто удебелено; от шестото към върха членчетата на мъжките тънки и постепенно по-дълги, като последното около 2 пъти по-дълго от предишното. На женските тези членчета почти еднакви по дължина. Краката къси, задните бедра далеч не до върха на коремчето.

Дължина. 20—55 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените значително по-дълги от върха на елитрите, като последните членчета постепенно по-дълги. Елитрите ясно стеснени от основата към върха. ♀: антените не до върха на елитрите, като последните членчета еднакво дълги.

Биономия. Ларвата се развива най-често в стъблата на стари, дебели, болни или мъртви дървета, най-често дъб, по-рядко други широколистни дървета. У нас се среща често. Имагото пълзи по дърветата или лети на светлина през юли и август от морското равнище докъм 600—800 m надм. в. Съобщаван е като вредител на дървесината на широколистни дървета.

Широко разпространен вид в цялата страна, особено в стари широколистни гори.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Северна Африка.

2. *Cerambyx velutinus* Brullé, 1832

Cerambyx velutinus Brullé, 1832, Exed. Moree, III, p. 252; Недялков, 1905:24; 1909a:28; Netolitzky, 1912:160; Кантарджиева, 1932:84; 1957:546; Palm, 1966:15; Heyrovsky, 1967:576; Ganev, 1985:149.

Черен, с червеникавокафяви елитри, понякога целият с кафяв оттенък. Отгоре много фино, късо и прилегло окосмен, отдолу окосмяването по-гъсто, особено на гърдите, върху тях със стърчащи косми. Главата отгоре фино набръчкана, между антените с големи пъпковидни образувания, разделени с дълбока бразда и късо килче в дъното ѝ. Всяка пъпка с тъп шиповиден израстък при основата на антените. Разстоянието между очите по-тясно от дебелината на първото членче на антените в основата му, по средата му с надлъжно лъскаво възвишение; зад него с къса, продълговата ямка. Преднегръбът по-широк от дължината си, грубо набръчкан, слабо прещъпнат пред предния край. Страните по средата със заострена пъпка. Щитчето малко, заострено. Елитрите грубо точкувани напред, назад постепенно пунктировката по-фина и към върха неразличима. Страните с повдигнато нагоре ръбче. Долната страна лъскава, гладка, с едва забележима много фина и дребна

пунктировка. Антените дълги; първото членче слабо конусовидно, гъсто покрито с много фини и дребни точки, сред тях отделни едри точки, по-гъсти в основата, към върха изчезващи; второто членче едва по-широко от дължината си, по средата слабо прещъпнато; третото дълго колкото първото и петото, но бухалковидно удебелено от основата към върха; четвъртото със същата форма, но по-късо; петото също бухалковидно, но по-тънко от третото; от шестото членче нататък формата съвсем различна — те постепенно по-дълги към върха на антената, шестото и седмото почти цилиндрични, а останалите плоски; последното почти толкова дълго, колкото първите четири. Краката къси, задните бедра далеч не до върха на коремчето.

Дължина. 24—57 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените значително по-дълги от върха на елитрите. ♀: антените за малко не до върха на елитрите.

Биономия. Ларвите се развиват в мъртва дървесина на дъба. Имагото се среща по стъблата на дървета в стари дъбови гори. Среща се рядко у нас през юли докъм 500 m надм. в.

У нас е известен от Разградско, ниските части на Стара планина, Варна, Стара Загора, Пловдив.

Разпространение. Страните около Средиземно море, но достига до Средна Европа.

3. *Cerambyx dux* Faldermann, 1837

Cerambyx dux Faldermann, 1837, Fauna Trans., II, p. 264; Недялков, 1909a: 28; Кантарджиева, 1932: 84; Нейговски, 1967: 576; Ганев, 1986: 309. *Hamaticherus dux*: Маркович, 1909: 16.

Оцветяване и окосмяване, както при предния вид. Главата слабо удължена, почти гладка, с неясна структура, възвишението между антените с неясно заострен връх при основата на антените, по средата с плитка бразда, разстоянието между очите почти равно на дебелината на първото членче на антената при основата му. Преднегръбът със структура, както при предния вид. Елитрите с по-грубо набръчкване в основата, към върха постепенно по-фино и, като точкуване, достигащо почти до върха. Долната страна гладка и лъскава, почти гола, само преднегръбът набръчкан. Антените с дебели първи пет членчета, останалите към върха тънки и сплескани. Първото членче слабо конусовидно, малко по-малко от 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха, много фино точкувано, с отделни едри точки до около средата; второто членче пръстеновидно, повече от 2 пъти по-широко от дължината си; третото и четвъртото бухалковидни, почти толкова дебели, колкото първото, но едва по-къси от него; петото членче почти цилиндрично, дълго колкото третото; шестото почти 2 пъти по-дълго от четвъртото, слабо сплескано; седмото и останалите към върха почти толкова дълги и постепенно по-плоски. Краката тънки, къси, задните бедра далеч не до върха на коремчето.

Дължина. 19—45 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените не или малко зад върха на елитрите; третото и четвъртото им членче по-силно издути на върха. ♀: антените малко зад средата на елитрите; третото и четвъртото им членче по-слабо издути на върха.

Биономия. Развитието на вида е свързано предимно с дъба. У нас се среща рядко през юни и юли в ниски и топли места.

Известен е от Сливен, Стара Загора, Плевен, Бургас, Разград, Казанлък, Кресненското дефиле, Асеновград.

Разпространение. Балканския полуостров, Мала Азия, Сирия, Палестина.

4. *Cerambyx nodulosus* Germar, 1817

Cerambyx nodulosus Germar, 1817, Reise Dalm., p. 220; Недялков, 1905:24; Heyrovsky, 1931:78; 1967:576; Кантарджиева, 1932:84; 1957:646; Muche, 1964:32; Ganev, 1984:59; 1985:149; 1986:309.

Оцветяване и окосмяване, както предните видове. Главата отгоре, както при *O. dux*, само пъпките при основата на антените по-ясно заострени. Преднегръбът, както при *C. velutinus*. Елитрите от рамената към върха слабо стеснени, от основата докъм средата набръчкани, без ясна пунктировка, към средата с груба пунктировка, към върха постепенно по-фина. Върховете на елитрите винаги без шипче. Долната страна лъскава и гладка, само преднегръбът набръчкан. Антените с дебело, едва конусовидно членче, около 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто пръстеновидно, 2 — 3 пъти по-широко от дължината си; третото бухалковидно удебелено към върха, едва по-късо от първото; четвъртото също бухалковидно, но по-късо от третото; петото почти цилиндрично, слабо стеснено по средата, дълго колкото третото; шестото едва разширено към върха, слабо сплеснато, по-дълго от първото; останалите към върха на антената равни или по-дълги от него, но по-силно сплеснати.

Дължина. 25—48 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените малко зад върха на елитрите; първите 4 членчета силно бухалковидно издути на върха; от шестото членче към върха на антените останалите малко по-къси от него. ♀: антените до зад средата на елитрите; първите членчета по-слабо бухалковидни; от шестото членче към върха на антените останалите малко по-дълги от него.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба. У нас се среща често в ниските гористи места през юли и август докъм 500 m надм. в.

Среща се в цялата страна.

Разпространение. Италия, Балканския полуостров, Кавказ, Мала Азия, Сирия, Турска Армения.

5. *Cerambyx miles* Bonelli, 1823

Cerambyx miles Bonelli, 1823, Mem. Soc. Agr. Torino, IX, p. 178; Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24; 1909:92; 1909a:28; Кантарджиева, 1932:84; 1957:546; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1967:114; Heyrovsky, 1967:576; Ganev, 1984:309; 1986:149.

Оцветяване и окосмяване отгоре, както при другите видове. Окосмяването отдолу по-гъсто, прилегнало. Главата малко по-дълга от ширината си, с ясно остро връхче пъпките при основата на антените, разстоянието между очите малко по-широко от дебелината на първото членче. Зад очите повече или по-малко фино зърнеста. Преднегръбът по-широк от дължината си, отгоре напречно набръчкан, често гънките не особено силно изразени или разкъсани на отделни пъпки. Пред предния край прещъпнат. Щитчето

късо, заоблено, по-широко от дължината си. Елитрите слабо стеснени от рамената към върха. Отгоре от основата към средата грубо точкувани, между рамената междините образуващи груби зърна, към средата точките по-ясни, към върха структурата фино, с отделни неясни точки. Долната страна гладка, почти без точки, само преднегръбът напречно набръчкан. Антените не до или малко зад върха на елитрите. Първото членче слабо конусовидно, около 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто пръстеновидно, повече от 2 пъти по-широко от дебелината си; следващите две еднакво дълги, по-къси от първото, по-силно или по-слабо бухалковидни; шестото членче по-дълго от първото; останалите към върха на антената еднакво дълги или постепенно малко по-дълги. Краката къси, тънки, задните бедра далеч не до върха на елитрите.

Дължина. 30—48 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко по-дълги от върха на елитрите; членчетата им от шестото към върха постепенно по-дълги. ♀ : антените не до върха на елитрите; членчетата им от шестото към върха почти еднакво дълги.

Биономия. Развитието на вида е свързано предимно с дъба и по-рядко с някои други (бадем и глог). Среца се често в ниските части на страната от морското равнище докъм 700 m надм. в. през юли и август.

Установен е в цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Кавказ, Мала Азия и Сирия.

6. *Cerambyx scopolii* Füssly, 1775

Cerambyx scopolii Füssly, 1775, Verz. Schweiz. Ins., p. 12; Йоакимов, 1899:870; 1904:30; Неделков, 1905:24; 1904:92; Netolitzky, 1912:160; Heyrovsky, 1931:78; 1967:576; Roubal, 1931:453; Кантарджиева, 1932:84; Ангелов, 1960:27; 1964:315; Muche, 1964:32; Palm, 1966:15; Николова, 1968:139; Ganey, 1985:140.

Целият черен. Отгоре почти гол, отдолу фино окосмен с прилегнали и отдолу стърчащи косми. Главата едва по-дълга от ширината си, отгоре неравна, с остро зъбче на пъпките при основата на антените, разстояние между очите по-тясно от ширината на първото членче на антените, отгоре рядко пунктирана пред антените и дребно зърнеста зад очите. Преднегръбът с напречни ребра, частично прекъснати и образуващи отделни пъпки, отстрани със зъбче. Щитчето късо, заоблено, по-широко от дължината си. Елитрите почти успоредни от раменете докъм зад средата, където незначително разширени, върховете без зъбче. От раменете назад грубо набръчкани, към средата и зад нея по-фино, с отделни точки, към върха набръчкването изчезващо и заменящо се с фино зърнеста структура. Долната страна с гладко коремче, почти без точки, гърдите фино набръчкани. Антените надминаващи дължината на елитрите. Първите членчета слабо удебелени към върха, необразуващи силни бухалковидни удебеления; първото членче слабо конусовидно, фино точкувано, с единични едри точки; второто членче пръстеновидно, около 2 пъти по-широко от дебелината си; третото слабо бухалковидно удебелено, с около 1/4 по-дълго от първото, равно или по-дълго по дължина от петото; четвъртото с 1/3 по-късо от третото, също слабо бухалковидно; останалите към върха еднакви или малко по-дълги. Краката тънки, задните бедра с малко не до върха на елитрите.

Дължина. 15—30 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените значително зад върха на елитрите; третото и четвъртото членче слабо бухалковидно издути на върха; от шестото членче към върха на антените всички почти еднакво дълги. ♀: антените малко зад върха на елитрите; третото и четвъртото членче едва бухалковидни на върха; от шестото членче към върха на антените всички малко по-къси.

Биономия. Развитието на вида е свързано с различни широколистни дървета — дъб, бук, габър, ясен, някои овощни и др. Имагото често се среща по дърветата или цветове на сенникоцветни от май до август от морското равнище до 1400 m надм.в.

Среща се в цялата страна.

Разпространение. Европа, Северна Африка, Мала Азия, Сирия.

6. Род *Rosalia* Serville, 1833

Rosalia Serville, 1833, Ann. Soc. Ent. Fr. II, p. 56.

Тип на рода: *Rosalia alpina* (Linnaeus).

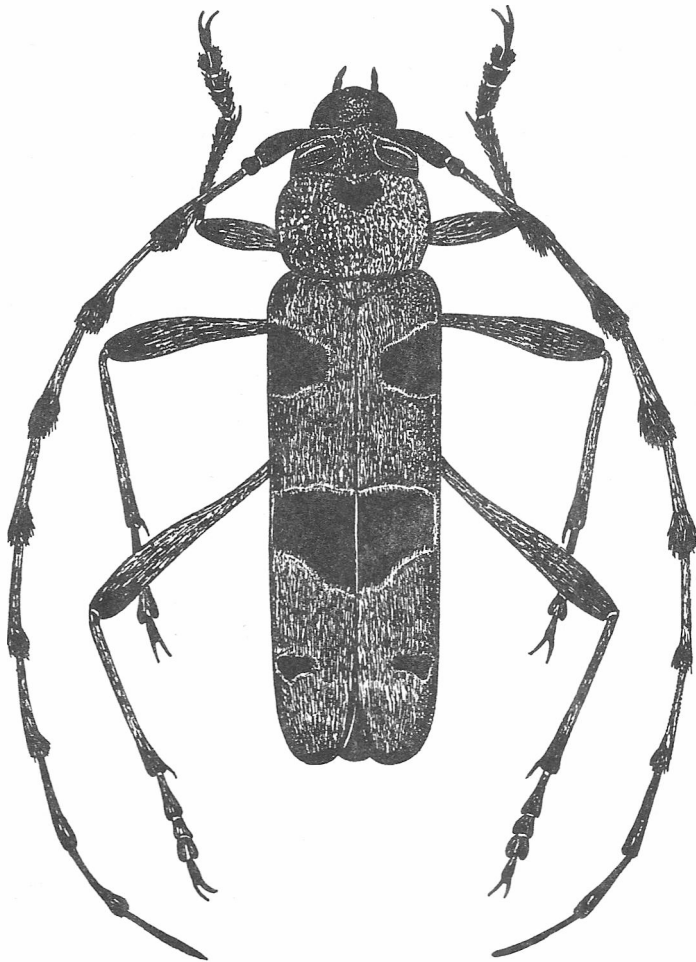
Едри видове, с плоско отгоре тяло, с черни петна по елитрите, от 3—8 членчета на антените, на върха със снопче гъсти черни косми.

Към рода се отнася един европейски вид, разпространен и у нас.

Rosalia alpina (Linnaeus, 1758)

Cerambyx alpina Linnaeus, 1758, Syst. Nat. ed. X, p. 392. *Rosalia alpina*: Йоакимов, 1899:870; 1904:30; Маркович, 1904:250; 1909:16; Недялков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:93; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1960:27; 1964:315; Muche, 1964:32; Palm, 1966:16; Neyrovsky, 1967:576; Симандл, 1988:73; Ganev, 1984:309; 1985:149; 1986:59.

Целият черен, почти целият покрит с гъсти прилегнали сини косми, отгоре почти напълно скриващи основата. Гъсти черни косми като петна върху предната страна на преднегръба, елитрите, най-често по едно кръгло зад рамената и пред върха и по едно напречно по средата. Черно окосмяване, но със стърчащи косми, по върховете на 3—7 членчета на антените. Главата къса, широка, при основата на антените изпъкнала, страните зад очите успоредни, по-широки от тези пред очите. Очите малки, дълбоко врязани. Преднегръбът около 1,5 пъти по-широк от дължината си, предният край почти прав, задният много леко двойно вдлъбнат, отгоре плосък, фино набръчкан; страните заоблени, почти еднакво стеснени напред и назад, по средата дорсално с по едно остро зъбче. Щитчето късо, закръглено. Елитрите с почти успоредни страни, раменете добре развити, в основата между тях със зърнеста структура, назад много по-фина структура, скрита под космената покривка. Върховете заоблени. Долната страна гладка, много фино структурирана и почти невидима под космите. Израстъкът между предните косми с успоредни страни, надлъжно вдлъбнат по средата, равномерно извит надолу. Израстъкът между средните косми 2 пъти по-широк, също с успоредни страни. Антените по-дълги от елитрите. Първото членче конусовидно, силно удебелено, около 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто по-тънко от основата на първото, конусовидно, по-широко от дебелината си на върха; третото 2 пъти по-дълго от първото, бухалковидно удебелено на върха; четвъртото с 1/3 по-късо от третото, също удебелено на върха; петото и останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки, сравнително къси.

Фиг. 31. *Rosalia alpina* (Linnaeus) (ориг.)

Дължина. 15—38 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените повече от 1,5 пъти по-дълги от тялото. ♀ : антените малко зад дължината на елитрите.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано с мъртви или болни широколистни дървета — бук, габър, бряст и др. Имагото се среща от май до юли по стъблата и дебелите клонове на дърветата от морското равнище до 1200 m надм. в.

У нас е разпространен в цялата страна. Поставен е под закрилата на Закона за защита на природата.

Разпространение. Европа, Закавказието, Сирия, Палестина.

7. Род *Purpuricenus* Germar, 1824

Purpuricenus Germar, 1824, Ins. spec. nov. 500.

Тип на рода: *Purpuricenus desfontainii* (Fabricius).

Главата къса, масивна, разстоянието от предния край на очите до основата на мандибулите колкото половината от малкия диаметър на очите. Антените зад дължината на тялото. Преднегръбът по-широк от дължината си, елитрите с почти успоредни страни, доста ясно изпъкнали в напречно направление, почти полуцилиндрични. Отгоре с характерно контрастно оцветяване — черно и червено.

В Палеарктичната област са познати около 20 вида, от които у нас се срещат 4 вида.

Определителна таблица на видовете от род *Purpuricenus*

- 1 (6) Първото членче на задните ходила по-дълго от следващите две, взети заедно.
- 2 (3) Преднегръбът с гъсти, стърчащи косми. Черното петно на елитрите обикновено до върха им. .... 2. *P. budensis* (Götz).
- 3 (2) Преднегръбът без гъсти, стърчащи косми, почти гол.
- 4 (5) Тялото едро и широко, преднегръбът ясно по-широк от дължината си, без черни кръгли петна с по-гъсто окосмяване, със силно развит шип върху страните. Антените дълги. Елитрите в основата грубо пунктирани, към върха пунктировката много по-фина. .... 3. *P. kaehleri* (Linnaeus).
- 5 (4) Тялото по-дребно и удължено, преднегръбът по-тесен, страните му с малко шипче, отгоре с две кръгли черни петна, гъсто четковидно окосмени. Антените по-къси. Елитрите грубо пунктирани почти до върха. .... 4. *P. globulicollis* Mulsant.
- 6 (1) Първото членче на задните ходила не по-дълго от следващите две, взети заедно. Преднегръбът гъсто покрит със стърчащи косми, двете предни черни петна с гъсти черни стърчащи косми. .... 1. *P. dalmatinus* Sturm.

1. *Purpuricenus dalmatinus* Sturm, 1843

Purpuricenus dalmatinus Sturm, 1843, Catal., p. 353; Йоакимов, 1904: 29; Heyrovsky, 1931: 82; 1967: 578; Кантарджиева, 1932: 98.

Черен, върху елитрите с червени петна, преднегръбът червен, с черни петна, две от които кръгли, разположени пред средата. Целият покрит с прилегнали и дълги, стърчащи черни косми, двете кръгли черни петна на преднегръба с много по-гъсти черни, стърчащи косми. Главата малка, къса, с надлъжна бразда между пъпките в основата на антените, гъсто и едро точкувана. Очите малки, дълбоко врязани. Страните успоредни, но зад очите главата по-широка, отколкото пред очите. Преднегръбът много по-широк от дължината си, отгоре изпъкнал, гъсто точкуван, отстрани силно закръглен, с голям и остър шип по средата. Щитчето малко, заострено. Елитрите с успоредни страни, отгоре гъсто точкувани, напред грубо, назад малко по-фино. Върховете заоблени. Долната страна гъсто и фино точкувана, предне-

гръдът дребнозърнест. Антените до върха или значително зад него. Първото членче конусовидно, дебело, грубо точкувано, 2 пъти по-дълго от ширината си на върха; второто 2 пъти по-тънко, почти квадратно; третото тънко, слабо конусовидно, с около 1/3 по-дълго от първото; четвъртото еда по-късо от първото; петото равно по дължина на първото; останалите към върха постепенно малко по-дълги. Краката гъсто и едро точкувани, със слабо задебелени бедра, къси.

Дължина. 14—22 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените повече от 1,5 пъти по-дълги от тялото. ♀ : антените едва до върха на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба. Имагото се среща рядко в ниски и топли места през юни и юли.

У нас е известен от Хасково и Беласица.

Разпространение. Балкански полуостров, Мала Азия, Иран.

2. *Purpuricenus budensis* (Götz, 1783)

Cerambyx budensis Götz, 1783, Naturf., XIX, p. 70. *Purpuricenus budensis*: Йоакимов, 1904:29; Недялков, 1905:24; Roubal, 1931:454; Heyrovsky, 1931:82; 1967:578; Кантарджиева, 1932:98; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1960:29; 1964:315; Muche, 1964:32; Palm, 1966:17; Ganev, 1985:150. *Purpuricenus budensis* ab. *affinis* Brullé: Недялков, 1905:24; Csiki, 1943:217; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:99. *Purpuricenus budensis* v. *budensis* Goeze: Недялков, 1905:24. *Purpuricenus budensis* a. *hungaricus* Hbst.: Недялков, 1905:99; Roubal, 1931:363; Кантарджиева, 1932:99. *Purpuricenus budensis* ab. *punctiger* Apfb.: Кантарджиева, 1932:99.

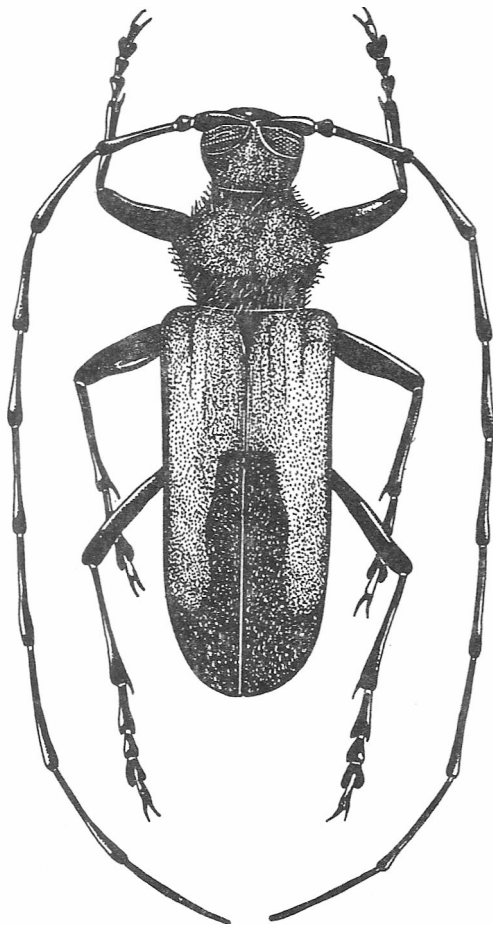
Целият черен. Червени, различни по форма петна върху преднегръба и елитрите. Най-често преднегръбът с тънка черна ивица в предния край и широка черна пред задния край. Елитрите червени с черен връх и широка черна ивица по шева от върха до пред средата. Щитчето черно. Отгоре с гъсти стърчащи, черни косми по среднегръда и долната страна. Елитрите с редки и къси прилегнали косми. Главата малка, къса, гъсто и едро точкувана, с пъпки при основата на антените. Преднегръбът значително по-широк от дължината си, отгоре изпъкнал, с неравности, гъсто и едро точкуван; страните заоблени, с малко зъбче по средата, напред и назад почти еднакво силно стеснени. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите с успоредни страни, отгоре грубо точкувани, по-ясно напред, назад точките неясни и заменени с гъсти, дребни зърна. Страните с тънко ръбче. Долната страна фино и гъсто точкувана, връхната ивица на всеки коремнен стернит гладка и лъскава, преднегръдът зърнест. Израстъкът между предните кокси слабо конусовиден, с пъпка на върха. Този между средните кокси повече от 2 пъти по-широк, също с пъпка по средата. Антените по-дълги от елитрите. Първото членче конусовидно, дебело, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха, грубо точкувано; второто 2 пъти по-тънко от върха на първото, конусовидно, едва по-широко от дължината си; третото най-дълго; останалите към върха постепенно по-къси. Краката къси, бедрата гъсто точкувани.

Дължина. 10—22 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените повече от 1,5 пъти по-дълги от елитрите; третото членче 2 пъти по-дълго от първото. ♀ : антените почти до върха на елитрите; третото членче с около 1/3 по-дълго от първото.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано с мъртви и болни клонови на различни широколистни дървета и предимно на дъба. Имагото се среща

Фиг. 32. *Purpuricenus budensis* (Götze) (ориг.)

често от май до август в ниските части на страната по цветовете на сенникоцветни растения.

У нас е известен от цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Мала Азия, Сирия, Иран, Северна Африка.

3. *Purpuricenus kaehleri* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx kaehleri Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 393. *Purpuricenus kaehleri*: Йоакимов, 1899:870; 1904:29; Маркович, 1904:250; 1909:99; Ковачев, 1904/5:8; Недялков, 1905:25; 1909:99; Нейровски, 1931:82; 1967:578; Кантарджиева, 1932:99; Palm, 1966:16; Ганев, 1984:60; 1985:150; 1986:310; Mucbe, 1964:32. *Purpuricenus kaehleri* ab. *nigricollis* Rad.: Кантарджиева, 1932:99.

Черен, елитрите червени, с голямо овално черно петно, започващо зад щитчето, разширяващо се назад, към върха на елитрите отново стесняващо се, без да го достига. Елитрите с много фини полуприлегли косми, пред-

негръбът почти гол, отдолу по-гъсто окосмен с полуповдигнати и сред тях редки единични силно стърчащи черни косми. Главата малка, с високо издигнато напречно възвишение, между основите на антените със заострен връх, с надлъжна бразда по средата. Цялата горна страна гъсто и едро точкувана. Очите малки, слабо изпъкнали, дълбоко врязани. Преднегръбът много по-широк от дължината си, отгоре гъсто и грубо точкуван, с неравности, страните силно закръглени, с остро, средно голямо шипче по средата, пред задния край с плитко прещъпване. Щитчето малко, дълго, триъгълно заострено. Елитрите незначително стеснени зад раменете, отгоре гъсто пунктирани, напред едро и грубо, назад фино и дребно. Долната страна гъсто точкувана върху коремчето, зърнеста върху преднегръда, с гладка напречна ивица в долния край на всеки коремнен сегмент. Израстъците между предните и средните кокси, както при предния вид. Антените, както на *P. budensis*.

Дължина. 9—12 mm.

Полов диморфизъм. Както при *P. budensis*.

Биономия. Ларвите се развиват в клони на различни широколистни дървета — дъб, бук, овощни и др. Имагото се среща по цветовете на сеникоцветни растения от май до юли от морското равнище докъм 900 m надм. в.

Среща се в цялата страна.

Разпространение. Европа, Иран, Армения.

4. *Purpuricenus globulicollis* Mulsant, 1839

Purpuricenus globulicollis Mulsant, 1839, Col. Fr. Long., p. 34; Ангелов, 1964:316; Ganev, 1984:60. *Purpuricenus globulicollis transversalis* Müll.: Нейговски, 1931:82; 1967:578; Кантарджиева, 1932:99.

Видът много прилича на *P. kaehleri*, дори някои го смятат за негов вариант. Отличава се по белезите, дадени в определителната таблица.

У нас е съобщаван за Сливен, Родопите и Кресненското дефиле.

Разпространение. Югоизточна Европа.

8. Род *Asias* Semenov, 1914

Asias Semenov, 1914, Rev. Russ. Entom., p. 19.

Тип на рода: *Asias halodendri* (Pallas).

Видовете на рода приличат на тези от предния род и се отличават от тях по белезите, дадени в определителната таблица. Освен късите страни на главата пред очите израстъците между предните и средните кокси без пъпка на върха си, преднегръбът по страните си почти без остра пъпка.

Към рода се числят около 10 палеарктични вида, 1 от които е съобщаван и за България.

Asias ephippium (Steven et Dalman, 1817)

Cerambyx ephippium Steven et Dalman, 1817, in Schönh., Syn. Ins., I, p. 157. *Anoplistes ephippium*: Маркович, 1909:16.

Тялото черно, елитрите червени, с широка черна ивица по-дължината на шева, започваща като тънка ивица от щитчето и завършваща на върха на

елитрите. Формата на черното петно често варираша. Главата, преднегръбът, долната страна на тялото и бедрата с гъсти и дълги, тъмни, стърчащи косми. Елитрите с къси, полуприлегли косми. Главата с надлъжна бразда между основите на антените, с гъста и груба пунктировка. Преднегръбът почти толкова широк, колкото и дълъг, към върха малко по-силно стеснен, отколкото към основата, страните закръглени, с много дребно зъбче, отгоре гъсто точкуван. Щитчето триъгълно заострено, малко по-дълго от ширината си. Елитрите дълги, с успоредни страни, отгоре пунктирани, гъсто и фино в основата и рязко към върха. Антените зад дължината на елитрите; първото дебело, конусовидно; второто късо и тънко; третото често пъти по-дълго от първото.

Дължина. 9—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените 1,5—2 пъти по-дълги от елитрите; третото членче по-късо само от последното. ♀ : антените по-малко зад дължината на елитрите; третото членче най-дълго от всички.

Биономия. Развитието на вида е свързано с растения от родовете *Elegnus*, *Lonicera* и *Caragana*. Имагото се среща по цветовете на *Onopordon* във влажни места.

У нас рядък вид, съобщаван само за Разградско.

Разпространение. Югоизточна Европа.

9. Род *Aromia* Serville, 1833

Aromia Serville, 1833, Ann. Soc. Ent. Fr., II, p. 559.

Тип на рода: *Aromia moschata* Linnaeus.

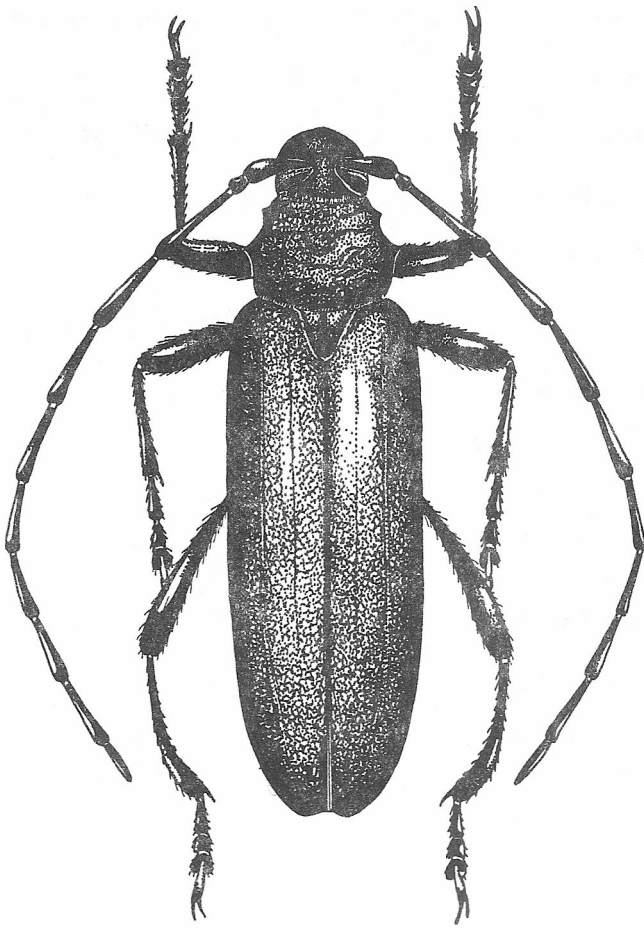
Едри, с неокосмена горна страна и много фини косми отдолу, метално блестящи, със силно издигната и заострена пъпка при основата на антените.

Към рода се отнасят 7 палеарктични вида, от които 1 се среща в Европа и у нас.

Aromia moschata (Linnaeus, 1758)

Cerambyx moschata Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 391; Басеянович, 1891:16. *Aromia moschata*: Ковачев, 1894:745; Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24; 1909:92; Netolitzky, 1912:160; Heyrovsky, 1931:81; 1967:576; Кантарджиева, 1932:93; Roubal, 1932:178; Ангелов, 1960:28; 1964:315; Ganev, 1984:59; 1985:149; 1986:390. *Aromia moschata* v. *ambrosiaca* Stev.: Ковачев, 1984/5:8. *Aromia moschata* ab. *laevicollis* Rtt.: Кантарджиева, 1957:547.

Целият металически зелен, син или виолетов, отгоре лишен от косми, долната страна фино окосмена, като мъх, с отделни стърчащи косми. Главата почти толкова дълга, колкото и широка, със силно издадени пъпковидни образувания при основата на антените, източени в заострен връх, с дълбока бразда между тях, гъсто и дребно точкувана отгоре. Очите слабо изпъкнали, дълбоко врязани. Преднегръбът по-широк от дължината си, с голям, триъгълно заострен зъб по средата на страните, напред и назад от него страните почти прави и успоредни. Отгоре почти плосък, неравен, рядко и нееднакво пунктиран, с повече или по-малко ясно прещъпване пред предния край. Щитчето триъгълно заострено, едва по-дълго от ширината си в основата. Елитрите с добре развити рамена, отгоре пунктировката неясна, но с гъсти, фини, извити гънки, по-груби напред и по-фини назад. Върховете заострени. Долната страна гладка, с отделни много дребни точки, преднегръ-

Фиг. 33. *Aromia moschata* (Linnaeus) (ориг.)

дът фино напречно набръчкан. Израстъкът между предните кокси постепенно разширен към върха, извит, слабо надлъжно вдлъбнат, този между средните кокси с успоредни страни, по-къс и недостигащ задния край на коксите. Антените едва до или далеч зад върха на елитрите. Първото членче на антените дебело, слабо конусовидно, точкувано, около 2 пъти по-дълго от ширината си, външният връх по-силно издаден от вътрешния; второто членче по-тънко, пръстеновидно, повече от 2 пъти по-широко от дължината си; третото членче най-дълго, изглежда ръбесто, почти 2 пъти по-дълго от първото; останалите към върха по-къси. Краката тънки, умерено дълги.

Дължина. 13—38 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените повече от 1,5 пъти по-дълги от тялото. Преднегръдът в дребна и рядка пунктировка, с издигнати в ръбчета междини. ♀ : антените до около върха на елитрите. Преднегръдът фино напречно набръчкан.

Биономия. Ларвата се развива в дървесината на клони и стъбла най-често на върби, по-рядко на тополи. Имагото се среща по дърветата и по-

рядко по цветовете на сенниковцветни растения от юни до август в ниските части на страната докъм 500 m надм. в.

У нас е известен от цялата страна.

Разпространение. Цялата Палеарктична област, като в отделните ѝ части се срещат различни подвидове. У нас се среща *A. moschata moschata*.

10. Род *Axinopalpis* Dup et Chevrolat, 1842

Axinopalpis Dup et Chevrolat, 1842, in d'Orbigny, Dict., p. 389

Тип на рода: *Axinopalpis gracilis* (Krynicky).

Сравнително дребни, със слабо изрязани очи, голямо последно членче на челюстните пипалца и сближени основи на антените. Фасетките на очите едри, антените дълги приблизително колкото тялото.

Към рода се отнася 1 вид, разпространен и у нас.

Axinopalpis gracilis (Krynicky, 1832)

Obrium gracilis Krynicky, 1832, Bull. Mosc., V, p. 162. *Axinopalpis gracilis*: Маркович, 1909:16; Heyrovsky, 1931:79; 1967:576; Кантарджиева, 1932:85; 1957:547.

Цялото тяло червеникавожълто или жълто, само очите черни, покрито с прилегнали и дълги, стърчащи косми, включително и краката и антените. Главата къса, по-широка от дължината си, с високо издигнато напречно възвишение между основите на антените, по средата надлъжно вдлъбнат, с тънък, понякога неясен кил в дъното. Цялата отгоре гъсто пунктирана; очите големи, изпъкнали, слабо врязани, едро фасетирани и силно доближени до основата на антените. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, предният край слабо издаден напред, задният прав, отгоре равномерно изпъкнал, без прещъпване, дребно, умерено гъсто пунктиран. Страните най-широки по средата, тук с неясна пъпка, от нея напред и назад праволинейно стеснени. Щитчето малко, със заоблен връх. Елитрите с почти успоредни страни, отгоре гъсто, едро точкувани, към върха точките само по-плитки. Долната страна гъсто и едро точкувана, почти както отгоре. Израстъкът между предните кокси стеснен между тях и разширен зад тях; този между средните триъгълно стеснен, недостигащ задния им край. Антените до и малко зад върха на елитрите. Първото членче почти еднакво дебело, около 3 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, конусовидно, едва по-дълго от дебелината си на върха; третото цилиндрично, с около 1/4 по-дълго от първото; четвъртото равно на първото, но цилиндрично и тънко; петото едва по-дълго от третото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката дълги, с удебелени бедра.

Дължина. 6—12 mm.

Полов диморфизъм. Неясно изразен.

Биономия. Ларвата се развива в мъртви клони и стъбла на липа, слива, бадем и др. Имагото се среща по същите растения. Намиран е през юни от морското равнище докъм 500 m надм. в.

У нас е известен от Разград, Варна, Хасковско, Асеновград и Белово.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Мала Азия, Сирия.

11. Род *Gracilia* Serville, 1834

Gracilia Serville, 1834, Ann. Soc. Ent. Fr., III, p. 81.

Тип на рода: *Gracilia minuta* (Fabricius).

Дребни видове, с тясно и плоско тяло, с широка почти колкото преднегръба глава. Очите умерено изпъкнали, дълбоко врязани. Преднегръбът по-дълъг от ширината си. Бедрата удебелени.

Към рода се отнасят 2 вида, единият от които е установен и у нас.

Gracilia minuta (Fabricius, 1781)

Saperda minuta Fabricius, 1781, Sept. Ins. I, p. 235. *Gracilia minuta*: Heyrovsky, 1931:79; 1967:576; Кантарджиева, 1932:95; Ganev, 1984:59.

Целият червеникавокафяв, очите черни. Покрит с къси, прилегнали косми и отделни, стърчащи по антените, преднегръба и елитрите. Главата къса, дебела, масивна, със слабо изразени възвишения при основата на антените и тънка надлъжна бразда. Отгоре неясно, много фино и дребно точкувана. Очите едва изпъкнали, с дълбока изрезка. Преднегръбът около 1,5 пъти по-дълъг от ширината си, предният край прав, тънко поръбен и слабо издигнат нагоре. Задният край едва врязан срещу щитчето, с много тънко ръбче. Отгоре плосък, неравен, с много фино и гъсто точкуване. Страните слабо заоблени, най-широки зад средата. Щитчето малко, квадратно. Елитрите рядко и по-едро от преднегръба точкувани. Антените по-дълги от тялото. Първото членче тънко в основата, към върха силно удебелено, дълго около 3 пъти ширината си на върха; второто членче конусовидно, тънко, малко по-дълго от дебелината си на върха; третото цилиндрично, почти еднакво с четвъртото, но значително по-късо от петото. Краката със силно удебелени бедра.

Дължина. 4—6 mm.

Биономия. Ларвата се развива под кората и в дървесината на различни широколистни дървета. Предпочита мъртва дървесина. Имагото се среща по стъблата на дърветата и по дървен материал през юни и юли в ниските части на страната докъм 500 m надм.в.

У нас е съобщаван за София, Малко Търново и Асеновград.

Разпространение. Европа.

12. Род *Penichroa* Stephens, 1839

Penichroa Stephens, 1839, Man. Brit. Col., p. 270.

Тип на рода: *Penichroa fasciata* (Stephens).

Сравнително едър, с тясно дълго тяло, къса и широка глава, почти еднакво дълъг и широк преднегръб, със заден ръб пластинковидно издигнат, но по средата срещу щитчето дълбоко врязан. Отгоре с полуприлегнали къси и единични, стърчащи дълги косми.

Към рода се отнася 1 вид, който се среща и у нас.

Penichroa fasciata (Stephens, 1831)

Gracilia fasciata Stephens, 1831, Illustr. Brit. Ent. Mand., IV, p. 250. *Penichroa fasciata*: Нейговски, 1931:79; 1967:576; 1967:576; Кантарджиева, 1932:85; Ганев, 1984:59; 1986:309. *Exilia timida* Мен.: Йоакимов, 1904:29.

Целият кафяв, елитрите със светли жълтеникави петна, едно напречно по средата и по едно надлъжно към върха. Формата на петната и окраската варират. Целият (включително антените и краката) с полуприлегли и сред тях редки, дълги, стърчащи жълтеникави косми. Главата дебела, по-широка от дължината си, между антените с напречна подутина, вдлъбната по средата, зад нея седловина вдлъбнатина и към преднегръба високо издигната. Отгоре гъсто и грубо структуриран, изглежда зърнест. Очите силно изместени напред, почти опират до основите на челюстите, дълбоко врязани, разстоянието между тях отгоре по-малко от това между основите на антените. Клипеусът дълбоко хълтнал. Преднегръбът отгоре плосък, неравен, предният и задният край прави, предният без, задният с издигнато пластинковидно ръбче, врязано по средата срещу щитчето. Страни с неясна, зърнеста структура, отделни зърна трудно откриващи се. Страните заоблени, по средата издуги, без оформено зъбче, назад малко по-силно, отколкото напред стеснени. Щитчето късо, по-широко от дължината си. Елитрите с почти успоредни страни, отгоре грубо точкувани, напред точките едри, назад по-дребни и по-плитки. Долната страна гладка, лъскава, коремчето почти без пунктировка, преднегръбът с напречни ръбчета. Израстъкът между предните кокси тънък, на върха незначително разширен, този между средните малко по-широк, плосък към върха, зад коксите ясно разширен. Антените до или зад върха на елитрите. Първото членче дебело, грубо точкувано, конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, слабо конусовидно, почти 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; третото цилиндрично, най-дълго от всички, почти равно на първите две, взети заедно; четвъртото и петото почти равни, малко по-къси от третото; останалите към върха малко по-къси.

Дължина. 6—15 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените по-дълги от тялото. ♀ : антените почти до върха на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на различни широколистни дървета. Имагото се среща по тях от юни до август докъм 1400 m надм. в.

У нас е известен почти от цялата страна, но се среща рядко.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Северна Африка, Закавказието, Сирия и Иран.

13. Род *Obrium* Curtis, 1825

Obrium Curtis, 1825, Brit. Ent., II, t. 91.

Тип на рода: *Obrium cantharinum* (Linnaeus).

Към рода се отнасят сравнително дребни видове с тясно и дълго тяло. Главата често малко по-широка от преднегръба. Очите големи, с дълбока изрезка, на челото разстоянието между тях по-малко от това между основите на антените. Преднегръбът по-дълъг от ширината си. Предните кокси конични, силно сближени и стърчащи.

Към рода се отнасят няколко палеарктични вида, 3 от които са разпространени и у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Obrium*

- 1 (2) Преднегръбът отгоре с гъста и ясна пунктировка.....
.....3. *O. brunneum* (Fabricius).
2 (1) Преднегръбът отгоре без или със редки, разпръснати дребни и плитки точки.
3 (4) Преднегръбът с почти еднакво широки предна и задна страна. Навътре от раменете на елитрите с плоско и късо вдлъбване.....
.....2. *O. cantharinum* (Linnaeus).
4 (3) Преднегръбът с по-широка предна страна от задната. Навътре от раменете на елитрите с широко и дълго вдлъбване.....
.....1. *O. bicolor* Kraatz.

1. *Obrium bicolor* Kraatz, 1862

Obrium bicolor Kraatz, 1862, Berl. Ent. Zeitschr., VI, p. 126; Heyrovsky, 1931:79; 1967:576; Кантарджиева, 1932:85.

Тялото смолисточерно до черно, елитрите жълто-кафяви, краката, антените и преднегръбът кафяви. Окраската изменчива. Цялото тяло покрито с недълги, полуповдигнати косми. Главата с надлъжна бразда между антените. Преднегръбът значително по-дълъг от ширината си, задната страна по-тясна от предната и пред нея с прещъпване. Страните заоблени, с тъпа и голяма заострена пъпка. Отгоре неравен, в основата по средата с къса, надлъжна издатина. Елитрите плоски, с ясно изразена надлъжна вдлъбнатина в основата между раменете и шева, с умерено гъста и ясна пунктировка, междините фино точкувани. Долната страна с много фина пунктировка. Антените по-дълги от тялото, тънки.

Дължина. 4—5,5 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените значително по-дълги от върха на елитрите. ♀ : антените само малко по-дълги от върха на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в тънки, мъртви клони на глог. Имагото се среща рядко по същото растение в топлите ниски части на страната.

У нас е известен от Кресненското дефиле, Петрич.

Разпространение. Австрия, Балканския полуостров, Мала Азия, Сирия.

2. *Obrium cantharinum* (Linnaeus, 1767)

Cerambyx cantharinum Linnaeus, 1767, Syst. Nat., ed. 12, p. 637. *Obrium cantharinum*: Маркович, 1904:250; Недялков, 1909a:28; Кантарджиева, 1932:85; Heyrovsky, 1967:576; Ganev, 1984:59.

Целият жълто-кафяв, очите черни или кафяви. Целият (включително краката и антените) с полуприлегли и стърчащи косми. Главата къса, закръглена, значително по-широка от дължината си, отгоре гладка, лъскава, рядко и дребно пунктирана, между основите на антените слабо изпъкнала, клипеусът вдлъбнат. Ширината на челото между очите почти 2 пъти по-малка от тази между антените. Преднегръбът почти 1,5 пъти по-дълъг от

ширината си в основата, пред предния край почти без, пред задния с ясно тясно прещъпване, отгоре слабо изпъкнал, точките много редки, не по-едри от тези на главата. Страните успоредни, само по средата с едра полусферична пъпка. Елитрите ясно точкувани, точките 2—3 пъти по-едри от тези на преднегръба, междините им почти колкото диаметърът на точките. Долната страна гладка и лъскава, много фино и рядко точкувана. Израстъкът между предните кокси много тънък, на върха разширен. Израстъкът между средните кокси малко по-широк, но по-къс, недостигащ задния край на коксите, около 2 пъти по-дълъг от ширината си в успоредната част. Антените по-дълги от елитрите; първото членче дебело, конусовидно, около 4 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; третото тънко, цилиндрично, почти равно по дължина на първото и на четвъртото; следващите две по-дълги, еднакви помежду си; останалите към върха почти запазващи дължината си. Краката къси, с дебели бедра.

Дължина. 5—11 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените значително по-дълги от тялото. Елитрите с успоредни страни. ♀ : антените само малко по-дълги от тялото. Елитрите назад със слабо разширени страни.

Биономия. Ларвата се развива в сухата дървесина на различни широколистни дървета, по-често в клоните, отколкото в стъблата. Имагото се среща рядко от април до юли главно по дърветата в ниските части на страната докъм 700 m надм.в.

У нас е установен край Разград, Стара Загора, Асеновград, Кюстендил и Витоша.

Разпространение. Европа, Сибир.

3. *Obrium brunneum* (Fabricius, 1792)

Saperda brunneum Fabricius, 1792, Syst. Nat., I, p. 316. *Obrium brunneum*: Ангелов, 1988.

Видът е много сходен с предния. Отличава се главно по следното. Главата по-едро точкувана, разстоянието между очите едва по-тясно от това между антените. Преднегръбът почти 2 пъти по-дълъг от ширината си в основата, отгоре по-едро и малко по-гъсто точкуван от предния вид. Точките равни на тези на главата, едва различаващи се по големина от тези на елитрите и разстоянието между тях малко по-голямо от диаметъра им. Щитчето слабо стеснено, на върха право отрязано. Елитрите гъсто и едро точкувани, точките най-едри в средната част, напред към рамецата едва по-дребни, а към върха по-плитки и дори изчезващи. Долната страна, израстъците между предните и средните кокси, антените и краката, както при предния вид.

Дължина. 4—7 mm.

Полов диморфизъм. Неясно изразен.

Биономия. Развитието на вида е свързано със суха и мъртва дървесина на иглолистни дървета. Имагото се среща рядко у нас, през юни, от 1000 до 1300 m надм.в.

У нас е намиран в Родопите, Пирин и Осоговската планина.

Разпространение. Европа, Закавказието, Иран.

14. Род *Molorchus* Fabricius, 1792

Molorchus Fabricius, 1792, Ent. Syst., I, 2, p. 356.

Тип на рода: *Molorchus umbellatarum* (Schreber).

Дребни, с плоско, удължено тяло, елитрите силно скъсени, ципестите крила открити по дължината на коремчето. Главата къса, с ясно изразени конусовидни пъпки при основата на антените. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, отгоре често с плоски, голи, малко изпъкнали образувания. Елитрите рядко малко зад гърдите.

Родът е представен в Палеарктичната област с 14 вида, 3 от които се срещат у нас.

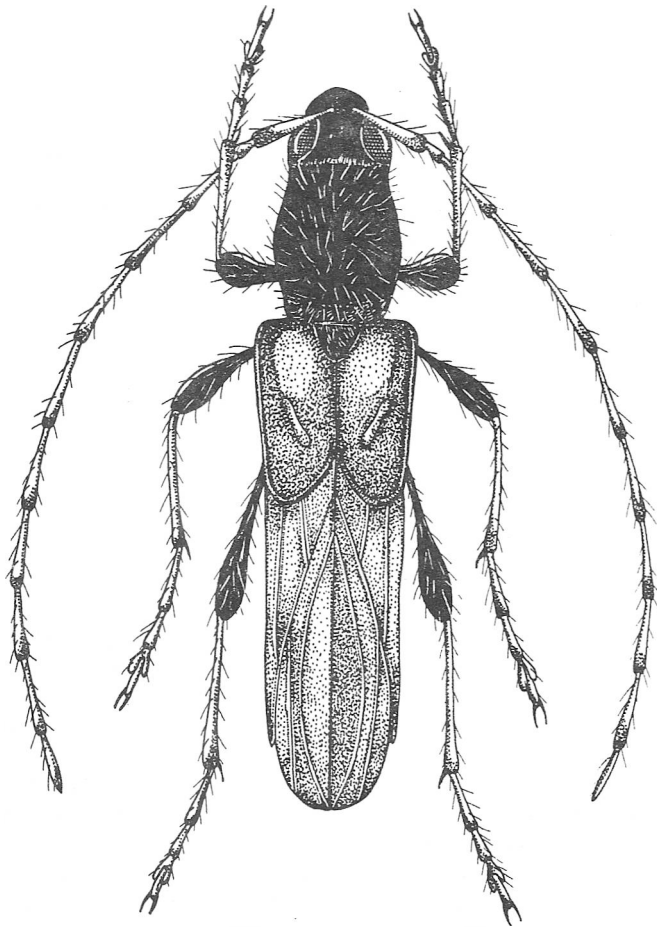
Определителна таблица на видовете от род *Molorchus*

- 1 (2) Очите отделени от основата на мандибулите с ивица, широка колкото дебелината на първото членче на антените на върха. Елитрите с бяло продълговато петно. .... 1. *M. minor* (Linnaeus).
- 2 (1) Очите приближени до основата на мандибулите на разстояние по-малко от 1/2 от дебелината на първото членче на антените. Елитрите без бяло продълговато петно.
- 3 (4) Преднегръбът отгоре с големи и гладки, плоски, мазолести образувания. Пространството между тях с едри, кръгли точки, с диаметър малко по-голям от този на точките на елитрите. Последните зад средата без или със неясно вдлъбване. Петото членче на антените на мъжките повече от 1,5 пъти по-дълго от третото. .... 2. *M. umbellatarum* (Schreber).
- 4 (3) Преднегръбът без големи, а най-много с тесни, удължени, плоски, мазолести образувания, пространствата между които точкувани с точки, равни на тези по елитрите. Елитрите с ясно, напречно вдлъбване зад средата. Петото членче на антените по-малко от 1,5 пъти по-дълго от третото. .... 3. *M. kiesenwetteri* Mulsant et Rey.

1. *Molorchus minor* (Linnaeus, 1758)

Necydalis minor Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 421. *Molorchus minor*: Кантарджиева, 1932: 92; Heyrovsky, 1967: 576.

Черен, антените, елитрите и краката изцяло или отчасти червеникаво-кафяви. Върху елитрите с по едно удължено светло петно. Окосмяването стърчащо. Главата къса, широка, гъсто, дребно точкувана, с пъпковидни образувания при основата на антените, разделени ясно от челото. Очите с дълбока изрезка, изпъкнали, почти приближени до основата на челюстите, на разстояние равно на дебелината на първото членче на антената. Преднегръбът с около 1/3 по-дълъг от ширината си по средата, отгоре плосък, гъсто точкуван, с повече или по-малко ясни, плоски пъпки, обикновено гладки; предният и задният край еднакво широки, пред предния край без, пред задния с леко прещъпване. Страните слабо изпъкнали по средата, с неясна пъпка. Елитрите около 1,5 пъти по-дълги от общата им ширина при

Фиг. 34. *Molorchus minor* (Linnaeus) (ориг.)

раменете, предният край слабо дъговидно врязан, всяка елитра още от щитчето към върха слабо стеснена, на върха заоблена, поради което двете раздалечени, от всички страни тънко поръбена. Отгоре плоски, с редки дребни точки, разстоянието между които по-голямо от 1—2 диаметъра. Долната страна гладка, fino и рядко точкувана, преднегръдът напречно набръчкан. Израстъкът между предните кокси тънък като остра пластинка, на върха неразширен; израстъкът между средните кокси широк, триъгълен. Антените тънки, повече или по-малко надхвърлящи върха на коремчето. Първото членче конусовидно, дебело, около 3,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха, точкувано; второто по-тънко, конусовидно, 1,5 пъти по-дълго от ширината си на върха; третото цилиндрично, бухалковидно, удебелено на върха, почти равно на петото, най-дълго от всички останали; четвъртото и останалите към върха постепенно по-къси. Краката с бухалковидно удебелени на върха бедра.

Дължина. 6—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените 1,5—2 пъти по-дълги от тялото, отделните членчета значително по-дълги, броят им 12. ♀: антените едва зад върха на тялото, отделните членчета по-къси, броят им 11.

Биономия. Ларвата се развива в дървесината на клонои и тънки стъбла на елата и по-рядко на други иглолистни дървета. Развитие е едногодишно. Имагото се среща рядко по цветовете на различни сенникоцветни растения през юни от 1200 до 1500 m надм. в.

У нас се среща в Рила, Родопите и Осоговската планина.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран, Турска Армения, Япония и Корея.

2. *Molorchus umbellatarum* (Schreber, 1759)

Necydalis umbellatarum Schreber, 1759, Nov. spec. Ins., p. 9. *Molorchus umbellatarum*: Netolitzky, 1912:160; Heyrovsky, 1931:81; 1967:576; Кантарджиева, 1932:92; Ангелов, 1964:315.

Целият черно-кафяв, покрит гъсто с дълги, стърчащи косми. Главата къса, дебела, с добре разделени пъпковидни образувания при основата на антените, отгоре рядко и дребно точкувана. Очите големи, изпъкнали, почти опират в основата на мандибулите. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, ясно прещъпнат пред предния и задния край, отгоре най-често с 3 големи, плоски, голи, мазолести образувания — едно продълговато от средата назад и две странични. Пространството между тях гъсто и дребно точкувано. Щитчето малко, заострено. Елитрите като на предния вид, зад средата всяка елитра без или със неясно вдлъбване. Долната страна рядко и дребно пунктирана, преднегръдът точкуван. Израстъкът между предните кокси, както на предния вид. Този между средните по-широк и с успоредни страни. Антените по-къси или по-дълги от тялото. Първите две членчета, както при предния вид; третото и четвъртото членче почти еднакво дълги и всяко от тях малко по-късо от първото; от петото членче към върха на антената всички почти еднакви. Краката с бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 5—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените над дължината на тялото с последните си 2—3 членчета. ♀: антените по-къси от дължината на тялото.

Биономия. Ларвата се развива под кората на различни дървета от семейство Розоцветни, в това число и овощни. Имагото се среща през май и юни по цветовете или други части на същите дървета докъм 700 m надм. в. Рядък вид.

У нас е известен от Странджа, Рила, Стара планина и Пловдив.

Разпространение. Европа, Закавказието, Турска Армения, Иран.

3. *Molorchus kiesenwetteri* Mulsant et Rey, 1861

Molorchus kiesenwetteri Mulsant et Rey, 1861, Ann. Soc. Lin., Lyon(2), VIII, p. 173.; Николова, 1968:125; Ангелов, 1968:125; 1988:137.

По двят и окосмяване като предните видове. Главата, както на *M. umbellatarum*. Преднегръбът, както при предния вид, но плоските мазолести образувания по-неясни или по-тесни. В останалото като предния вид. По-ясно различни антените — на мъжките много малко над върха на тялото, а на женските докъм средата на коремчето.

Дължина. 4—7 mm.

Биономия. Развитието на вида е свързано с някои иглолистни и широколистни дървета.

У нас е рядък вид, намиран през май около Дряновския манастир.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Кавказ, Мала Азия и Иран.

15. Род *Stenopterus* Illiger, 1804

Stenopterus Illiger, 1804, Mag. Ins., III, p. 120.

Тип на рода: *Stenopterus rufus* (Linnaeus).

Тук се отнасят видове с тясно и дълго тяло, с елитри, които достигат или не до върха на елитрите, но от раменете назад всяка елитра ясно и силно стеснена. Антените дебели, не до върха на коремчето. Преднегръбът обикновено по-дълъг от ширината си. Израстъкът между предните кокси тесен и на върха подвит към тялото. Краката с бухалковидно удебелени бедра.

Към рода се отнасят 4 палеарктични вида, 3 от които се срещат и у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Stenopterus*

- 1 (2) Първото членче на антените с надлъжна бразда на външната си страна.
Преднегръбът с 3 мазолести образувания. .... 2. *S. ater* (Linnaeus).
- 2 (1) Първото членче на антените без бразда на външната си страна.
- 3 (4) Преднегръбът с 3 мазолести образувания на преднегръбъба. ....
..... 1. *S. rufus* (Linnaeus).
- 4 (3) Преднегръбът с 2 мазолести образувания на преднегръбъба. ....
..... 3. *S. flavicornis* (Küster).

1. *Stenopterus rufus* (Linnaeus, 1767)

Necydalis rufus Linnaeus, 1767, Syst. Nat., ed. XII, p. 164. *Stenopterus rufus*: Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24; 1909:128; Маркович, 1909:92; Нейговски, 1931:81; 1967:576; Кантарджиева, 1932:92; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1964:315; Muche, 1964:32; Ganev, 1985:149; 1986:309. *Stenopterus rufus* ab. *geniculatus* Kr.: Кантарджиева, 1932:92.

Елитрите, части от краката и антените жълто-кафяви. Останалите части черни. Целият (включително антените и краката) покрит със силно стърчащи, дълги косми. Главата почти толкова дълга, колкото и широка заедно с очите, отгоре гъсто и дребно точкувана, гладко заоблена, почти без приосновни пъпки. Клипеусът отделен, с напречно вдлъбване. Очите големи, силно изпъкнали, с дълбока изрезка, предният им край силно доближен до основата на мандибулите. Преднегръбът почти еднакво широк и дълъг, отгоре плосък, но с големи, гладки, мазолести образувания — едно дълго срещу щитчето и две закръглени по средата срещу страничните пъпки. Останалата част гъсто точкувана, отделните пъпки едва по-едри от тези на главата. Страните триъгълно разширени непосредствено пред средата, оттам напред и назад почти праволинейно стеснени. Щитчето по-широко от дължината си. Елитрите със силно издадени напред рамена, поради което пред-

ният край като кръгла изрезка. От раменете назад всяка елитра стеснена и завършваща пред върха на коремчето с тесен, закръглен връх. Страните и шевът поръбени. Отгоре елитрите точкувани, по-рядко от преднегръба, по средата всяка елитра с киловиден надлъжен ръб, започващ от около средата. Долната страна лъскава, коремчето с много дребни и редки точки, заднегръдът гъсто, но гладко точкуван, преднегръдът още по-гъсто и зърнесто точкуван. Израстъкът между предните кокси широк, силно разширен зад коксите; израстъкът между средните кокси около 3 пъти по-широк, леко напречно изпъкнал. Антените до около средата на елитрите, с дебело извито и конусовидно първо членче, гъсто точкувано, малко повече от 3 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче тънко, конусовидно, почти толкова дълго, колкото и дебело на върха; третото цилиндрично, с около 1/3 по-късо от първото; четвъртото и петото почти еднакви, по дължина равни на първото; шестото почти колкото третото; към върха останалите едва по-къси. До петото членче всички по долната си страна с тънки, дълги ресни. Краката тънки и дълги, с бухалковидни удебелени бедра.

Дължина. 8—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до връхната трета на елитрите. ♀ : антените до средата на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в мъртви клони на дъб, орех и други широколистни дървета. Имагото се среща често у нас през май и юни по цветовете на сенникоцветни растения от морското равнище докъм 500 m надм. в.

Среща се в цялата страна.

Разпространение. Южна Европа, Кавказ, Мала Азия, Сирия, Иран.

2. *Stenopterus ater* (Linnaeus, 1767)

Necydalis ater Linnaeus, 1767, Syst. Nat., ed. XII, p. 165. *Stenopterus ater*: Маркович, 1904: 259.

Подобен на предния вид, но добре отличаващ се от него по надлъжната бразда на първото членче на антените. Мъжките и женските различни помежду си по различната силно варираща окраска. Главата отгоре с гъста и зърнеста пунктировка. Преднегръбът също с 3 мазолести гладки образувания. Елитрите с едри, но по-редки от преднегръба точки. В останалото прилича на *S. rufus*.

Дължина. 6—14 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите. ♀ : антените до около средата на елитрите.

У нас много рядък вид, съобщаван само за Разград.

Разпространение. Южна Европа, Крим, Северна Африка, Канарските острови.

3. *Stenopterus flavicornis* (Küster, 1846)

Stenopterus flavicornis Küster, 1846, Käfer Europas, VI, p. 75; Недялков, 1905: 24; 1909a: 28; Кангарджиева, 1932: 92; Ангелов, 1964: 315; Muche, 1964: 32; Цанков, 1965: 38; Neyrovsky, 1967: 576; Ganev, 1985: 149.

Тялото, рамената и основата на елитрите, главата и преднегръбът черни. Останалите части жълто-кафяви. Окраската варира. Целият покрит със

стърчащи косми. Предният и задният край на преднегръба, щитчето, често и гърдите покрити гъсто със златисти косми. Главата отгоре заоблена, гъсто пунктирана, с едва набелязано напречно възвишение между антените, очите силно изпъкнали и дълбоко врязани. Преднегръбът почти еднакво широк и дълъг, отгоре плосък, с 2 широки, овални, гладки мазолести образувания, останалата част гъсто, почти зърнесто пунктирана. Страните умерено заоблени, почти без ясно изразена пълка, пред предния и задния край не особено дълбоко прещъпнат. Щитчето малко по-широко от дължината си. Елитрите с дъговидно изрязана основа, добре развити рамена, всяка елитра от основата към върха постепенно стеснена, слабо извита навън, с поръбени страни. Отгоре плитко и по-рядко от преднегръба точкувани, по средата към върха с неясен кил. Долната страна и антените, както на *S. rufus*.

Дължина. 10—15 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на елитрите. ♀ : антените до връхната трета на елитрите.

Биономия. У нас видът се среща често през юни почти в цялата страна от морското равнище докъм 600 m надм.в. по цветове на сенникоцветни растения.

Разпространение. Югоизточна Европа, Мала Азия, Сирия, Алжир.

16. Род *Callimellum* Strand, 1928

Callimellum Strand, 1928, Nacheichtenbl., II, p. 2.

Тип на рода: *Callimellum angulatum* (Schrank).

Дребни, с тънко, отгоре плоско тяло, с дълги стърчащи косми. Главата относително голяма, със заоблена горна страна, без пълковидни образувания при антените. Очите големи, силно врязани. Антените тънки, обикновено не зад върха на елитрите, понякога някои членчета трионовидни. Елитрите понякога стеснени слабо към върха. Краката тънки, с удебелени задни и бухалковидни средни и предни бедра.

Към рода се отнасят десетина палеарктични вида, 2 от които са установени у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Callimellum*

- 1 (2) Тялото, както и елитрите, сини, зелени, виолетови, но всякога с метален блясък..... 1. *C. angulatum* (Schrank).
- 2 (1) Тялото и елитрите черни или с кафяво-червеникав оттенък, но без метален блясък..... 2. *C. femoratum* (Germar).

1. *Callimellum angulatum* (Schrank, 1789)

Saperda angulatum Schrank, 1789, Naturf., 24, p. 77. *Callimus angulatus*: Недялков, 1905:24; Netolitzky, 1912:160; Heyrovsky, 1931:81; 1967:576; Roubal, 1931:454; Кантарджиева, 1932:92; Дренски, 1955:340; *Callimellum angulatum*: Ganev, 1985:149; 1986:309.

Целият зелен, син или виолетов, металически блестящ, само антените частично или изцяло (обикновено без първите няколко членчета) кафяво-черни. Целият (включително краката и антените) покрит със силно стърчащи, дълги светли косми. Главата гъсто пунктирана, отгоре заоблена, гладка, страните зад очите слабо стеснени назад, очите големи, изпъкнали, врязани дълбоко, силно приближени към основата на мандибулите. Клипеусът

ясно отделен. Преднегръбът почти еднакво широк и дълъг, отгоре неизпъкнал, с 3 мазолести, гладки образувания, междините им гъсто точкувани с различни по големина точки, но средно толкова големи, колкото и тези на елитрите. Предният край със слабо прещъпване, леко издаден напред, задният край, също слабо прещъпнат, слабо издаден към щитчето. Страните слабо заоблени, без ясни пъпки. Щитчето късо, по-широко от дължината си. Елитрите отгоре плоски, раменете развити напред, предната страна дъговидно врязана. Всяка елитра назад по средата слабо стеснена, поради наличие на изрезка по външния ръб. Отгоре гъсто и грубо точкувани, междините много по-тесни от диаметъра на точките. Долната страна лъскава, коремчето много рядко и фино точкувано. Заднегръдът също дребно, но малко по-гъсто, преднегръдът набръчкано точкуван. Израстъкът на преднегръда силно стеснен, зад предните кокси силно разширен, между средните кокси много по-широк. Антените тънки, до зад средата на елитрите. Първото членче конусовидно, дебело, дълго, колкото четвъртото; второто почти кълбовидно, тънко; третото с около $1/3$ по-късо от четвъртото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки; задните бедра нормално удебелени, останалите бухалковидни на върха.

Дължина. 9—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до пред върха на елитрите. Елитрите назад слабо стеснени. ♀: антените до зад средата на елитрите. Елитрите назад с почти успоредни страни.

Биономия. Ларвата се развива под кората на сухи клони на дъб. Имагото се среща през май и юни по цветовете на сложноцветни в ниските части на страната докъм 1000 m надм.в.

У нас се среща сравнително рядко. Известен почти от цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Северна Африка, Мала Азия, Сирия и Иран.

2. *Callimellum femoratum* (Germar, 1824)

Saperda femorata Germar, 1824, Ins. Stec. nov., p. 519. *Callimus rumelicus*: Apfelbeck, 1899:290; Йоакимов, 1904:30. *Callimus femoratus*: Недялков, 1909:28. *Callimus adonis* Pir.: Нейговски, 1931:81; Roubal, 1931:454; Кантарджиева, 1932:93. *Callimellum adonis*: Кантарджиева, 1957:547; Muche, 1964:32; Нейговски, 1967:576; Ganev, 1984:59.

Целият черен или червеникавокафяв, често части от краката жълти, коремчето изцяло или частично жълто. Целият покрит със стърчащи косми. Главата отгоре равномерно изпъкнала, с междинна средна бразда между антените, гъсто точкувана. Очите дълбоко врязани, силно приближени до основите на мандибулите. Преднегръбът малко по-широк от дължината си, отгоре с 3 големи, овални, голи, мазолести образувания; пространството между тях пунктирано, както главата. Предният ръб слабо издигнат, зад него с ясно прещъпване, изпъкнал напред; задният ръб тънък, издаден към щитчето, прещъпването пред него много слабо. Страните слабо заоблени, без ясна пъпка, напред прещъпнати. Щитчето малко по-широко от дължината си. Елитрите отгоре плоски, гъсто и едро точкувани, отделените точки по-едри от тези на главата. Всяка елитра към върха слабо стеснена. Антените до или зад върха на елитрите. Първото членче почти бухалковидно удебелено на върха си, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто по-широко от дължината си; третото дълго почти колкото първото и от него към върха на антените всички членчета постепенно по-дълги.

Дължина. 6—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените значително зад върха на елитрите. Предпоследното им членче разширено на върха. Преднегръбът толкова широк, колкото и дълъг. Елитрите по-силно стеснени към върха. Основата на коремчето черна. ♀: антените докъм върха на елитрите. Предпоследното им членче неразширено, преднегръбът по-широк от дължината си, елитрите слабо стеснени към върха, цялото коремче жълто.

Биономия. Ларвата се развива най-често в дъба. Имагото се среща често по цветове на сложноцветни растения от юни до август, от морското равнище докъм 800 m надм. в.

У нас е известен от цялата страна.

Разпространение. Югоизточната част на Балканския полуостров, Мала Азия, Сирия и Източната част на Северна Африка.

17. Род *Callimoxys* Kraatz, 1863

Callimoxys Kraatz, 1863, Berl. Ent. Zeitsch., VII, p. 104.

Тип на рода: *Callimoxys gracilis* (Brullé).

Тялото дълго, стройно, с тънки антени до зад средата на тялото. Преднегръбът по-дълъг от ширината си. Главата широка. Елитрите стеснени от средата назад. Краката тънки, дълги, с удебелени на върха бедра; задните пищали с шипчета по външната си страна.

Към рода се отнася 1 палеарктичен вид, разпространен и у нас.

Callimoxys gracilis (Brullé, 1832)

Callimoxys gracilis: Heyrovsky, 1967:576; Ganev, 1984:59.

Черен, елитрите със слаб метален блясък, често преднегръбът (без предния и задния край) червеникав. Целият (включително краката и първите няколко членчета на антените) със стърчащи светли косми. Главата отгоре равномерно заоблена, гъсто точкувана; клипеусът отделен с дълговидно напречна вдлъбнатина; очите дълбоко врязани, предният им край доближен до основата на антените на разстояние около 1/4 от височината на предната част на око. Страните зад очите успоредни. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си. Отгоре изпъкнал, с 2 мазолести гладки образувания от двете страни на средата, с тънък кил между тях, гъсто точкуван. Предният край леко издаден напред, зад него тясна плоска ивица като яка; задният край с ръб, слабо двойно врязан. Страните заоблени, най-широки около средата, напред по-силно, отколкото назад стеснени. Щитчето малко, широко. Елитрите отгоре плоски, с рамене, изпъкнали нагоре и леко напред; двете елитри докъм първата трета допрени по шева, назад стеснени, като остават открити ципестите крила, върховете заострени, отгоре успоредно на страните с надлъжен кил. Целите отгоре гъсто точкувани, както и преднегръбът. Долната страна почти без пунктировка. Израстъкът между предните кокси много тънък, зад тях разширен, този между средните широк и плосък. Антените тънки; първото членче 2 пъти по-дебело от останалите, равно по дължина на четвъртото и петото, конусовидно, точкувано; второто триъгълно, толкова дълго, колкото и широко; третото до петото еднакви; останалите към върха постепенно по-къси. Краката дълги; бедрата бухалковидно удебелени.

Дължина. 7—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до върха на тялото. Петият коремнен стернит къс, изрязан по средата със зъбчевидно източени задни ъгли. Преднегръбът черен. ♀ : антените до върхната четвърт на тялото. Петият коремнен стернит по-дълъг, триъгълно стеснен, на върха право отрязан. Преднегръбът червен.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано със сухи клони на различни широколистни дървета.

У нас е рядък вид, намерен през май в Кресненското дефиле и в Източните Родопи (Мало Градище).

Разпространение. Унгария и Югоизточна Европа.

18. Род *Certallum* Serville, 1834

Certallum Serville, 1834, Ann. Soc. Ent. Fr., III, p. 94.

Тип на рода: *Certallum ebulinum* (Linnaeus).

Тялото умерено дълго, с успоредни елитри. Главата голяма, очите слабо врязани, фасетките дребни. Преднегръбът прещъпнат отпред и отзад, едва по-дълъг от ширината си. Бедрата силно бухалковидни.

Към рода се отнасят 2 вида, единият от които се среща у нас.

Certallum ebulinum (Linnaeus, 1767)

Cerambyx ebulinum Linnaeus, 1767, Syst. Nat., ed. XII, p. 637. *Certallum ebulinum*: Heugovskiy, 1967:576.

Тялото черно, антените, без първото членче и ходилата жълто-кафяви или кафяви. Елитрите сини, виолетови или зеленикави с метален блясък. Долната страна често с метален блясък. Целият покрит с гъсти, стърчащи косми. Главата отгоре с гъста и зърнеста пунктировка, по-дребна на челото, по средата му с гладка бразда, продължена назад и върху темето. Очите със слабо изразена изрезка, отделени от основата на челюстите на разстояние едва по-малко от диаметъра на очите. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си, страните слабо заоблени, с ясна конусовидна пъпка, предното прещъпване по-силно от задното; отгоре плосък, с няколко плоски мазолести образувания, останалата част гъсто точкувана. Щитчето по-дълго от ширината си. Елитрите с почти успоредни страни, върховете им закръглени, често шевният ъгъл малко стърчащ; отгоре гъсто и едро точкувани, на места набръчкани, към върха точкуването малко по-фино. Антените до зад средата, от основата към върха леко удебелени. Първото членче дебело, дълго и извито; второто малко и тънко; третото и четвъртото удебелени на върха; останалите с леко разширен връх и слабо сплескани.

Дължина. 5—13 mm.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дивата ряпа (*Rhaphanus raphanistrum*), по стъблата и листата на която се среща имагото.

У нас много рядък вид.

Разпространение. Балканския полуостров, Кавказ, Армения, Иран.

Deilus Serville, 1834, Ann. Soc. Ent. Fr., III, p. 73.

Тип на рода: *Deilus fugax* (Olivier).

Дребни видове, с тясно тяло, с малка глава, отгоре плоски; очите с дълбока изрезка, силно приближени до основата на мандибулите. Преднегръбът ясно по-дълъг от ширината си, с прещъпване пред предния и задния край. Елитрите дълги, слабо стеснени назад, на върха закръглени. Краката къси, със силно удебелени бедра.

Към рода се числи 1 вид, разпространен и у нас.

Deilus fugax (Olivier, 1790)

Callidium fugax Olivier, 1790, Enc. meth. Ins., V, p. 253. *Deilus fugax*: Недялков, 1909:28; Roubal, 1931:454; Негровски, 1931:81; 1967:576; Кантарджиева, 1932:93; Ангелов, 1964:315; Ганев, 1984:59.

Целият отгоре и отдолу и удебелените части на бедрата, често и първото членче на антените, със зеленикав или зеленикаво-бронзов метален блясък. Антените, пищялите и ходилата жълто-кафяви. Краката, антените, преднегръбът и долната страна с дълги, стърчащи косми. Елитрите с къси, прилегнали косми. Щитчето по-силно окосмено. Главата малко по-дълга, отколкото широка, отгоре почти плоска, с гъста пунктировка, между основите на антените с къси, надлъжни ръбчета. Очите дълбоко врязани, приближени до основата на мандибулите на разстояние по-малко от 1/3 от напречния диаметър на долната им страна. Преднегръбът около 1,5 пъти по-дълъг от ширината на основата му, отгоре гъсто пунктиран с точки, еднакви с тези на главата и елитрите. Страните заоблени, най-широки по средата, напред равномерно стеснени. Щитчето по-широко от дължината си. Елитрите тесни, силно удължени, раменете умерено силно развити с дълговидно врязана основа, отгоре слабо изпъкнал с груба и гъста пунктировка. Шевът зад щитчето плосък и без ръб, назад с остър, малко издигнат ръб. Всяка елитра с по един неясен надлъжен ръб. Долната страна пунктирана; израстъкът между предните кокси тесен, зад тях силно разширен; израстъкът между средните кокси плосък, широк. Антените с удебелено, конусовидно и точкувано първо членче, с около 1/3 по-дълго от третото; второто тънко, почти топчесто; третото до петото почти еднакви; останалите към върха постепенно стават по-къси. Краката къси, с бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 6—12 mm.

Полов диморфизъм. ♂: последното членче на антените ясно по-дълго от десетото. ♀: двете членчета почти еднакво дълги.

Биономия. Ларвата се развива в клончетата на различни бобови растения — *Cytisus*, *Spartius*, *Sarothamnus* и др. Развитието продължава 1 година. През есента ларвата навлиза в стъблата, какавидира, завършва развитието си и като имагото зимува. През пролетта излиза навън и се среща по същите растения. У нас се среща сравнително рядко през май и юни в ниски и топли места докъм 300—400 m надм.в.

У нас е намиран край Асеновград, Кресненското дефиле, Петричко. Разпространение. Средна и Южна Европа, Мала Азия и Северна Африка.

20. Род *Hylotrupes* Serville, 1834

Hylotrupes Serville, 1834, Ann. Soc. Ent. Fr., III, p. 74.

Тип на рода: *Hylotrupes bajulus* (Linnaeus).

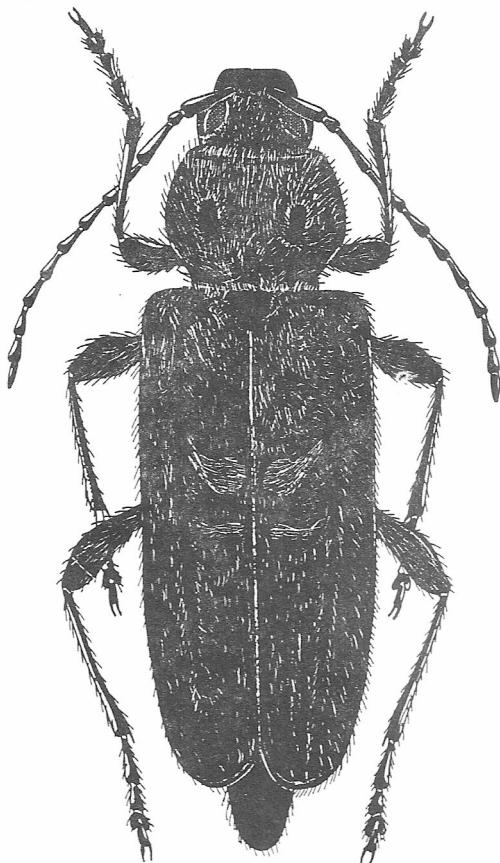
Средно едри видове с плоско отгоре тяло, широк, закръглен преднегръб, с много широк израстък между предните кокси, с тънки и къси антени, едва достигащи средата на елитрите. Краката къси, със силно удебелени бедра; елитрите с набръчкана повърхност.

Към рода се отнася 1 европейски вид, който се среща и у нас.

Hylotrupes bajulus (Linnaeus, 1758)

Cerambyx bajulus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 396. *Hylotrupes bajulus*: Йоакимов, 1904:31; Ковачев, 1904/5:8; Недялков, 1905:24; 1909:92; Heyrovsky, 1931:81; 1967:576; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:95; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1960:30; 1964:315. *Hylotrupes bajulus* ab. *scutifer* Voet.: Кантарджиева, 1957:547.

Целият черен. Елитрите с къси, редки, прилегнали косми, само няколко петна с по-гъсти косми, изглеждат по-светли. Цялото останало тяло (включително краката и антените) с редки, стърчащи косми. Главата къса, по-

Фиг. 35. *Hylotrupes bajulus* (Linnaeus) (ориг.)

широка от дължината си, отгоре до основата на антените плоска, гъсто нееднакво едро пунктирана, пред основата на антените наведена, с напречна вдлъбнатина. Очите дълбоко врязани, приближени до основата на челюстите на разстояние почти равно на напречния диаметър в долната им част. Преднегръбът около 1,5 пъти по-широк от дължината си, отгоре плосък, с 2 кръгли от двете страни и продълговато на средата голи и лъскави петна; останалата част гъсто нееднакво едро пунктирана. Страните силно закръглени, еднакво стеснени напред и назад, без прещъпване пред предния и задния край. Щитчето късо, по-широко от дължината си. Елитрите слабо стеснени назад, отгоре плоски, с груба, набръчкана структура, без ясна пунктировка. Всяка елитра на върха закръглена. Долната страна дребно точкувана. Израстъкът между предните кокси широк, колкото диаметъра на коксите, по средата вдлъбнат, недостигащ задния им край. Израстъкът между предните кокси широк, колкото диаметърът на коксите, по средата вдлъбнат, недостигащ задния им край; израстъкът между задните кокси още по-широк. Антените къси, не до средата на елитрите. Първото членче дебело, много слабо конусовидно, почти толкова дълго, колкото третото; второто членче конусовидно, еднакво дълго и дебело; третото най-дълго; четвъртото и останалите към върха по-къси. Краката къси, с бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 7—22 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : преднегръбът с едри, груби точки и набръчкани междини. ♀ : преднегръбът с дребни точки и с напречни, тънки, невинаги ясни ребра.

Биономия. Ларвите се развиват в суха и мъртва иглолистна дървесина, както и в различни дървени съоръжения. Развитие то продължава две и повече години. Понякога нанася вреди. Среща се често от май до септември от морското равнище до 1400 m надм. в. Имагото пълзи по сухи дървета, дъски, трупи и т. н.

У нас е известен от цялата страна.

Разпространение. Цялата Палеарктична област.

21. Род *Rhopalopus* Mulsant, 1839

Rhopalopus Mulsant, 1839, Col. Fr. Long., p. 39—40.

Тип на рода: *Rhopalopus insubricus* (Germar).

Сравнително едри видове, с плоско отгоре тяло, главата с надлъжна бразда, очите дълбоко врязани, антените дебели, дълги. Преднегръбът много по-широк от дължината си, отстрани силно закръглен. Елитрите с успоредни или разширени към върха страни. Израстъкът между предните кокси широк.

Към рода се отнасят 15 вида, разпространени в Палеарктичната област, 6 от които се срещат и у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Rhopalopus*

- 1 (8) От третото до осмото, а понякога и до десетото членче на антените със зъбче или шипче на върха.
- 2 (5) Преднегръбът отгоре с груба пунктировка, без голяма гладка площадка по средата, само в предния край понякога с гладки пространства или с малки такива по средата.

- 3(4) Преднегръбът с груба пунктировка, в отделни малки пространства без пунктировка. Страните закръглени. .... 3. *R. spinicornis* (Abeille).
- 4(3) Преднегръбът с груба пунктировка, без гладки пространства по средата или най-много с къса средна площадка. .... 4. *R. clavipes* (Fabricius).
- 5(2) Преднегръбът отгоре с голямо, голо, непунктирано пространство по средата или най-много то с отделни дребни точки.
- 6(7) Гладко пространство по средата на диска на преднегръба рязко ограничено. Елитрите в основната си част с едри, неправилни бръчки. .... 2. *R. hungaricus* (Herbst).
- 7(6) Гладкото пространство по средата на диска на преднегръба не рязко ограничено. Елитрите в основната си част с гъсти, правилни бръчки. ... 1. *R. insubricus* (Germar).
- 8(1) Всички членчета на антените без зъбче на върха си.
- 9(10) Елитрите с по-груба пунктировка. Бедрата черни. .... 5. *R. macropus* (Germar).
- 10(9) Елитрите с по-древна пунктировка. Бедрата червеникавокафяви. .... 6. *R. femoratus* (Linnaeus).

1. *Rhopalopus insubricus* (Germar, 1824)

Callidium insubricus Germar, 1824, Ins. Spec. nov., p. 514. *Rhopalopus insubricus*: Недялков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:93; 1957:547; Heyrovsky, 1967:576; Ganev, 1986:309.

Най-често тялото черно, елитрите металнозелени, синьо-зелени или виолетови. Често метален оттенък имат и други части на тялото. Отгоре гол, отдолу с много фино окосмяване, антените и краката със стърчащи редки косми. Главата малка, сбита, между антените с напречна изпъкналост, пресечена по средата с надлъжно вдлъбване, между очите с ямка, често неличаща. Цялата останала повърхност с гъсто разположени точки. Очите много дълбоко врязани, приближени към челюстите на разстояние почти равно на напречния диаметър на окоето. Преднегръбът около 1,5 пъти по-широк от дължината си, отгоре плосък, с голямо гладко петно, почти без точки; към страните му точките постепенно повече, по-гъсти и набръчкани. Отпред и отзад без прещъпване, но с дебел не особено ясен ръб. Страните силно закръглени, без ясна пъпка, напред по-малко, назад повече стеснени, поради което предният край значително по-широк от задния. Щитчето малко, със заоблен връх. Елитрите отгоре плоски, широки, около 2 пъти по-дълги от общата им ширина; отпред прави, отстрани зад раменете в първата трета стеснени, а назад леко разширени, на върха заоблени; отгоре в предната половина грубо точкувани, междините образуващи извити ребра, назад структурата постепенно по-фина. Долната страна гладка, почти без пунктировка. Израстъкът между предните кокси триъгълно заострен, недостигащ задния край; израстъкът между средните кокси широк, вдлъбнат на върха. Антените до или малко зад върха на елитрите. Първото членче само малко по-дебело от останалите, слабо конусовидно, около 2 — 2,5 пъти по-дълго от дебелината си; второто еднакво дълго и широко; третото най-дълго от всички, слабо конусовидно, с около 1/3 по-дълго от първото; от четвъртото до седмото почти еднакво дълги, всяко от тях равно по дължина на първото; останалите към върха постепенно по-къси. От третото членче до

осмото членче на вътрешния връх с тънко шипче. Краката къси, със силно, почти бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 16—30 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко зад върха на елитрите. Преднегръбът с гъста набръчкана пунктировка. ♀ : антените с малко недостигащи върха на елитрите. Преднегръбът с фини напречни гънки или шрихи.

Биономия. Развитието на вида е свързано с някои широколистни дървета и предимно с ясен, явор и др. Имагото се среща рядко у нас през май и юни от морското равнище докъм 600 m надм. в. Намирането на екземпляр в района на Рилския манастир (Ganev, 1986) може да се обясни със случайното му пренасяне там.

У нас е намиран край Стара Загора, София и Ропотамо.

Разпространение. Европа.

2. *Rhopalopus hungaricus* (Herbst, 1784)

Callidium hungaricum Herbst, 1784, In Fuessly, Archiv, V, p. 96. *Rhopalopus hungaricus*: Кантарджиева, 1957:547; Heyrovsky, 1967:576; Ангелов, 1964:315; Palm, 1966:17.

Тялото черно, понякога с кафеникав оттенък, елитрите зелени, сини или виолетови, с метален блясък. Отгоре гол, отдолу с много фини и редки косми. Главата гъсто, равномерно точкувана, между основата на антените с къса надлъжна бразда или вдлъбване. Преднегръбът по-широк от дължината си. Страните по-слабо или по-силно, дори ъгловато закръглени, назад по-силно стеснени, отколкото напред, поради което задната страна по-тясна от предната. Отгоре с голямо гладко петно, само понякога с отделни точки по него, рязко отделено от останалата пунктирана част. Щитчето почти еднакво дълго и широко, на върха закръглено. Елитрите отгоре плоски, зад рамената слабо стеснени, а към върха ясно разширени. Пунктировката в основната половина груба, набръчкана, към върха фина. Отдолу фино и рядко точкуван. Антените по-къси или до върха на елитрите. Първото членче умерено удебелено; от третото до осмото на вътрешния си връх с шипче; деветото и десетото членче на върха разширени.

Дължина. 16—25 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва по-дълги от върха на елитрите. ♀ : антените до връхната трета на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с ясен, явор, върба и др. У нас се среща рядко през май и юни в ниските части на страната докъм 600 m надм. в.

Видът е установен край Пловдив и Карлово.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа.

3. *Rhopalopus spinicornis* (Abeille, 1869)

Callidium spinicornis Abeille, 1869, Petit. Nouv. Ent., I, p. 42. *Rhopalopus spinicornis*: Кантарджиева, 1957:547; Heyrovsky, 1967:576.

Целият черен, тънката част на бедрата жълта, отгоре гол, долната страна с много фини, къси и редки косми. Главата отгоре с много гъста, набръчкана пунктировка и неясно вдлъбване между антените. Преднегръбът само малко по-широк от дължината си, страните умерено закръглени. Отгоре

пловък, гъсто покрит с фини бръчки или по-груба пунктировка, сред която често отделни малки, голи петна. Елитрите едва стеснени зад раменете и слабо разширено заоблени пред върха, отгоре плоски, покрити гъсто с изкривени бръчки, по-груби в предната половина и много по-фини към върха. Антените обикновено не до върха на елитрите. Първото членче слабо удебелено; от третото до осмото с шипче на вътрешния си ръб; външните ъгли от четвъртото до десетото членче разширени.

Дължина. 10—14 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва не до върха на елитрите. Преднегръбът умерено по-широк от дължината си, слабо закръглен, по средата с почти успоредни страни, с гъста пунктировка. ♀ : антените едва до зад средата. Преднегръбът много по-широк от дължината си, страните му по-силно закръглени, с фини, напречни бръчки.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба и по-рядко някои други широколистни.

У нас много рядък вид, намиран само в Странджа.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа.

4. *Rhopalopus clavipes* (Fabricius, 1775)

Callidium clavipes Fabricius, 1775, Syst. Ent., p. 188; Маркович, 1904:250; 1909:16; Ковачев, 1904/5:8. *Rhopalopus clavipes*: Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24; Нейговски, 1931:81; 1967:576; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:23; Ангелов, 1960:30; 1964:315; Ганев, 1985:149; 1986:309.

Целият черен, отгоре гол, отдолу много фино и рядко окосмен, антените и краката малко по-гъсто окосмени. Главата малка, къса, между антените напречно изпъкнала, гъсто точкувана. Преднегръбът значително по-широк от дължината си, страните силно закръглени, по средата ъгловидно издути, задната страна едва по-гясна от предната. Отгоре едро и грубо точкуван, междините образуващи гънки, на места слети ръбчета. Щитчето малко, широко, на върха заоблено. Елитрите отгоре плоски, в предния край слабо дъговидно врязани, страните зад рамената слабо стеснени, към върха заоблено разширени. Отгоре в предната част гъсто и грубо точкувани, назад пунктировката и структурата много по-фини. Отдолу коремчето гладко, без точки, заднегръбът точкуван, преднегръбът с по-груба структура. Антените до върха на елитрите или зад тях. Първото членче слабо конусовидно, точкувано, около 2 пъти по-дълго от дебелината му; второто гънко, почти цилиндрично и толкова дълго, колкото и широко; третото най-дълго от всички, с около $1/3$ по-дълго от първото; четвъртото почти колкото първото, с $1/3$ по-късо от третото; петото едва по-дълго, равно на следващите две или три; останалите към върха постепенно по-къси. От третото до деветото членче с шипче на вътрешния връх. Първите 5—6 членчета с дълги ресни по долната им страна. Краката гънки в основата, към върха си бухалковидно удебелени.

Дължина. 10—23 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените значително зад върха на елитрите. Страните на преднегръба закръглено разширени. Преднегръбът с дребни точки. ♀ : антените до върха на елитрите. Страните на преднегръба ъгловато разширени. Преднегръбът с напречни гънки.

Биономия. Ларвата се развива под кората и в дървесината на различни широколистни дървета, най-често върба, тополя, дъб, различни

овощни и др. Имагото се среща често у нас от юни до август от морското равнище докъм 800 m надм. в.

Широко разпространен навсякъде у нас.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Сирия, Иран.

5. *Rhopalopus macropus* (Germar, 1824)

Callidium macropus Germar, 1824, Ins. spec. nov., p. 514. *Rhopalopus macropus*: Йоакимов, 1904:29; Недялков, 1905:24; Netolitzky, 1912:160; Нейговски, 1931:79; 1967:576; Кантарджиева, 1932:94; 1957:548; Ganev, 1986:309.

Целият черен, матов, окосмяване като при другите видове. Главата къса, широка, между антените напречно изпъкнала, гъсто точкувана. Преднегръбът отгоре гъсто точкуван, плосък, страните закръглени, ясно по-широк от дължината си. Щитчето малко, заоблено на върха. Елитрите слабо дъговидно врязани отпред, страните зад раменете слабо стеснени, назад закръглено разширени. Отгоре плоски, в предната си част грубо и набръчкано точкувани, назад фино структурирани, без ясни точки. Долната страна с гладко коремче, гърдите с по-груба структура. Антените до около върха на елитрите. Първото членче дебело, късо, около 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, почти толкова дълго, колкото и широко; третото най-дълго от всички, с около 1/3 по-дълго от първото; четвъртото равно на първото, почти еднакво с останалите или последните стават едва по-къси. Краката с бухалковидни удебелени на върха бедра.

Дължина. 8—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко по-дълги от върха на елитрите. Страните на преднегръба закръглени. ♀ : антените за малко не до върха на елитрите. Страните на преднегръба ъгловато закръглени по средата.

Биономия. Ларвата се развива в някои широколистни дървета, като дъб, овощни и др. Имагото се среща от май до август докъм 600 m надм. в.

У нас се среща относително често. Намиран е край Варна, Пловдив, София, Асеновград, Люлин, Стара планина и Родопите.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Сирия, Иран.

6. *Rhopalopus femoratus* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx femoratus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed., X, p. 395. *Rhopalopus femoratus*: Йоакимов, 1904:29; Кантарджиева, 1932:93; Нейговски, 1967:577; Ganev, 1985:149.

Целият черен, антените често кафеникави, бедрата без удебелените части жълти. Главата, преднегръбът и основата на елитрите с дълги, стърчащи косми. Главата с гъста, набръчкана пунктировка. Преднегръбът едва по-широк от дължината си, страните закръглени (на мъжките) или ъгловато закръглени (на женските), основата по-тясна от предната страна. Отгоре плосък, гъсто и едро точкуван, към страните пунктировката по-груба и зърнеста. Антените до около върха — при мъжките малко зад него, при женските малко преди него. Върховете на членчетата без зъбче. Първите няколко членчета с дълги, стърчащи реснички.

Дължина. 8—13 mm.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъб, бук, тополи, овощни дървета и др. Ларвата се развива в дървесината на клончета. Имагото се среща у нас рядко през пролетните месеци.

Съобщаван е за София, Сливен и Казанлък.

Разпространение. Европа.

22. Род *Leioderus* Redtenbacher, 1845

Leioderus Redtenbacher, 1846, Gatt, deut. Käf., p. 110.

Тип на рода: *Leioderus kollari* Redtenbacher.

Дребни видове, с дълго трето членче на антените. Израстъкът между предните кокси добре развит. Ходилата на задните крака широки. Преднегръбът отгоре с отделни мазолести образувания.

Към рода се отнасят 2 вида, единият от които се среща и у нас.

Leioderus kollari Redtenbacher, 1849

Leioderus kollari Redtenbacher, 1849, Fauna Austr., p. 482. *Phymatodes kollari*: Heyrovsky, 1931:81. *Leioderus kollari*: Roubal, 1932:454; Heyrovsky, 1967:576; Gutowski, 1988:313.

Целият жълто-кафяв, с черни очи. Окраската варираща. Целият покрит с фини косми, сред тях с дълги стърчащи, такива и по първите членчета на антените, и по коремчето. Главата къса, широка, отгоре гладка, почти без точки, между антените напречно изпъкнала, с фина бразда по средата. Очите дълбоко врязани, силно приближени до основата на челюстите. Преднегръбът едва по-широк от дължината си, отгоре плосък, гладък, без ясна пунктировка, страните от средата напред почти незакръглени, назад ясно стеснени, поради което задната страна по-тясна от предната. Щитчето малко, стеснено и заоблено на върха. Елитрите с почти успоредни страни, отгоре точкувани, към върха точките по-фини и губещи се навътре от рамената с надлъжни вдлъбвания. Долната страна лъскава, почти без пунктировка. Израстъкът между предните кокси с успоредни страни, тесен колкото ширината на челюстното пипалце. Израстъкът между средните кокси повече от 2 пъти по-широк, недостигащ задния край на коксите. Антените малко зад или не до върха на елитрите. Първото членче удебелено от основата към върха, почти 3 пъти по-дълго от дебелината си, дълго почти колкото третото; второто членче тънко, слабо конусовидно, почти толкова дълго колкото и широко; третото и четвъртото членче почти равни; петото малко по-дълго; останалите към върха постепенно по-къси. Краката с бухалковидно удебелени бедра към върха си.

Дължина. 9—15 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко зад върха на елитрите. Преднегръбът само с фина пунктировка. ♀ : антените за малко не достигат върха на елитрите. Преднегръбът освен с точки, и с напречни бръчки.

Биономия. Развитието е свързано с клони и стъбла на явор, габър и др. Ларвата се развива под кората. Имагото се среща рядко по същите дървета през юни и юли.

У нас е установен край Петрич и х. „Балкански рози“ в Стара планина.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа, Мала Азия, Сирия.

23. Род *Semanotus* Mulsant, 1839

Semanotus Mulsant, 1839, Hist. Nat. Col. Fr. Long., 54.

Тип на рода: *Semanotus undatus* (Linnaeus).

Тялото удължено, отгоре слабо сплеснато. Елитрите на върха поотделно закръглени. Тесният израстък на преднегръда ясно разделящ предните кокси.

Към рода са известни десетина холарктични вида. Един от тях се среща и у нас.

Semanotus undatus (Linnaeus, 1758)

Cerambyx undatus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X., 36. *Semanotus undatus*: Gutowski, 1985: 79—81.

Черен или смолисточерен, с 2 напречни жълти петна пред и зад средата на елитрите. Отгоре с редки, приповдигнати косми. Главата с гъста, груба пунктировка. Челото с надлъжна бразда. Преднегръбът отстрани заоблен, отгоре с гладки, плоски мазолести петна, в останалата част гъсто точкуван. Щитчето дребно точкувано, широко, на върха заоблено. Елитрите с почти успоредни страни, отгоре слабо изпъкнали, с едра пунктировка и набръчкани междини, на върха поотделно закръглени. Антените не до или малко зад върха на елитрите.

Дължина. 7—14 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените по-дълги от тялото. Преднегръбът почти еднакво дълъг и широк. ♀: антените по-къси от върха на тялото. Преднегръбът по-широк от дължината си.

Биономия. Развитието на ларвата се извършва под кората или в дървесината на смърча, елата и бора. Зимува ларвата или имагото. У нас е намерен през май край Чепеларе (Родопи). Това е най-южната точка на неговия европейски ареал.

Разпространение. Северна и Средна Европа, Сибир, Монголия, Китай, Корея, Хърватско, Босна, Сърбия.

24. Род *Callidium* Fabricius, 1775

Callidium Fabricius, 1775, Syst. Ent., p. 187.

Тип на рода: *Callidium violaceum* (Linnaeus).

Тялото широко, отгоре плоско, страните на елитрите зад рамената слабо стеснени, към върха леко разширени, много често с метална окраска. Преднегръбът по-широк от дължината си, страните закръглени. Израстъкът между предните кокси къс.

Към рода се отнасят 3 европейски вида, 2 от които се срещат и у нас.

Определителна таблица на видовете от род *Callidium*

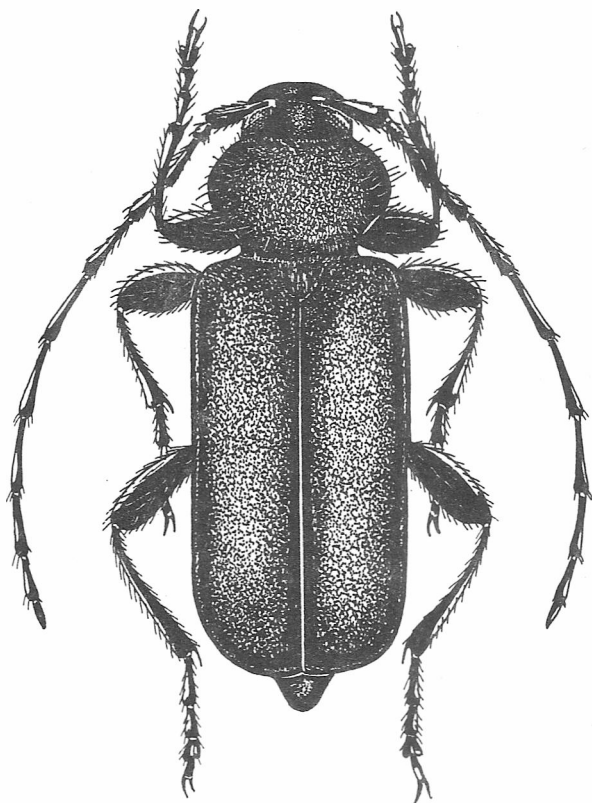
- 1 (2) Преднегръбът и елитрите с едри и гъсто разположени точки. Страните на елитрите нормално завити надолу и с добре развити епиплеври. . . .
..... 1. *C. violaceum* (Linnaeus).

2(1) Преднегръбът с дребна, зърнеста пунктировка. Елитрите с груби бръчки и пъпки, с невинаги ясни надлъжни ребра; страните им извити хоризонтално настрани, без епиплеври..... 2. *C. aeneum* De Geer.

1. *Callidium violaceum* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx violaceum Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 395. *Callidium violaceum*: Ковачев, 1894:745; 1904/5:8; Йоакимов, 1899:870; 1904:29; Маркович, 1904:250; 1909:16; Недялков, 1905:24; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:95; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1964:315; Neugovskiy, 1967:577; Ganev, 1984:59; 1985:250. *Callidium violaceum* ab. *sallessei* Pic.: Кантарджиева, 1957:547.

Целият металносин или виолетов, често долната страна, антените и части от краката черни, без метален блясък. Отгоре много фино окосмен, предната част на елитрите, преднегръбът, главата, краката и антените с дълги, стърчащи косми. Главата къса, дебела, отгоре грубо точкувана, точките едва по-дребни от тези на преднегръба, между антените с надлъжна бразда. Очите дълбоко врязани, отдалечени от основата на челюстите на разстояние около или по-малко от половин напречен диаметър. Преднегръбът отгоре плосък, гъсто и дребно, почти зърнесто точкуван, по средата в задния край с петно от по-едри точки. Предният край значително по-широк

Фиг. 36. *Callidium violaceum* (Linnaeus) (ориг.)

от задния, дъговидно врязан, задният прав. Страните най-широки пред средата, силно закръглени, напред закръглено, назад право стеснени. Щитчето малко, но закръглено. Елитрите с почти успоредни страни, отгоре гъсто и едро точкувани, към върха едрината на точките почти не намаляваща. Коремчето с много дребна и рядка пунктировка, заднегръбът по-гъсто точкуван, преднегръбът фино зърнест. Израстъкът между предните кокси много къс, почти липсващ. Израстъкът между средните широк до средата, с пъпка пред коксите. Антените до около върха на елитрите. Първото членче само малко по-дебело от останалите, едва разширено към върха си, точкувано; второто тънко, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото малко по-късо от първото, почти равно на четвъртото; петото едва по-дълго; останалите към върха постепенно по-къси. Краката със силно удебелени бедра.

Дължина. 8—16 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените едва зад върха на елитрите. Преднегръбът отгоре с едри точки по средата и дребни, зърнести наоколо. ♀: антените за малко не до върха на елитрите. Преднегръбът отгоре с гъста и едра пунктировка, а по средата с петно от още по-едри точки.

Биономия. Ларвата се развива в дървесината на различни иглолистни и широколистни дървета. Имагото се среща често по същите растения от април до юли от морското равнище до 1700 m надм. в.

Широко разпространен навсякъде у нас.

Разпространение. Европа, Сибир, Средна Азия, Северна Африка и Северна Америка.

2. *Callidium aeneum* De Geer, 1775

Cerambyx aeneum De Geer, 1775, Mem. Ins., V, p. 89. *Callidium aeneum*: Недялков, 1905:24; Неугovsky, 1931:81; 1967:577; Кантарджиева, 1932:95. *Callidium variabile* (L.): Маркович, 1904:250; 1909:16; Ковачев, 1904/5:8; Дренски, 1952:35. *Callidium variabile* v. *testaceae*: Ковачев, 1904/5:8. *Callidium dilatatum* Payk.: Ковачев, 1894:745; Йоакимов, 1904:30.

Целият черно-кафяв, с бронзово-зелени елитри. Елитрите голи, всички останали части (включително краката и антените) със стърчащи косми. Главата малка, слабо изпъкнала между антените, с надлъжна бразда по средата, гъсто неясно точкувана. Очите дълбоко врязани. Преднегръбът отгоре плосък, дребно и гъсто точкуван, изглеждащ зърнест. Предният и задният край поръбени и ръбът издигнат. Страните силно заоблени, назад малко по-силно стеснени, отколкото напред. Щитчето малко, закръглено. Елитрите от раменете назад издигнати хоризонтално и разширени назад; отгоре с груба структура; зад раменете грубо точкувани, назад точките изчезващи, но междините грубо набръчкани и образуващи издигнати ръбчета и пъпки. Коремните сегменти по страните с едри, кръгли вдлъбнатини. Израстъкът между предните кокси къс, заострен, почти невмъкващ се между тях. Израстъкът между средните кокси широк, плосък, достигащ средата им. Антените до зад средата на елитрите. Първото членче дебело, слабо разширено към върха; второто тънко, конусовидно, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото дълго колкото първото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката със силно удебелени бедра.

Дължина. 9—15 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до връхната четвърт на елитрите. ♀: антените едва зад средата на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с иглолистни и широколистни дървета. У нас се среща често от април до юни от морското равнище докъм 1200 m надм. в.

Установен е в цялата страна.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Сирия.

25. Род *Pyrrhidium* Fairmair, 1864

Pyrrhidium Fairmair, 1864, Gen. Col. Eur., IV, p. 133.

Тип на рода: *Pyrrhidium sanguineum* (Linnaeus).

Горната страна гъсто покрита като кадифе с гъсти червеникави косми. Преднегръбът много по-широк от дължината си, отгоре неравен.

Към рода се отнася 1 вид, срещащ се и у нас.

Pyrrhidium sanguineum (Linnaeus, 1758)

Cerambyx sanguineum Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 396; Ковачев, 1894:745; 1904/5:8; Маркович, 1904:250; 1909:16; Йоакимов, 1904:30. *Pyrrhidium sanguineum*: Недялков, 1905:24; Netolitzky, 1912:160; Neyrovsky, 1931:81; 1967:577; Кантарджиева, 1932:95; Ангелов, 1960:29; 1964:316.

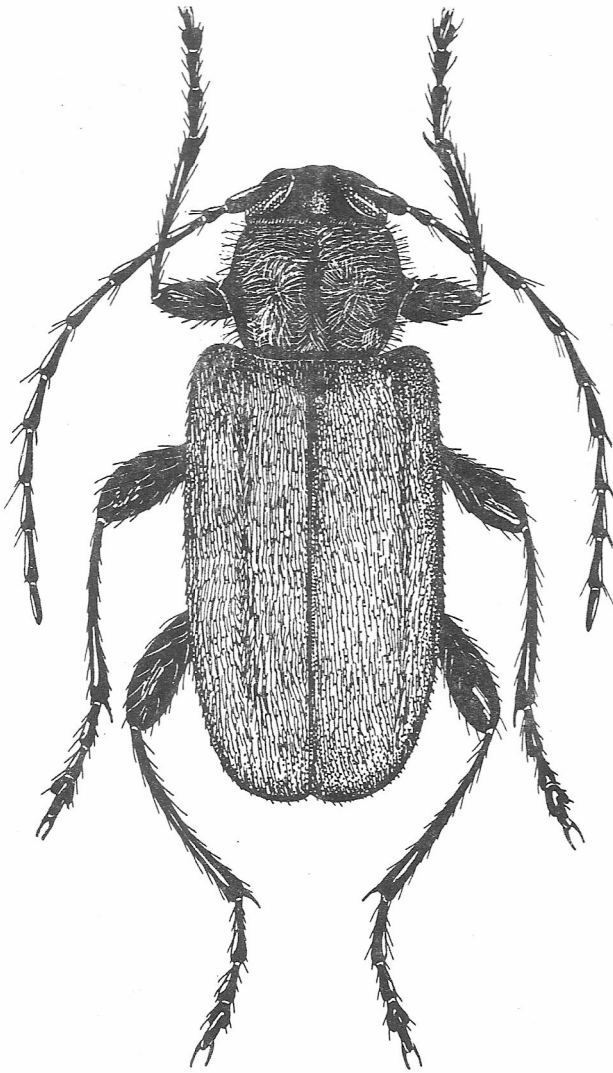
Целият черен, често с червеникавокафяв оттенък, елитрите и преднегръбът червени. Отгоре гъсто покрит с червени косми, главата отдолу, антените и краката със сиво-бели или жълто-бели стърчащи косми. Главата малка, по-широка от дължината си, с възвишения при основите на антените, с надлъжна падина между тях, цялата гъсто и дребно точкувана. Очите врязани, доближени до основата на мандибулите. Преднегръбът по-широк от дължината си; предният край слабо дъговидно врязан, задният дъговидно изпъкнал към щитчето. Отгоре плосък, неравен, с дребна пунктировка, почти скрита под космената покривка. Елитрите с успоредни страни, основата им слабо врязана, страните успоредни, отгоре плоски, структурата скрита под гъсти косми. Долната страна лъскава, коремчето с редки, по-едри точки; заднегръбът много дребно и по-гъсто точкуван; преднегръбът с фина структура, но без ясно точкуване. Израстъкът между предните кокси триъгълно заострен, достигащ средата им. Израстъкът между средните кокси по-широк, също триъгълно заострен и също скъсен. Антените до около върха на елитрите, първото членче рязко и силно удебелено към върха, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто 2 пъти по-тънко, слабо конусовидно, около 2 пъти по-дълго от дебелината си; третото почти толкова дълго, колкото първото и петото; четвъртото малко по-късо; останалите към върха почти със същата дължина. Краката със силно бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 8—12 mm.

Биономия. Ларвата се развива върху клони и стъбла на бук, габър, бряст и др. Имагото се среща често у нас по същите растения от април до август от морското равнище докъм 700 m надм. в.

Среща се из цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Северна Африка, Мала Азия, Сирия, Иран.

Фиг. 37. *Pyrrhidium sanguineum* (Linnaeus) (ориг.)

26. Род *Phymatodes* Mulsant, 1839

Phymatodes Mulsant, 1839, Hist. Nat. Col. Fr. Long., p. 47.

Тип на рода: *Phymatodes testaceus* (Linnaeus).

Преднегръбът със закръглени страни, рядко неясно ъгловидни по средата. Елитрите плоски отгоре, меки, с успоредни страни, краката със силно удебелени бедра.

Родът е представен с около 20 вида в Палеарктичната област, от които у нас са установени 8.

Определителна таблица на видовете от род *Phymatodes*

- 1(2) Първото членче на задните ходила значително по-дълго от второто и третото, взети заедно. Преднегръбът с рядка пунктировка и гладки, плоски мазоли.....1. *Ph. testaceus* (Linnaeus).
- 2(1) Първото членче на задните ходила не или едва по-дълго от следващите две, взети заедно.
- 3(12) Преднегръбът отгоре почти плосък, с повече или по-малко ясни гладки мазоли или непунктирани неравности.
- 4(11) Елитрите без светли ивици, равномерно светло оцветени.
- 5(6) Преднегръбът гъсто и почти равномерно точкуван, неравности почти няма. Елитрите пред върха затъмнени, със зеленикав метален блясък. .... 5. *Ph. glabratus* (Charpentier).
- 6(5) Преднегръбът по средата рядко и фино точкуван, с гладки петна.
- 7(10) Израстъкът между средните кокси къс, докъм средата им. Щитчето голо.
- 8(9) Пунктировката на елитрите гъста и груба, а междините на точките потесни от диаметъра им. Преднегръбът с 3 удължени мазоли. .... 2. *Ph. lividus* (Rossi).
- 9(8) Пунктировката на елитрите рядко пунктирана, междините на точките по-широки от диаметъра им. Преднегръбът с 5 мазола. .... 3. *Ph. puncticollis* Mulsant.
- 10(7) Израстъкът между средните кокси дълъг до задния им край. Щитчето гъсто окосмено. .... 4. *Ph. pusillus* (Fabricius).
- 11(4) Елитрите по средата със светла напречна ивица. .... 7. *Ph. fasciatus* (Villers).
- 12(3) Преднегръбът без мазоли и непунктирани неравности, равномерно пунктиран, най-много с непунктирана средна линия.
- 13(14) Шевът на елитрите зад щитчето с изправено снопче четинки. Главата заедно с очите по-тясна от преднегръба. Елитрите със светли ивици. .... 8. *Ph. alni* (Linnaeus).
- 14(13) Шевът на елитрите без снопче четинки зад щитчето. Главата заедно с очите широка почти колкото преднегръба. Елитрите без светла ивица. .... 6. *Ph. rufipes* (Fabricius).

1. *Phymatodes testaceus* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx testaceus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 396. *Phymatodes testaceus*: Йоакимов, 1904:30; Неуровски, 1931:81; 1967:577; Кантарджиева, 1932:94; Ангелов, 1964:316; Цанков, 1965:39. *Phymatodes testaceus* ab. *fenicum* L.: Кантарджиева, 1936:94. *Phymatodes testaceus* ab. *melanocephalus*: Кантарджиева, 1932:94. *Phymatodes testaceus* ab. *praeustus* F.: Кантарджиева, 1932:94. *Phymatodes testaceus* v. *variabilis* L.: Неуровски, 1931:81; Кантарджиева, 1932:94; Цанков, 1965:38. *Phymatodes testaceus* a. *rufipes* Costa: Кантарджиева, 1932:94. *Phymatodes testaceus* a. *analis* Red.: Кантарджиева, 1936:186. *Phymatodes variabilis* L.: Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24. *Phymatodes variabilis* v. *praeustus* F.: Недялков, 1905:24. *Phymatodes variabilis* v. *testaceus* F.: Недялков, 1905:24; 1909:92. *Phymatodes variabilis* v. *fennicus* L.: Недялков, 1905:24.

Окраската силно изменчива. Често тялото жълточервеникаво или жълто-кафяво, елитрите черни, синкави или жълти, понякога с метален блясък. Преднегръбът, главата и основата на елитрите с гъсти, полустърчащи назад, а долната страна с къси, стърчащи косми. Краката и антените с

единични дълги косми. Главата къса, дебела, сбита, с по-фина или по-груба дребна пунктировка, къса надлъжна бразда между антените, отгоре със слабо издигната напречна подутина, по-силно изразена при основите на антените. Очите дълбоко врязани, силно приближени към челюстите. Преднегръбът отгоре плосък, с невинаги ясни мазолести подутини, фино точкуван между тях, лъскав. Страните силно заоблени, най-широки по средата, по-силно стеснени към основата, отколкото напред. Щитчето толкова дълго, колкото и широко, заоблено. Елитрите с успоредни или едва стесняващи се назад страни, отгоре плоски, плитко и невинаги ясно пунктирани. Долната страна гладка, също неясно точкувана. Израстъкът между предните кокси триъгълно заострен, къс, едва до предната трета. Израстъкът между средните кокси тънък до задната трета. Антените зад или едва до върха на тялото. Първото членче силно удебелено към върха, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си; второто членче конусовидно, 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото почти цилиндрично, почти равно на първото, едва по-дълго от четвъртото, но малко по-късо от петото; останалите към върха не или едва по-къси. Краката с бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 6—17 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко зад върха на елитрите. Членчетата от петото към върха почти еднакво дълги. Преднегръбът с едра и по-дребна пунктировка. Петият кореман сегмент по-къс от дължината си. ♀ : антените малко по-къси от елитрите. Членчетата от петото към върха малко по-къси. Преднегръбът с къси, напречни гънки. Петият кореман сегмент по-дълъг от ширината си.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на различни широколистни дървета, най-често на дъба. Среща се много често от май до август от морското равнище до 1200 m надм. в.

Широко разпространен вид навсякъде у нас.

Разпространение. Европа, Северна Африка, Мала Азия, Сирия, Палестина. Пренесен и в Северна Америка.

2. *Phymatodes lividus* (Rossi, 1794)

Callidium lividum Rossi, 1794, Mant. Ins., II, p. 98. *Phymatodes lividus*: Кантарджиева, 1932:94; Heyrovsky, 1967:577; Ganev, 1986:709.

Тялото светло или тъмно кафяво, елитрите кафяви или черно-кафяви, но със слаб метален син или зелен блясък. Окраската често варираща. Елитрите с фини, прилегнали косми. Цялата останала част с фини, къси, полустърчащи косми. Главата с едра, но не гъста пунктировка, с надлъжна бразда между антените, често продължаваща напред и назад. Преднегръбът умерено закръглен, най-широк по средата, почти толкова дълъг, колкото и широк, пред предния край слабо прещъпнат, отгоре плосък, често с плоски, гладки мазоли, останалата част едро пунктирана. Щитчето малко, хлътноло под нивото на елитрите. Елитрите отгоре плоски, на върха всяка закръглена, гъсто точкувани. Отдолу коремчето много рядко и фино, заднегръбът малко по-гъсто пунктиран. Антените малко по-къси или по-дълги от елитрите. Членчетата на антените почти както на предния вид. Краката с бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 5—11 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко по-дълги от върха на елитрите. ♀ : антените малко по-къси от елитрите.

Биономия. Ларвата се развива под кората и в дървесината на дъба и по-рядко на други широколистни дървета. Имагото се среща по тях.

У нас много рядък вид, намиран край Стара Загора и на Огражден.

Разпространение. Средна и Южна Европа. Пренесен и в Северна Америка.

3. *Phymatodes puncticollis* Mulsant, 1862

Phymatodes puncticollis Mulsant, 1862, Hist. Nat. Col. Fr. Long., ed. 2., p. 99; Кантарджиева, 1936:186; Neugovsky, 1967:577.

Целият жълто-кафяв, оцветяването малко вариращо. Елитрите с гъсти, къси, полуповдигнати косми, останалата част (включително краката и антените) с дълги, стърчащи косми. Главата къса, широка, с високо издигната напречна изпъкналост, зад нея малко по-гъсто, отколкото пред нея пунктирана. Преднегръбът силно закръглен, най-широк по средата, отгоре слабо изпъкнал, с неясни гладки мазоли и пунктирана останала част. Щитчето еднакво дълго и широко, на върха закръглено. Елитрите с успоредни страни, отгоре плоски, в предната половина гъсто точкувани, назад точките неясни. Долната страна гладка, лъскава, рядко пунктирана. Антените зад или не до върха на елитрите. Първото членче силно удебелено към върха си, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, конусовидно, около 2 пъти по-късо от първото; третото почти цилиндрично, най-дълго от всички, почти равно на първите две, взети заедно; четвъртото с $1/3$ по-късо от третото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката с бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 7—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко по-дълги от върха на елитрите. Преднегръбът гъсто пунктиран. ♀ : антените малко по-къси от върха на елитрите. Преднегръбът фино точкуван и с напречни тънки гънки.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба.

У нас много рядък вид, намиран край София и Пловдив.

Разпространение. Средна и Южна Европа.

4. *Phymatodes pusillus* (Fabricius, 1787)

Callidium pusillus Fabricius, 1787, Mant. Ins., II, p. 155. *Phymatodes pusillus*: Йоакимов, 1904:29; Недялков, 1909a:28; Кантарджиева, 1932:94; Ангелов, 1964:316; Neugovsky, 1967:577.

Оцветяването силно вариращо, най-често тялото кафяво или черно-кафяво, елитрите със слаб метален оттенък. Целият гъсто покрит с дълги, стърчащи косми. Главата слабо удължена, отгоре до основите на антените почти равна, ясно точкувана, напред вдлъбната, с по-нежна пунктировка и тънка надлъжна бразда. Страните зад главата почти успоредни, дълги колкото третото членче на антените. Преднегръбът по-широк от дължината си, пред предния край дълбоко прещъпнат, отгоре с гладки мазоли и пунктировка между тях, страните почти успоредни в средната част, назад късо стеснени, напред прещъпнати. Предният край прав, повдигнат, задният заоблено издаден към щитчето. Щитчето късо, малко, по-широко от дължината си. Елитрите със силно развити рамена, издадени напред, основата дъговидно връзана. Страните поръбени, от раменете назад силно стеснени,

шевният ъгъл почти прав. Отгоре почти плоски, в задната половина до върха със заоблено ребро, разположено по-близо до страната, отколкото до шева. Точкуването грубо и едро; точките по-гъсто разположени към шева, отколкото към страните, към върха на елитрите по-гъсти. Израстъкът между предните кокси тънък, достигащ задния им край. Израстъкът между средните широк почти колкото диаметърът на коксите. Антените дебели, малко по-дълги или едва по-къси от върха на елитрите. Първото членче дебело, конусовидно, около 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто пръстеновидно, по-късо от ширината си; третото конусовидно, едва по-късо от първото; четвъртото цилиндрично, равно на второто и третото, взети заедно; петото едва по-дълго; останалите към върха постепенно по-дълги. Краката бухалковидно удебелени към върха си.

Дължина. 5—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко по-дълги от върха на елитрите. Преднегръбът гъсто точкуван. ♀ : антените малко по-къси от върха на елитрите. Преднегръбът напречно фино набръчкан.

Биономия. Развитието на ларвата се извършва под кората и в дървесината на клони и стебла на дъб. Имагото се среща рядко от март до юни в ниските части на страната докъм 1800 m надм.в.

У нас се среща рядко. Установен е край София, Стара Загора, Бачковски манастир, Петричко, Родопи.

Разпространение. Средна и Югоизточна Европа.

5. *Phymatodes glabratus* (Charpentier, 1825)

Callidium glabratum Charpentier, 1825, Horae Ent., p. 325. *Phymatodes glabratus*: Недялков, 1909a: 28.

Целият светло- или тъмнокафяв, с по-светли крака, антени и някои части на елитрите, отгоре с дълги стърчащи косми. Главата гъсто точкувана, с надлъжна бразда между антените. Преднегръбът почти толкова дълъг, колкото широк, страните му закръглени, отгоре едро и гъсто точкуван, често с неясни мазолести образувания. Елитрите едро, гъсто и набръчкано точкувани. Антените до зад средата на елитрите.

Дължина. 5—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до пред върха на елитрите. ♀ : антените до зад средата на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дървесината на стъбла и клони на дъба.

У нас много рядък вид, съобщаван само веднъж за Стара Загора.

Разпространение. Средна Европа, Кавказ, Северна Африка.

6. *Phymatodes rufipes* (Fabricius, 1776)

Callidium rufipes Fabricius, 1776, Gen. Ins., p. 232. *Phymatodes rufipes*. Heyrovsky, 1931: 81; 1967: 577.

Отгоре черен, обикновено с метален блясък, бедрата често черни, останалите части жълти. Окраската варираща. Целият покрит със стърчащи косми. Главата къса, широка, отгоре рядко пунктирана, при основата на антените с пъпки. Преднегръбът едва по-широк от ширината си, отгоре заобле-

но изпъкнал, гъсто покрит с дребни точки, страните силно закръглени, най-широк по средата. Щитчето малко по-дълго от ширината си, на върха заоблено. Елитрите с прави рамене, успоредни страни, отгоре гъсто и равномерно пунктирани по цялата дължина, върховете поотделно закръглени. Израстъкът къс, триъгълно заострен, почти ненавлизащ между предните кокси. Израстъкът между средните кокси също с триъгълна форма, но навлизащ докъм средата им. Коремчето и заднегръдът гладки, лъскави, с рядка пунктировка. Антените до зад средата. Първото членче силно конусовидно, късо, около 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, конусовидно, почти 2 пъти по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, с около $1/3$ по-дълго от първото, равно на четвъртото и петото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката силно бухалковидно удебелени на върха.

Дължина. 5—8 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до пред върха на елитрите. ♀ : антените до зад средата на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано предимно със сливата, рядко с глога. Ларвата се храни с дървесината на клоните и стъблата им.

У нас се среща рядко през май и юни. Намиран е край х. „Фенера“ (Средна гора) и Странджа.

Разпространение. Средна и Южна Европа, Мала Азия, Сирия.

7. *Phymatodes fasciatus* (Villers, 1789)

Callidium fasciatum Villers, 1789, Linn. Ent., I, p. 257. *Phymatodes fasciatus*: Недялков, 1909a:28; Кантарджиева, 1932:94; Ангелов, 1964:316; Neyrovsky, 1967:577.

Целият червено-кафяв, върху елитрите с напречно бяло петно по средата. Главата къса, дебела, вмъкната до очите под преднегръба, отгоре гъсто точкувана, с надлъжна бразда между антените. Преднегръбът по-широк от дължината си, отгоре слабо изпъкнал, гъсто и дребно точкуван; страните силно заоблени, най-широки по средата, предният край слабо заоблен напред, леко повдигнат над главата, задният прав. Щитчето по-късо от дължината си, на върха заоблено. Елитрите с успоредни страни, прави рамена, отгоре гъсто точкувани, назад точките неясни. Антените до зад средата или близо до върха. Първото членче дебело, конусовидно, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си; второто слабо конусовидно, почти 2 пъти по-дълго от дебелината си; третото слабо конусовидно, около 2 пъти по-дълго от второто, с $1/3$ по-дълго от четвъртото и петото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката с бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 5—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до пред върха. Преднегръдът с дребни точки. ♀ : антените до зад средата. Преднегръдът с напречни гънки.

Биономия. Развитието на ларвата се извършва под кората на лозата. Имагото се среща от април до юни в ниските части на страната.

У нас е известен от Стара Загора, Асеновград, Наречен, Пловдив, Кюстендил.

Разпространение. Средна и Южна Европа.

8. *Phymatodes alni* (Linnaeus, 1767)

Leptura alni Linnaeus, 1767, Syst. Nat., ed. 12, p. 639. *Phymatodes alni*: Йоакимов, 1904: 30; Недялков, 1909а: 28; Кантарджиева, 1932: 94; Heyrovsky, 1967: 577. *Callidium alni*: Недялков, 1905: 24.

Черен, с червеникавокафяви крака, антени и основна половина на елитрите, с напречни бели петна на всяка елитра. Понякога целият червеникавокафяв. Върху елитрите зад щитчето със снопче дълги, черни косми. Целият покрит с редки, стърчащи, дълги косми. Главата къса, широка, отгоре не особено гъсто, дребно точкувана, със слабо развити пъпки при основата на антените. Преднегръбът по-широк от дължината си, отгоре силно изпъкнал, гладък, рядко, дребно точкуван. Страните силно заоблени, най-широки на средата, задният край гъсто, слабо прещъпнат само отгоре. Щитчето късо, по-широко от дължината си. Елитрите със слабо издадени напред рамена, с почти успоредни или слабо разширени назад страни, на върха поотделно закръглени. Израстъкът между предните кокси къс, триъгълен, едва навлизащ между тях. Израстъкът между средните кокси също триъгълно заострен, но навлизащ докъм средата. Коремчето гладко, почти без точки, заднегръбът рядко точкуван. Антените до около върха на елитрите. Първото членче дебело, конусовидно, около 2,5 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, заоблено, малко по-дълго от дебелината си; третото почти равно на четвъртото и петото; останалите към върха постепенно по-къси.

Дължина. 4—8 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва зад върха на елитрите. ♀ : антените едва по-къси от върха на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба и по-рядко с други широколистни дървета. У нас се среща рядко от май до юли от морското равнище докъм 1000 m надм.в.

Известен е от Черноморското крайбрежие, Стара планина, Средна гора, Родопите, Пловдив.

Разпространение. Европа.

27. Род *Lioderina* Ganglbauer, 1855

Lioderina Ganglbauer, 1855, Verh. zool. bot. Gesel. Wien, p. 517.

Тип на рода: *Lioderina linearis* (Hampe, 1870).

Дребен, с тънко тяло, големи очи и груби фасетки. Долночелюстните пипалца дълги, последното им членче равно на предните две, взети заедно.

Към рода се отнася само 1 вид, разпространен и у нас.

Lioderina linearis (Hampe, 1870)

Callidium linearis Hampe, 1870, Berl. Ent. Zeitschr., XIV, p. 335. *Lioderina linearis*: Heyrovsky, 1967: 577; Ganey, 1984: 59.

Целият жълто-кафяв, само очите черни, покрит с тънки косми. Главата широка почти колкото преднегръбът, отгоре гъсто и едро точкувана. Преднегръбът отгоре плосък, гъсто и грубо точкуван. Страните закръглени, с малка пъпка по средата. Щитчето почти правоъгълно. Елитрите в основата

си само малко по-широки от преднегръба, къси, около 2,5 пъти по-дълги от общата си ширина. Отгоре гъсто и дребно точкувани. Долната страна точкувана с по-едри, отколкото на елитрите, точки. Антени: малко по-дълги от тялото, с дълги реснички, четвъртото членче по-късо от петото.

Дължина. 6—9 mm.

У нас много рядък вид, намиран край Ботевград.

Разпространение. Австрия, Балканския полуостров.

28. Род *Anaglyptus* Mulsant, 1839

Anaglyptus Mulsant, 1839, Col. Fr. Long., p. 91.

Тип на рода: *Anaglyptus gibbosus* (Fabricius).

Средни по големина, черни, отгоре със светли и тъмни ивици, в основата на елитрите с неравности, антенните ямки ограничени отвътре с късо килче. Очите плитко врязани, преднегръбът по-дълъг от ширината си, щитчето триъгълно.

Към рода се отнасят около 15 палеарктични вида, 1 от които се среща и у нас.

Anaglyptus mysticus (Linnaeus, 1758)

Leptura mysticus: Йоакимов, 1904:30; Недялков, 1905:24; Netolitzky, 1912:160; Heyrovsky, 1931:81; 1967:578; Roubal, 1931:454; Кантарджиева, 1932:98; Ангелов, 1964:316; Николова, 1968:139; Ganev, 1986:310. *Anaglyptus mysticus* ab. *hieroglyphicus* Hbst.: Кантарджиева, 1932:98. *Anaglyptus mysticus* ab. *tripartitus* Flav.: Кантарджиева, 1957:548. *Clytus mysticus*: Ковачев, 1894:745; 1904/5:8; Маркович, 1904:250; 1909:16.

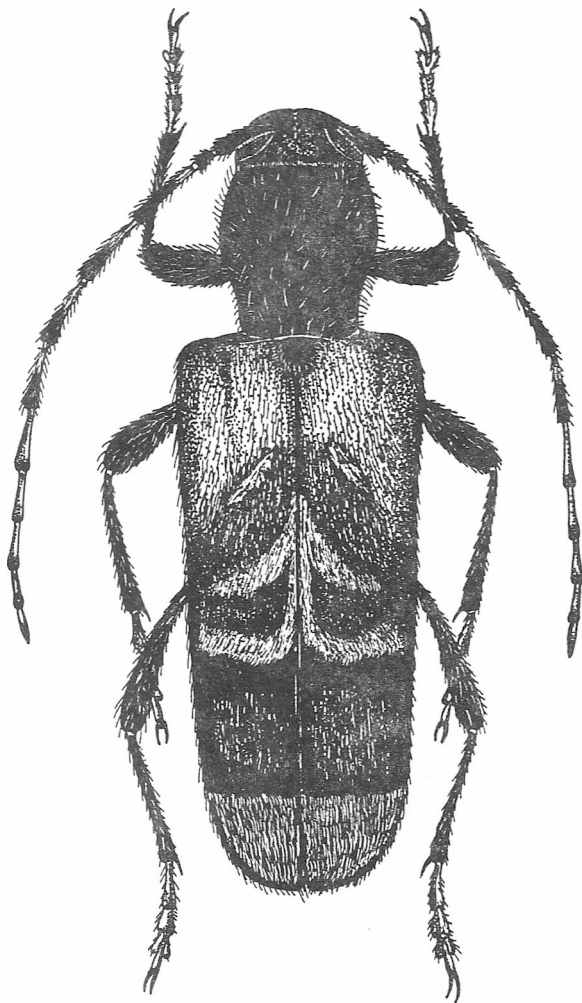
Черен, антените и краката червеникавокафяви. Елитрите черни в задната половина и червеникави в предната. Целият покрит с редки, къси, прилегнали косми и с дълги, стърчащи косми навсякъде, освен върху задната половина на елитрите. Отгоре на елитрите с 3 изкривени напречни ивици от бели, дебели косми пред средата и петно от такива косми върху върха на елитрите. Гъсто окосмяване и по страните на среднегръда и заднегръда. Главата малко по-дълга от дебелината си, гъсто и дребно точкувана, между антените с напречна подутина и надлъжна тънка бразда. Очите слабо врязани. Преднегръбът малко по-дълъг от ширината си, най-широк пред средата, отгоре изпъкнал, гъсто и дребно точкуван, страните заоблени, назад по-силно стеснени, отколкото напред. Щитчето малко, триъгълно. Елитрите с добре оформени рамене, между тях и щитчето с надлъжна изпъкналост. Страните слабо стеснени зад раменете, отгоре гъсто и дребно точкувани.

Коремчето с фини и гъсти точки, сред които отделни по-едри.

Израстъкът между предните кокси тесен, с успоредни страни, извит към тялото зад коксите. Израстъкът между задните кокси широк, завършващ пред задния им край. Антените до пред върха или зад средата на елитрите. Първото членче дебело, слабо конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото най-дълго, с около 1/4 по-дълго от първото; четвъртото членче 1,5 пъти по-късо от третото; петото малко по-дълго от него, останалите към върха постепенно по-къси. Краката дълги, със слабо бухалковидно удебелени бедра.

Дължина. 6—14 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените докъм върхното бяло петно на елитрите. ♀ : антените до зад средата.

Фиг. 38. *Anaglyptus mysticus* (Linnaeus) (опиг.)

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на различни широколистни дървета — габър, леска, явор и др. Имагото се среща по цветовете на сенникоцветни и други растения често през май и юни от морското равнище докъм 1300 m надм.в.

У нас широко разпространен в цялата страна.

Разпространение. Европа, Северна Африка.

29. Род *Plagionotus* Mulsant, 1842

Plagionotus Mulsant, 1842, Hist. Nat. Col. Fr., p. 1.

Тип на рода: *Plagionotus detritus* (Linnaeus).

Тялото сбито, средно голямо, черно, отгоре с напречни жълти ивици или петна. Главата къса, дебела, челото насочено надолу, антените къси, в основата си дебели, към върха постепенно по-тънки.

Към рода се отнасят 11 палеарктични вида, 4 от които се срещат у нас.

- 1 (4) Средните и задните бедра с прилегнали и силно стърчащи дълги косми.
- 2 (3) Външният ъгъл на елитрите остър, често дори стърчащ назад. Върхът на елитрите право или дори вдлъбнато изрязан. Втората напречна ивица на елитрите права.....1. *P. detritus* (Linnaeus).
- 3 (2) Външният ъгъл на елитрите закръглен. Преднегръбът и гърдите с гъсти косми, коремчето с редки, но ясно изразени точки.....2. *P. arcuatus* (Linnaeus).
- 4 (1) Средните и задните бедра без стърчащи косми.
- 5 (6) Гърдите с отделни тъмни участъци без плътно покритие от жълти прилегнали дебели косми. Тялото широко и масивно, елитрите по-малко от 3 пъти по-дълги от общата си ширина. ... 4. *P. speciosus* (Adams).
- 6 (5) Гърдите без отделни тъмни участъци, лишени от жълти косми, най-много те по-редки. Тялото тясно, стройно, елитрите повече от 3 пъти по-дълги от общата им ширина.....3. *P. floralis* (Pallas).

1. *Plagionotus detritus* (Linnaeus, 1758)

Leptura detritus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 399. *Plagionotus detritus*: Недялков, 1905:24; Илчев, 1924:22; Кантарджиева, 1932:96; Ангелов, 1960:28; 1964:316; Нейговски, 1967:577; Ганев, 1985:150. *Plagionotus detritus* ab. *szekelyi* Кан.: Кантарджиева, 1936:189. *Clytus detritus*.: Ковачев, 1894:745; 1904/5:8; Маркович, 1909:16.

Черен или черно-кафяв, антените и краката червеникавокафяви. Гъсто прилегнало и стърчащо окосмен. Върху преднегръба жълтите косми като широка жълта ивица пред средата и по-тясна зад средата. Върху елитрите жълтите ивици зад рамената, пред и зад средата и върху цялата връхна трета, прекъсната по средата с напречно тъмно петно. Окосмяването отдолу с жълти ивици. Главата къса, дебела, също покрита с жълти косми, прекъснати с тъмни петна. Точкуването скрито под космите, невидимо. Преднегръбът по-широк от дължината си, отгоре силно изпъкнал, предният и задният край прави, страните силно заоблени, най-широки пред средата. Щитчето полукръгло. Елитрите отгоре изпъкнали, назад стеснени. Израстъкът между предните кокси тесен, дълъг, на върха слабо разширен. Израстъкът между средните кокси широк, плосък; на върха врязан. Антените до средата или зад нея. Първото членче слабо конусовидно, само малко по-дебело на върха от второто, почти равно по дължина на третото; второто триъгълно, еднакво широко и дълго; третото равно на петото; четвъртото малко по-късо; останалите към върха постепенно по-къси. Краката с дълги, слабо удебелени бедра.

Дължина. 10—19 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до последната трета на елитрите. ♀ : антените до средата на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в мъртви или болни широколистни дървета и най-често в дъб. Имагото се среща често от морското равнище до 1200 m надм.в. от май до август по стъблата на дърветата и по-рядко по цветовете.

У нас е съобщаван за цялата страна.

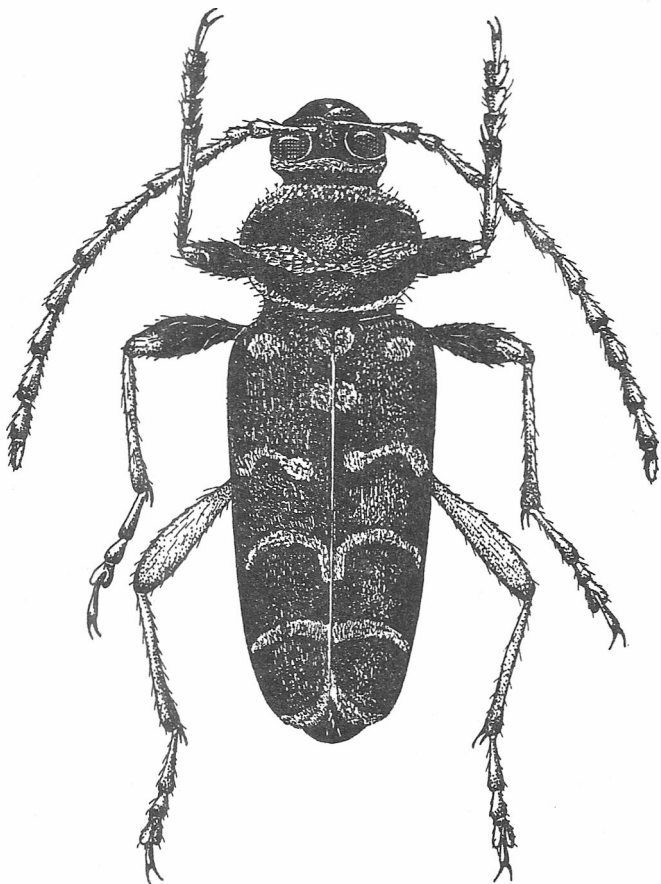
Разпространение. Европа, Мала Азия, Сирия, Иран.

2. *Plagionotus arcuatus* (Linnaeus, 1758)

Leptura arcuatus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 399. *Plagionotus arcuatus*: Йоакимов, 1899: 870; 1904: 30; Недялков, 1905: 24; Netolitzky, 1912: 160; Илчев, 1924: 22; Heugov-sky, 1931: 81; 1967: 577; Roubal, 1931: 363; 1932: 178; Кантарджиева, 1932: 96; Ангелов, 1960: 29; 1964: 316; Ganev, 1986: 310. *Plagionotus arcuatus* ab. *interruptus* Mars.: Недялков, 1905: 24. *Plagionotus arcuatus* ab. *reichei* Thoms.: Кантарджиев, 1932: 96. *Clytus arcuatus*: Маркович, 1904: 250; 1909: 16; Ковачев, 1904/5: 8.

Целият черен, антените и краката или части от тях червено-кафяви. Отгоре с жълти ивици: на главата с 3 напречни; на преднегръба с 1 пред предния край и 1 по средата, ясно изразена само по страните; на елитрите петна навътре от рамената, щитчето и напречни криви ивици пред средата — 1, зад средата — 2, и на върха. Коремните стернити също с напречни ивици, гърдите с петна. Главата къса, дебела, гъсто точкувана, с напречна подутина между антените, назад изпъкнала. Преднегръбът ясно по-широк от дължината си, отгоре изпъкнал, страните силно заоблени, най-широк по средата. Щитчето полукръгло. Елитрите слабо стеснени към върха си, на върха заоблени. Израстъкът между предните кокси широк, на върха слабо

Фиг. 39. *Plagionotus arcuatus* (Linnaeus) (ориг.)

заоблен. Израстъкът между средните широк почти колкото диаметърът на коксите, плосък. Антените до средата или зад нея. Първото членче конусовидно удебелено, около 2,5 пъти по-дълго от ширината си; второто тънко, конусовидно, почти толкова дълго, колкото на върха широко; третото равно на първото и петото; четвъртото малко по-късо, равно на шестото; останалите към върха едва по-къси. Краката с дълги и слабо удебелени бедра.

Дължина. 6—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до зад средата. Петият коремен сегмент тесен. ♀ : антените до средата. Петият коремен сегмент по-дълъг.

Биономия. Ларвата се развива в дървесината на мъртви или болни дъбове и по-рядко на други широколистни видове дървета. Имагото се среща често от май до юли докъм 1000 m надм. в. по стъблата на дърветата.

У нас е широко разпространен навсякъде.

Разпространение. Европа, Мала Азия, Иран, Северна Африка.

3. *Plagionotus floralis* (Pallas, 1773)

Cerambyx floralis Pallas, 1773, Reise Prov. Russ. Reich., II, p. 724. *Plagionotus floralis*: Недялков, 1905:24; 1909:92; Netolitzky, 1912:160; Heyrovsky, 1931:81; 1967:577; Roubal, 1931:363; 454; 1932:178; Кантарджиева, 1932:96; Ангелов, 1960:29; 1964:316; Muche, 1964:32; Ganev, 1985:150; 1986:310. *Plagionotus floralis* ab. *basicornis* Rtt.: Кантарджиева, 1932:96. *Clytus floralis*: Йоакимов, 1940:30; Ковачев, 1904/5:8; Маркович, 1909:16.

Целият черен, крака и антени червеникавокафяви. Отгоре с гъсти, черни косми, примесени с жълти ивици от жълти косми, разположени на преднегръба — в предния край и пред задния край, на елитрите — върху щитчето, от двете му страни, зад щитчето, по средата, зад средата и на върха. Долната страна с жълти ивици на всеки коремен сегмент и петна на гърдите. Главата слабо удължена, с пъпки при основата на антените и бразда между тях, гъсто, почти зърнесто точкувана. Преднегръбът малко по-широк от дължината си, предният и задният край прави, тънко поръбени, отгоре изпъкнал, гъсто, зърнесто пунктиран, отстрани закръглен. Щитчето по-широко от дължината си. Елитрите стройни, дълги, слабо стеснени назад, структурата им скрита под космената покривка. Израстъкът между предните кокси тънък, слабо разширен към върха и завит към тялото. Израстъкът между задните кокси широк, плосък, стеснен към върха. Антените докъм средата или малко зад нея. Първото членче дребно, конусовидно, около 3 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, едва по-дълго от дебелината си на върха; третото тънко, цилиндрично, почти равно на първото; четвъртото с 1/3 по-късо от третото и равно на шестото; петото с 1/4 по-късо от третото; останалите към върха постепенно по-къси.

Дължина. 6—20 mm.

Полов диморфизъм: ♂ : антените малко зад средата. Петият коремен стернит по-широк от дължината си. ♀ : антените до средата. Петият коремен стернит по-дълъг от ширината си.

Биономия. Развитието на вида е свързано с люцерната и някои други тревисти растения. Имагото се среща често у нас от май до юли от морското равнище докъм 1300 m надм. в.

У нас е известен от цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран, Сирия.

4. *Plagionotus speciosus* (Adams, 1817)

Callidium speciosus Adams, 1817, Mem. Mosr., V, p. 309. *Plagionotus spesiosus*: Кантарджиева, 1957:547; Heyrovsky, 1967:577; Ganev, 1984:59; 1985:150; 1986:309. *Plagionotus bobelayi* Brullé: Кантарджиева, 1932:96; Muche, 1964:32.

Оцветяване и окосмяване, както при другите видове, но отдолу почти плътно жълто окосмен, а напречните жълти ивици отгоре разположени по следния начин: на главата по 1 в предната и задната част и 1 между антените; на преднегръба — по 1 по предния и задния ръб и 1 зад средата; на елитрите — 1 между рамената (включваща и щитчето), 1 в предната половина, но при шева продължена нагоре към щитчето, 1 на средата, 1 зад средата и на върха. Главата отгоре гъсто точкувана, при основите на антените с пъпка с надлъжна бразда между тях. Преднегръбът много по-широк от дължината си, отгоре гъсто точкуван и силно заоблено изпъкнал, страните силно заоблени, най-широки по средата. Елитрите със слабо стеснени назад страни. Израстъкът между предните и средните кокси, както при предния вид. Антените до около средата на тялото. Първото членче конусовидно, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, почти еднакво широко и дълго; третото с $1/3$ по-късо от първото и равно на петото; четвъртото малко по-късо от третото и равно на шестото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката дълги, с удебелени към върха бедра.

Полов диморфизъм. ♂: петият кореман стернит по-широк от дължината си. ♀: петият кореман стернит значително по-дълъг.

Биономия: Развитие на вида не е познато. У нас се среща рядко през юни, от морското равнище докъм 700 m надм. в.

У нас е намиран по Черноморското крайбрежие, край Свиленград, в Странджа, Витоша и Михайловград.

Разпространение. Балканския полуостров, Мала Азия, Сирия, Иран.

30. Род *Isotomus* Mulsant, 1863

Isotomus Mulsant, 1863, Col. Fr. Long., ed. 2, p. 143.

Тип на рода: *Isotomus speciosus* (Schneider).

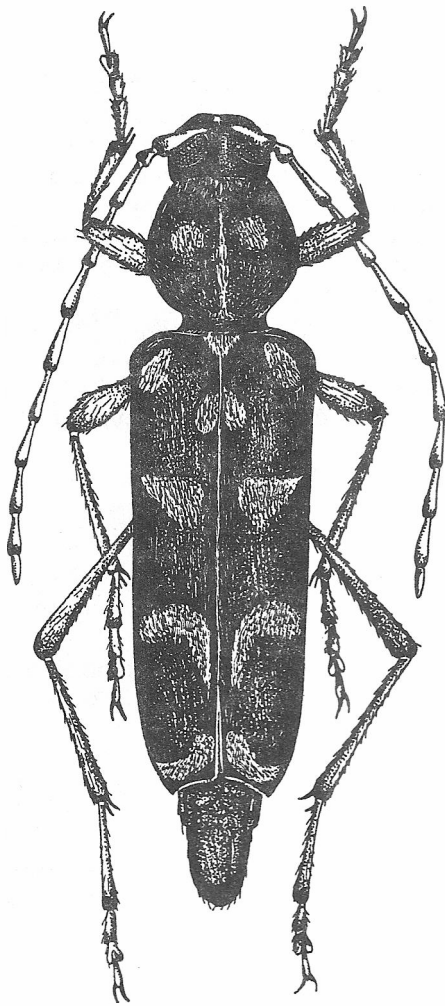
Средни по големина, с дълго тясно тяло и дълги задни крака. Четвъртото членче на антените почти еднакво с деветото. Епистернумите на заднегръда 4 — 5 пъти по-дълги от ширината си. Израстъкът между предните кокси тънък, силно заоблено изпъкнал и завит към тялото.

Към рода се отнасят 4 — 5 палеарктични вида, 1 от които е известен у нас.

Isotomus speciosus (Schneider, 1787)

Callidium speciosus Schneider, 1787, in Fuessly, Neu. Mag. Ent., III, 2, p. 125. *Isotomus speciosus*: Heyrovsky, 1931:81; 1967:577; Roubal, 1932:174; Кантарджиева, 1932:98; Csiki, 1943:217; Цанков, 1965:38; Ganev, 1985:150; 1986:310. *Isotomus speciosus* ab. *ganglbaueri* Pic.: Кантарджиева, 1936:191. *Clytanthus speciosus*: Недялков, 1905:24; 1909a:28. *Clytus speciosus*: Йоакимов, 1904:30. *Clytus semipunctatus* F.: Йоакимов, 1899:870; Маркович, 1904:250; 1909:16; Ковачев, 1904/5:8.

Целият черен, краката и антените червеникавокафяви. Отгоре и отдолу гъсто покрит с къси черни косми. Отгоре с петна от бели косми: 3 върху

Фиг. 40. *Isotomus spesiosus* (Schneider) (ориг.)

преднегръба, щитчето, по 1 навътре от рамената, по 1 малко зад щитчето до шева, по 1 кръгло, по-голямо, зад малките, по 1 дълго, завито под прав ъгъл надолу зад средата и по 1 на върха. Отдолу с бели петна по страните на коремните сегменти, на епимерите на среднегръда и заднегръда. Главата отгоре гъсто, зърнесто точкувана, със силно сближени основи на антените и пъпки до тях, с надлъжна бразда. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си, силно закръглен отстрани, най-широк по средата, с прави предна и задна страна, отгоре силно изпъкнал, с по 2 вдлъбвания на мястото на двете странични бели петна и зад тях. Елитрите със заоблени рамена, слабо стеснени зад тях, назад с успоредни страни. Върховете право отрязани, външните ъгли почти прави, вътрешните тъпи. Антените до зад средата. Първото членче дебело, около 3 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, едва по-дълго от дебелината си; третото по-дълго от първото, почти равно на деветото; останалите малко по-къси и малко различни помежду си. Краката тънки и особено задните, дълги.

Дължина. 12—22 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до връхната четвърт на елитрите. Задните бедра ясно надминаващи върха на елитрите. Петият коремнен стернит малко по-широк или почти еднакво дълъг с ширината си. ♀: антените малко зад средата на елитрите. Петият коремнен стернит по-дълъг от ширината си. Задните бедра до върха на коремчето или едва зад него.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на бук, габър и други широколистни. Имагото се среща често по стъблата им или по цветовете на сеникоцветни растения, от морското равнище докъм 800 m надм. в.

У нас се среща в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран, Сирия, Палестина.

31. Род *Chlorophorus* Chevrolat, 1863

Chlorophorus Chevrolat, 1863, Mem. Soc. Sc. Liège, 18, p. 290.

Тип на рода: *Chlorophorus annularis* (Fabricius).

Към рода се отнасят сравнително дребни видове, силно подвижни при топло време, посещаващи цветовете на сеникоцветни растения. Имат тънко, дълго тяло с дълги крака, къса, насочена надолу глава. Преднегръбът обикновено по-дълъг от ширината си.

Към рода се числят около 25 палеарктични вида, по-голямата част от които са разпространени в Средиземноморието. У нас са известни 7 вида.

Определителна таблица на видовете от род *Chlorophorus*

- 1(6) Преднегръбът червен или червеникав.
- 2(3) Върхът на елитрите ъглест, дори често източен в късо зъбче. Около щитчето без светло петно от косми. Преднегръбът разноцветно окосмен. .... 7. *Ch. nigripes* (Brullé).
- 3(2) Върхът на елитрите закръглен.
- 4(5) Преднегръбът и основата на елитрите покрити с редки, изправени косми. Пунктировката на преднегръба груба. .... 6. *Ch. hungaricus* (Seidlitz).
- 5(4) Преднегръбът само отстриани с единични стърчащи косми. Отгоре, както и елитрите, без такива. Преднегръбът с фина пунктировка. .... 5. *Ch. trifasciatus* (Fabricius).
- 6(1) Преднегръбът черен.
- 7(8) Отгоре светлото оцветяване, преобладаващо над черните петна. Черните петна на елитрите прекъснати при шева. Преднегръбът с 1 голямо черно петно по средата. .... 2. *Ch. herbsti* (Brahm).
- 8(7) Отгоре черното оцветяване преобладаващо. Черните петна на елитрите непрекъсващи при шева.
- 9(10) Преднегръбът с преобладаване на жълто и зелено-жълто окосмяване. Елитрите с широки жълти или зелено-жълти ивици. .... 1. *Ch. varius* (Müller).
- 10(9) Преднегръбът черен. Елитрите черни, с тънки светли ивици.
- 11(12) По-едър от 7 mm. Ширината на главата между антените 2 пъти по-

- малка от тази между очите. Преднегръбът и отгоре с изправени косми. .... 3. *Ch. figuratus* (Scopoli).
- 12(11) По-дребен от 7 mm. Ширината на главата между антените около 2/3 от тази между очите. Преднегръбът отгоре без изправени косми. .... 4. *Ch. sartor* (Müller).

1. *Chlorophorus varius* (Müller, 1766)

Leptura varius Müller, 1766, Melang. Sog. R. Turin., III, p. 188. *Chlorophorus varius*: Heugrovsky, 1931:81; 1967:577; Roubal, 1931:454; 1932:178; Кантарджиева, 1932:97; Дренски, 1942:20; Ангелов, 1960:28; 1964:316; Muche, 1964:32; Ganev, 1985:150; 1986:310. *Chlorophorus varius* ab. *kanabei* Heug.: Кантарджиева, 1957:548. *Chlorophorus varius* ab. *ocellatus* Vit.: Кантарджиева, 1957:548; *Clytanthus varius*: Недялков, 1905:25. *Clytanthus ornatus* Hbst.: Недялков, 1909:92. *Clytanthus verbasci* Linnaeus: Недялков, 1905:24. *Clytu sornatus* Fabr.: Маркович, 1904:250; Ковачев, 1904/5:8. *Clytus verbasci* Linn.: Йоакимов, 1904:29.

Целият черен, с жълто-кафяви крака и антени. Отдолу покрит гъсто със зеленикавожълти косми. Отгоре на зеленикавожълтия фон от косми с черни петна или ивици от черни косми. Главата малко по-дълга от ширината си, антените силно сближени и разстоянието между тях около 1/3 от това между очите. Структурата на главата зърнеста, но трудно различима под космите. Очите дълбоко врязани. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, предният край прав, малко по-тесен от задния, отгоре силно заоблено изпъкнал, гъсто и грубо точкуван. Страните силно заоблени, най-широки около средата. Щитчето полукръгло. Елитрите със заоблени добре развити рамена, назад леко стеснени, отгоре много дребно и много гъсто точкувани, отделните точки повече от 2 пъти по-дребни от тези на преднегръба. Израстъкът между предните кокси тънък, извит към тялото, разширен на върха. Израстъкът между средните кокси широк, слабо стеснен към върха, плосък. Антените до средата на елитрите или малко зад нея. Първото членче слабо конусовидно, дебело, около 4 пъти по-дълго от ширината си; второто тънко, едва по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, едва по-късо от първото; останалите към върха постепенно по-къси. Краката тънки, дълги, със слабо удебелени бедра.

Дължина. 8—14 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените малко зад средата на елитрите. Преднегръбът много често само с черни петна. ♀ : антените до средата на елитрите. Преднегръбът с цяла напречна черна ивица.

Биономия. Развитието на вида е свързано с различни широколистни дървета и храсти, включително и овощни. Имагото се среща често от морското равнище докъм 700 m надм. в. от юни до август по цветове на сенникoцветни растения.

Широко разпространен вид в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран, Сирия, Палестина.

2. *Chlorophorus herbsti* (Brahm, 1790)

Leptura herbsti Brahm, 1790, Ins. Kalend., I, p. 148. *Clytus verbasci* Fabr.: Маркович, 1909:16. *Chlorophorus herbsti*: Кантарджиева, 1932:97; Heyrovsky, 1967:577; Ganev, 1984:59; 1985:150; 1986:310.

Целият черен, покрит с жълто-зелени, къси прилегнали косми, примесени върху страните на преднегръба и главата със стърчащи дълги сиви косми. Върху преднегръба отгоре и отстрани, както и върху всяка елитра на рамото, с по 3 петна без зеленикави косми, поради което на вид черни. Главата къса, дебела, отгоре гъсто зърнесто пунктирана, между антените издигната, зад тях по средата с къса браздичка. Очите големи, изпъкнали, плитко врязани. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, отгоре изпъкнал, гъсто зърнесто пунктиран, предният ръб леко издаден напред, задният прав, страните равномерно заоблени. Щитчето полукръгло; елитрите тесни, с успоредни страни, върховете им почти право отрязани, външният ъгъл късо заострен, дори с малко зъбче. Израстъкът между предните кокси тънък, на върха си разширен. Израстъкът между средните широк, плосък, слабо стеснен напред. Антените до около средата на елитрите. Първото членче дебело, слабо извито, почти с успоредни страни, около 4 пъти по-дълго от дебелината си; второто тънко, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото почти равно по дължина на първото; останалите към върха постепенно потънки. Първите 5 членчета отдолу със стърчащи косми. Краката тънки, дълги със слабо удебелени бедра.

Дължина. 8—15 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените едва до зад средата. Задните бедра до или дори зад върха на елитрите. ♀ : антените за малко не до средата на елитрите. Задните бедра също за малко не до върха на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на различни широколистни дървета, храсти и лозата. Имагото се среща не особено често по цветовете на различни сенникоцветни от май до август докъм 1300 m надм. в.

У нас е установен в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир.

3. *Chlorophorus figuratus* (Scopoli, 1763)

Cerambyx figuratus Scopoli, 1763, Ent. Carn., p. 55. *Chlorophorus figuratus*: Heyrovsky, 1931:81; 1967:577; Roubal, 1931:454; 1932:178; Кантарджиева, 1932:97; 1957:548; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1964:316; Ganev, 1984:59; 1985:150; 1986:310. *Clytanthus figuratus*: Недялков, 1905:24; 1909:92; 1909a:28; Netolitzky, 1912:160. *Clytus figuratus*: Йоакимов, 1904:29. *Clytus plebejus* F.: Маркович, 1904:16; 1909:17; Ковачев, 1904/5:8.

Целият черен, с черни косми, сред които петна от бели косми, разположени на долната страна върху епимерите на среднегръда и заднегръда и по връхните части на повечето коремни сегменти. По елитрите белите косми образуващи напречни ивици на върха и зад средата на елитрите и по 1 ивица на всяка елитра, започваща от щитчето, насочена назад и настрани косо спрямо шева и завършваща пред средата. Освен ивиците зад раменете с по 1 бяло петно. Преднегръбът, главата и първите няколко членчета на антените отдолу с отделни стърчащи косми. Главата отгоре гъсто точкувана, между антените слабо изпъкнала. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, предната и задната страна поръбени, прави, отгоре равномерно изпъкнал,

гъсто точкуван, страните заоблени, най-широки по средата. Щитчето полу-кръгло. Елитрите с късо надлъжно вдлъбване навътре от рамената и зад щитчето, страните успоредни, отгоре гъсто плоско зърнести, върховете право отрязани, външният ъгъл заострен в късо шипче. Израстъкът между предните кокси много тънък, на върха разширен, този между средните кокси плосък, широк, към върха си слабо стеснен. Антените най-много до средата на елитрите. Първото членче дебело, едва стеснено към основата си; второто тънко, едва по-дълго от дебелината си; от третото до седмото членче почти еднакво дълги и всяко от тях почти равно на първото; останалите към върха малко по-къси. Краката дълги, с тънки бедра.

Дължина. 7—13 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до средата на елитрите. Преднегръбът с неравномерна и едра пунктировка. ♀: антените не до средата на елитрите. Пунктировката на преднегръба равномерна и дребна.

Биономия. Развитието на вида е свързано с различни широколистни дървета, включително и овощни. Имагото се среща често през юни и юли от морското равнище докъм 1200 m надм.в.

Широко разпространен в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран.

4. *Chlorophorus sartor* (Müller, 1766)

Leptura sartor Müller, 1766, Melang. Soc. R. Turin, III, p. 188. *Chlorophorus sartor*: Нейговски, 1931:81; 1967:577; Рубал, 1931:454; 1932:178; Кантарджиева, 1932:97; 1957:548; Ангелов, 1964:316; Muche, 1964:32; Ганев, 1984:59; 1985:150; 1986:310. *Clytanthus sartor* F.: Маркович, 1909:16; Недялков, 1909:28; Николова, 1968:139. *Clytanthus massiliensis* L.: Недялков, 1905:24. *Clytus massiliensis*: Йоакимов, 1904:29.

Целият черен, антените, понякога и части от краката кафеникави, покрит с прилегли черни косми, примесени по долната страна, страните на преднегръба и отдолу на първите няколко членчета на антените с дълги стърчащи косми. Върху елитрите с бели, косо разположени ивици, подобно на тези на предния вид. Главата широка, гладка, фино пунктирана отгоре, с неясна изпъкналост между основата на антените. Очите умерено изпъкнали, слабо връзани. Преднегръбът едва по-дълъг от ширината си, отгоре силно заоблен, предният и задният край тънко поръбени, прави, страните равномерно заоблени, най-широки по средата. Пунктировката гъста, дребна. Щитчето полукълбо. Елитрите с успоредни страни, рамената заоблени, отгоре пунктирани — по-ясно напред, назад точките по-фини, дори загубващи се, а междините им с вид на плоски зърна. Израстъците между предните и средните кокси, както при предходния вид. Антените до средата или връхната трета на елитрите. Първото членче дебело, слабо извито; второто тънко, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, най-дълго от всички, с около 1/3 по-дълго от първото; четвъртото и шестото почти еднакви по дължина, около 1,5 пъти по-къси от третото; петото членче малко по-дълго от тях; останалите към върха постепенно по-къси. Краката дълги, с тънки бедра.

Дължина. 5—9 mm.

Полов диморфизъм. ♂: антените до връхната трета на елитрите. ♀: антените до средата на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в мъртва дървесина на различни широколистни дървета и храсти. Имагото често се среща по цветове на сен-

никоцветни растения от юни до август, от морското равнище докъм 900 m надм. в.

Широко разпространен в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Мала Азия, Иран.

5. *Chlorophorus trifasciatus* (Fabricius, 1781)

Callidium trifasciatus Fabricius, 1781, Spec. Ins., I, p. 244. *Chloroforus trifasciatus*: Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1932:97; Ангелов, 1964:316; Heyrovsky, 1967:577; Ganev, 1986:310. *Clytanthus trifasciatus*: Недялков, 1909a:28. *Clytus trifasciatus*: Ковачев, 1904/5:8.

Черен, преднегръбът, антените и частично краката червеникавокафяви. Целият покрит с прилегнали косми, черни върху черно оцветените части на тялото, светли върху червеникавокафявите и бели върху ивиците на елитрите и отделни части на долната страна. Ивиците на елитрите разположени на върха, зад средата и от щитчето назад по шева в предната трета извиващи към страната. Главата удължена, отгоре почти плоска, гъсто и дребно точкувана, между антените почти без подутина, с надлъжна тънка бразда. Очите почти плоски, слабо врязани. Преднегръбът по-дълъг от ширината си, гъсто точкуван, страните равномерно заоблени. Щитчето полукръгло. Елитрите с успоредни страни, върховете им право отрязани, отгоре неясно пунктирани. Антените до около средата на елитрите. Първото членче дебело, конусовидно; второто по-тънко, конусовидно, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото и петото еднакво дълги, всяко дълго колкото първото; четвъртото, шестото и седмото еднакви, малко по-къси от третото; останалите към върха по-къси. Краката с тънки бедра.

Дължина. 8—12 mm.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано с растения от род *Ononis*, а имагото се среща рядко през юни от морското равнище докъм 400 m надм. в.

У нас е известен от Черноморското крайбрежие, Свищов, Русе, Габрово, Асеновград и Кресненското дефиле.

Разпространение. Страните около Средиземно море.

6. *Chlorophorus hungaricus* (Seidlitz, 1891)

Chlorophorus hungaricus Seidlitz, 1891, Fauna Transylv., p. 828; Heyrovsky, 1931:81; 1967:577; Roubal, 1932:178; Кантарджиева, 1957:548. *Clytanthus aegyptiacus* Cast. et Gory: Недялков, 1905:24. *Cortodera hungaricus*: Netolitzky, 1912:160.

Прилича много на предишния вид, от който се отличава освен по бележите, посочени в определителната таблица, и по следното: антените много по-дебели от третото членче, към върха отделните членчета със запазена дебелина. Навътре от рамената елитрите с надлъжна вдлъбнатина. Върхът на всяка елитра заоблен.

Дължина. 9—10 mm.

Биономия. Развитието на вида е свързано освен с растения от род *Ononis*, и с люцерната. Имагото се среща по тези растения много по-често през юни и юли от морското равнище докъм 1200 m надм. в.

У нас е установен по Черноморското крайбрежие, в Стара планина и Родопите.

Разпространение. Югоизточна Европа.

7. *Chlorophorus nigripes* (Brullé, 1832)

Callidium nigripes Brullé, 1832, Exped. Moree Ins., p. 255. *Chlorophorus nigripes*: Roubal, 1931:363; Heyrovsky, 1967:577; Ganev, 1984:59.

Много прилича на предишните 2 вида, от които се отличава по бележите, посочени в определителната таблица.

У нас много рядък вид, съобщаван за Кресненското дефиле.

Разпространение: Гърция, Македония.

32. Род *Xylotrechus* Chevrolat, 1860

Xylotrechus Chevrolat, 1860, Ann. Soc. Ent. Fr. (3), 8, p. 456.

Тип на рода: *Xylotrechus sartorii* Chevrolat.

Средни по големина видове, с характерна окраска отгоре, често с жълти линии върху черен фон. Главата сравнително малка и често силно вмъкната в преднегръба. Очите големи, с изрезка. Антените сравнително къси. Преднегръбът със заоблени страни. Елитрите удължени, отгоре често заоблени в напречно направление.

Към рода се отнасят 13 палеарктични вида, от които у нас са установени 3 вида.

Определителна таблица на видовете от род *Xylotrechus*

- 1(2) Елитрите гъсто осеяни с петна от малък брой бели, люсповидни косми. Сред тях очертани петна с по-гъсти и свързани в различни дълги ивици люсповидни косми. Елитрите черни, но общият фон изглежда сивкав поради многобройните дребни петна от косми. .... 3. *X. rusticus* (Linnaeus).
- 2(1) Елитрите черни, гъсто покрити с черни, тънки косми, сред които очертани рязко изразени ивици от жълти косми.
- 3(4) Челото между очите и антените със слабо повдигната тясна дълга ивица от по-груба зърнеста пунктировка. Предният ръб на преднегръба задебелен отгоре и, гледан отпред, височината му почти достига дебелината на средната част на третото членче на антените. .... 2. *X. arvicola* (Olivier).
- 4(3) Челото между очите и антените без такава ивица. Предният ръб на преднегръба незадебелен, гледан отпред по-тънък от дебелината на средната част на антените. .... 1. *X. antilope* (Schönherr).

1. *Xylotrechus antilope* (Schönherr, 1817)

Callidium antilope Schönherr, 1817, Syn. Ins., I, 3, p. 465. *Xylotrechus antilope*: Недялков, 1909a:28; Кантарджиева, 1932:96; Heyrovsky, 1967:577; Ganev, 1986:309.

Черен, антените и части от краката кафяви, целият покрит с черни и прилегли косми, примесени от долната страна със стърчащи такива. На черния фон на тялото рязко открояващи се жълти петна и ивици от косми. На долната страна петна отстранени на предните кокси, епимерите на среднегръда и заднегръда, отстранени на задните кокси и ивици по задния ръб на

всеки сегмент. Отгоре петната по 1 от двете страни на предния и задния ръб на преднегръба, щитчето и от двете му страни, зад рамото 1 къса напречна ивичка, дъговидно извита ивица, започваща зад щитчето и завършваща отстрани пред средата, по 1 напречна зад средата и на върха. Главата къса, вмъкната в преднегръба до очите, отгоре гъсто и дребно точкувана, челото между очите леко изпъкнало, с неясни 2—3 тънки ръбчета по средата и киловидно ограничено откъм основата на антените. Очите големи, умерено изпъкнали, връзани. Преднегръбът еднакво широк и дълъг, отгоре слабо изпъкнал, грубо, неравномерно точкуван, междинните зърнести, по средата точките неясни, но зърната по-груби, по-едри. Предната страна издадена напред, задната почти права. Страните заоблени, най-широки малко зад средата. Щитчето полукръгло. Елитрите със заоблени рамена, навътре от тях с надлъжно вдлъбване, страните праволинейно стеснени назад; върховете почти право отрязани, почти прав външен и тъп вътрешен ъгъл; външният ъгъл с късо шипче. Израстъкът между предните кокси широк, колкото дебелината на третото членче на антените, отстрани с издигнати ръбчета. Израстъкът между средните кокси почти 3 пъти по-широк, плосък. Антените по-къси от средата на елитрите. Първото членче дебело, много слабо конусовидно; второто по-тънко, малко по-дълго от дебелината си; третото цилиндрично, почти толкова дълго, колкото първото; четвъртото малко по-късо; останалите към върха постепенно по-къси. Краката дълги, бедрата слабо удебелени.

Дължина. 8—14 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти до пред средата. ♀ : антените едва зад раменете на елитрите.

Биономия. Ларвата се развива в дървесината на клони и стъбла на дъб и по-рядко на други широколистни дървета. Имагото се среща сравнително рядко през юни и юли от морското равнище докъм 600 m надм. в., обикновено по същите дървета.

У нас е установен в Странджа, Свищов, София и северните склонове на Родопите.

Разпространение. Европа, Турска Армения, Иран, Северна Африка.

2. *Xylotrechus arvicola* (Olivier, 1795)

Callidium arvicola Olivier, 1795, Ent., IV, 70, p. 64. *Xylotrechus arvicola*: Недялков, 1905: 24; 1909a: 28; Кангарджиева, 1932: 96; Ангелов, 1964: 316; Неурговски, 1967: 577; Ганев, 1985: 150; 1986: 309. *Anaglyptus arvicola*: Йоакимов, 1904: 29.

Окраската и окосмяването много сходни с тези на предишния вид. Главата с ясно изразена надлъжна ивица, по-грубо и зърнесто точкувана, повдигната спрямо нивото на останалата част. Очите големи, плоски, връзани. Преднегръбът по форма и структура, както на предния вид, само предната страна почти права. Щитчето по-широко от дължината си, закръглено. Елитрите и долната страна като на предния вид. Антените и краката като на предния вид.

Дължина. 8—20 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените ясно зад основата на елитрите. ♀ : антените едва зад основата на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дървесината на голям брой видове широколистни дървета. Имагото се среща често от юни до август от морското равнище докъм 700 m надм.в.

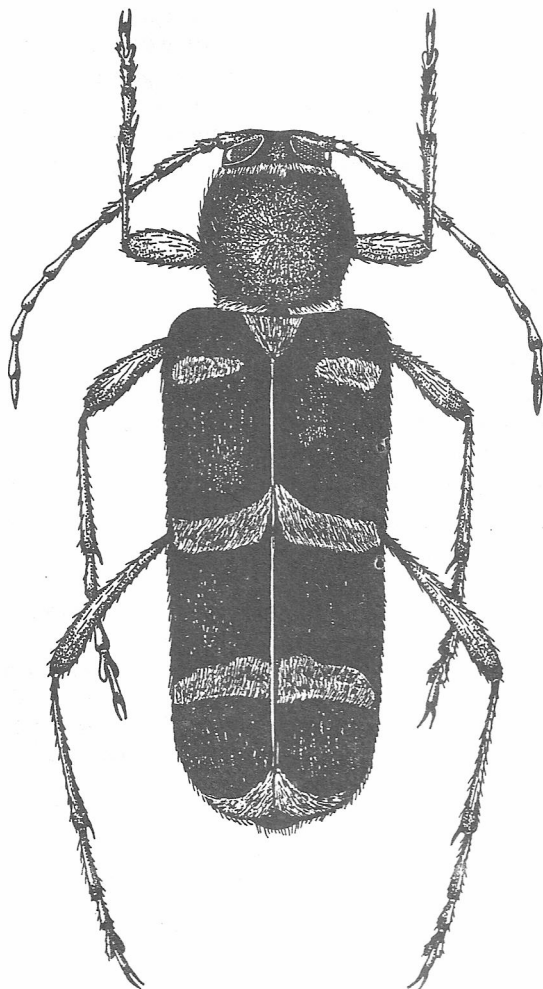
У нас е установен почти в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Корея, Япония, Иран.

3. *Xylotrechus rusticus* (Linnaeus, 1758)

Cerambyx rusticus Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 398; Недялков, 1909:28.
Xylotrechus rusticus: Недялков, 1909a:28; Netolitzky, 1912:160; Нейровски, 1931:81; 1967:577; Кантарджиева, 1932:96; Ангелов, 1960:28; 1964:316; Ganev, 1985:150.

Черен, ходилата на краката и понякога антените с кафеникав оттенък. Окосмяването отгоре петнисто разположени групички по няколко четниково-видни косми. Около средата и зад нея космите на по-големи петна и ивици.

Фиг. 41. *Xylotrechus rusticus* (Linnaeus) (ориг.)

Главата гъсто пунктирана, къса, дебела, вмъкната в преднегръба до очите. Челото между очите с удължена, елипсоидно издигната и гладка пластинка. Зад нея с късо надлъжно килче. Преднегръбът значително по-широк от дължината си, предната и задната страна прави, отгоре гъсто, едро и зърнесто точкуван, страните силно заоблени, най-широки по средата. Отгоре умерено изпъкнал, на места неравен, на места ямковидно хлътнал. Щитчето почти 2 пъти по-широко от дължината си. Елитрите слабо стеснени назад, рамената заоблени, върховете поотделно закръглени. Израстъците между предните и средните кокси, както при другите видове. Антените повече или по-малко зад раменете. Първото членче дебело, конусовидно, малко повече от 2 пъти по-дълго от дебелината си на върха; второто членче по-тънко, едва по-дълго от дебелината си; третото еднакво дълго с първото, цилиндрично, тънко; останалите към върха постепенно по-къси. Краката с умерено удебелени бедра.

Дължина. 9—22 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените почти пред средата. ♀ : антените само зад рамената на елитрите.

Биономия. Развитието на ларвата се извършва под кората и в дървесината на върба, дъб, топола и по-рядко на други широколистни видове. Имагото се среща често докъм 1500 m надм. в. от май до август.

У нас се среща почти в цялата страна.

Разпространение. Европа, Сибир, Корея, Япония, Иран.

33. Род *Clytus* Laicharting, 1784

Clytus Laicharting, 1784, Verz. Tyr. Ins., II, p. 88.

Тип на рода: *Clytus arietis* (Linnaeus).

Сравнително дребни видове, с окраска, сходна с тази на *Xylotrechus*. Главата без надлъжни килове, антените къси, сравнително дебели, преднегръбът обикновено малко по-дълъг от ширината си, елитрите с почти успоредни или слабо стеснени страни.

Към рода се отнасят около 30 палеарктични вида, от които у нас са установени 4 вида.

Определителна таблица на видовете от род *Clytus*

- 1 (2) Преднегръбът и основата на елитрите без дълги, стърчащи косми. Елитрите без петно на върха..... 1. *C. tropicus* Panzer.
- 2 (1) Преднегръбът и основата на елитрите с дълги стърчащи косми.
- 3 (4) Елитрите лъскави, с рядка пунктировка, разстоянието между отделните точки по-голямо от диаметъра на точките. Върхното петно на елитрите едва недостигащо края им..... 2. *C. rhamni* Germar.
- 4 (3) Елитрите матови или слабо лъскави, с по-гъста пунктировка. Разстоянието между точките по-малко. Върхното петно на елитрите до върха им.
- 5 (6) Антените от основата към върха си не удебелени. Елитрите под светлите ивици също тъмно оцветени..... 3. *C. lama* Mulsant.

6(5) Антените от основата към върха си удебелени. Елитрите под светлите ивици също по-светли. Преднегръдът по-широк или толкова широк, колкото и дълъг.....4. *C. arietis* (Linnaeus).

1. *Clytus tropicus* Panzer, 1795

Clytus tropicus Panzer, 1795, Deutsch. Ins., p. 265; Ganev, 1984: 59.

Тялото черно или смолисточерно, антените и части на краката жълти. Главата с къси и редки тъмни косми, с 2 жълти петна на челото. Преднегръдът тъмно окосмен, с прекъсната по средата и цяла по задния ръб ивица жълти косми. Щитчето с жълти косми. Елитрите с променливо окосмяване, най-често с 3 напречни жълти ивици. Отдолу с жълти петна от косми на епистернумите на среднегръда и заднегръда и по задния край на коремните сегменти. Главата с дълбока надлъжна бразда, отгоре с гъста, едра пунктировка. Преднегръдът по-дълъг от ширината си, пред основата си прещъпанат, зад средата закръглено разширен, отгоре с дребна, гъста пунктировка. Щитчето еднакво дълго и широко. Елитрите с почти успоредни страни, на върха поотделно закръглени. Антените приблизително до средата на елитрите. Първото членче удебелено; третото по-дълго от първото и почти равно на четвъртото и петото. Краката дълги, задните бедра до или даже зад върха на елитрите.

Дължина. 10—19 mm.

У нас много рядък вид, известен от Странджа.

Разпространение. Европа.

2. *Clytus rhamni* Germar, 1817

Clytus rhamni Germar, 1817, Reise, Dalm., p. 223.: Йоакимов, 1904:31; Недялков, 1905:24; 1909:92; Roubal, 1931:363; 1932:178; Heyrovsky, 1931:81; 1967:577; Кантарджиева, 1932:96; Csiki, 1943:217; Ангелов, 1960:28; 1964:316; Muche, 1964:32; Ganev, 1984:59; 1985:150; 1986:309.

Черен, с жълто-кафяви антени и крака, с гъсти прилегнали и сред тях стърчащи, дълги косми. Жълтите косми отгоре образуващи ивици по предния и задния ръб на преднегръба, дъговидни пред средата и напречни зад средата на елитрите, петна върху щитчето, зад рамената и на върха на елитрите. Главата отгоре гъсто точкувана, с къса браздичка между антените, изпъкнали очи с тясна изрезка. Преднегръдът едва по-широк от дължината си, отгоре силно изпъкнал, гъсто точкуван, предният ръб слабо издаден напред, задният прав. Страните силно заоблени, най-широки около средата. Щитчето полукръгло. Елитрите с почти успоредни страни, върховете им закръглени, отгоре фино и рядко точкувани. Израстъкът между предните кокси много тънък, слабо разширен на върха, между средните широк, плосък. Антените най-много до предната трета на елитрите, от второто членче към върха постепенно удебелени и тук дебели, колкото първото членче. Второто членче тънко, около 1,5 пъти по-дълго от дебелината си; третото тънко, дълго колкото първото; от четвъртото към върха постепенно по-къси. Краката тънки, дълги, със слабо удебелени бедра.

Дължина. 6—10 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до основната трета на елитрите. ♀ : антените едва зад раменете.

Биономия. Развитието на ларвата е свързано с дървесината на голям брой видове широколистни дървета. Имагото се среща често от май до юли, от морското равнище докъм 1000 m надм. в.

У нас е разпространен в цялата страна.

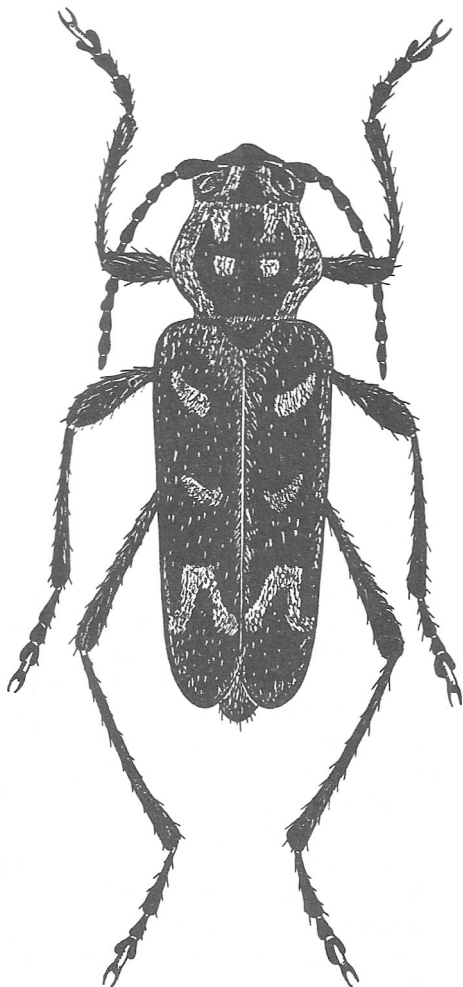
Разпространение. Европа, Мала Азия, Иран.

3. *Clytus lama* Mulsant, 1847

Clytus lama Mulsant, 1847, Mem. Acad. Sc. Lyon, II, p. 421; Недялков, 1905:24; Кантарджиева, 1932:96; Нейговски, 1967:577; Николова, 1968:139; Ганев, 1984:59; 1985:150; 1986:309.

Много сходен с предния вид, от който се отличава почти само по белезите, посочени в определителната таблица.

Дължина. 8—14 mm.

Фиг. 42. *Clytus arietis* (Linnæus) (ориг.)

Полов диморфизъм. ♂ : антените до средата на елитрите. ♀ : антените до предната трета на елитрите.

Биономия. Развитието на вида е свързано с различни видове иглолистни дървета — смърч, ела и др. Имагото се среща често от май до юли от морското равнище докъм 700 m надм. в.

У нас е установен почти в цялата страна.

Разпространение. Средна и Южна Европа.

4. *Clytus arietis* (Linnaeus, 1758)

Leptura arietis Linnaeus, 1758, Syst. Nat., ed. X, p. 399. *Clytus arietis*: Йоакимов, 1904:30; Маркович, 1904:250; Недялков, 1905:24; 1909a:28; Netolitzky, 1912:160; Heyrovsky, 1931:81; 1967:577; Roubal, 1931:454; Кантарджиева, 1932:96; Ангелов, 1960:28; 1964:316; Ganev, 1984:59; 1986:309.

Много сходен с предните 2 вида, от които се отличава почти само по белезите, посочени в определителната таблица.

Дължина. 6—14 mm.

Полов диморфизъм. ♂ : антените до предната трета на елитрите. ♀ : антените по-къси.

Биономия. Развитието на вида е свързано с дъба и по-рядко с други широколистни. Имагото се среща често от май до юли от морското равнище докъм 1 000 m надм. в.

У нас е установен в цялата страна.

Разпространение. Европа.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Ангелов, П. 1960. Проучване върху ентомофауната на парка „Отдых и култура“ край Пловдив с някои други фаунистични бележки. — Год. музеите в Пловдив, 7—40.
- Ангелов, П. 1964. Твърдокрили (Col.) от Тракийската низина и някои съседни райони. — В: Фауна на Тракия. Т. I. С., БАН, 307—324.
- Ангелов, П. 1967. Принос за изучаването на българските видове Cerambycidae (Col.). — Науч. тр. ВПИ—Пловдив, 5, № 1, 113—128.
- Ангелов, П. 1988. Два вида Cerambycidae (Col.) неизвестни до сега за фауната на България. — Науч. тр. ПУ „П. Хилендарски“, 26.
- Бассанович, И. 1891. Материали за санитарната етнография на България. — Сб. нар. умотв., наука и книжн., 5, 3—19.
- Богданов, В. 1956. Нови или рядко срещани неприятели по захарното цвекло в България. — Бюл. раст. защита, 1, 84—87.
- Буреш, И., А. Лазаров. 1956. Вредните насекоми за селското и горското стопанство в България. С. 289 с.
- Григоров, С. 1964. Принос към ентомофауната на България. — Раст. защита, 4, с. 28.
- Данилевский, М. Л., А. И. Мирошников. 1985. Жуки-дровосеки Кавказа (Coleoptera, Cerambycidae). Определитель. Краснодар. 417 с.
- Димитров, Т. 1935. Принос към изучаване на насекомите и гъбните вредители в нашите гори и горски култури. — Год. Соф. унив., Агрономолесов. фак., 13, № 2, 220—252.
- Дренски, П. 1930. Реферат. — Изв. Бълг. ент. д-во, 5, 25—27.
- Дренски, П. 1942. Върху насекомната фауна на крайбрежните области северно от Варна. — Изв. Бълг. ент. д-во, 12, 16—44.
- Дренски, П. 1952. Към характеристиката на насекомната фауна на горите в Добруджа. — Природа, 6, с. 35.
- Дренски, П. 1955. Вредните насекоми по горите и полезащитните пояси на Южна Добруджа. — Сб. експедицията по полезащитните пояси в Добруджа през 1952 г. С., БАН, 335—358.
- Дреновски, А. 1932. Реферат. — Изв. Бълг. ент. д-во, 7, 23—26.
- Дреновски, А. 1940. Реферат. — Изв. Бълг. ент. д-во, 11, с. 249.
- Илчев, Д. 1924. Реферат. — Изв. Бълг. ент. д-во, 1, 22—23.
- Йоакимов, Д. 1899. Принос към фауната от насекоми на Рила планина. — Период. спис., 59, 758—778; 60, 858—884.
- Йоакимов, Д. 1904. Принос към българската фауна на насекомите, Insecta. I. Coleoptera. — Сб. нар. умотв., наука и книжн., XX, 1—43.
- Кантарджиева, С. 1932. Видовете от сем. Cerambycidae (Col.) в България. I. (Prioninae и Cerambycinae). — Изв. Бълг. ент. д-во, 7, 78—99.
- Кантарджиева, С. 1936. Таблици за определение на видовете от сем. Cerambycidae (Col.) в България. III. (Prioninae и Cerambycinae). — Изв. Бълг. ент. д-во, 9, 171—204.
- Кантарджиева, С. 1957. Нови и редки видове от семейство Cerambycidae в България. — Изв. Зоол. инст., 6, 539—550.
- Ковачев, В. 1894. Материали за изучаване на българската фауна. — Период. спис. бълг. книж. д-во в Средец, 47, 742—749.
- Ковачев, В. 1905. Принос за проучване ент. фауна на България. — Годиш. на Русенската Държ. мъжка гимназия за уч. 1904/5 г., 3—12.
- Лобанов, А. Л., М. Л. Данилевский, С. В. Мурзин. 1981. Систематический список усачей (Coleoptera, Cerambycidae) фауна СССР. I. — Энт. обзор., 60, № 4, 784—803.
- Лобанов, А. Л., М. Л. Данилевский, С. В. Мурзин. 1982. Систематический список усачей (Coleoptera, Cerambycidae) фауна СССР. II. — Энт. обзор. 61, № 2, 252—277.
- Мамаев, Б. М., М. Л. Данилевский. 1970. Личинки жуков-дровосеков. М. 281 с.
- Маркович, А. 1904. Материали по насекомната фауна на Разградската околност. — Тр. Бълг. природозн. д-во, II, 240—261.

- Маркович, А. 1909. Принос към насекомната фауна на Разградската околност. — Сб. нар. умотв., наука и книжн., XXV, 1—20.
- Недялков, Н. 1905. Принос към ентомологичната фауна на България. — Период. спис., LXVI, 1—36.
- Недялков, Н. 1909. Нашата ентомологична фауна. — Архив на Министерството на Народното просвещение, год. I, 3, № 3, 83—135.
- Недялков, Н. 1909а. Пети принос към ентомологичната фауна на България. — Сб. нар. умотв., наука и книжн., XXV, 1—36.
- Николова, В. 1968. Ентомоценотични и биологични проучвания в насаждения с маслодайна роза. Ч. II. Coleoptera. — Изв. Зоол. инст. с музей, 26, 119—155.
- Петков, П. 1963. Вредни насекоми по горските дървета в Пловдивско. — Изв. Зоол. инст. с музей, 14, 211—226.
- Плавильщиков, Н. Н. 1936. Фауна СССР, насекомые жесткокрылые. Т. 21, ч. 1. М.-Л. 611 с.
- Плавильщиков, Н. Н. 1940. Фауна СССР, насекомые жесткокрылые. Т. 22, ч. 2. М.-Л. 784 с.
- Русков, М. 1928. Реферат. Някои вредни за нашите гори насекоми, констатирани през 1927 г. — Изв. Бълг. ент. д-во, 4, 55—64.
- Симандл, И. 1988. Ново находище на бръмбара Розалия алпина на Черноморското крайбрежие. — Природа, 5, 72—73.
- Цанков, Г. 1965. Кафявият домашен сечко (*Stromatium fulvum*) и мерки за борба с него. — Горско-стоп. наука, 3, с. 38.
- Щраус, А. 1892. Е. фон Фривалдски върху флората и фауната на България и Балканския полуостров. — Сб. нар. умотв., наука и книжн., 8, 315—336.
- Apfelbeck, V. 1899. Neue Coleopteren von der Balkanhalbinsel. — Entom. Nachrichten, 25, 289—292.
- Csiki, E. 1943. Koleopteren von Alibotusch Gebirge in Süd-Bulgarien. — Изв. на цар. природонауч. инст. в София, 16, 214—218.
- Demelt, C. 1926. Die Tierwelt Deutschlands. II Bockkäfer oder Cerambycidae. Jena. 115 p.
- Freude, H., U. Harde, G. Lohse. 1966. Die Käfer Mitteleuropas. Т. 9. Cerambycidae Chrysomelidae. Krefeld. 299 p.
- Frivaldsky, Im. 1837. Kozlesek a Balkany vidiken tett termesztudomanye utarasrol. 235—275.
- Ganev, J. 1984. New records for Bulgarian Cerambycidae (Col.). — Acta entom. Jugosl., 20, 57-61.
- Ganev, J. 1985. Über die von Dr. Botscharov von Bulgarien gesammelten Cerambyciden Arten (Col.). — Articulata, 2, 147—153.
- Ganev, J. 1986. Beitrag zur Verbreitung der Familie Cerambycidae (Col.). — Articulata, 2, 307—312.
- Gutowski, J. 1985. *Semanotus undatus* (L.)—a new representative of longhorn beetles (Col., Cerambycidae) in Bulgarian Fauna. — Acta Zool. Bulg., 29, 79-81.
- Gutowski, J. 1988. Studies on morphology biology ecology and distribution of *Leioderes kollari* (Col., Cerambycidae). — Polsk. pismo ent., 58, 309-357.
- Heyrovsky, L. 1931. Beitrag zur Kenntnis der bulgarischen Cerambyciden. — Mitteilungen aus den Königlichen naturwissenschaftlichen Instituten in Sofia, IV, 1931, 78—86.
- Heyrovsky, L. 1967. Ergebnisse der Albanien-Expedition. — Beitr. Ent., 3/4, 573—621.
- Jurecek, S. 1936. *Strangalia maculata* ab. Bureschi n. ab. — Sborn. ent. od. Nar. Mus. v Praze, 14, p. 179.
- Miksic, R., E. Georgijevic. 1971. Cerambycidae Jugoslavije. I. Sarajevo. 177 p.
- Miksic, R., E. Georgijevic. 1973. Cerambycidae Jugoslavije. II. Sarajevo. 131 p.
- Muche, W. 1964. Beitrag zur Kenntnis der Cerambycidae Bulgariens. — Ent. Bl., 60, p. 32.
- Netolitzky, Fr. 1912. Eine Sammelreise nach Bulgarien. Coleopterologische Rundschau. I: Wien, 137—143; 156—168.
- Obenberger, J., J. Maran. 1933. Sborn. Entom. — Oddel. Nar. Mus. Prace, XI, 90—130.
- Palm, T. 1966. Pa koleopterologiska exkursioner vid Bulgariens Svarta havskus. — Arg., 87, H. 1—2, 5—22.
- Podany, C. 1951. Neue Formen Cerambycidarum Bulgariens. — Изв. Зоол. инст., кн. 1, p. 347.
- Reitter, E. 1912. Fauna Germanica T. 4. Stuttgart, Die Käfer des Deutschen Reiches. 236 p.
- Roubal, J. 1931. Fragmente zur Koleopterenfaunistik des balkanischen Festlandes. — Ent. Anz., 11(16), 362—364.
- Roubal, J. 1932. Ibid. 11(23), 453—454.
- Roubal, J. 1932. Ibid. 12(10), p. 178.
- Winkler, A. 1924. Catalogus Coleopterorum regionis palearcticae. Pars. 9(1924), 1009—1136; Pars 10(1932), 1137—1264.

АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА ЛАТИНСКИТЕ НАИМЕНОВАНИЯ
НА CERAMBYCIDAE*

- abdominalis* Grammoptera 73, 74, 75
Acmaeops 41, 65
acuminatus (cerdo) 135
adonis (femoratus) 159
Aegosoma (Megopis) 33
aegyptiacus Chlorophorus 192
aeneum Callidium 171, 172
affinis ab. (budensis) 143
agreste ab. (striatum) 116
Akimerus 40, 56
Allosterna 41, 76
alni Phymatodes 175, 179
Alocerus 115, 121
alpina Rosalia 140, 141
ambrosiaca ab. (moschata) 146
Anaglyptus 127, 181
Anaglyptus (Xylotrechus) 194
analis ab. (Testaceus) 175
Anastrangalia 43, 96
angulatum Callimellum 158
Anisararthron 115
annularis Chlorophorus 188
Anoplistes (Asias) 145
Anoplodera 43, 107
anticonotata ab. (erratica) 94
anticeundulata ab. (cerambyciformis) 92
antilope Xylotrechus 193
Archopalus (Criocephalus) 117
arcuata Leptura 83
arcuatus Plagionotus 183, 184
arietis Clytus 196, 198, 199
armata Leptura 86
Aromia 125, 146
arvicola Xylotrechus 193, 194
Aseminae 27, 114
Asemum 115, 116
Asias 127, 145
atanassovi ab. (erratica) 94
ater Stenopterus 156, 157
Attelabus (Spondylia) 122
attenuata Strangalina 78
Aulocopus (Rhesus) 31
auro lenta Leptura 83, 84
Axinopalpis 125, 148
bajulus Hylotrupes 163
balearica ab. (septempunctata) 89
balcanicus Evodinus 61
barbatum Stromatium 132
barbipes Anisararthron 115
bartoni Xylostecus 44, 45, 53
basicornis ab. (floralis) 185
bescianus Prionus 36, 38
bicolor Obrium 151
bicolor Rhamnusium 53
bifasciata Stenurella 87, 88
bifasciatum Rhagium 48, 49
binotata ab. (maculata) 86
bipunctata Vadonia 109
bisignata Vadonia 109, 111
bivitta Acmaeops 65
bobelayi (speciosus) 186
borealis Evodinellus 62
brachialis ab. (flavimana) 71
Brachyleptura 43, 98
Brachyta (Evodinus) 61
brunneum Obrium 151, 152
budensis Purpuricenens 142, 143, 144
bulgaricus ab. (spinolae) 44
buprestoides Spondylis 122, 123
buresschi ab. (balcanicus) 61
buressi ab. (maculata) 86
Callidium 126, 170
Callidium (Criocephalus) 118, 120, 128, 132
Callimellum 124, 158
Callimoxys 124, 160
Callimus (Callimellum) 158, 159
cantharinum Obrium 150, 151
Carilia (Gaurotes) 63
carinatus Cerambyx 134
castaneum (Tetropium) 119, 120
Cerambycidae 26
cerambyciformis Pachytodes 92, 93
Cerambycinae 27, 124
Cerambyx 124, 133
Cerambyx 29, 33, 50, 52, 55, 115, 117, 133, 140, 143, 144, 145, 161, 163, 168, 171, 175, 185
cerdo Cerambyx 134, 135
Certallum 125, 161
chammomillae ab. (dubia) 97
Chlorophorus 127, 188

* С курсив са означени синонимите.

- cinereus Trichoferus 130
 clathratus Evodinellus 62, 67
 clavipes Rhopalopus 165, 167
Clytanthus (Isotomus) 186
 Clytus 126, 196
 collaris Dinoptera 66, 67
 cordigera Brachyleptura 98, 105
 coriarius Prionus 36, 37
 Cortodera 41, 69
 Criocephalus 115, 117
 cursor Oxymirus 46, 47, 53
 cyaneipennis Gaurotes 63
 dalmatinus Purpuricenus 142
 Deilus 125, 161
 depsarum Tragosoma 35
desbrochersi ab. (livida) 95
 desfontainii Purpuricenus 142
 detritus Plagionotus 182, 183
differens ab. (discolor) 72
dilatatum (aeneum) 172
 Dinoptera 41, 66, 67
 discolor Cortodera 72, 75
disconata ab. (maculata) 86
 dubia Anastrangalia 96, 97
 dux Cerambyx 134, 137
 ebulinum Certallum 161
 emmipoda Pedostrangalia 80, 81, 82
 ephippium Asiae 145
epibata (tristis) 118
 Ergates 28, 29
 erratica Pachytodes 92, 94
 erythroptera Brachyleptura 98, 99
erythrura f. (erratica) 94
 Evodinellus 40, 62
 Evodinus 40, 61
 exellens Gaurotes 63
Exilia (Penichroa) 150
externepunctata ab. (maculata) 86
 faber Ergates 29, 30, 42
 fasciatus Phymatodes 175, 178
 fasciata Penichroa 149, 150
fasciculatus (griseus) 132
fauconneti ab. (cerambyciformes) 92
 femorata Cortodera 67, 69, 71
 femoratum Callimellum 158, 159
 femoratus Rhopalopus 165, 168
fenicum ab. (testaceus) 175
fenicus v. (testaceus) 175
ferus (tristis) 118
 figuratus Chlorophorus 189, 190
 flavicornis Strophterus 156, 157
 flavimana Cortodera 70, 71
 floralis Plagionotus 126, 183, 185
 fugas Deilus 161
fulcratum ab. (castaneum) 119
 fulva Brachyleptura 98, 100
 fulvum Stromatium 133
 fuscum Tetropium 119, 120
ganglbaueri ab. (lurida) 68
ganglbaueri Saphanus 127, 129
ganglbaueri ab. (speciosus) 186
 Gaurotes 41, 63
geniculatus ab. (rufus) 156
 gibbosus Anaglyptus 181
 glabratus Phymatodes 175, 178
 globulicollis Purpuricenus 142, 145
 Gracilia 125, 149, 150
Gracilia (Penichroa) 150
 gracilicornis Rhamisium 54
 gracilis Axinopalpis 148
 gracilis Callimoxys 160
 Grammoptera 41, 73
Grammoptera (Alosterna) 76
Grammoptera (Anoplocera) 108
Grammoptera (Pseudovadonia) 95
 griseus Trichoferus 130, 132
 halodendri Asiae 145
Hamaticherus (Cerambyx) 135, 137
hastata Brachyleptura
 herbsti Chlorophorus 188, 190
heros (cerdo) 135
Hesperophanes (Trichoferus) 132
heyrovskyi ab. (bartoni) 45
 holosericea Cortodera 70
 humeralis Cortodera 69, 70
hungarica ab. (erratica) 94
hungaricus ab. (budensis) 143
 hungaricus Chlorophorus 188, 192
 hungaricus Rhopalopus 165, 166
hyeroglyphicus ab. (mysticus) 181
 Hylotrupes 126, 163
 Icosium 125, 129
 imitatrix Vadonia 109, 110
immaculata ab. (bifasciata) 88
inconstans ab. (septempunctata) 89
 inquisitor Rhagium 48, 52
 insubricus Rhopalopus 164, 165
interruptus ab. (arcuatus) 184
 Isotomus 127, 186
Judolia (Pachytodes) 92, 94
 kaehleri Purpuricenus 142, 144
kanabei ab. (varius) 189
 kassjanowi Pedostrangalia 79
 kiesenwetteri Molorchus 153, 155
 kollari Leioderus 169
laevicollis ab. (moschata) 146
laevis Alosterna 76
 lama Clytus 196, 198
 lamed Pachyta 57, 58
 Lamiinae 26
latenigra ab. (septempunctata) 89
 Leioderina 126
 Leioderus 126, 169
 Leptura 42, 83
Leptura 51, 56, 57, 59, 62, 63, 65, 67, 71, 75, 81, 87, 89, 90, 94, 96, 99, 100, 103, 106, 111, 179, 183, 189
 Lepturinae 27, 39
 Lepturobosca 41, 90
 linearis Lioderina 180
 Lioderina 124, 180
 litoralis Evodinus 61
 livida Pseudovadonia 95
 lividus Phymatodes 175, 176
 lurida Pidonia 68
luridum ab. (castaneum) 119

macropus Rhopalopus 165, 168
maculata Leptura 83, 86
maculiceps ab. (rubra) 103
maculicornis Brachyleptura 98, 102
major Necydalis 112, 113
massiliensis Chlorophorus 191
Megopsis 28, 33
melanocephalus ab. (testaceus) 175
melanura Stenurella 86, 87
meridianus Stenocorus 54, 55, 56, 58
miles Cerambyx 134, 138
mimica Leptura 83
minkoviana ab. (septempunctata) 89
minor Molorchus 153, 154
minuta Gracilia 149
moesiaca Vadonia 109, 111
moesiacus Alocerus 121
Molorchus 124, 153
Molorchus (Necydalis) 112
mordax Rhagium 48, 51
moschata Aromia 146, 147
mulstantiana (bipunctata) 109
mutica Megopsis 33
mysticus Anaglyptus 181, 182
Necydalinae 26, 112
Necydalis 112
Necydalis (Molorchus) 153
Necydalis (Stenopterus) 157
niedli ab. (erratica) 94
nigra Stenurella 87, 90
nigricollis ab. (kaehleri) 144
nigripes Chlorophorus 188, 193
nodulosus Cerambyx 134, 138
notaticollis ab. (septempunctata) 89
novemsignata ab. (erratica) 94
Obrium 125, 150, 151
Obrium (Axinopalpis) 148
ocellatus ab. (varius) 189
ornatus (Chlorophorus) 189
Oxymirus 40, 45
Pachytodes 42, 92
Pachyta 40, 57
pallens Brachyleptura 98, 102
pallidicolor ab. (septempunctata) 89
pallidus Trichoferus 131
panzeri (ulmi) 114
Pedostrangalia 42, 75, 79
Penichroa 125, 149
persicus Prionus 38
Phymatodes 126, 174
piceus Saphanus 127, 128
Pidonia 41, 68
Plagionotus 127, 182
Plebeus 190
praecustus ab. (testaceus) 175
pratensis Acmaeops 65
Prioninae 26, 28
Prionus 28, 36
Pseudovadonia 43, 95
pubescens Pedostrangalia 75, 80
puncticolis Phymatodes 175, 177
punctiger ab. (budensis) 143
Purpuricenus 127, 142
pusillus Phymatodes 175, 177
Pyrrhidium 126, 173
quadrifasciata Leptura 83, 85
quadrifasciata Pachyta 58, 59, 60
quercus Stenocorus 55, 58
quinquenotata ab. (erratica) 94
quinguesignata ab. (septempunctata) 89
reichei ab. (arcuatus) 184
revestita Pedostrangalia 79
Rhagium 40, 47, 48
rhamni Clytus 196, 197
Rhamnusium 40, 53
Rhesus 28, 31
Rhopalopus 126, 164
Rosalia 125, 140
rubra Brachyleptura 99, 103, 104
rufa Brachyleptura 98, 99
ruficornis Grammoptera 73, 75
rufipes Anoplodera 107
rufipes Phymatodes 175, 178
rufipes ab. (testaceus) 175
rufus Stenopterus 156
rumelicus (femoratum) 159
rusticus Criocephalus 117
rusticus Xylotrechus 193, 195
sallessei ab. (violaceum) 171
sanguineum Pyrrhidium 173
sanguinolenta Anastrangalia 96
Saperda (Callimellum) 158, 159
Saperda (Gracilia) 149
Saphanus 124, 127
sartor Chlorophorus 189, 191
sartorii Xylotrechus 193
scabricornis Megopsis 33, 34
schaeferi Akimerus 56, 57
scopolii Cerambyx 134, 139
scutellata Brachyleptura 98, 106
scutifer ab. (bajlus) 163
semanotus 126, 170
semipunctatus (Isotomus) 186
separata ab. (erratica) 94
septempunctata Stenurella 87, 89
septentrionis Acmaeops 65, 66, 67
serricollis Rhesus 31, 32, 42
sexguttata Anoplodera 107, 108
sexpunctata ab. (cerambyciformis) 92
sinuata ab. (maculata) 86
speciosus Isotomus 186, 187
speciosus Plagionotus 183, 186
spenicornis Rhopalopus 165, 166
spinolae Xylosteus 42, 44
Spondylis 115, 122
starki ab. (dubia) 97
Stenocorus 40, 54
Stenopterus 124, 156
Stenurella 42, 86, 87
steveni Vadonia 109, 110
Strangalia 41, 78, 80, 81, 83, 85, 88, 89, 90
Strangalina 78
striatum Asenum 116
Stromatium 124, 132
subspinosa ab. (maculata) 86
subundulata ab. (maculata) 86

suturalis ab. (humeralis) 70
suturata ab. (septempunctata) 89
sycophanta Rhagium 48, 50
szekelyi ab. (detritus) 183
tabacicolor Alosterna 76, 77
tesserula Brachyleptura 98, 101
testaceae v. (aeneum) 172
testaceus Phymatodes 174, 175
Tetropium 115, 119
thalassina ab. (virginica) 63
timida (fasciata) 150
tomentosum Icosium 129, 130
Toxotus (Oxymirus) 46
transversalis ab. (globullicollis) 145
Tragosoma 28, 35
Trichoferus 125, 130
trifasciatus Chlorophorus 188, 192
tripartitus ab. (mysticus) 181
tristis Criocephalus 117, 118
tropicus Clytus 196, 197
Typocerus Strangalina 78
ulmi Necydalis 112, 114
umbellatarum Molorchus 153, 155

undatus semanotus 170
undulata ab. (maculata) 86
unicolor (fulvum) 133
unifasciatum ab. (bifasciatum) 48
unipunctata Vadonia 109
ustulata Grammoptera 73
Vadonia 43, 109
vagans Brachyleptura 98
variabile (aeneum) 172
variabilis (testaceus) 175
variabilis v. (testaceus) 175
variegata Grammoptera 74
varius Chlorophorus 188, 189
velebitica ab. (septempunctata) 89
velutinus Cerambyx 134, 136
verbasci Chlorophorus 189, 190
verticalis Pedostrangalia 80, 82
villosa Cortodera 70
violaceum Callidium 170, 171
virens Lepturobosca 82, 90, 91
virginica Gaurotes 63, 64
Xylostecus 39, 43
Xylotrechus 126, 193

Проф. д-р б.н. Павел Атанасов Ангелов
ФАУНА НА БЪЛГАРИЯ. Т. 24.
COLEOPTERA, CERAMBYCIDAЕ. ЧАСТ I

Редактор *М. Герчева*
Художествен редактор *Е. Станкулов*
Технически редактор *Д. Костова*
Коректор *Е. Кръстева*

Дадена за набор *декември 1994 г.*
Формат 700 × 1000/16 Тираж 500
Печатни коли 13 Издателски коли 16,85

Печатница на Академично издателство „Проф. М. Дринов“
1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“ бл. 6
Поръчка № 16

Издателски индекс 13598
ISBN 954-430-229-8 (Т. 24)
954-430-051-1 (многократно издание)

3.50
op 018